

Predstavništva v tujini

JUGOBANKA
Repräsentanz Frankfurt/M
Goethe Strasse 2/IV
6 FRANKFURT/MAIN 1
DR Deutschland
tel. 285-957, 285-958

JUGOBANKA
Bureau de Représentation
25, Rue Lauriston
PARIS (16ème)
France
tel. 553-97-58, 553-36-04

JUGOBANKA
Ufficio di Rappresentanza
Via Fatabenetratelli 15/IV
MILANO 20121
Italia
tel. 632-005, 666-695

JUGOBANKA
Representative Office
4th floor, Moor House,
London Wall,
LONDON E.C. 2Y 5ET
England
tel. 628-9081/3

JUGOBANKA
Representative Office
500 Fifth Avenue, Room 4120
NEW YORK, N.Y. 10036
USA
tel. B. Ryant 9-4251-2

JUGOBANKA
MITRE CVETKOVSKI
Mosfiljmovskaja 42
MOSKVA
SSSR
tel. 147-84-09

JUGOBANKA
Representace
Havanska 8/III
PRAHA 7
ČSSR
tel. 376-618

JUGOBANKA

BANKA NAŠEGA ČASA

Devizni račun

Pri naši banki lahko odpre devizni račun vsak državljan SFRJ ne glede na to, če prebiva v državi ali v tujini. Jugobanka priporoča, da se poslužujete posebnih sporazumov, ki vam nudijo razne ugodnosti pri pošiljanju deviz v Jugoslavijo in to iz Francije (brezplačno), Švice (brezplačno), Nemčije (minimalna tarifa 0,5 DM) in Avstrije. Vse posle v zvezi z otvoritvijo in vodenjem deviznih računov opravljamo brezplačno. Jugobanka vam daje najvišje možne obresti za vse vezane hranilne vloge in za vloge na vpogled

- za sredstva na vpogled 7,5 % od tega 5,5 % v devizah in 2 % v din.
  - za sredstva vezana nad 13 mesecev 9 % od tega 7,5 % v devizah in 1,5 % v dinarjih.
  - za sredstva vezana nad 24 mesecev 10 % od tega 7,5 % v devizah in 2,5 % v dinarjih.
- POSOJILA NA PODLAGI NAMENSKEGA VARČEVANJA, PRODAJE DEVIZ ALI VEZAVE DEVIZNIH SREDSTEV**

S premišljenim varčevanjem si lahko zagotovite raznovrstna namenska posojila pod izredno ugodnimi pogoji. Radi vam bomo posredovali vse informacije, pisмено ali po telefonu. Če pa v njih ne boste našli ustreznega načina, se oglasite osebno. Skupaj bomo izdelali vaš varčevalni program.

Za vsa pojasnila v zvezi z bančnimi posli so vam na voljo naše poslovne enote in naša predstavništva v tujini.

iz vaših pisem

»Avseniki so le Avseniki!«

Tukaj nastopa veliko slovenskih kvintetov, ki nosijo ime »Oberkrainer« — skupaj jih je okrog dvajset, vendar pa so le eni »Original Oberkrainer — Avsenik«. Vsi drugi bi se radi okoriščali na račun popularnosti Avsenikovega imena. Doslej so od firme Telefinken dobili že osem zlatih plošč in dve diamantni, kjerkoli nastopajo, pa so karte razprodane. Ploškanje se po njihovih koncertih noče ustaviti, tako so ljudje navdušeni nad njimi. Pogosto pravijo sami Nemci: »Čez te vesele Avsenike jih ni!« To, kar je Avsenikom uspelo z njihovimi valčki in polkami, ni še nobenemu slovenskemu kvintetu. Od vsega srca jim želim, da bi dobili tudi deveto in deseto zlato ploščo. Moje mnenje je: »Avseniki so le Avseniki in ostanejo kralji polk!«

Michael Jelter
Krefeld, ZR Nemčija

Vaše pismo smo precej skrajšali, prepričani pa smo, da je objavljeno bistvo vašega pisma. V načrtu imamo tudi daljši pogovor z Avsenikovim ansamblom, zato bomo marsikaj o njih lahko povedali tudi ob tej priložnosti.

Bogati Slovenski koledar

Ravno danes smo prejeli Slovenski koledar, ki nam ga je naročila nečakinja Jerica Smrtnik. Prav veseli smo ga bili, ker je tako bogato pripravljen za Slovence po svetu. Upam, da vsakega tako

kot nas ganejo lepe slike iz domovine. V Rodni grudi pa vedno iščem vas Slavnica pri Celju. Upam, da jo bomo kdaj zagledali v reviji. Od tam smo namreč doma.

Rozi in Frenk Kramar
Vineland, Kanada

Hvala za Loško dolino

Moram vam pisati, kako zelo mi ugaja revija Rodna gruda. Še posebej pa se vam zahvaljujem za slike in opis naše lepe Loške doline, ki je bil objavljen v 7.—8. številki lani. Povrh je bila objavljena še naša vasica Podcerkev, kot da bi vedeli, da sem bila takrat v duhu z našimi Zarjani na turneji po Sloveniji. Takrat se je zgodilo prvič v 35 letih, odkar sem članica Zarje, da nisem šla z njimi. Naj še omenim, da smo imeli 29. oktobra jesenski koncert, ki je bil tako uspešen, da niti nismo mogli sprejeti vseh obiskovalcev, ker je bilo premalo prostora.

Jennie Fatur
Euclid, Ohio, ZDA

Tony Petkovšek, Nettie Zarnik, zakonca Komorowski in John Pestotnik iz Clevelanda in Š. Labaš od Kompara

Spomin na počitnice

Prilagam vam fotografijo, ki je bila posneta v Kranju med našim izletom po Sloveniji z ansamblom Pecon-Trebar. Vsem je bilo na izletu zelo lušno. G. Komorowski je poljskega rodu, vendar govori zelo lepo slovensko. Na sliki so od leve na desno: Tony Petkovšek iz Clevelanda, Štefan Labaš od Kompara iz Ljubljane, Nettie Zarnik iz Euclida, Ohio, gospod in gospa Tony Komorowski iz Clevelanda in John Pestotnik iz Clevelanda.

Mrs. Nettie Zarnick
Euclid, Ohio, ZDA

Kaj me najbolj zanima...

Naj vam povem, da sem bil z očetom 21. novembra na slovenski zabavi v Eisdnu (tri ure daleč z avtom), kjer so nastopali znani ansambel Lojzeta Slaka in Fantje iz Praprotna. Dvorana je bila čisto polna in vsi so bili navdušeni nad lepo glasbo in petjem. Zato se zahvaljujem Slovenski izseljenski matici in Radioteleviziji Ljubljana za uspešno turnejo tako priljubljenega ansambla.

Ker sem letos prvič vaš naročnik, naj vam še povem, kaj me v reviji najbolj zanima (čeprav preberem vedno celo revijo): »Na kratko«, »Naši po svetu«, »Filatelija«, ter seveda tudi reportaža o starih gradovih in resne povesti iz zadnje vojne NOB.

Fridérik Jošt
Marchienne-Docherie, Belgija

Pogrešamo domačo besedo

Najlepša hvala za poslani Slovenski koledar, ki mi zelo ugaja. Tudi Rodna gruda mi je zelo dobrodošla, saj veste, da v tujini zelo pogrešamo ljubo domačo besedo. Srečno in zdravo novo leto želim vam in vsem naročnikom po svetu!

Marjeta Breitmoser
Bad Wiessee, Nemčija

Trije mali Slovenci iz Avstralije: Iztok, Ana in Marija, ko gredo na proslavo za očetovski dan

Očetovski dan

Listam in listam, zagledam sliko naših otrok iz Sydneya, ko so nastopali za materinski dan. Bila sem vesela, ko vidim, da so zraven tudi naši otroci. Zdaj vam pošiljam sliko naših otrok, ko so šli na proslavo naših očetov. Bilo je da-leč ven iz mesta, mi pa živimo v samem mestu. Otroci so nastopili zelo lepo tako, da so očete res razveselili.

Družina Nusdorfer
Camperdown, N.S.W. Avstralija

Pozdravi z Danske

Sem Kamničan in vesel bralec Rodne grude, čeprav skoraj dvajset let živim na Danskem in ves čas nisem vedel za to revijo. Prav zaradi tega ne bi želel, da bi še kdo drug izmed naših rojakov prišel na isti položaj. Odločil sem se, da bom vsem Slovencem, s katerimi pridem v stik, povedal o tej reviji in jim jo priporočil, da se nanjo naročijo. Prilagam naslov mojega prijatelja, ki je postal nov naročnik Rodne grude.

Cvetko Belec
Kastrup-Köbenhavn, Danska

Hvala za novega naročnika — za to ste si pridobili knjižno nagrado, ki si jo boste kmalu lahko izbrali. Priporočamo pa se še za sodelovanje. Hvala!

Sv. Duh na Ostrem vrhu

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo, kar je več, pa naj bo za eno otroško igrico. Prosila bi le, naj ne bo preveč igralcev, ker je težko pripraviti otroke za igranje. Če greste kdaj po mojih krajih proti Mariboru in še naprej, bi prosila, da bi slikali Sv. Duh na Ostrem vrhu,

ker je to moja rojstna vas. Toliko let sem že od doma, da ne vem, če ga bom še kdaj videla. Ne vem, če se mi bodo kdaj izpolnile moje srčne želje.

Tončka in Franci Horvat
Pooraka, S. Australia

Moja zlata vasica...

Nimam ga večjega veselja, kot tisti dan, ko pride Rodna gruda. Tako mi je pri srcu, da vsako preberem po tri- do štirikrat. Najprej pa pogledam krasne slike naše slovenske zemljice. Pokazali ste že večkrat, kako krasne so slovenske gorice, moje zlate vasice pa še niste poslikali. To je vas Juršiče pri Pivki na Krasu, eno uro peš hoje od Pivke. Gor pa vozijo tudi avtobusi in vsak dan po štirikrat iz Postojne.

Juršiče je lepa, velika vas, 83 hiš. Tam so lepe hiše, nobena ni s slamo krita, vse so iz opeke.

John Shine (Šajn)
Masantown, Pa. ZDA

Ob dvajsetletnici koledarja

V letošnjem letu je dvajsetletnica izhajanja Slovenskega izseljenskega koledarja. Ob tem jubileju naj iskreno čestitava tudi midva z možem. Res prelepa je ta knjiga, ki naj bi jo imela sleherna slovenska hiša po svetu. Z možem jo tudi po dvakrat prebereva, saj nama veliko pove o tem, kako živijo naši ljudje po svetu in skrb za ohranitev svojega materinega jezika. Lepo je to, da se zavedamo, kje nam je tekla zibelka in da je bila naša prva beseda slovenska. Naša dolžnost je, da to vcepimo tudi v srca svojih potomcev. Saj nam bodo nekoč za to prav gotovo hvaležni. Zato, dragi koledar, krepko si še naprej utiraj pot med naše ljudi po svetu! Tudi na Rodno grudo sva naročena prav od začetka.

Vselej se veseliva, ko pride. Moj mož najprej pogleda, kaj piše iz Belgije, jaz pa, kaj piše odgovorni urednik Jože Prešeren. Rodna gruda nam zvesto prinaša novice iz vsega sveta, kaj tam delajo naši ljudje. To je pomembno za vse nas. Starejšim vzbuja spomine na nekdanje dni, ko smo bili še doma. Saj čeprav nas je sprejela Belgija, kjer živimo že dolgo, kot svoje, je še vedno košček našega srca doma na Slovenskem. Rodna gruda nas s svojimi krasnimi slikami spominja na kraj in pota, kjer smo hodili. Večkrat koga razveseli, ko zagleda v Rodni grudi svojo rojstno vas, ali celo hišo, v kateri se je rodil. Tudi jaz sem že videla v njej moj rodni dom in sem bila tega zelo vesela. Za vse to vam na Matici najlepša hvala. Z vašo požrtvovalnostjo izkazuje

pozornost vsem nam, ki smo slovenske krvi in živimo po svetu. Vsem po svetu doma želiva z možem srečno novo leto.

Tončka in Franc Trkaj
Eisden, Belgija

Sestrici Marlenka in Lidija Sajovec iz Merlebacha

Glas iz Merlebacha

Oglašm se vam iz Merlebacha v Franciji. Stara sem osemnajst let in živim v tujini s svojimi starši že od šestega leta. Rada prebiram Rodno grudo, saj nam prinese veliko toplega iz naše domovine. Malo bi rada opisala življenje društva »Jadran« v Merlebachu. V tem letu je naše društvo zelo lepo napredovalo in pevski zbor se je razširil z mladimi pevci, na kar smo zelo ponosni. Udeležili smo se festivala v Aumetzu in takšnih srečanj si še želimo. Pred nekaj dnevi so nas obiskali tudi priljubljeni Slaki in Fantje iz Praprotna. Nabito polna dvorana je dokazala, kako je ta ansambel tudi v tujini priljubljen. Tega večera ne bomo zlepa pozabili, ker so nam z lepimi pesmimi prinesli košček naše domovine. Takšnih prireditev si še želimo.

Marlenka Sajovec
Merlebach, Francija

Sporočilo naročnikom!

- Nakažite letošnjo naročnino Rodne grude. Cena je navedena na strani 3.
- Zamudniki, poravnajte zaostalo naročnino.
- Prihranili nam boste veliko dela.

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

2

LETO XX — FEBRUAR 1973

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVÈNES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
25 let ZKPO Slovenije	6
Zvestoba Prešernu	7
Spomladi »luč vržejo v vodo«	8
Bernardin — prvo turistično mesto	10
Športni klub »Slovenija« iz Toronta v Sloveniji	11
Dva nenavadna poklica: brodnik, izdelovalec cerkniških drevakov	12, 13
Pojejo sestre Potočnik	14
Kaj je narodno-zabavno?	15
Šmarna gora v ameriških oblakih	16
Vaše zgodbe — Belokranjci	17
Muzej ob vodi	18
Rožice ziz Rezije	27
Duletičeva »Ljubezen na odoru«	28
Kje povsod živijo Slovenci	29
Naši po svetu	30
Izseljenska srečanja	33
Počilo je — srce	34
Otroci berite	36
Med pustnimi maskami v Lukarji	38
Vozarji	39
Filatelija	40

Izdaja — Publisher:
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Glavni urednik:
Drago Seliger
Odgovorni urednik:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan Pirc, Anton Rupnik, Mila Senk, France Vurnik

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Oblikovalec:

Jože Boncelj

Prevajalci:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Cena posameznega izvoda: 5 din

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolarjev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg. Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol., Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holandija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija: 16.— DM, Norveška: 33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA: 5.— dol.

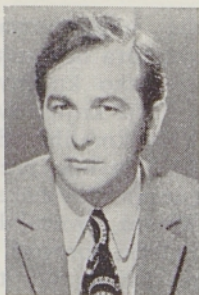
Plačila naročnine:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356 iz inozemstva: dev. račun 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu

Payment from abroad:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Razgovori o srečanjih s Slovenci po svetu

S prejšnjo številko naše revije smo se vam predstavili v nekoliko spremenjeni zunanji podobi. Predvsem nam je bilo do tega, da se letnik loči od letnika, manjših oblikovnih sprememb pa se bomo slej ko prej lotevali vse leto. To se nam zdi nujno, kljub hkratni želji po stalnosti. Taki smo pri časopisih: vedno si želimo kaj novega in se bojimo, da bi bralcem ne postali dolgočasni.

Rubriki »iz vaših pisem« smo, kot ste gotovo že opazili, dali še nekoliko več

prostora, premaknili pa smo jo tudi na samo prvo in drugo stran revije. S tem smo ji želeli dati še nekoliko več poudarka in upamo, da bo to spodbuda tudi za vas, da nam boste vsaj tako pridno dopisovali kot doslej. Posebej vabimo seveda tudi tiste naše bralce, ki se nam doslej še niste oglasili. Ker je revija zdaj v prodaji tudi v domačih kioskih, pričakujemo več pisem tudi od bralcev doma. Rad pa bi poudaril še to, da vam ni odprta le ta rubrika, pač pa tudi vse ostale v reviji.

Za vas, bralci po svetu, bodo v letošnjem letu posebno zanimivi razgovori z znanimi Slovenci o njihovih srečanjih

s Slovenci po svetu, o njihovem odnosu do izseljenskih vprašanj, o tem, kje vse so srečali naše rojake. Seveda v ta krog ne bomo mogli zajeti vseh bolj znanih Slovencev, saj imajo lahko resničen odnos do izseljenstva le tisti, ki so popotovali po tujini in se tam spoznali z življenjem naših rojakov. Vendar po takem izboru prihaja v poštev za te razgovore vrsta znanih imen. Enega izmed njih srečate že v tej številki. V tej številki začnemo objavljati tudi posamezne države na zemljevid slovenskega izseljenstva pod naslovom »Kje povsod živijo Slovenci!« Omenili smo vam že, da ta naša akcija nima kakih znanstvenih ambicij, radi pa bi, da bi nam pomagali pri kar najboljšem izpopolnjevanju teh zemljevidov. Marsikdo izmed vas dobro pozna podatke o Slovencih, ki živijo v isti državi kot vi, pomagajte nam z navedbo krajev, števila ali kaj zanimivega. Vsa vaša dopolnila k zemljevidom bomo sproti objavljali.

Ugodno za izvoz

Mednarodne ekonomske razmere so bile lani za jugoslovansko gospodarstvo zelo ugodne, saj se je občutno povečala blagovna menjava s tujino. Plačilna bilanca Jugoslavije je ugodnejša kot v preteklih letih, po predvidevanjih pa naj bi celoten jugoslovanski izvoz prinesel okrog 700 milijonov dolarjev.

Izvoz iz Slovenije je bil lani za 29 odstotkov večji kot v prejšnjem letu, uvoz pa je narasel le za en odstotek. Devizni priliv se je najbolj povečal od prodaje industrijskega blaga. Najnižja je bila trgovinska menjava z deželami v razvoju, kjer ima Slovenija še veliko možnosti predvsem pri izvozu tako imenovanih intelektualnih storitev.

Slovenski gospodarski uspehi v preteklem letu nas spodbujajo, da bomo še bolj podpirali tiste panoge industrije, ki so uspešne tako doma kot na tujem trgu. V preteklem letu smo dokazali, da je slovensko gospodarstvo sposobno tekMOVATI na svetovnem in domačem trgu.

Koliko narodnosti v Sloveniji

Zvezni zavod za statistiko je ob koncu preteklega leta objavil dokončne podatke popisa prebivalstva, ki je bilo 31. marca lani. Po teh podatkih je na ta dan živelo v Sloveniji 1.727.137 ljudi, kar je za 8,5 odstotka več, kot ob prejšnjem popisu pred enajstimi leti. Od tega števila živi v Sloveniji 94,3 odst. Slovencev, ostalo pa odpade na pripadnike drugih narodnosti. Pripadniki katerih narodnosti še živijo v Sloveniji? To so: Hrvatje, Srbi, Madžari, Italijani, Črnogorci, Makedonci, Muslimani, Albanci, Jugoslovani (kot narodnost), Turki, Slovaki, Romuni, Bolgari, Čehi, Rusini, Avstrijci, Nemci, Grki, Židje, Poljaki, Romi, Rusi, Ukrajinci, Vlahi, manjše število pa je tudi tistih, ki se ob popisu glede narodnosti niso izjasnili.

Visok devizni dohodek

Devizni oddelek Narodne banke Jugoslavije je sporočil, da je neblagovni devizni dotok države do novembra lani znašal milijardo 427,5 milijona dolarjev, kar je za 271,2 milijona dolarjev več kot v istem obdobju prejšnje leto. Delavci, ki so zaposleni v tujini, so poslali domov 796,7 milijona dolarjev, turisti so pustili 432,5 milijona dolarjev, vrednost izseljenskih in drugih nakazil pa je znašala 198,3 milijona dolarjev.

Delavci odprli cesto

Konec decembra so v navzočnosti visokih slovenskih političnih in gospodarskih predstavnikov trije delavci — miner Ivan Laso, strojnik Mile Mitreski in miner Pavel Juhas

— svečano odprli prvo slovensko avtomobilsko cesto od Vrhnike do Postojne. Po novi cesti so se zapeljali prvi avtomobili, vendar pa cesta še ni povsem dograjena, saj so se pojavile nepredvidene težave pri šampetovem mostu, kjer je treba zvrtni predor v železniški viadukt. Kljub temu pa je velik uspeh graditeljev, da je bilo 32 kilometrov ceste zgrajenih v pičlih 30 mesecih. Pri gradnji te prve slovenske in jugoslovanske avtoceste je sodelovalo 40 podjetij iz vse države.

V Kopru nastaja rafinerija

Na industrijskem kompleksu koprške luke bodo v prihodnjih letih zgradili rafinerijo za predelavo surove nafte z začetno kapaciteto treh milijonov ton nafte na leto. Novo podjetje z imenom Sermin so na pobudo slovenske gospodarske zbornice ustanovila podjetja AdriaCommerce, Agraria, Intereuropa, Iplas, Kreditna banka in Tomos iz Kopra, Interexport iz Beograda, Krka iz Novega mesta in Splošna plovba iz Pirana. Rafinerijo Sermin bodo zgradili s skupnim vlaganjem sredstev domačih in tujih partnerjev.

slovenija v svetu

Izseljenski dan v Čedadu

Tradicionalno srečanje izseljencev iz Beneške Slovenije je bilo tudi letos 6. januarja v Čedadu. Udeležilo se ga je več kot 500 ljudi, pripravilo pa ga je kulturno društvo »Ivan Trinko«, društvo slovenskih izseljencev Beneške Slovenije in skupina slovenskih duhovnikov okoli lista »Dom«. Na zborovanju je najbolj očitno izzvenela zahteva po zagotavljanju narodnostnih pravic, rojaki pa so jasno izrazili svojo odločnost, da »nočejo izumreti«.

»Na kmetih« v holandščini

Založba Zuid-Hollandsche uitgeverij N. V. je sredi novembra lani izdala menda prvo in edino slovensko književno delo v holandskem jeziku. To je knjiga Ivan Potrč: Bloed en Bodem (Na kmetih), Een Slavische boerenroman. Delo je bilo prevedeno s posredovanjem znanega slovenskega prevajalca prof. Janka Modra, prevajalka pa se je opirala na angleški prevod te knjige z naslovom »The Land and the Flesh«. O izdaji tega dela tečejo pogovori še na Norveškem, v nemščini pa ga bo verjetno izdala založba P. Szolnay iz Frankfurtu.

zanimi- vosti iz domovine

Izumiteljstvo v železarni

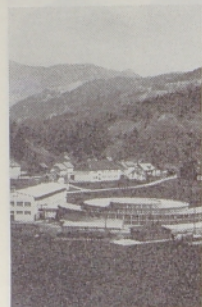
V jeseniški železarni je zaposlenih precej ljudi, ki se trudijo tudi zato, kako bi izboljšali in pocenili proizvodne postopke. Številni avtorji tehničnih izboljšav so doslej železarni že prihranili veliko denarja. Lani so jeseniški iznajditelji predložili v oceno 52 tehničnih izboljšav, trem avtorjem pa so priznali pa-

tente za njihove dosežke. Morda je med njimi najpomembnejši patent ing. Božidarja Brudarja, katerega tehnična naprava je železarni prihranila najmanj 440.000 nemških mark, kolikor bi morali plačati za nabavo približno takega stroja v Nemčiji. Brudarjeva naprava pa razen tega nadomešča štiri delavce — kontrolorje, precejšen prihranek pa je tudi pri materialu.

Milijoni elektromotorjev iz Železnikov

V tovarni Iskra v Železnikih izdelajo dnevno 12.000 majhnih elektromotorjev, v vsem letu pa okrog 3 milijone. Ta tovarna se je s tako proizvodnjo že uvrstila med največje proizvajalce elektromotorjev v Evropi, hkrati pa se z njimi lahko primerja tudi glede kvalitete. Polovico vse njihove proizvodnje izvozijo.

Železniki

Kakšna bo »Kmečka ohcet '73«

Na letošnji ljubljanski kmečki ohceti, ki bo že deveta zapored, bo 26. maja skočilo v zakonski jarem 16 parov, in sicer slovenski par kot gostitelj, hrvaški, srbski, makedonski, črnogorski, bosenskohercegovski, avstralski, češkoslovaški, nizozemski, italijanski, japonski, madžarski, sovjetski, švicarski, ameriški (ZDA) ter zahodnonemški.

Doslej najbolj obiskana turistična prireditev Kmečka ohcet — zadnjikrat si jo je na ljubljanskih ulicah ogledalo več kot 100 tisoč ljudi — bo tudi tokrat trajala teden dni. V torek 22. maja bo neveste in ženine sprejel predsednik mestne skupščine ljubljanske, naslednjega dne bodo škofjeloški »tisočletniki« priredili deklščino po slovenskih folklornih običajih, v četrtek (24. maja) bo tradicionalna fantovščina v Predvoru, kjer se bodo zakonski kandidati pomerili v različnih moških spretnostih, ki pridejo zakonskemu možu zmeraj prav, v petek se bodo pari odžejali v pivovarni Union, pri generalnem pokrovitelju celotne prireditve, hkrati pa bodo pooblašeni svatje iz Ribnice pripeljali balo za neveste.

V soboto 26. maja »bomo« pred hotelom Union prevzemali neveste, postavili »šrang« (kje — še ne povemo) ter v slovesnem sprevodu po ljubljanskih ulicah kandidate za zakon z vseh vetrov tega sveta pospremili na Magistrat. In ko si bodo rekli tisti odločilni da, se bomo napotili v športno dvorano Tivoli, kjer se bomo vrteli, jedli in pili, da bo teklo od miz... V nedeljo popoldne bo za konec največje kmečke ohceti doslej pri Šternu na Ježici zanimivo posavskokoroško štehtovanje v organizaciji prosvetnega društva Savlje-Kleče.

Več deset svatov iz Avstralije bo pripeljal JAT, okrog 300 do 400 gostov iz Luksemburga in Zahodne Nemčije ima na skrbi Kompas, itd. Skratka, organizatorji pričakujejo, da bo letošnja ohcet obiskalo veliko več tujcev kot lani. Pomislite, celo japonski par bomo letos v Ljubljani spravili v zakonski jarem!

Naš center v Rimu

V glavnem mestu Italije so pred nedavnim odprli center za jugoslovansko-italijanske odnose. Skrbel bo za razvoj teh odnosov in bližnje seznanjanje narodov obeh držav. Predsednik centra je veleposlanik Guidotti, nekdanji diplomatski predstavnik Italije v Beogradu.

Hotel na Poljskem

Delavci podjetja Imos iz Ljubljane so začeli graditi hotel v znanem zimsko športnem središču Zakopane na Poljskem. Podjetje je zmagalo na mednarodni licitaciji, ker so ponudili zelo kratek rok za gradnjo hotela. Hotel s 600 posteljami bodo zgradili in opremili v 13 mesecih.

Ameriški študentje v Sloveniji

S posredovanjem našega naročnika Franka Briclja in agencije Europa Travel je novoljetne praznike v Sloveniji preživelo devetindevdeset ameriških študentov. Študente je vodil njihov profesor Charles Ness. Mladi Američani so se v Sloveniji počutili zelo dobro, kar je bila med drugim tudi zasluga agencije Transturist in gostoljubnih Škofjeločanov, kjer je skupina stanovala.

Osem sejmov na Gospodarskem razstavišču

Na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču bo letos osem sejmskih prireditev, od tega pet mednarodnih. Že v januarju je bil tu sejem mode, v marcu bo mednarodna razstava trgovske in gostinske opreme, v maju bo mednarodni vzorčni sejem, v juniju pa razstava pohištva. Ob koncu avgusta in v začetku septembra bo sejem vin, žganih pijač in sokov, v septembru razstava povrtin, sadja in cvetja, zadnja letošnja prireditev pa bo mednarodna razstava elektronike.

Poniji v Ljubljani

Ljubljčan Franc Kodela je začel vzrejati shetlandske ponije, ki zaradi svoje pohlevnosti veljajo za odlične športne konjičke za otroke. Ti poniji se lahko uporabljajo kot jahalni in vozni konji. V ta namen namerava Kodela urediti na Barju malo kobilarno, poleg nje pa jahalno in vozno šolo za otroke.

Mali konjički za šport in razvedrilo

Klagenfurt je Celovec

Marjan-Borut Šturm, 21-letni študent, simbolični začetnik bitke za slovenske napise krajev na Koroškem v Avstriji

Marjana-Boruta Šturma, 21-letnega študenta nacionalne ekonomije, sem srečal lani pozimi, ko je z dekletom in prijateljem odhajal iz znane slaščičarne sredi Celovca (uradno Klagenfurta); čez dobri dve uri za tem se je moral oglasiti v bližnji vojašnici, da bi oblekel suknjo »polletnega prostovoljca«. Marjan Šturm je postal znan takorekoč čez noč, ker je na tablo z nemškim krajevnim imenom Hermagor pripisal slovensko ime kraja — Smohor (v Ziljski dolini). Čez noč je dobršen del južne Koroške dobil poleg nemških krajevnih imen tudi slovenska — ki so jih pripisali neznanci. Hkrati so povsod trosili letake v več jezikih, ki so tujim turistom oznanjali, da tod ne žive samo Nemci, temveč tudi Slovenci in da se jim godi podobno kot pred leti Tirolcem pod Italijo...

Na posebnem sodnem procesu zoper Marjana Šturma so oblasti skušale v kali zatreti podobne poskuse in zahteve, da bi južna Koroška dobila slovenske krajevne oznake in kažipote, vendar se je zgodilo prav nasprotno. Val ogorčenja zaradi sojenja Marjanu in njegovim somišljenikom, ki so z napisno akcijo simbolično uresničili 7. člen avstrijske državne mirovne pogodbe, ki obvezuje Avstrijo, da prizna Slovincem na Koroškem slovenstvo, je prvokrat močnejše segel tudi čez Karavanke in še dlje.

Kdo je Marjan-Borut Šturm? Na slovenski celovski gimnaziji je maturiral lani, potem pa se je vpisal — po vzgledu dedov — na dunajsko vseučilišče, kjer

študira nacionalno ekonomijo. Med okrog sto slovenskimi študenti, avstrijskimi Korošci, ki že po tradiciji študirajo na Dunaju, je Marjan tudi stalni dopisnik študentskega glasila Kladivo, ki v besedi in sliki seka levo in desno, po domačih razmerah in dogajanjih na avstrijskem Koroškem.

Potem, ko smo bili že vsi skoraj prepričani, da bo vsak čas izumrla poslednja generacija koroških Slovencev, ki se še zavedajo svojega porekla — ki so še ponosni na to, da so Slovani — se je začela prebujati mladina, ki zahteva socialno in nacionalno revolucijo, ki zahteva, da se bo v svojem materinem jeziku enakopravno pogovarjala s svojimi sovrstniki in somišljeniki Nemci.

Se je v njih prebudil duh bojevitih dedov in pradedov, ki so stoletja kljubovali premočnemu germanskemu valjarju?

»Prepričanje, da smo Slovenci samo ljudje druge vrste — in to bolj med nami, kot med Nemci — bomo potolkli samo z občutkom socialne enakopravnosti — z bitko za popolno enakopravnost,« go-reče poudarja Marjan Šturm.

Fant je doma iz majhnega zaselka, Svinče vasi, ki leži kakih 10 kilometrov severno od Celovca. Je peti, najmlajši sin trdnega kmeta, ki ima 70 hektarov zemlje. Mater in očeta so med zadnjo vojno Nemci izselili v Nemčijo ter ju zlomili, čeprav sta bila poprej — oče nosilec kulturnega in hranilniškega življenja v okolici, mati pa prosvetnega — je iz najmlajšega sina vzknila nova moč po narodnostni ohranitvi.

Nedolgo zatem, ko je planilo v svet ime Marjan Boruta Šturma, je avstrijska so-

Naš stalni naročnik in koroški rojak Jernej Čebul, ki stalno živi v Kamniku, se je ob žalostnih dogodkih na Koroškem fotografiral skupaj s svojo ženo ob spomeniku miru v Kamniku. Ta spomenik predstavlja v zemljo zasajen meč.

Jernej Čebul je upokojen učitelj in dolgoletni borec za pravice koroških Slovencev. Lani je praznoval osemdesetletnico rojstva, v prihodnjem letu pa z ženo slavita zlato poroko. Želimo jima še mnogo skupnega življenja in iskreno čestitamo k visokemu življenjskemu jubileju!

cialistična stranka začela postopek za delno uveljavitev 7. člena državne pogodbe — slovenski krajevni napisi in kažipoti. In prišel je zakon ter postavljanje napisov, ki pa so jih nemški nacionalisti podirali in podrli. Marjan Borut Šturm ostaja simbol za resnico, da je Klagenfurt tudi Celovec.

N. L.

25 let Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije

Med mnogimi jubileji, ki so bili lani v Sloveniji, velja opozoriti, čeprav malo pozno, tudi na 25-letnico Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije. Ta jubilej je toliko pomembnejši, če pomislimo, da se je prav Zveza kulturno-prosvetnih organizacij ves čas svojega delovanja od leta 1947 pa do danes trdila, da obogati človekovo osebnost, mu pomaga in omogoči, da bo lahko sam vstopil v kulturno življenje, postal njen aktiven sodelavec ter ne nazadnje, da bo lažje dojel in zmogel naloge, ki jih pred njega postavlja socialistična družba. Zvezi je uspelo pridobiti in organizirati na področju kulture tako številno članstvo, s kakršnim se lahko pohvali le malokatera organizacija na Slovenskem. Slovenske kulturno-prosvetne organizacije so v svoje vrste vključile približno 100.000 delujočih članov, ki so ustvarjalno sodelovali pri oblikovanju in uresničevanju kulturnih programov in prireditev, ob tem pa skrbeli tudi za njihovo kvalitativno rast tako, da se je zelo zožil most med poklicnim in nepoklicnim ustvarjanjem. Verjetno vas bo nemalo začudilo, da je v Sloveniji nič manj kot 800 pevskih

zborov, seveda vseh skupaj: odraslih, mladinskih in otroških. V njih poje 42.392 pevcev in če k temu številu dodamo še instrumentaliste, potem lahko ugotovimo, da vsak 40. Slovenec poje ali muzicira. Ljubiteljskih gledaliških skupin, ki delujejo v okviru Zveze, je 504, lutkovnih 150, folklornih 49, močno pa je razvejana tudi klubska dejavnost, saj imamo kar 150 aktivnih klubov. Seveda pa pri vsem tem ne smemo pozabiti tudi drugih oblik dejavnosti, med katerimi so: knjiga in knjižničarstvo, filmska vzgoja, likovna ustvarjalnost itd. Za vso to široko paleto kulturnih dejavnosti pri Zvezi kulturno-prosvetnih organizacij skrbijo posebni strokovni odbori, ki so sestavljeni iz strokovnjakov z različnih poklicnih področij. Ti se nenehno trudijo za kvalitetno izvajalsko in programsko raven. V ta namen Zveza vsako leto organizira razne seminarje in posvetovanja, na katerih njihovi člani izpopolnjujejo svoje znanje za posamezne kulturne zvrsti.

Široka dejavnost Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije pa se kaže tudi v organiziranju različnih tekmovanj in

prireditev. Od teh naj iz prejšnjega leta naštejemo samo nekatera: XV. jubilejno srečanje gledaliških skupin Slovenije v Velenju, »Naša beseda 72« v Idriji, revija mladinskih pevskih zborov v Zagorju ob Savi, »Naša pesem 72« v Mariboru, »Naš klub 72« v Cezsoči, srečanje z ljudskimi godci, pevci in plesalci v Ribnici, srečanje šolskih folklornih skupin v Ljubljani, posvetovanje o slovenski knjigi itd. Mnoge skupine, ki so gostovale v tujini, pa so pozele laskave ocene in priznanja tako tujih strokovnjakov kot tudi občinstva. Prav tako je Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije vzpostavila tesne stike na kulturnem področju tudi z vsemi slovenskimi kulturnimi organizacijami v zamejstvu in tako veliko pripomogla pri utrjevanju enotnega slovenskega kulturnega prostora, svojo pomoč pa nudi tudi kulturnim organizacijam in društvom naših delavcev v tujini. S tako razvejanim delovanjem je Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije v petindvajsetih letih obstoja prav gotovo dokazala, da je tudi kultura majhnega naroda lahko velika, množična, kvalitetna in plodna.

M. M.

Zvestoba Prešernu

Vsako leto praznujemo Slovenci v množici najrazličnejših praznikov tudi svoj kulturni praznik, imenovan Prešernov dan. Zanj smo izbrali osmi februar, dan smrti velikega in do danes še vedno največjega pesnika. Nobeno naključje ni, da so si Slovenci med narodnoosvobodilnim bojem odločno rekli: pesnikov dan bodi slovenski kulturni dan. Toda, kaj pravzaprav slovenski kulturni praznik, 8. februar, pomeni? Tihi in v samoto odmaknjeni pesnik bi si zaželel, da bi se vsaj takrat zatopili v prečudovite poezije pesnika Franceta Prešerna, tiste poezije, ki smo jih doslej resda že tisočkrat izgovorili, pa vendar še ne do konca razkrili in domislili njih skrivnostno moč. Kulturni realist bi si najbrž zaželel, da bi ta dan naslovne strani številnih slovenskih časnikov objavile oprijemljive podatke o tem, kaj smo v kulturi dosegli, hkrati pa še spodbudne napovedi o tem, kaj bomo še dosegli.

Življenjski zakon je pač tak, da moramo nihati med lepimi željami in nekoliko skromnejšimi uresničitvami. Saj konec koncev, kdo pa že verjame, da se bodo jutri ali pojutrišnjem uresničile tiste pogumne in prečudovite zamisli iz Prešernove Zdravljice o miru in spravi na svetu? Iz tiste Zdravljice, ki je prav ta čas ena od treh kandidatk za novo slovensko državno himno. Takšni romantiki in zanesenjaki seveda nismo, ampak za to France Prešeren, pesnik božanskega navdiha, ni kriv. Njegova pravica je bila lepo upanje.

Slovenski kulturni praznik bo letos nad vse pomensko združen s praznovanjem petstoletnice slovenskih kmečkih puntov, tiste žive revolucionarne ideje, ki nam — tako kot Prešernove poezije same — govori o človekovi trajni nepomirljivosti, o njegovem prizadevanju po lepšem, boljšem. Seveda pa izkoristimo Prešernov dan tudi za vsakoletni obračun, za pregled naše kulturne letine. Osmega februarja podeljujejo najbolj zaslužnim pisateljem, gledališčnikom, likovnikom, glasbenikom itd. tradicionalne nagrade, najvišja slovenska priznanja za umetniško ustvarjalnost. Z njimi se vsako leto potrdi živo nadaljevanje umetniškega navdiha in novih iskanj. Ob letošnjem osmem februarju, mislim, ne bomo imeli preveč vzrokov za občutek sramu, zakaj podatki nam pripovedujejo, da smo v kulturi vendarle stopili še korak naprej.

Pomenek pred spomenikom dr. Franceta Prešerna v Kranju. Foto: M. Garbajs

Urejanje kulturnega življenja in dela je v Sloveniji ubralo dokaj samosvojo pot. Pri tem mislim seveda na nove kulturne skupnosti, republiško in občinske, ki so odločanje v kulturi zelo podemokratile. Dandanes se sicer še ne zavedamo dovolj, kako daljnosežen je bil korak, ki je tako imenovano kulturo snel z visokega podstavka in jo izročil v pristojnost tistih, ki kulturo potrebujejo. Politiki pravijo temu decentralizacija kulture, s preprostimi besedami povedano pa pomeni, da ima odslej pri načrtovanju kulturnega življenja svojo besedo vsakdo, ki mu je kaj do kulture, vsakdo, ki to kulturo navsezadnje tudi plačuje.

Najbrž ni primerno, da bi naštevali dolgo vrsto vsega, kar se je v slovenski kulturi v preteklem letu zgodilo, na nekaj pa le moramo opozoriti. Kaj nam, denimo, pove podatek, da so slovenske založbe v preteklem letu izdale nad tisoč knjig, med temi pa dobrih osemdeset izvirnih domačih leposlovnih del? Da se je več kakor dvajset mladih avtorjev prvič predstavilo s svojo knjigo? Kaj

nam pove podatek, da so se slovenska gledališča, ki so nekaj let tarnala nad slabim obiskom, začela polniti, da so morala odpreti celo vrsto novih abonmajev? Kaj nam nadalje pove podatek, da se je občutno popravilo stanje v slovenskih splošnoizobraževalnih knjižnicah, da se je zelo okrepila tudi tista tako imenovana amaterska kultura, ki je dolga leta zamirala? Koliko bi lahko našteali uspešnih kulturnih akcij po vsej Sloveniji, ki so bile lani resda največ posvečene mednarodnemu letu knjige, a tudi na drugih področjih kulturnega ustvarjanja niso bile nič manj številne in uspešne.

Dobrohotnežu se iz vsega tega skorajda poraja upanje, da se vsemu, kar je namenjeno kulturi, slovenskemu duševnemu življenju torej, vendarle pozna rast. Ta ugotovitev pa je ob slovenskem kulturnem prazniku najbolj spodbudna in pravzaprav govori o zvestobi, ki smo jo ohranili do velikega pesnika Franceta Prešerna.

Herman Vogel

Spomladi »luč vržejo v vodo«

Po pomladi zadiši prej, kot piše v koledarjih. Ko se januar prevesi v drugo polovico — tako so pravili stari ljudje v Kropi — že zadiši po njej. O sv. Antonu (17. januarja) so se berači med seboj menda že spraševali, kje so zimo prebili. O svečnici (2. februarja) pa so ženske »med nogami zakurile, kot so temu rekli: nič več niso namreč kurile in kuhale v peči, ker je bilo že dovolj toplo, nič več ni bilo treba obenem s kuhanjem tudi ogrevati prostorov. Začele so kuhati v kozici, ta pa stoji na treh nogah, zato »med nogami«.

Ko se ptički ženijo

Gregorjevo (1. marca) pa je po ljudskem mišljenju sploh že prvi spomladanski dan. Dr. Niko Kuret piše (Praznično leto Slo-

vencev, prvi del, Celje 1965), da je po starem (julijanskem) koledarju godoval sv. Gregor prav na dan začetka pomladi, 12. marca; on sam, Gregor Veliki, cerkveni učenjak in papež, ki je bil rojen okoli leta 540, umrl pa je leta 604, je koledar predelal tako, da je začetek pomladi premaknil naprej. V ljudskem mišljenju pa je Gregorjevo še zdaj prvi spomladanski dan, začetek pomladi, dan, ko se ptički ženijo, kot je zapisal Oton Župančič v Dumi: »Na Gregorjevo — otec, še veš? — se ptički ženili so...« Dr. Kuret piše, da so ptički izbirali pare in se snubili že pred mesecem dni, o sv. Valentinu (14. februarja). Najbolj se mudi kosu, pravi, zato pravijo v Zagradcu na Dolenjskem: »Če je o svetem Gregorju breza zelena, so kosi godni že o svetem Jurju.« V ljubljanski okolici vedo povedati, da

imajo ptički ta dan gostijo (Dobrunje) in da visi na vsakem grmu pogačica (Polje). V Zilji in v Beli krajini iščejo tega dne otroci pod grmovjem »barilček« in »povitičko«.

Prav s tem prvim spomladanskim dnem v zvezi je tudi običaj, ko so v nekaterih krajih »luč vrgli v vodo«, saj ni bila več potrebna, saj je bil dan že daljši, toplo je že bilo, sonce se je opomoglo, prvi popki so nabrekli, ptički postanejo v jutrih sila zgovorni. Umetna luč za delo ni več potrebna, zato so jo »vrgli«, »zanesli« ali »spustili« v vodo.

Na ledu so zažgali butare

V Vogljah pri Kranju so nekdanj otroci na večer pred Gregorjevim (11. marca) pripravili majhne deščice in nanje položili stare pločevinaste ali glinaste posode, v katerih je bila s petrolejem polita smola. To so položili na lužo sredi vasi in zažgali. Če je bila luža zmrznjena, so na ledu zakurili butare. Že leta 1966, ko smo v kranjskem lokalnem časniku Glas, v rubriki »Gorenjski kraji in ljudje«, objavili to zanimivost, smo morali pripisati, da so ta običaj že povsem opustili, otroci ga ne poznajo več, starejši ljudje pa da pravijo, da je bilo tako že od nekdaj, ker se v tem času poslavljamo od zime.

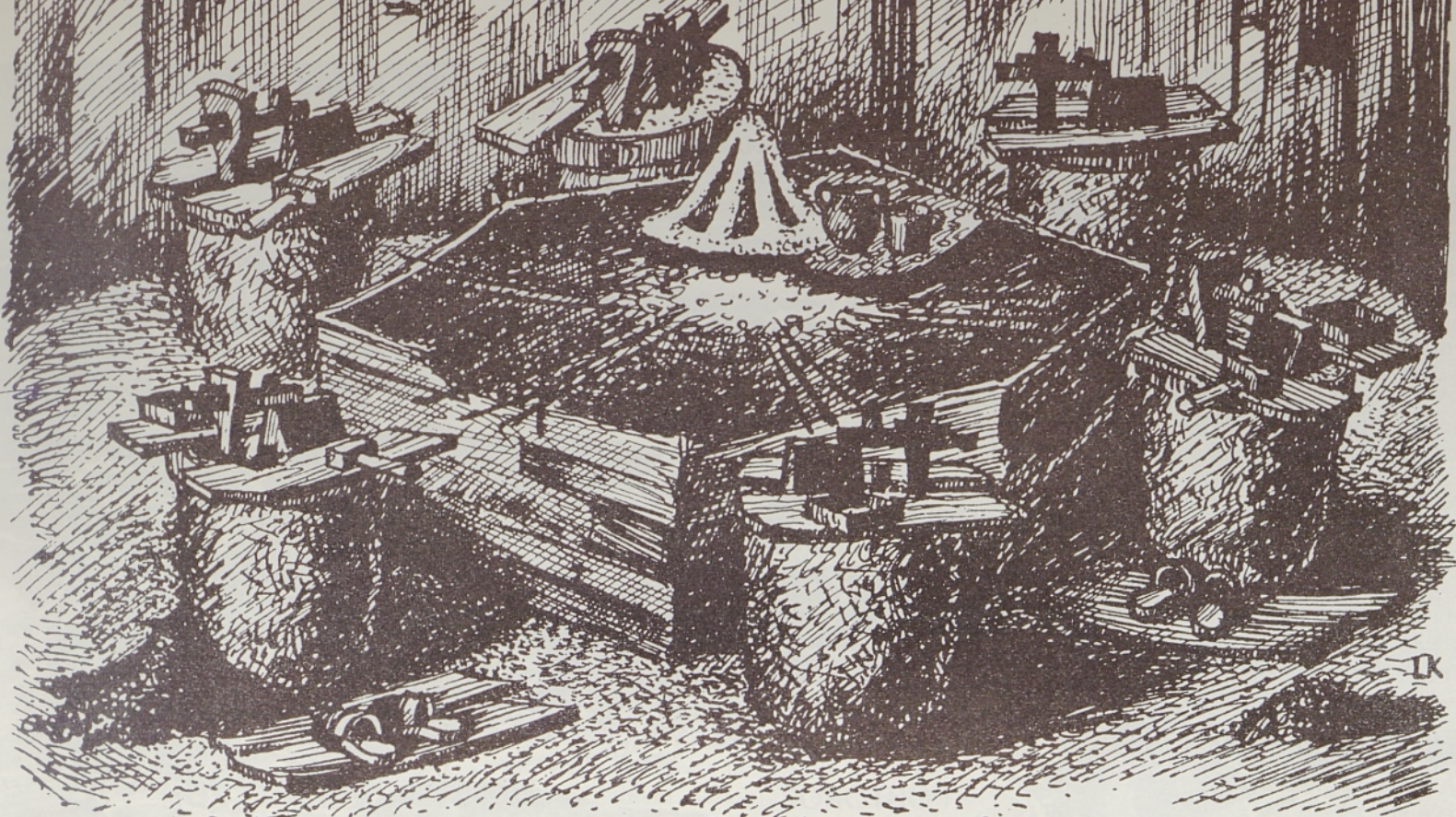
Po tej objavi so se nam bralci kar sami oglašali in nam pripovedovali o podobnih običajih v drugih krajih. Lucija Pernuš, po domače Lešnikarjeva mama z Zgornje Bele pri Preddvoru, takrat stara 74 let, mi je pripovedovala najprej, kako so tam kovali žbice, tudi sama jih je kovala, ko je bila mlajša, nazadnje pa je povedala še tole:

»Na večer pred sv. Gregorjem smo spuščali lučke po Belci. To je pomenilo, da od takrat dalje v fužinah nismo več kovali žbic ob umetni luči, ker je bil dan daljši. To pa so samo tako rekli, to je bil običaj ob prehodu zime v pomlad, kajti žbic nismo nikdar kovali pri kakšni drugi umetni luči, ampak zmerom le ob svetlobi, ki je do štokov prihajala z ognjišča, z ješe. Pozimi, ko je bil najkrajši dan, se je res slabo videlo. Lučke smo zadnjič spuščali po vodi pred nekaj leti; v desko smo zvrtali nekaj luknjic, v katere smo pritrdili smolnice iz gozda (to so smolnati deli vej, debla ali korenin smreke in borovca). Te smo zažgali in potem po vrvici spuščali po potoku, da nam lučke ne bi ušle, da smo jih lahko vzeli ven in spet spustili...«

Hišice, cerkvice, ladjice, vigenjci ipd., znotraj osvetljeni s svečami, da se lepo vidijo obarvana okna in vrata, to so značilne barčice, ki jih izdelujejo otroci v Kropi.

Kamilu Legat: Osamela ješa. Založil Kovaški muzej v Kropi. — Ilustracija, ki lepo kaže nekdanje delovno okolje kroparskih in kamnogoriških fužinarjev, je obenem tudi vstopnica za vse objekte Kovaškega muzeja.

»Gregorčki« v Šenčurju in na Brniku

Tudi v Šenčurju, v Srednji vasi pri Šenčurju, na Lužah in na Olševku pa na Brniku in morda še v nekaterih krajih v okolici Cerkelj na Gorenjskem so včasih »kurili gregorčka«. Na Sp. Brniku je bilo z »gregorčki« konec zimske preje, drugje konec drugih obrtniških del pri umetni luči (krojaštva, čevljarstva ipd.). Za Šenčur nam je Anton Zorman takole pisal: »Sredi Šenčurja, ob razpotju cest na Visoko, v Kranj, v Voklo in na Sp. Brnik, je bila pred približno petdesetimi leti precejšnja luža v obliki trikotnika. Tam smo otroci pred Gregorjevim na razne načine kurili lučke: nekateri v papirnatih (kartonskih) škatlah, drugi na deščicah, v pločevinastih konzervah itd. Na te podstavke smo postavljali sveče, dajali smolo ali s petrolejem polit pepel, ki se je še najbolje obnesel, ker je dolgo gorel. Temu so stari ljudje rekli, da so luč dali v vodo, in sicer v znak prenehanja obrtniških del pri petrolejkah, češ da se od Gregorja dalje dela samo pri sončni svetlobi, vendar to pogosto (krojači, šivilje, čevljarji) ni bilo povsem res tja do velike noči. Danes v Šenčurju ni več luže in tudi ne »gregorčkovih lučk.«

»Barčice« v Kropi in Kamni gorici

V nekaterih krajih na Gorenjskem pa je ta običaj še vedno živ ali pa v zadnjih letih »oživljen« v turistične namene. To

velja za Tržič, Kamno gorico in Kropo, medtem ko v Železnikih, kjer so včasih železarji tudi »luč v vodo vrgli«, tega že dolgo ni več. Stari, zdaj že pokojni, Kropar Janez Lazar, zelo delaven in razgledan mož, čeprav je bil slep, mi je leta 1966 takole pripovedoval:

»Ta običaj je že star. Na večer pred sv. Gregorjem so včasih vrgli iz vigenjcev ogenj v vodo, ker ga za razsvetljavo niso več rabili. Vigenjcev in fužinarstva ni več, običaj pa je ostal, le da se spreminja.

Zdaj naredijo otroci hišice, cerkvice, ladjice in podobne stvari iz deščic in lepenke, okna in druge odprtine prelepijo z barvastim papirjem, znotraj prižgo svečko ali celo že žarnico na baterijo in to spustijo zvečer po vodi, seveda na vrvi, da jim izdelek ne uide in da ga lahko več let uporabljajo. Lani je celo šola pomagala pri ohranitvi tega starega običaja; otroci so vse te različne objekte naredili v šoli pri tehničnem pouku, najboljšim so podelili tudi skromne nagrade. Otroci pravijo, da barčice spuščajo. V Kropi jih spuščajo v bajerju pod tovarno Plamen, v Kamni gorici pa v rakah, v stranskem rokavu potoka, ki je bil včasih napeljan k vigenjcem.«

Običaj obrtnikov in delavcev

Včasih, ko je bilo fužinarstvo še živo, so kroparski kovači na Gregorjevo nehali z delom v vigenjcih in v sprevedu odšli »na tičjo vohcet«. Prvotno so v Kropi in Kamni gorici spuščali po vodi kos deske

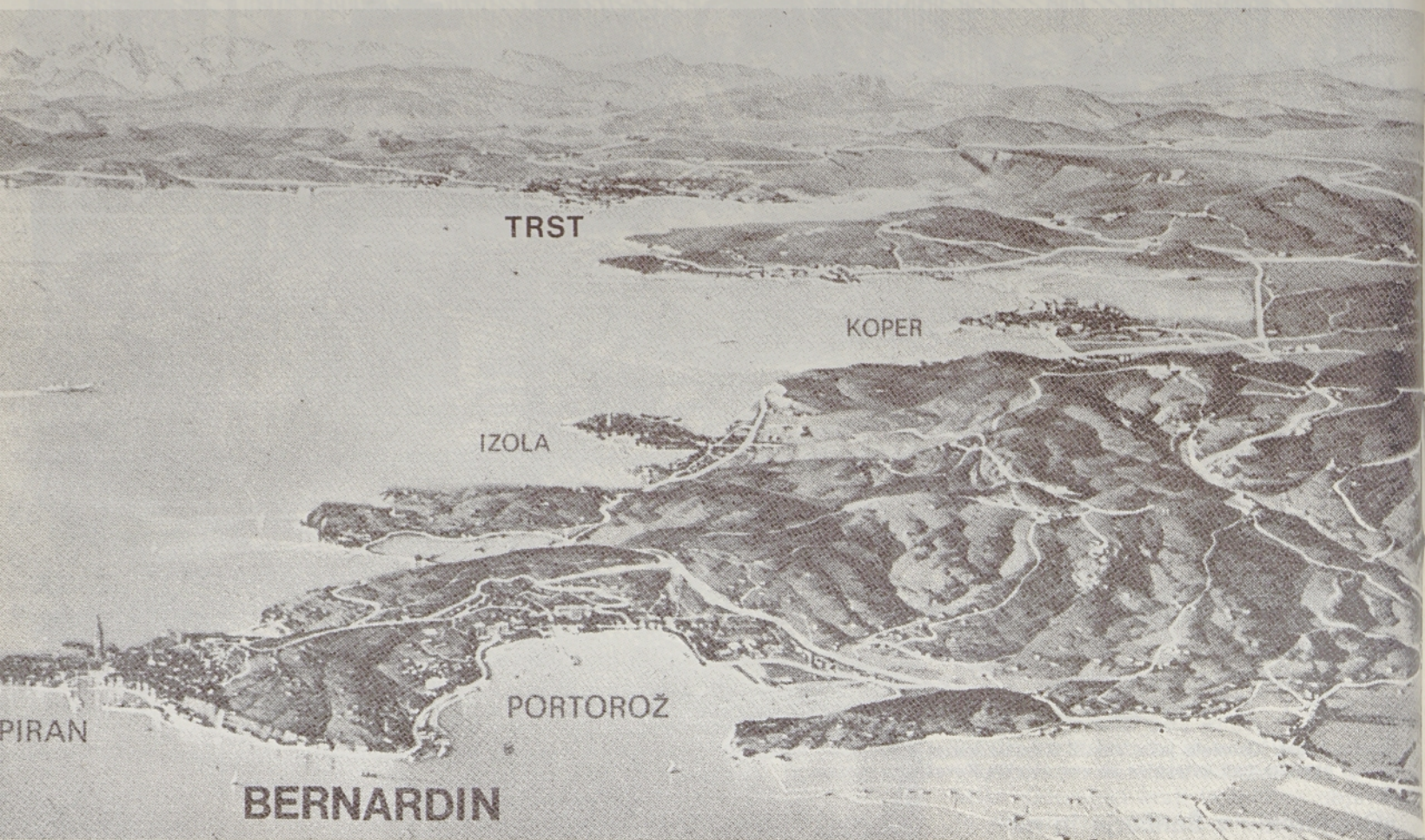
ali obod peharja, rešeta ali sita, tudi lesen sodov obroč, staro coklo itd. Na teh splavih je bila svečka ali dračje, oblance, oljnate cunje iz fužin ipd., z dodatkom odpadlih maziv, petroleja ali česa podobnega, da je bolj gorelo. »Luč so v vodo vrgli« ne le otroci, ampak tudi delavci iz vigenjcev in fužin. Prvotno tega seveda niso pobirali iz vode, pustili so, da se je potopilo in ugasnilo. Šele pozneje, ko sta estetski čut in čas zahtevala lepše »barčice«, ko to vse skupaj ni bilo več funkcionalno, nič več potrebno, ampak le še ostanek nekega običaja, precej spremenjeni in polepšani ostanek, nekakšna otroška igra pravzaprav, šele potem so začeli otroci te svoje izdelke vse bolj čuvati in jih v malce hitrejši vodi pri vezovati na vrstico ali loviti v rakah.

Dr. Kuret piše, da običaj, ko »luč v vodo vržejo«, po svojem nastanku ni kmečki, ampak obrtniški in delavski. To smo iz našega zapisa že lahko razbrali. Tudi ni v nobeni zvezi s svetim Gregorjem, pač pa le z letnim časom, ki dovoljuje delavcu in obrtniku dlje delati pri dnevni svetlobi, pa naj bo to zvečer ali zjutraj.

Nekaj veselega je bilo ob tem, ko so delavci včasih luč v vodo vrgli, pa tudi precej žalostnega. Prišla je pomlad, to je bilo lepo. Delo od ranega jutra do pozne noči, delo v vigenjcu, kjer so bile ženske skoraj enakopravne z mošči in kjer so pomagali tudi otroci, to pa je ostalo kljub pomladi.

Andrej Triller

Bernardin – prvo turistično mesto

»Operacija Bernardin« — gradnja največjega strnjenega hotelskega naselja v Sloveniji — bo stekla 1. novembra 1973, ko se bodo začela gradbena dela za oba sodobna hotela na bernardinskem rtu — »skalni hotel« (cliff hotel) in »pristaniški hotel« (port hotel), ki bosta stala — neke na polovici poti med Portorožem in Piranom — v čudovitem svetu barv. Jadranska modrina, peščena plaža in promenada s sivimi odtenki, hotelska linija v sozvočju z arhitektonsko podobo in naravnim okoljem slovenske obale in zeleni pas, ki je v tem slovenskem svetu posejan s cipresami, mediteransko floro in jadranskim zelenilom. To je pejzaž Bernardina v prihodnosti.

Začetek poslovanja hotelskega mesta Bernardin je predviden 1. julija 1975, torej skorajda hkrati, ko se bo končala tretja sekvenca v petletnem moratoriju Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki je s posojilom 10 milijonov dolarjev za Bernardin pravzaprav šele začela s krediti-

ranjem turizma v svetu. Bernardin je tako prelomnica v poslovanju Svetovne banke in obenem tudi prelomnica v slovenskem turizmu, kajti tako kompleksnega načrtovanja turističnega naselja z urbanističnega, ekonomskega in ekološkega vidika še nismo zasledili v jugoslovanskem prostoru.

In kakšen bo pravzaprav Bernardin, mesto za 2.500 hotelskih gostov in nekaj tisoč dnevnih turistov, slovenski turistični center, ki bo močno povečal tako poletno kot tudi zimsko ponudbo v slovenskem trikotu med Portorožem, Piranom in Bernardinom, za katerega lahko mirno zapišemo, da se razvija v enega velikih evropskih centrov turizma, zabave in rekreacije?

Z dvigalom na vrh naravne stene

Skalni hotel A kategorije ali visoke B kategorije (400 sob) bo naslonjen na obalno steno pri takoimenovanih vhod-

nih vratih v Piran: njegova nadstropja se bodo stopničasto dvigala proti vrhu te naravne stene, na katerem so projektanti predvideli teraso z restavracijo s specialitetami; hotelski gost se bo lahko z dvigalom povzpел na teraso takoimenovanega »cliff hotela«, kjer bo čudovit razgled na značilno zaporedje bernardinskega načrta. Morje, plaža, promenada, hotelska linija in zelen pas.

Cestna pentlja z avtomobilskim vrvežem bo daleč zadaj, dvignjena v bernardinski hrib, povsem neopazna v zelenem pejzažu, ki zakriva tudi počitniške hišice, raztresene po slovenski obali. Skalni hotel je na mirnem področju, obenem pa je še vedno dovolj blizu »bernardinskega centra«, dosegljiv s prijetnimi sprehodi ob pečini ali po promenadi Piran—Portorož. »Cliff hotel« bo obkrožen s teniškimi igrišči, medtem ko se bo na vrhu pečine — na zahodni strani — raztezal gozdnati park s cipresami.

Pristaniški hotel bo zapiral zaliv

Kakšen bo »bernardinski center«, za katerega je bilo predloženih več variant, od tiste, ki je najprej odpadla — s štirimi hoteli — stolpiči s 14, 16, 18 in 20 nadstropji, do sprejete variante »A2«, za katero se je medtem odločila tudi občinska skupščina Piran?

Arhitektonsko težišče kompleksa Bernardin bo koncentrirano okrog pristaniškega hotela, ki bo s svojimi krili obkrožal bernardinski zaliv in zapiral morje v naravni bazen, medtem ko bodo ob glavni plaži zgradili tudi plavajoči bazen s 300 kvadratnimi metri površine. Turistično naselje Bernardin bo imelo tudi zimski bazen v skalnem hotelu (25 × 12 metrov) in odprti bazen na glavni plaži (50 × 20 metrov) z morsko vodo. Pristaniški hotel bo B kategorije s 436 posteljami, medtem ko bo okrog tega obalnega hotela oblikovan trgovski center, v katerem bo našel gost prav vse — od menjalnice do samopostrežne trgovine. V hotelskem naselju, imenovanem »hotel — vas«, ki se bo raztezalo vzdolž plaže, bo 1628 sob v dvo- in trinadstropnih poslopijih, ki bodo stala v nizih treh do petih zgradb.

Ribja restavracija z raki na žaru

Trgovski center s površino 2.422 kvadratnih metrov bo v turističnem kompleksu

Bernardin še posebej pester: turistom ne bo treba odhajati nakupovat izven trgovskega centra, saj bodo lahko kupili v turističnem mestu Bernardin prav vse — od spominkov do fotografskih aparatov in športnih potrebščin. Kaj vse so predvideli projektanti že v preliminarnem programu! Tipična slovenska gostilna, bistro francoskega tipa, delikatesa s prekaženim mesom, ribja restavracija s specialiteto — raki na žaru. To je samo nekaj točk iz gostinskega seznama projekta Bernardin.

Ta ambiciozni projekt na slovenski obali se je razvil s pomočjo Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki je s svojimi strokovnjaki ocenila, da je jadranski svet ob bernardinskem rtu idealen za turistično naselje mestnega tipa. Podobna naselja bodo zrasla tudi na Babinem kuku pri Dubrovniku (s kapaciteto 5.000 postelj) in v Jazu pri Budvi (s kapaciteto 2.500 postelj), toda oba načrta sta še vedno v pripravljalnem obdobju. Hotelsko mesto Bernardin bo tako preizkusni kamen za slovenski in jugoslovanski turizem, obenem pa tudi preizkusni kamen za strokovnjake Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki so s svojimi analizami predvideli, da bi bil projekt Bernardin rentabilen, če bi bila zasedenost 45 do 55 odstotkov, dnevna poraba turistov pa naj bi se sukala okrog 10 dolarjev.

Aco Pasternjak

Športni klub »Slovenija« iz Toronta je gostoval v Sloveniji

V dneh od 20. decembra 1972 do 9. januarja 1973 so bili gostje slovenskih športnih organizacij in delno Slovenske izseljenske matice člani amaterskega športnega kluba »Slovenija« iz Toronta. Prišlo je 9 odbojkarjev in 21 hokejistov. Predsednik kluba John Kavčič, doma iz St. Jošta pri Vrhniki in Viničan Joe Čemas, ki je zadnji dve leti tajnik kluba, sta nam ob slovesu povedala o organizaciji tekmovanja, o počutju fantov ter o ljubeznivosti gostiteljev le vse najlepše in najboljše.

Odbojgarsko moštvo se je pomerilo s slovenskimi odbojkarji v naslednjih krajih: v Celju, Lipnici pri Kranju, na Jesenicah, v Trebnjem in Novem mestu. V Novem mestu so domače moštvo premagali s 3 : 2.

Hokejisti so imeli v Sloveniji pet tekem, dve v Celju, kjer so zmagali, dve na Jesenicah, kjer so premagali mladinsko državno reprezentanco, igrali pa so še s prvim moštvom. Kapetan je John Kavčič, ki tudi igra. (Je pa tudi predsednik »Slovenije«.)

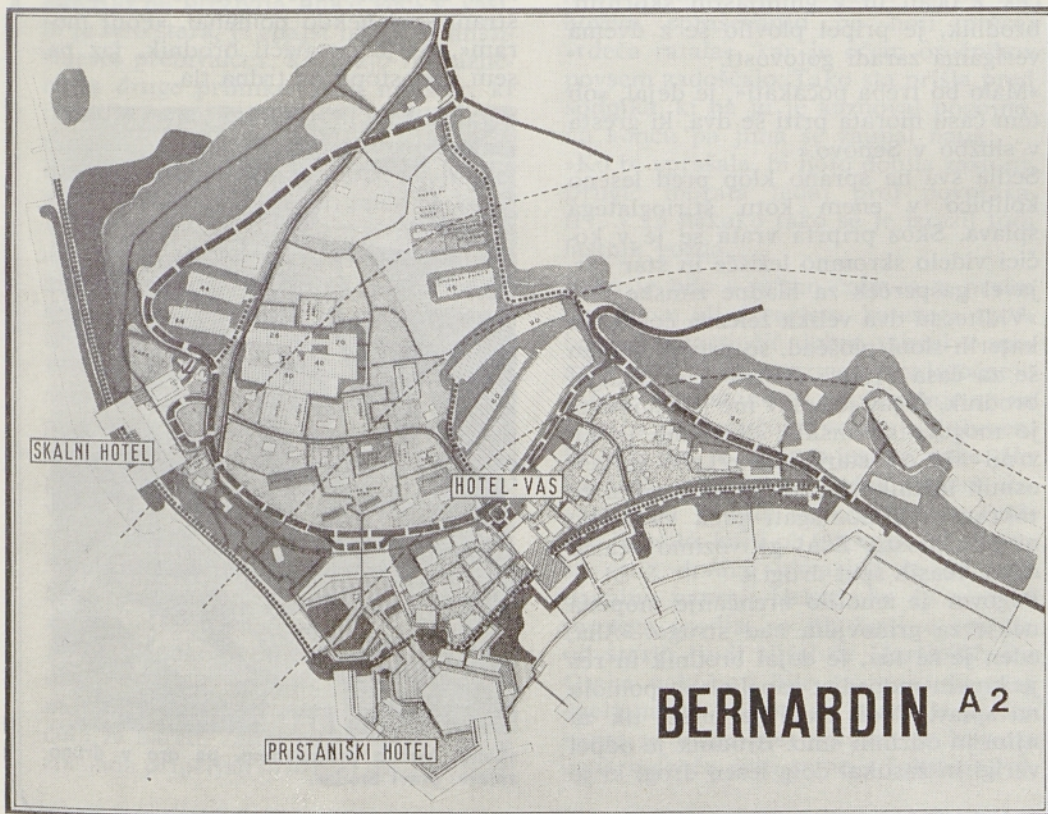
Slovensko športno društvo »Slovenija« obstaja v Torontu že 12 let. Začeli so z nogometom, ker je bilo toliko navdušenih fantov za to športno igro. Sreča jim je bila včasih naklonjena in so bili tudi prvi v ligi, ko jim je obrnila hrbet, pa so se morali zadovoljiti z drugim in tretjim mestom v ligi. Žal, sedaj nimajo več naraščaja za nogomet, ker je za mladino vedno bolj privlačen hokej.

Hokej pa je za »Slovenijo« precej drag šport in jim pregloboko prazni blagajno. Za uro ledu morajo plačati kar 30 dolarjev.

V društveno blagajno pritekajo sredstva od raznih prireditev, največ od zabav s plesom, ki jih organizirajo v cerkveni dvorani v Torontu. Tam igrajo v splošno zadovoljstvo obiskovalcev »Veseli vandroveci«, ansambel, ki je poleti 1972 tudi obiskal Slovenijo. V njem igrajo bratje Pušiči, z Danilom pa poje tudi njihova sestra. Trudijo se, da priredijo spomladi tri in pozimi tri plesne. Dobiček komaj zadostuje za kritje stroškov, za razne registracije in nabavo najnujnejših rekvizitov, dresov, žog itd. Potovanje v Slovenijo so si fantje plačali sami in kakor so nam povedali, jim res ni žal, da so prišli.

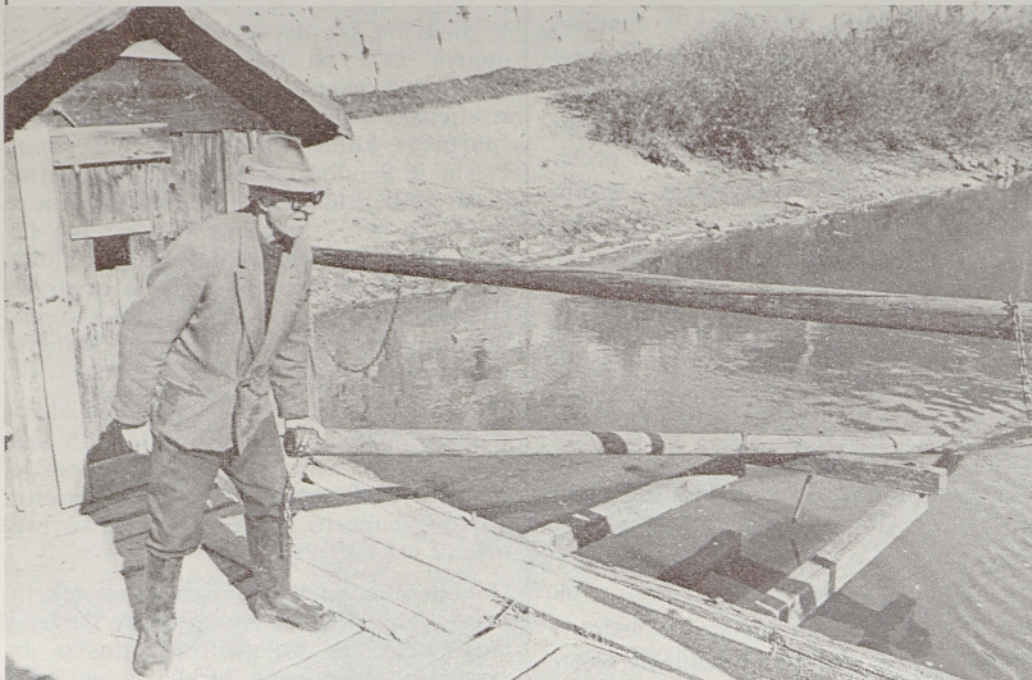
Odbojka je v Torontu zelo popularna in naše športno društvo ima celo tri moštva: dva moška in eno žensko ekipo. V klubu pa imajo kar 30 žensk, ki igrajo odbojko v starosti od 15—18 let. So v ligi in igrajo z drugimi ženskimi teami v Torontu.

M. Š.

Dva za današnji čas nenavadna poklica

Brodar Ivan Gričar se na voznjah menja še s sedmimi solastniki

Brodnik

Včasih, pred sto in več leti so bili mostovi čez široke reke velika redkost, saj je bil vsak malo daljši most pri takratni razvitosti tehnike že pravo čudo. In na njih so bili mitničarji, ki so pobirali dokaj visoke mostnine. Prek manjših voda so ljudje sami, brez kakih posebnih načrtov gradili lesene mostiče, ki so jih reke, kadar so narasle, rade spodnašale. Ob širokih rekah, kot sta pri nas Sava in Drava, pa se je dogajalo, da so bile vasi na nasprotnih bregovih le nekaj sto metrov oddaljene druga od druge, pa se ljudje med seboj skorajda niso poznali.

Marsikje, kjer je cesta hotela prek vode, pa ni bilo mostu, je potnike prevažal z brega na breg brod, ponekod majhen, le čoln za ljudi, drugje spet mnogo večji splav, ki je lahko vozil tudi vozove in živino. Dandanašnji o brodovih in brodnikih lahko beremo le v literaturi, saj je manjših in daljših mostov, ki lahko kljubujejo tudi naraslim vodam dovolj. Pa vendar... Pri Brestanici (Rajhenburgu) vozi prek Save star brod, saj v vsej dolžini od Sevnice do Krškega ni mostu.

Poganja ga vodni tok

Sava je počasi valila svoje umazane valove iz objema ozke soteske proti ravnemu Krškemu polju. Tam, kjer se na bregu konča peščen kolovoz, stoji zde-

lan lesen pomol, pristanišče broda, da lahko nanj zapeljejo tudi kolesa. Stopil sem na pomol in pomahal prek široke reke, dokler se ob drugem bregu ni zganila velika lesena gmota, se počasi odlepila od brega in postajala vse večja. Brod je plul počasi, a zanesljivo, privezan na jekleno vrv, ki je napeta z brega na breg, dokler se ni rahlo prislonil ob leseni pomol. Starejši možiček z očali in v gumijastih škornjih, brodnik, je pripel plovilo še z dvema verigama zaradi gotovosti.

»Malo bo treba počakati«, je dejal, »ob tem času morata priti še dva, ki gresta v službo v Senovo.«

Sedla sva na sprano klop pred leseno kolibico v enem kotu štirioglatega splava. Skoz priprta vrata se je v kočici videlo skromno ležišče in star zarjavel gašperček za hladne zimske dni. »Vidite, ta dva velika železna čolna, na katerih sloni ploščad, so pripeljali sem še za časa Franca Jožefa«, je razlagal brodnik. Čigav je splav me je zanimalo, je mogoče občinski? »Ne«, me je zavrnil »že od starih časov gor je last osmih lastnikov. Veste, ljudje so si že takrat znali pomagati prek vode, ko ni bilo mosta. Zdaj ga vozimo včasih eden, včasih spet drugi.«

Pogovor je zmotilo brenčanje mopeda nekje za grmovjem nad strugo. »Aha, eden je že tu«, je dejal brodnik in res je kmalu mopedist zapeljal po pomolu na splav. Tudi drugi je prišel tik za njim in odrinili smo. Brodnik je odpel verigi in zasukal dolg lesen drog, ki je

bil povezan s krmilom. Nikjer motorja pa vendar smo se premikali proti drugi strani. »Voda ga poganja« je opazil moje začudenje brodnik Ivan Gričar, nikakega truda nimam z njim. Samo krmilo zasukam v eno, za nazaj pa v drugo smer.«

Strah pred vetrom in naraslo vodo

Zanimalo me je še, kakšna je nosilnost. Čolni bi zdržali tudi tovornjak vendar je les že preperel in brodnik lahko prepelje naenkrat le tovor dve toni in pol. »Traktor še prepeljem«, je pripomnil, »največ pa ljudi«. »Zjutraj začnem voziti ob pol petih, tja do šestih zvečer, v temi pa nerad vozim. Če je mirno in ne preveč narasla voda, potem zvečer ob desetih počakam vlak, če pa je nevarno pa vse potnike, ki so le domači, zvozijo okrog z mopedi. Zgodilo se je, da je više gor pri Blanci narasla voda brod odtrgala z jeklene vrvi, na srečo brez potnikov, ki so ga ujeli pri Zagrebu.« Sava je na tem mestu ob normalnem vodostaju najgloblja meter in pol, vendar mrzla in kalna. »Kaj ne bi«, se je nasmejal brodnik Ivan na vprašanje, če je že kdaj padel v vodo, »ne le jaz, skoraj vsi, ki se ukvarjamo s tem vozilom, smo se že kopali. Nekdo celo februarja, naravnost na hrbet.« In je še pripomnil, da je marsikoga zlasti pa ženske precej strah, ko se prevažajo. »Lani je nekdo skočil v vodo nalašč, verjetno je bil samomor«, je zaključeval svojo pripoved, »in ga še do danes niso našli.«

Med najinim pogovorom je na drugi strani spet nekdo pomahal. »Ponj moram«, se je opravičil brodnik, jaz pa sem spet stopil na trdna tla.

»Samo krmilo premaknem, pa gre v drugo smer«, pravi brodar.

Cerkniško jezero sodi med največje znamenitosti našega Krasa. S svojim značilnim pojavljanjem in izginjanjem je vzbudilo že radovednost številnih znanstvenikov in turistov. Pred časom pa so to jezero skušali po svoje iztrgati iz rok narave, da bi ga lahko uporabili za turistične namene. Požiralnike na njegovem dnu so zamašili, povrh pa so vodi zastavili pot še z jezom pri Karlovici. Tako naj voda iz njega ne bi v celoti odtekla, marveč naj bi jezero vse leto ohranilo dokaj veliko svoje vodne površine. Kako jim je to uspelo in kako ne, v to bi se bilo na tem mestu predolgo spuščati. Lani na pomlad, ko je bila voda v jezeru zaradi zamašenih kanalov dolgo časa tako visoka kakor morebiti še nikoli poprej, je naredila kmetom tudi veliko škode. Takrat se je začelo govoriti, da so kmetje oškodovani

Alojz Martinčič razlaga, kako nastane drevak

Po jezeru še plovejo drvarji

in da želijo turizem graditi na njihov račun. Napotili smo se med vaščane, ki prebivajo v vasicah okrog jezera in tako smo nazadnje tudi prišli v vas Otók. In tako smo tudi spoznali človeka, ki se že vrsto let ukvarja z izdelovanjem čolnov, drevakov.

Otok je nekoč bil cigansko naselje. Pravijo, da so se svojčas vsi vaščani pisali Mulc, vsi prebivalci trakratnih devetih hiš. Ukvarjali so se s pridelovanjem krompirja, žita in krmilnih rastlin, z rejo živine in z delom v obsežnih gozdovih v Javorniku. Danes se samo s kmetijo ne preživlja nihče več. V vasi, ki je zelo stara, je enajst hiš in enainštirideset prebivalcev, ki imajo najrazličnejše druge priimke. Tudi mojster, ki izdeluje čolne, kakršnih ni videti nikjer drugod pri nas, se piše drugače. Martinčič je in ime mu je Alojz, svojih šestinšestdesetih let pa niti malo ne kaže. Alojz Martinčič je svoj prvi drevak — ali drvar, kakor mu pravijo ondi — izdelal že pred kakšnimi petinštiridesetimi leti. Letnice se ne spominja natančno. Lahko da je bilo ali 1927. ali 1928. leta, lahko pa tudi leta 1925 ali celo 1924. Natanko pa ve, da je bilo prej, kakor je šel za vojaka, vojsko pa je šel služiti leta 1927. Bolj kakor tega pa se spominja neprilik pri prvem drvarju. Takole je bilo.

Milan Modic, ki se je takrat pisal še Mulc, in Martinčič sta šla krast hojo. Najlepše hoje so bile v Windischgraetzovem gozdu, le-ta pa ni bil daleč od jezera, vendar je bil na italijanski strani. Izbrala sta si hojo, jo spravila domov in v manj kot enem mesecu je bil čoln že nared. Tedaj pa so se po jezeru znenada pripeljali orožniki, po katere je

bil poslal logar. »Kje ste dobili hojo?« so vprašali Alojzovega očeta, le-ta pa je samo skomignil, češ, kaj pa jaz vem. »Moral bi bil povedati,« se je zasmel Martinčič, »da mi jo je dal on sam, pa bi bilo vse v redu. Tako pa...«

Po tisto hojo sta v resnici šla čez mejo trikrat. »Orožniki pa še vedeli niso,« je brž še smeje pristavil Martinčič, »da so se čez jezero pripeljali prav v čolnu, izdelanem iz tiste hoje, po kateri so spraševali.«

Milan in Alojz sta ob nenadnem prihodu predstavnikov oblasti ter ob njihovem spraševanju po hoji precej »rdeča ratala«, kar je očem orožnikov povsem zadoščalo. Tako sta prišla pred sodnika, ki pa ju je kaznoval pogojno, na koncu pa jima še zaupal nauk:

»Ko bi vprašala, bi hojo dobila zastonj. Drugič morata tedaj prej povprašati...« In nekako tako se je izrazil tudi lastnik gozda.

Tako je bilo s prvim čolnom, s prvim drevakom ali drvarjem, katerega zgodbo si je Martinčič dobro vtisnil v spomin. Prva ljubezen zmeraj najmočnejše ostane v spominu in navsezadnje so za Martinčiča tudi čolni po svoje ljubezen. Doslej jih je skoz njegove roke šlo kakšnih petdeset. Z izdelovanjem drvarjev pa je tudi ohranjal staro ljudsko izročilo, kajti ob Cerkniškem jezeru so se z drvarji ukvarjali že od sive davnine naprej. Nekoč, ko še ni bilo pravega orodja, so jih žgali, o tem je od starih ljudi slišal še Martinčič. Do Otoka nekoč ni bilo ceste, ki je zdaj speljana po nasipu, in kadar je jezero samo za malenkost naraslo, je bilo na otok mogoče priti samo s čolnom. Čol-

ne pa so potrebovali tudi za ribolov. Oblika čolnov, ki jih dela Martinčič, je stara, »jezerska«, kot pravi sam. Ves les za enega mora biti enak: ali samo suh ali svež. Svež les je boljši, pravi, za en čoln pa ga je potrebno za en kubični meter. Najteže je prav pripravljati ta les. Že samo najti je težko pravega, iskanje traja po nekaj dni. Za krivine pa je potrebno najti les, ki je tako krivljasto že zrastel. Nato sta potrebni še dve deski, dve »dili«. »Dile pa so sakramensko haklih,« je še dodal Martinčič, da bi poudaril, kako zahtevno je delo s čolni. Ko je les že razrezan, pa preostane še kakšnih 150 ur dela ali celo več. En sam čoln, če je le nekolikanj večji, bi tedaj kazalo vrednotiti vsaj s 5.000 novimi dinarji, če ne še dražje. Največji čoln, ki ga je izdelal Martinčič, je bil dolg devet metrov, najkrajši pa jih je imel pet. Najdaljšega pa je v tistih krajih izdelal Urban Urban. »Dolg je bil dvanajst metrov,« se spominja Martinčič, »delal pa sem ga, prmejduš več ko pol leta.« Alojz Martinčič ima šestinšestdeset let in še dobro pomni, da nekoč v njihovi vasi ni bilo ne štedilnika ne konja ne železnega voza in da tudi higijene ni bilo nič. Hiše so imele samo sobo in vežo, spali so ljudje po skednjih, otroci pa so hodili v kijklah. Jedli so zvečine zelje in repo iz kadi, veliko so tolkli lan in veliko so tkali. Lan je imela vsaka hiša. In tudi čolne so izdelovali, drvarje, zdaj pa jih na Otoku dela samo še on. Bo izročilo z njim izumrlo? Morebiti ne bo, kajti na Dolnjem jezeru, koder so jih izdelovali popred, so pred nedavnim spustili v jezero dva nova.

Janez Zrnc

Pojejo sestre Potočnik...

Vse dobre reči so tri, pravi slovenski pregovor. Najbrž bo držalo. Tudi za sestre Potočnik, ki v troje prepevajo slovenske narodne, narodno-zabavne pesmi, pa tudi popevke. Ko zapojejo tisto »Na Gorenjskem je fletno«, marsikdo, zlasti pa če je Gorenjec, privije radio do konca.

To je edini ženski trio v Sloveniji in nanje je občinstvo postalo zlasti pozorno, ko so nastopile na prireditvi »Slovenska popevka 72«. Festival je zanje pomenil uspeh, ki jim je odprl vrata za nadaljnje uveljavljanje v svetu zabavne oziroma narodne glasbe.

Kdo so te tri golobice, ki tako prijetno grulijo naše narodne pesmi? To so tri brhka dekleta iz Slatne pri Begunjah na Gorenjskem. Tatjana, Jelka in Erna Potočnik, ki štejejo 21, 22 in 23 let. »Zapišite, da nismo Tržičanke,« je poudarila ena od njih, ko smo jih obiskali v Tržiču, kjer začasno živijo v eni od velikih sob stanovanjskega bloka ob Tržiški Bistrici. Pa ne gre, da bi ena ne marala Tržiča, temveč so vezane na svojo vas, kjer živijo starši in brat, vendar je ta prelepa vasica toliko od rok, da so morale proč.

»Rojene pa smo v Begunjah, kjer je bil oče ravnatelj osnovne šole,« so še dodale, da bi tako poudarile, kako niso čisto nič tržičke.

Minulo leto je bilo zanje najuspešnejše, zato so doslej tudi pele, kadar je pač naneslo poleg svojih služb. Zdaj pa sta se Ena in Tatjana odločili, da stopita v profesionalne vrste, medtem ko Jelko veže na delo štipendija za srednjo ekonomsko šolo.

»Rada bi končala šolo, če pa nam bo res dobro šlo, potem bom pustila službo. No, sicer pa bomo še videli,« pravi Jelka nekoliko negotovo.

Seveda pa dekleta ne nastopajo same, temveč njihova pevska pot zavisi še od fantov, ansambla »Dobri znanci«, ki jih spremljajo. Za zdaj dobro sodelujejo in se tudi dobro razumejo. Medtem ko so dekleta z Gorenjskega, so fantje (pet jih je) nametani skupaj iz vse Slovenije. Uveljavljajo se predvsem v narodni glasbi, poskušajo pa se tudi s popevkami, medtem ko se sestre za spremembo lotijo celo črnskih duhovnih pesmi v angleščini.

— Kaj pa najraje požete?

»Se razume, da slovenske narodne. Kot sta »Nocoj pa, oh, nocoj« ali »Venite rožice moje«. Zaslugo za naše veselje do petja ima naša mama, ki sama igra citre in zna stare narodne pesmi, katere so že marsikje pozabili. Me smo se na primer učile iz pesmarice iz leta 1880.«

Kakšen je prispevek vašega očeta?

»Že v osnovni šoli nas je učil peti in seveda nas je tudi vključil v svoj mali zborček na šoli.«

— Tako se je torej začelo?

»Potem smo pele v mladinskem zboru, solo. Nakar smo začele na raznih proslavah že same nastopati. Prvič smo »uradno« nastopile skupaj leta 1959. In sicer smo zapele na proslavi za Dan mrtvih v Dragi. Kasneje enkrat pa se je celo zgodilo, da smo ven »mazale« radovljiški oktet. Ni prišel na napovedano proslavo, pa smo me vskočile.«

Prvi javni nastop na televiziji so doživele na oddaji »Pokaži kaj znaš« v Ljubljani. Potem jih je k sodelovanju povabil mali tržiški ansambel, kasneje pa elektronski harmonikar Silvester Mihelčič, ki je dekleta »vzel v roke«, kot temu rečemo, in jih marsičesa naučil. No in zdaj so pri »Dobrih znancih«.

Na svojem sporedu imajo več desetih pesmi, največ narodnih in narodno-zabavnih. Pravijo, da veliko vadijo in da brez truda ne bi bilo uspehov. Včasih, ko je pred njimi posebno pomemben nastop, pojejo tudi štiri ure in več skupaj.

»Škoda je le, da za zdaj s fanti ne moremo redno vaditi, ker smo vsak po svoje zasedeni,« pravijo sestre.

— Kje vse ste že nastopale?

»Veliko po Sloveniji pa v beograjski slovenski restavraciji »Majolka«, na Balkanskem festivalu v Ohridu in drugod.«

— In zunaj?

»Bile smo na Češkoslovaškem, v Italiji, Avstriji in v Švici.«

— Ste kje pele tudi za izseljence?

»V Švici, pa doma. Tako smo nastopile na enem od izseljenskih piknikov v Škofji Loki na primer, kjer so nas prav lepo sprejeli.«

»V Sloveniji imamo veliko število raznovrstnih narodno-zabavnih ansamblov, kaj menite o konkurenci?«

Ob tem vprašanju so se sestre spogledale in bušknile v smeh, namreč med vsemi temi ansambli nikjer ne boste našli treh sester skupaj ali sploh ženskega tria, ki bi pel narodne in druge pesmi.

»Mislimo, da prave konkurence nimamo, seveda pa nas to ne sme zavesti. Vemo, da moramo še veliko vaditi in piliti svoj stil petja, da bomo res dobre.«

— Zakaj sploh požete?

»Pesem je del nas, del našega življenja, ki nas spremlja že vse od rojstva. Umrle bi, če ne bi smele več peti. Kadar smo žalostne, kar spontano najprej ena od nas zabruna neko pesem, ki ustreza našemu razpoloženju, nakar ostali dve povzameta in pesem je tu.«

— Kako pa denarno, se vam izplača?

»Dá se živeti od petja, vendar smo za zdaj šele na začetku.«

— Kako je z vašo garderobo?

»Imamo zlato mamico, ki nam v glavnem vse šiva pa tako ceneje pridemo skozi.« Sestrice se v glavnem preprosto oblačijo, če pa nastopajo samo z narodnimi pesmimi, se oblečejo v narodne noše. Ker pa je ta zadeva precej draga, si za zdaj to obleko sposojajo. Le ena od njih je narodno nošo »poverbala« po stari materi. Pravijo pa, da hočejo imeti vsaka svojo.

A. P.

Kaj je narodno – zabavno?

Številni bralci so nam v pismih že namignili: pišite več o slovenski narodno-zabavni glasbi, predstavite nam ansamble! Za začetek kar nismo mogli izbrati najprimernejšega, vsekakor pa bomo željo izpolnili in vam predstavili nekatere najbolj priljubljene slovenske tovrstne ansamble. Raje ne rečemo — najkvalitetnejše, najbolj popularne, saj se vsakdo ogreva za drugega. Odločili pa smo se: izločili bomo ansamble, ki smo jih v zadnjih dveh letih že predstavili — Slake, Zadovoljne Kranjce, Miho Dovžana. To pripominjamo zaradi tega, da ne bo kdo mislil, da jih ne smatramo za kvalitetne, priljubljene, popularne in tako dalje. Za začetek pa tale razgovor z urednikom narodno-zabavne glasbe pri RTV Ljubljana Kajetanom Zupanom:

Koliko je v Sloveniji skupin, ki se ukvarjajo z izvajanjem narodno-zabavne glasbe?

To je zelo težko oceniti. Skoraj vsako naselje ali kraj ima svojega muzikanta oz. skupino, ki izvaja to zvrst glasbe. Razumljivo je, da večina igra le tuje skladbe. Prav tako pa niso nikjer registrirani in ne vemo, koliko jih pravzaprav je. Le ugibamo lahko. Z našo radijsko hišo sodeluje okrog 40 do 50 ansamblov. Toda žal jih je le kakih 20 res kvalitetnih. Naj jih nekaj naštejemo, čeprav sem prepričan, da jih večino poznate: ansambel Avseniki, Slaki, Toneta Kmetca, Škoberneta, Burnika, Franca Flereta, bratov Kovačičev iz Maribora, Borisa Franka, Vilija Petriča, Mihe Dovžana, Borisa Kovačiča, Fantje treh dolin, Štirje kovači, Dobri znanci, Zadovoljni Kranjci, Tržaški narodni ansambel in Križanov ansambel.

Ta razdelitev se nam zdi zelo groba. Morate imate še kako drugo, točnejšo? Nam jo lahko zaupate?

Da, imamo jo. To ni nikakršna skrivnost. Te ansamble razdelimo še na kvalitetne razrede, ki so trije: — skupine, katerih izvajalci imajo visoko glasbeno izobrazbo; to so: ansambel Avseniki, Borisa Franka, Vilija Petriča, Mihe Dovžana, Borisa Kovačiča in Slovenski instrumentalni kvintet.

Na drugem mestu so ansambli, katerih člani imajo srednjo ali nižjo glasbeno izobrazbo; to so: Slaki, Fantje treh dolin, Štirje kovači in Dobri znanci.

Nazadnje pa so še skupine, katerih člani nimajo glasbene izobrazbe, so pa vseeno kvalitetni; to so pa vsi preostali ansambli.

V čem pa se pravzaprav še razlikujejo med seboj, če izvajamo kvaliteto izvedbe?

Vsak ansambel je po svoje originalen in ravno tu je treba iskati razliko med njimi. Vsaka skupina se trudi, da bi igrala čimveč svojih lastnih skladb. Večina poslušalcev so preprosti ljudje, ki niso široko glasbeno razgledani. Ravno zato ne morejo ločiti dobro od slabega oz. kvalitetno od nekvalitetnega in jim je prav originalnost glavno vodilo za priznavanje nekega ansambla. Za primer naj navedem ansambel ameriških Slovencev — Vadnal,

ki je med ljudstvom priljubljen ravno zaradi njihovih posebnosti, npr.: jezik, živahnost in temperament.

Ko smo ravno pri ansamblih, bi vas radi vprašali, kako je s priljubljenostjo teh ansamblov?

Vsak ansambel je najbolj priljubljen in popularen v tistem okolišu, kjer je doma oziroma kjer svoje skladbe največ izvaja. Poslušalci ga zato najbolj poznajo. Avseniki, Slaki, Kovači in ansambel Mihe Dovžana so priljubljeni v vsej Sloveniji. Henčkov ansambel je zaslovel predvsem na Dolenjskem, ansambel Vilija Petriča in Keržeta na Štajerskem, Grnjak v Prekmurju in Gorenjci na Gorenjskem v okolici Radovljice.

Festival narodno-zabavne glasbe je vsako poletje v Ptuj. Ali nam lahko kaj poveste o tej prireditvi?

Ptujski festival prirejajo vsako leto na dvorišču minoritskega samostana. Težko bi našli bolj primeren kraj, kot je ravno starinski Ptuj z mnogimi zgodovinskimi posebnostmi in s čudovito okolico. Ta prireditev je odskočna deska za manjše, nepoznane ansamble, ki se šele uveljavljajo. Uspeh na festivalu jim brez dvoma pomeni kariero. Na njem sodelujejo tudi znane skupine npr.: Slaki, Žagarjev ansambel, Dolenjci in drugi. Te skupine ne nastopajo v konkurenčnem delu, pač pa ob koncu tekmovalnega sporeda. Letos, to se pravi v letu 1973, so nam obljubili sodelovanje tudi Avseniki. Omenim naj še prireditev v Števerjanu v Goriških Brdih, kjer nastopajo slovenski zamejski ansambli, kakor tudi ansambli iz Slovenije. Obisk na festivalih je izredno velik in ni se nam treba bati, da bi ta glasba kmalu zamrla.

Pravijo, da slovenska narodno-zabavna glasba počasi, a vztrajno odмира oziroma jo preplavljajo tuji vplivi. Ali se strinjate s tem?

To o tujih vplivih vam moram potrditi. Dodam pa naj še to, da naše narodno-zabavne glasbe ne bo še tako kmalu konec in ne bo nikoli postala beat glasba.

Silvo Pust

S kurentovanja v Ptuj. Foto: Jože Ftičar

Šmarna gora v ameriških oblakih

Bil je nedosegljiv kot Sancho Pansa v Don Kihotu, pa kot Don Basilio v Seviljskem brivcu, pa kot Kecal v Prodani nevesti in še in še. Kdor je kdaj gledal in poslušal Ladka Korošca, popularnega basista ljubljanske opere, ta ni mogel pozabiti njegovih pevskih stvaritev. A videl in poslušal ga je že marsikdo, bodisi v ljubljanski operni hiši bodisi na številnih gostovanjih po svetu. Ladko Korošec je pel v Ameriki, Italiji, Franciji, Švici, v obeh Nemčijah, v Španiji, v Grčiji, na Poljskem, v Sovjetski zvezi, v Angliji, na Škotskem, na Irskem in celo na Japonskem.

»Vsepovsod sem že bil,« pripoveduje po vaji v ljubljanski operi, prav tako ljubeznivo sproščen kot smo ga vajeni z odra, »razen v Avstraliji. V avstralskem mestu Sydneyu prav zdaj končujejo opero v obliki ladje, kolikor sem poučen. Zagotovo se bom znašel kdaj tudi tam... Na vseh koncih sveta sem bil in povsod sem se srečal s Slovenci in s pripadniki drugih jugoslovanskih narodov. Takšni so moji vtisi: doma se radi pričkam, zunaj so pa Slovenci izredno dobri in pozorni in družabni ljudje in zelo radi pomagajo.«

Edini Slovenec v operi Lyric

Ladko Korošec se zlasti rad spominja svojega gostovanja v Združenih državah Amerike. Tja je odšel na povabilo slavne opere Lyric iz Chicaga. Vabilo je pomenilo zanj visoko odlikovanje, saj je bil edini Slovenec doslej, ki je pel v tej operi.

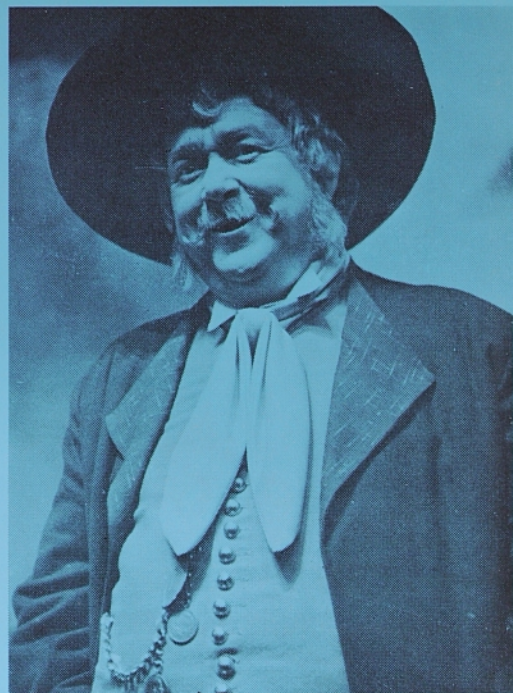
Na potovanje čez lužo je operni umetnik odšel sam. Malce ga je skrbelo, kako se bo v tujem svetu znašel. A glej, vse je steklo kot po maslu. Gostovanje mu je prijazno pomagala organizirati v Ameriki rojena Slovenka Dolores Ivanchich, ki je na ljubljanski glasbeni akademiji študirala petje in dobila za svoj uspeh celo Prešernovo nagrado. Na letališču v Chicagu so ga pričakali Slovenci, predstavniki slovenskega kulturnega življenja v tem mestu, Amerika se je basistu precej zdela manj tuja in bolj domača.

V operi Lyric je pel pri štirih predstavah. Preden je nastopil, tako se spominja umetnik, so bili Slovenci do njega malce zadržani, nadvse prijazni in gostoljubni, a vendarle malce zadržani. Ko pa ga je občinstvo velike opere nagradilo z dolgotrajnim ploskanjem, so odpadle vse zapreke. Vabili so ga vsepovsod: v Washington, v Pittsburgh, v Milwaukee... Vsem vabilom ni mogel ustreči, saj se je moral kmalu vrniti domov.

Srečanj s Slovenci je bilo veliko. Zanimivo je bilo srečanje z mladim Ljubljančanom Marjanom Ermanom, ki je odšel v Ameriko komaj trinajst let star. Našega basista je kar zasul z vprašanji o Sloveniji in Jugoslaviji. In posledica — za petje zagreti Marjan se je vrnil v Ljubljano in zdaj poje v ljubljanskem opernem zboru.

Pogovori pozno v noč

»Po koncertih so bila srečanja,« pripoveduje Ladko Korošec. »Ljudje so me sprejeli z velikim veseljem in kar nismo hoteli domov. Pogovarjali smo se pozno v noč in bili smo res vsi srečni in ganjeni, da smo se našli... Videi sem, da so naši ljudje v Ameriki zadovoljni, imajo pa domotožje. Dva Slovenca sta mi rekla: 'Včasih gledamo oblake, pa se nam prikaže Šmarna gora in pa Triglav in nas kar malo stisne pri srcu!«

Ladko Korošec v
»Gorenjskem slavčku«

Ladko Korošec je nastopal tudi na Japonskem, v Tokiu in Osaki. »Iz tega gostovanja mi bo neizbrisno ostalo v spominu srečanje z našim konzulom Rolovičem, ki je bil velik ljubitelj glasbe,« zatrjuje. »Z našimi predstavami v Tokiu in Osaki je bil nadvse zadovoljen. Stalno je bil z nami. Vabil nas je v naš jugoslovanski konzulat... Pozneje me je strašno presunila novica, da so ga ustaši na našem konzulatu v Stockholmu zverinsko ubili.«

Brezplačna predstava za delavce

Gostovanj je bilo še in še. Ladko Korošec se zlasti rad spominja proslave tisočletnice mesta Kaira v Egiptu. Tam je pel Sancha Pansa v Don Kihotu. Pevci so se zmenili, da bodo na eni izmed predstav peli brezplačno — za delavce in kmete. Vodstvo opere v Kairu se je zelo balo, kako bodo operno predstavo sprejeli ljudje, ki še nikoli niso prestopili praga operne hiše.

»Gledalci pa so nam zaploskali zares iz srca. Videlo se je, da smo jim približali operna junaka don Kihota in Sancha Pansa. Sprejeli so ju za svoja.«

Kamorkoli je prišel, povsod je Ladko Korošec našel Slovence ali vsaj na Jugoslovane, ki so mu šli na roko. V Španiji mu je pomagala pri organizaciji operna pevka Maja Majska, ki živi v Barceloni, po rodu pa je Hrvatica. Španija je obenem ena redkih dežel, kjer ni srečal nobenega Slovenca. Na Irsko ga je povabil direktor tamkajšnjega velikega opernega festivala Walch. Ladka Korošca je videl in slišal na predstavi v Monte Carlu. Čez dva meseca, ko je Ladko Korošec že pozabil na srečanje z njim, je prispelo pismo povabilo. Na Irskem pa je v dublinskem orkestru srečal Viktorja Malira, Čeha, ki je nekoč igral v Ljubljani. Svet je zares majhen.

Več srečanj

»Za vsakega Slovenca posebej mi je žal, da ne živi doma, v Sloveniji, ker nas je tako malo,« pripoveduje operni pevec. »Čeprav sam nisem prav nič domišljjav, mislim, da Slovenci le nekaj smo. Če že ne gre drugače, da mora velik del Slovencev živeti zunaj meja, bi se morali tako mi doma kot oni zunaj potruditi, da bi se čim večkrat srečali in da bi se vsi skupaj počutili kot bratje... Priznati moram, da imam na srečanja s Slovenci po svetu same lepe spomine in da sem se med njimi vedno dobro počutil.«

Janez Kajzer

Gradišnik Ivan, Francija

Belokranjci

Povest iz nekdanjih dni

Na Martinovo nedeljo leta tisočdevetstoosmega je vlak prvikrat pripeljal iz Trebnjega v Šentjanž. Tisti, ki ste se s tem vlakom takrat vozili, ali ga videli, imate zdaj že sive lase, kakor jih imam jaz. S tem vlakom se je promet na tem koncu znatno izboljšal in rudnik v Krmelju je imel več možnosti za razpošiljanje premoga. Gospodje baroni so takrat začeli sekati v svojih ogromnih gozdovih. Prišli so drvarji in oglarji tam od Gorjancev in tudi dosti Italijanov.

Spomadi naslednjega leta so se pripeljali delavci. S seboj so imeli orodje, nekateri tudi žene in otroke. Izstopili so na postaji v Mokronogu. Tam so jih čakali furmani ter jih odpeljali proti Cirkniku, od tam pa v Jatno, južno od Kuma, kjer so začeli s sečnjo.

Delavci so si najprej postavili barake. Potem so pa začeli podirati drevje. Čez nekaj tednov so se že kadile prve kope. Oglarji in furmani, ki so vozili oglje na postajo, so bili vsi črni, da si jih že od daleč poznal. Oglarji so bili vedno dobre volje, tudi zapeli so radi. Najraje tisto: Oglar gre na goró, dekleta pa za njim tekó.

Oglar, mora bit' moj!

Po nekaj letih je bila vsa Jatna izsekana in delavci so se razšli. Med drvarji je bil tudi Peter Božič. Sekal je prvi od kraja. Zatem pa je šel z družino daleč v Slemen, kjer si je spet postavil kolibo. Bil je prijeten kraj v dolini, mimo je tekel manjši potok. Žena in hčerka sta bili zadovoljni. V bližini so se spet kadile kope, kjer so žgali oglje. Tega je bilo dovolj in zaslužek ni bil slab.

Tako bi življenje teklo v miru, ko bi tisto nedeljo ne prišel možak z občine in prinesel razglas o splošni mobilizaciji. Vsi, ki so že odslužili vojaščino, so se morali že naslednji dan zglasiti v kasarni. Tako je bilo tudi s Petrom Božičem. Takoj je moral na fronto. Iz Galicije se je ženi oglasil dvakrat, zatem pa je izginil brez sledu. Božičevka je doma garala za dva. Med vojno je prejela vojno podporo, tako sta se s hčerko prerinili. Konec vojne pa ni dobila nobene podpore več. Rekli so ji: 'Saj niste vdova, vaš mož je samo pogrešan.' Od garanja je Božičevka zbolela na pljučih. Večkrat je rekla hčerki: »Jaz bom kmalu umrla. Ko ostaneš sama, spomni se, da imaš tam za Gorjanci teto. K njej pojdi.«

Ko je umrla, so jo na občinske stroške pokopali pri sv. Janezu. Hčerka, ki je ostala v oglarski kolibi, je kozo in kokoši oddala najbližjemu bajtarju, ki mu je tudi izročila ključ od kolibe, in mu naročila, naj ga da očetu, če se ta vrne in naj mu pove, da ga v skrinji čaka njegova obleka. In naj mu še pove, da je odšla v Belo krajino k teti. S solznimi očmi se je poslavljal od znancev. Stari mlinar ji je stisnil nekaj popotnice in tudi njemu je šlo na jok. Tako je Marjanca odšla v lepem poletnem jutru mimo potoka tja gori proti Gorjancem.

Večerilo se je že, ko je prišla v dolino Mirne. Ker je Mokronog zgrešila, se je znašla na Mirni. Poletna noč je bila topla, pa je prespala kar v kopici. Tam so jo zjutraj našli kosci, ki so prišli kositi sosednji travnik. Dali so ji jesti in ko jim je povedala, da ji je umrla mati in gre

k sorodnikom v Belo krajino, so jo še prenočili. Naslednji dan je odpotovala s trgovcem iz Mirne, ki ji je plačal vozni listek prav do Metlike. Dolgo je potem iskala vas Podgrad in povpraševala po teti. Cestar ji je končno povedal, kje ta živi in da se je pred nedavnim vrnila iz Amerike. Pristavil je še: »To je sitna baba, ne vem, kako te bo sprejela. Je vdova, mož ji je v Ameriki umrl, pa dva sina in hčer ima.«

Ko je cestar končal svoje delo, jo je sam pospremil do tete.

»Dober dan,« je pozdravila Marjanca in rekla: »Božičeva sem, vaša sorodnica. Nimam ne očeta ne mame in prosim, da bi me sprejeli.« Teta pa se je razjezila: »Vsak berač in potepuh pa tudi ni moj sorodnik. Nikogar ne potrebujem.«

Dobri cestar je nato odvedel Marjanco k sebi domov. Njegova žena je bila šivilja. Imela sta dva majhna otroka. »Kar pri nas ostani,« ji je rekla, »pazila boš na otroke, medtem ko bom jaz šivala.« In tako se je začelo novo poglavje v življenju Božičeve Marjance, ko ji je bilo petnajst let.

o o o

Peter Božič pa ni vedel o vsem tem ničesar. Ranjen je pred leti prišel v rusko ujetništvo, pisal je domov, a njegova pisma so se nekje izgubila in tako niti žena ni zvedela zanj, niti on, kaj se je zgodilo z družino. Vedel ni tudi tega, da je po vojni doma nastala Jugoslavija.

Vseskozi je delal v gozdovih. Najprej je podiral drevesa v severni Rusiji, zatem je pobegnil na Švedsko. Zaslužil je dobro. Večkrat je pisal domov in vsa pisma naslavljal v Avstrijo. Ker so se pisma vračala, je pisal avstrijskemu konzulatu. Tam so mu sporočili, da je njegova dežela zdaj v Jugoslaviji.

Sklenil je, da odpotuje domov. Nekaj mesecev je urejal papirje in končno je prek Nemčije in Avstrije pripotoval v Jugoslavijo.

Tesno mu je bilo pri srcu, ko se je bližal domu. Razmišljal je, kako velika mora že biti hčerka in kaj je z ženo. Hrepenel je, da bi ju objel.

Končno je prispel. Še je tam stal njegov nekdanji dom — stara oglarska koliba. Bila pa je zaklenjena. Stopil je do sosedu. Ta ga je takoj spoznal in polagoma je od njega tudi zvedel, kaj se je zgodilo z njegovo družino. Globoko ga je pretreslo. Saj ni niti malo pričakoval, da doma ne bo več našel svoje dobre Kristine. Dva dni je ostal pri sosedu. Najedel se je in prespal, vzel v svoji koči obleko, kolikor je je potreboval, zatem pa vse ostalo prepustil s kočjo vred sosedu. Na pokopališču je obiskal ženin grob, potem pa odpotoval v svojo rojstno vas v Beli krajini h hčerki. Srečanje je oba globoko pretreslo. Marjanca mu je povedala, kako jo je sprejela materina sestra, njena ameriška teta. Tudi sam se je kasneje srečal z Agnes Sitarjevo in ji poočital, da je odslovila Marjanco. Agnes je bilo zdaj žal, saj so njeni otroci medtem odrasli in se vrnili v Ameriko. Ostala je sama. Zdaj bi bila prav vesela Marjance in tudi svaka Petra.

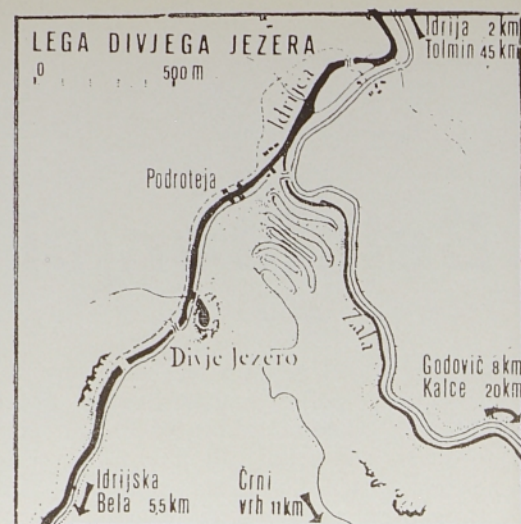
Peter je imel na koncu vasi domačijo, ki so mu jo zapustili starši, a vse je bilo zelo siromašno, zapuščeno in potrebno popravit. Sitarjeva Agnes pa je imela lep, trden dom, za katerega je potrebovala delovnih rok in gospodarja. Sama mu je rekla enkrat kar naravnost: »Ti si vdovec in jaz vdova, kaj ko bi se vzela?« »Ti si bogata, lahko izbiraš,« se je obotavljal. Ona pa je rekla: »Gospodarja potrebujem in ti bi bil kakor nalašč.« In sta se zmenila.

Naredili so veliko svatbo. In tako je Marjanca končno imela očeta in dom tam v Podgradu v Beli krajini.

Divje jezero — muzej v naravi. Foto: Stane Peterlin

Muzej ob vodi

Jezero je postalo prvi slovenski muzej v naravi. Naravoslovci ga poznajo že dolgo vrsto let in njegove čudovite lepote so že ves čas želeli neokrnjene prikazati tudi številnim drugim ljudem, predvsem turistom, ki imajo radi lepo, neokrnjeno naravo. To je Divje jezero pri Idriji. Muzej je tu od jeseni preteklega leta.

Divje jezero se skriva približno štiri kilometre od Idrije v soteski, kakih 600 metrov pred izlivom Zale v Idrijco. Danes je že pravi čudež, da se je tako blizu mestnega vrveža sodobne Idrije ohranil ta čudoviti, romantični košček narave. Divje jezero so leta 1967 zavarovali in ga razglasili za naravni spomenik, saj je ob njem toliko naravoslovnih posebnosti, da mu ga pri nas ni para. Tu je

zbrano zanimivo rastlinstvo in živalstvo, nenavadni in redki geološki in geomorfološki pojavi — kakor da bi narava sama želela tod odpreti muzej.

Ime je dobilo jezero po divji okolici in po tem, da se po dežju valijo iz sicer mirnega jezerca v reko Idrijco ogromne količine vode. Jezerce ni veliko in tudi ne globoko (okrog 3 metre), le v najglobljem delu se nenadoma prevesi v strm rov, globok okrog 35 metrov, ki se potem nadaljuje v sifonsko koleno in še ni raziskano.

Rastlinstvo in živalstvo okrog jezera je poslastica za strokovnjake, ki se dobro spoznajo na rastlinske in živalske vrste, ter njihova latinska imena, za navadne obisovalce pa pomeni doživetje korak v nedotaknjeno naravo, med pisano cvet-

je, v zavetje gozda in morebitno srečanje z gamsi in drugimi živalmi, ki se zadržujejo tod okrog.

Preprosta je tudi zamisel muzeja v naravi: razstavnih predmeti so vsi deli žive in nežive narave — vodni pojavi, kamnine, oblike površja, rastline in živali ter celo naravni procesi okoli Divjega jezera. Obiskovalec bo ob obisku prejel vsa pisana in slikana pojasnila, kaj več pa bo lahko zvedel iz knjižice »Divje jezero«, ki je izšla v knjižni zbirki Kulturni in naravni spomeniki Slovenije.

Skrbništvo nad tem muzejem v naravi je prevzel Mestni muzej v Idriji, zamisel o tem muzeju pa se je porodila v Prirodoslovnem društvu Slovenije in Zavodu za spomeniško varstvo Slovenije.

Kaj smo se dogovorili na sestankih

Tok se počasi obrača

V neskončnih kolonah avtomobilov, ki so se ob letošnjih novoletnih praznikih gnetle proti mejnim prehodom na jugoslovansko-avstrijski meji, je bilo tudi kakšnih dvanajst tisoč Pomurcev, ki so na delu v tujini. Veliko se jih je podalo na pot iz najbolj oddaljenih mest na Nemškem, Švedskem, v Avstriji, Švici in v drugih evropskih deželah že kdo ve kolikokrat. Ob vsakem prevoženem kilometru so možje, žene in otroci bliže svojcem, bliže svojim domačijam. V srcih kljuje veselo spoznanje: domov, domov...

Kako lepo bi bilo, razmišljajo, ko bi to bila zadnja pot iz vse manj gostoljubne tujine, ki jim tudi z dobrim zaslužkom ne more nadomestiti domačega ognjišča. Zato jih večina prinaša že ob prihodu na kratke počitnice v srcih zlo slutnjo, da bo treba kmalu nazaj.

Prijetno spoznanje

Naše delavce iz vse države pa je tokrat presenetilo prijetno spoznanje, da tudi v tujini niso več osamljeni. Odgovorne službe od zveze do republik in občin v zadnjem času vse bolj odločno bdijo ne le nad izvajanjem meddržavnih sporazumov o pogojih zaposlovanja in dela naših delavcev v tujini, ampak krepijo tudi vezi med našimi ljudmi po svetu in domovino. Vse bolj številna kulturna središča in klubi, kjer se zbirajo naši ljudje, potem oddelki osnovnih šol z našimi učitelji v vseh večjih industrijskih centrih, zlasti v Zvezni republiki Nemčiji, številni obiski kulturnih skupin iz Jugoslavije, obiski naših sindikalnih in drugih delegacij in podobno, lajšajo življenje na tujem. Tu so še okrepljena konzularna predstavništva ter socialni delavci, ki so vselej pripravljeni pomagati našim delavcem v vseh težavah. Tudi v številnih primerih, ko so zaradi sebičnosti tujih delodajalcev ogrožene materialne koristi naših delavcev na tujem.

Res pa je, da se številni naši ljudje v tujini še vedno ubadajo s težavami, predvsem ni roznato tudi za njihove otroke,

Na sestanku v Domžalah

Zanimiv razgovor v Novem mestu

V Pomurju so bili sestanki najbolj množični

ki so jih pustili v domovini. Vendar so na pragu tega leta tudi številni Pomurci spoznali, da se stvari obračajo na bolje.

Vabilo pridnim rokam

V Pomurju, katerega podoba se spreminja iz leta v leto tudi po zaslugi pridnega dela in varčevanja rojakov na tujem, povsod postavljajo na prvo mesto nalogo, kako čim prej omogočiti našim delavcem v tujini, da bi se vrnili domov. S številnih srečanj, ki so jih pripravili ob letošnjih novoletnih praznikih v soboški, lendavski, radgonski in ljutomerski občini, so naši ljudje odhajali z občutkom olajšanja in z velikimi upi, da jih bo v naslednjih letih, če ne že letos, lahko večina našla zaposlitev v domovini.

Samo v tem letu bodo pomurske gospodarske organizacije razpisale okrog sedemsto prostih delovnih mest. Tudi v Pomurju, še bolj pa v središčih na gospodarsko bolj razvitih območjih v Sloveniji, se je zgodilo to, česar ni nihče pričakoval: pomankanje delavcev, zlasti kvalificiranih moči.

Na soboškem komunalnem zavodu za zaposlovanje so se že nabrale prošnje iz raznih slovenskih industrijskih mest za več kot dva tisoč delavcev. Skoraj povsod jim nudijo dober zaslužek, ki večkrat ne zaostaja za prejemki ponekod v tujini. Nudijo jim tudi stanovanja in prehrano. »Ne morem verjeti, da je napočil dan, ki nam bo prej ali slej prihranil pot v tujino«, je dejal rojak iz Ljutomera, ki že več let gara v rudniku bakra nekje na avstrijskem Tirolskem. On in vsi njegovi tovariši, skupaj jih je bilo kakšnih dvajset, so se brez oklevanja odločili za delo doma. Ponudbe v Pomurju ali v ožji domovini so bile dovolj vabljive, da je bilo takih odločitev še veliko.

Možje na mejnih prehodih po novoletnih praznikih niso zaman ugotavljali, da je prečkalo tokrat mejo v obratni smeri precej manj naših ljudi.

Blíže cilju

Naj še zapišemo, da sta med delavci iz Pomurja, ki so zaposleni v tujini dobri dve tretjini kmečkih ljudi. Okrog osem-tisoč deželanov si je s stalno, tudi večletno neprekinjeno zaposlitvijo v tujini, dodobra opomoglo. Skoraj toliko novih stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopij je zrastle v zadnjih osmih letih na pomurskem podeželju, da o nakupih sodobnih kmetijskih strojev ne govorimo. Samo v soboški občini zmorejo danes kmetje okrog dva tisoč traktorjev ter veliko druge moderne kmetijske opreme.

»Svoj cilj smo dosegli, sedaj lahko uspešno gospodarimo dalje«, so povedali številni kmetje, povečini mladi gospodarji, ki letošnjih novoletnih pogovorih.

Pridne delavske roke so poskrbele tudi za prihranke. V pomurskih bankah imajo evi-denco o več devettisoč vlagateljih, ki jim prinašajo vložene devize (skupaj za okrog 22 milijonov novih dinarjev), lepe obresti. V denarnih zavodih v Pomurju pa so samo v preteklem letu delavci iz tujine zamenjali za dobrih sto milijonov novih, oziroma deset milijard starih dinarjev deviz.

Vračanje delavcev iz tujine

Znano je, da se vsako leto vrne iz tujine v Slovenijo kakih 1.500 do 2.000 delavcev, ki so bili nekaj let na delu v tujini. Do pred dvema letoma njihovo vračanje ni bilo organizirano. Šele takrat je republiški zavod za zaposlovanje v Ljubljani sprejel načrt, ki ureja postopke za vračanje jugoslovanskih (slovenskih) delavcev iz tujine v domovino. O tem načrtu, ki sicer predstavlja samo tehnične rešitve, bi želeli spregovoriti nekaj besed.

Dogaja se, da delavci iz tujine na vrat na nos pridejo v domovino in se želijo takoj naslednji dan zaposliti, misleč, da so tudi pri nas enake možnosti kot v tujini, ko delavca dejansko zaposlijo v trenutku, ko se pojavi na vratih personalnega oddelka. Čeprav tudi to ni vedno tako hitro, zlasti v primeru, če nekatere tuje države omejujejo zaposlovanje tujcev, so postopki, da delavec pride do zaposlitve veliko hitrejši. Pri nas traja dalj časa, da komisija za sklepanje delovnih razmerij obravnava prošnje. Na sestankih s predstavniki delovnih organizacij, s predstavniki občinskih konferenc SZDL in občinskih sindikalnih svetov je bilo dogovorjeno, da bi tudi ta postopek pospešili. Vsekakor pa ne bo mogoče pričakovati, da se bodo zaposlitve uredile čez noč. Zato je bolje, da delavec svojo odločitev pred vrnitvijo najavi najprej tistemu zavodu za zaposlovanje, kjer ima stalno bivališče.

V Sloveniji je devet zavodov za zaposlovanje, in sicer:

- Celje, Slandrov trg 7;
- Koper, Šmarska cesta 2;
- Kranj, Sejmišče 4;
- Ljubljana, Parmova 32;
- Maribor, Gregorčičeva 37;
- Murska Sobota, Arh. Novaka 3;
- Nova Gorica, Vojkova 1;
- Novo mesto, Glavni trg 7 in
- Velenje, Prešernova 5.

Vse informacije, ki zadevajo zaposlitve delavcev, bodo dajali omenjeni zavodi za zaposlovanje v okviru razpoložljivih delovnih mest, ki so na območju zavoda,

Tako bodo tudi pomurski kmetje lažje gospodarili in v prihodnje jih ne bo več pestila skrb, kako izšolati svoje otroke. Vse več delavcev, ki so si v tujini pridobili kvalifikacijo, pa uvažajo ali kupujejo doma sodobne stroje za obrtne delavnice. Torej se tudi obrti, ki je v Pomurju v zadnjih letih močno nazadovala, obetajo boljši časi.

Boro Borovič

oziroma posredovali v okviru medzavodskega posredovanja.

Že v začetku smo omenili, da je republiški zavod za zaposlovanje sprejel samo načrt, ki obravnava tehniko postopkov pri varčevanju jugoslovanskih delavcev iz tujine. Zato načrt tudi ne omenja sistemskih rešitev kot so sprejemanje regionalnih načrtov ene ali več občin, načrtov delovnih organizacij glede kratkoročnih in dolgoročnih potreb po delavcih iz tujine, glede nakupovanja stanovanj na prostem trgu itd. ... V občini Velenje so sprejeli dolgoročni program razvoja terciarne obrti, v katerem predvidevajo zasedbo 478 delovnih mest v fini in težki obrti samo na območju velenjske občine. Tak projekt je bil izdelan pred kratkim in bo na voljo tudi na oddelku za gospodarstvo občine Velenje z vsemi dodatnimi informacijami, ki so v tej zvezi potrebne. Na to še posebej opozarjamo vse tiste delavce, ki se žele ob povratku zaposliti v terciarni (obrtni) dejavnosti in imajo tudi tu možnosti za neposredno vključitev, saj občina Velenje ni v stanju iz lastnega prebivalstva pokriti te potrebe.

Na nedavnem posvetovanju predstavnikov republiških konferenc SZDL Jugoslavije, ki je bilo v Ljubljani kot priprava na zasedanje zvezne konference SZDL, so obravnavali tudi zgoraj omenjena vprašanja in probleme, o katerih naj zavzame predsedstvo konference SZDL Jugoslavije svoja stališča. Poleg tega so na več sejah in razpravah organizacij zveze komunistov omenili problem večje gradnje delavskih stanovanj, kar naj bi začeli uresničevati že prihodnje leto na podlagi samoupravnih sporazumov o dodeljevanju sredstev za gradnjo stanovanj za delavce, ki nimajo drugih možnosti, da bi si zagotovili stanovanja. Če k temu dodamo še to, da spričo tako velikega razkoraka med zagotavljanjem stanovanjskih prostorov in potrebami po njih rešitve ne bodo takoj vidne, pa to vendarle pomeni že korak naprej pri reševanju te tako občutne stanovanjske problematike v Sloveniji. Če pa hkrati upoštevamo tudi dejstvo, da naši delavci na tujem

varčujejo denar zato, da bi si zagotovili stanovanja, da hkrati organiziramo posebne kreditne sklade pri poslovnih bankah in končno, da se tudi v delovnih organizacijah povečujejo prispevki za stanovanjsko izgradnjo od sedanjih 4 na 6 odstotkov bruto osebnih dohodkov, lahko sklepamo, da se stvari na tem pod-

ročju gibljejo v povsem pozitivno smer. Ob koncu naj še dodamo, da ob razpisu delovnih mest prikazujemo konkreten položaj glede stanovanjskih možnosti in osebnih dohodkov, ker menimo, da je resnica, čeprav glede tega nekoliko boleča, končno vendarle resnica.

Franci Stare

Pustno rajanje v Švici

Slovensko planinsko društvo »TRIGLAV« v Švici vam predstavlja na sliki ansambl MLADI GORENJCI (Jungen Oberkreiner). Gotovo jih boste prepoznali, saj ste jih verjetno že slišali v kakem koncertnem lokalu v Švici ali Avstriji. Že nekaj let uspešno nastopajo po teh deželah. Lahko jim priznamo, da so pravi mojstri v izvajanju narodno-zabavne glasbe, da znajo poskrbeti za naše srbeče pete z igranjem domačih in modernih plesov.

Ko smo se pred nekaj tedni pogovarjali z njimi, so izrazili željo, da bi zelo radi razveseljevali Slovence širom po svetu, seveda če bi bili povabljeni. Prepričali smo se o njihovi sposobnosti in jih angažirali za slovensko zabavo, ki bo 17. fe-

bruarja z naslovom: **DRUGO PUSTNO RAJANJE V ŠVICI**. Prireditelj zabave je Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici. Zabava bo v STATHOFU 11 v Oerlikonu (Zürich), s pričetkom ob 20. uri. Z glavne železniške postaje v Zürichu pridete tja s tramvajem št. 14, 11 in 7.

Drage rojakinje in rojaki! Pridite, prostora bo dovolj za vse in zabavali se bomo do 4. ure zjutraj. Vabimo tudi rojake iz sosednjih držav! Cene bodo zmerne, maske zaželene in najlepše tri nagrajene.

Vabi vas upravni odbor
Slovenskega planinskega društva
»Triglav«
v Švici

II slovenski izseljenski veleslalom

Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici tudi to zimo prireja smučarsko tekmovanje pod naslovom »II. slovenski izseljenski veleslalom«. Prireditelj bo 4. marca 1973 v Oberibergu s pričetkom točno ob 11. uri. V ekipni konkurenci (ekipa šteje pet članov, trije najboljši se štejejo v konkurenci) se bodo ekipe potegovala za prehodni pokal Slovenske izseljenske matice (lani ga je osvojila ekipa SPD Triglav iz Aaraua). V konkurenci posameznikov pa bodo rojaki tekmovali za pokal SPD Triglav v Švici. (Časi tekmovalcev v ekipah se štejejo tudi za konkurenco posameznikov.) Najboljši tekmovalci bodo prejeli praktična darila. Pokroviteljstvo nad tekmovanjem je, kakor lani, prevzela naša priznana tovarna športnega orodja ELAN iz Begunj na Gorenjskem.

Smučarke bodo tekmovala v konkurenci posameznic, in sicer za praktična darila. Praktična darila SPD Triglav bodo prejeli tudi najmlajši tekmovalci.

Ekipe, ki bodo tekmovala za prehodni pokal Slovenske izseljenske matice, morajo nastopati za neko društvo ali klub, ki je uradno registriran. To želimo zaradi tega, ker mora ekipa, ki osvoji pokal, le-tega dati na voljo na naslednjem tekmovanju. Pokal preide v trajno last društva po trikratni zaporedni ali petkratni osvojitvi v presledkih.

Tako kot lani bodo tudi letos vsi nastopajoči pogoščeni s kosilom v hotelu Post v Oberibergu. Po kosilu bomo imeli od 14. ure dalje na voljo dvorano restavracije Alpina Haus, kjer bo razglasitev in podelitev nagrad.

Proga bo ozvočena tako, da bo tekmovanje potekalo nemoteno. SPD Triglav bo imelo z organizacijo tega tekmovanja znatno višje stroške kot lani, zato se je prireditelj odločil, da bo pobiral startnino 3—5 Sfr. Vsak tekmovalac jo bo plačal ob prejemu startne številke in bloka za kosilo eno uro pred startom, tj. ob 10. uri. Prosimo, da to odločitev sprejmete z razumevanjem.

Čas za prijavo ekip je omejen s 25. 2. 1972. Prosimo, da to upoštevate, ker bo žrebanje startnih števil za tekmovalce, ki bodo nastopali za ekipe kakor tudi za posameznike predhodno. Tekmovalci, ki pa se bodo prijavili pozneje, toda najkasneje do 9. ure na dan tekmovanja, bodo dobili startne številke po vrstnem redu.

V primeru, da bi prišlo do kakršnihkoli sprememb zaradi vremenskih nepravilnosti, bomo vse, ki se bodo prijavili v roku, obvestili pisмено. Vse ostale pa prosimo, da poslušajo radio Ljubljana, kjer bomo sproti objavljali vse morebitne spremembe!

Vabimo vas k čim večji udeležbi. Prijave sprejema upravni odbor društva na naslov: SPD Triglav, Seestr. 358, 8706 Meilen, telefon 01-73 48 28 ali na naslov: Jože Jelovčan, Dammweg 81, 5000 Aarau.

Vsi, ki bodo zadnji dan pred tekmovanjem želeli kakšnih informacij glede tekmovanja, naj se obrnejo na Hotel Post v Oberibergu, kjer ima prireditelj svojo pisarno. Telefon št. 055-561172.

Zimski motiv — Foto: Ančka Tomšič

iz vaših zgodb

Revija Rodna gruda je danes v svetu priljubljena in zaželena, zato si ne morem zamisliti, da je danes v svetu kak Slovec, ki bi je ne bral.

Pred tremi meseci mi je doma umrla mama in med potjo domov je v mojih mislih nastalo naslednje zadnje pismo moji nepozabni mami. Prosim, da ga objavite v celoti.

Ljuba mama!

Pišem ti to pismo, ki ga ne boš nikoli prejela. Težka in bolna je vest, da te ni več. Bolečine pritiskajo kot nekakšna mora z vso močjo in ko razmišljam o tem, da te ni več, se moje misli spremenijo v morje solza.

Ljuba moja mama, vedi, da si odnesla s seboj tudi del mene, del moje razkosane mladosti. Zastonj se roke stegujejo proti nekomu, ki ga ni več in zastonj iščejo pomoč. Namesto tega so te pokopali v črno zemljo, neprivlačno in hlad-

no, zemljo, ki nima ničesar skupnega s teboj. Stalno si nosila breme na svojih plečih, ta tovor je bil težak, a ti si vzdržala v vseh težkih trenutkih. Zadnja leta, odkar smo izgubili očeta, si mi bila mati in oče in srečen sem bil ob tebi, pa čeprav me je vezala obveznost na mojo družino. Spominjam se, da si bila stalno čila in vesela, celo takrat, ko ti ni bilo do veselja. Ti si me vzgajala in tvoje ljubezni do mene ni mogel vzeti nihče. Z jekleno voljo si se borila proti bolezni, borila si se z vso močjo, vendar pa je ta moč iz dneva v dan pojemala.

Ti, mama, zame nisi mrtva, kajti junaki ne umirajo, ostanejo večno živi in zame si bila ti junak. Dajala si mi primer življenja, znala si ljubiti, trpeti in živeti. Težko, težko je iti po tvoji poti, pa čeprav si to zelo želim. Zato, ljuba moja mama, vedi, da te ne bom nikoli pozabil, ostala boš v mojem srcu, ostala boš VELIKA MAMA.

Tvoj sin Franci Ketiš
Hatzenport, Nemčija

Hrepenenje po domu

*Lepo mi je bilo med vami,
domači moji dragi.
Jaz sem zdaj tu,
vi tam živite sami.*

*Misli neugnane
romajo v domači kraj,
nezadrži jih čar ravnine,
hočejo nazaj v domači kraj.*

*Srce miru ne najde,
po domu hrepeni,
o, hiša rodna,
log zeleni,
kjer Drava žubori
in v grobu tihem
moj oče, mama spi.*

*Pustite k njima me,
da se potožim,
kar me teži.*

Franci Ketiš

Slovenska šola v Ravensburgu

Danes se oglašamo slovenski otroci iz Ravensburga in okolice. Prvič smo zbrani v slovenski šoli, odkar smo v Nemčiji. V razredu nas je 16. V naše mesto se pripelje slovenska učiteljica Dragica Nunčič, 190 kilometrov daleč iz Stuttgarta. Pouk imamo vsak torek od 14. do 17. ure. Šest učencev nas je rojenih že v Nemčiji, zato je naše znanje slovenščine precej pomanjkljivo. V Slovenski šoli govorimo le slovensko in tega smo veseli. Najlepše vas pozdravljajo slovenski šolarji iz Ravensburga in njihova učiteljica. Leon Kokol, Egon Jenc, Stanko Kokolj, Bojan Kokolj, Vogrinec Miran, Ivan Kováč, Anita, Borut Kokalj, Bojan Štangler, Dušanka Žižek, Anita Žižek, Meglič Zlatka, Brigitta, Jenc Ingrid.

Maškarada v Amriswilu

Jugoslovanski klub iz Amriswila vabi v soboto 10. februarja na veliko maškarado, ki bo v hotelu »SCHWERT« v Amriswilu s pričetkom ob 20. uri zvečer. Za ples in domače razpoloženje bo skrbel kvintet Rudija Pernata s pevko Metko Pernat.

Tudi maske so dobrodošle, zanje je vstop prost.

Najlepše in najbolj originalne maske bodo nagrajene.

Kaj prinaša reforma nemškega rentnega zavarovanja jugoslovanskim delavcem?

Če zboliš med dopustom

Že sredi oktobra prejšnje leto je stopil v veljavo nemški rentni reformni zakon, ki se prične uporabljati z novim letom 1973. Z njim je nemški pokojninski (rentni) sistem postal gibčnejši glede starostne meje za uveljavitev starostne pokojnine, in sicer tako, da lahko zavarovanec po svoji lastni izbiri uveljavi pokojnino že z dopolnitvijo 63. leta starosti, v primeru težje telesne poškodovanosti ali cele pridobitne nezmožnosti pa celo z dopolnitvijo 62. leta starosti, oboje pa ob najmanj 35-letni pokojninski dobi (sem štejejo vsa obdobja, tako zavarovalna kakor izenačena in tako imenovana izpadla obdobja — Ausfallzeiten). Še naprej bo seveda ostala tudi normalna upokojitev s 65 leti starosti in dopolnjenimi 15 leti (180 koledarskih mesecev) zavarovalne dobe, in tako imenovana predčasna starostna pokojnina z dopolnjenimi 60 leti starosti in najmanj enoletno predhodno brezposelnostjo.

Kar je pri novi ureditvi »drsečih« nemških pokojnin najvažnejše, je to, da lahko tak upokojenec še naprej dela s polno pokojnino in si z nadaljnjim delom povečuje pokojnino vsak mesec za določen odstotek, in sicer največ do dopolnitve 67. leta starosti (po 0,4 % za vsak mesec naknadne zaposlitve ali po 4,8 % za vsako leto). S tem se spodbuja nadaljnja zaposlitev upravičencev do starostne pokojnine, ki kljub sočasemu uživanju

pridobljene dajatve pridobivajo še nadaljnje pravice do povečanja dajatve do starostne meje, ki še upravičuje do zaposlitve v ZR Nemčiji.

Za jugoslovanske delavce, ki delajo v Zvezni republiki Nemčiji, pomeni znižanje starostne meje za nemško rento novo ugodnost, saj so morali sedaj po pridobitvi sporazumnega dela jugoslovanske pokojnine (s 60 leti starosti) čakati na pridobitev nemške rente vsaj 5 let (do dopolnitve 65. leta starosti). Sedaj bodo čakali le še 2 oziroma 3 leta, tako da bodo precej prej prišli do celotne dajatve, sestavljene iz delov, odmerjenih po zaposlitvah v obeh državah.

Nadaljnja ugodnost za jugoslovanske delavce, in sicer za tiste, ki se po povratku v Jugoslavijo ne nameravajo več zaposliti, je možnost prostovoljnega nadaljevanja zavarovanja v nemškem rentnem zavarovanju. Takšno nadaljevanje si lahko zagotovijo s plačevanjem predpisanih prispevkov tistemu nosilcu nemškega rentnega zavarovanja, pri katerem so bili nazadnje zavarovani pred vrnitvijo v domovino. Tako bodo lahko ti delavci prišli do nemške rente, četudi so prekinili nemško obvezno zavarovanje in zgolj na podlagi tega obveznega zavarovanja ne bi v ZR Nemčiji pridobili nobenih pravic.

dr. Lev Svetek

Konjunkturni dodatek bo vrnjen

Vlada ZR Nemčije je že lani sprejela sklep o vrnitvi prej vplačanega »konjunkturnega davka«, ki so ga v tej državi plačevali od avgusta 1970 do julija 1971 kot dodatek za davek na zaslužek.

Do vrnitve tega dodatka davka imajo pravico tudi jugoslovanski delavci, ki so takrat delali v ZR Nemčiji, bodisi da so še zmeraj zaposleni tam, ali pa če so iz te države odšli. Sklep predvideva, da se dodatek lahko vrne v dveh oblikah: prek delodajalca ali prek finančnega urada.

Delodajalec neposredno vrne dodatek svojim delavcem, zatem pa obračuna s finančnim uradom. Delavcem, ki so od 1. avgusta 1970 neprestano zaposleni pri istem delodajalcu, se denar vrne avtomatično, brez vsakršnih formalnosti. Delodajalec, pri katerem je bil delavec zaposlen na dan 15. junija leta 1972, vrača delavcu tudi konjunkturni dodatek, ki so ga zadržali delodajalci, pri katerih

delavec prej ni bil zaposlen. To pa bo delodajalec storil samo, če mu bo delavec predložil originalno potrdilo prejšnjega delodajalca o zadržanem konjunkturnem dodatku. Prošnjo za vrnitev dodatka delavec lahko predloži najkasneje do 31. decembra 1973.

Delavcem, ki so plačali konjunkturni dodatek, vendar 15. junija 1972 niso bili v delovnem razmerju v ZR Nemčiji, to je, da so se vrnili v domovino, vrne denar pristojni finančni urad, vendar samo po predloženi pismeni prošnji, in sicer na predpisanem obrazcu, ki ga delavec lahko dobi v finančnem uradu. K prošnji je treba predložiti originalno potrdilo o vplačnem konjunkturnem dodatku. Denar mora vrniti finančni urad, na katerega območju je kraj bivališča delavca na dan 15. junija 1972.

Za delavce, ki tega dne niso bili v ZR Nemčiji je pristojen finančni urad, na katerega območju je zadnje bivališče delavca, ki predloži prošnjo za vrnitev dodatka.

Za tiste naše delavce, ki so pred odhodom v domovino dvignili predpisan bolniški obrazec pri tuji bolniški blagajni (v Avstriji na primer obrazec JA-OY-3, v ZR Nemčiji pa obrazec Ju-6), velja v primeru bolezni v domovini, da se oglasijo s tem obrazcem pri pristojnem jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje. Le-to jim bo izdalo bolniški list za zdravljenje v Jugoslaviji (pri zdravniku, v zdravstvenem domu, v bolnišnici). Na tem obrazcu je namreč tuja bolniška blagajna potrdila, da je njegov lastnik njen zavarovanec in da ona nosi stroške morebitnega zdravljenja v času dopusta v Jugoslaviji.

V primeru, da doleti jugoslovanskega delavca v domovini nenadna hujša bolezen, prometna nesreča in podobno, se bo oglašil s predpisanim obrazcem pri zdravniku, v zdravstvenem domu ali bolnišnici. Ti organi bodo potem sami uredili s pristojnim komunalnim zavodom za socialno zavarovanje vprašanje povrnitve stroškov, ki nastanejo zaradi zdravljenja delavca v Jugoslaviji in obračun teh stroškov s tujim zavarovanjem, pri katerem je jugoslovanski delavec zavarovan.

V času, ko je v Jugoslaviji v bolniškem staležu, se mora jugoslovanski delavec v vsem ravnati po odredbah jugoslovanskega zdravnika.

Ko jugoslovanski zdravnik izloči jugoslovanskega delavca iz bolniškega staleža, obvesti o tem tujo bolniško blagajno (s posebnim obrazcem), tako da je ta obveščena o poteku bolezni in o izločitvi iz staleža. Tako se ju goslovanski delavec lahko opraviči svojemu delodajalcu, če je moral zaradi bolezni v Jugoslaviji priti pozneje na delo v tujino, ko mu je že potekel dopust. Pri bolniški blagajni bo delavec uveljavil tudi bolniško hranarino, če mu je blagajna v času bolezni ni pošiljala v Jugoslavijo.

Velikokrat pa se zgodi, da jugoslovanski delavec ne prinese s seboj potrdila tuje bolniške blagajne, pri kateri je zavarovan. V takih primerih mora, če ga doleti bolezen ali nesreča, nemudoma zahtevati takšno potrdilo tuje blagajne naknadno, kajti sicer se podaja v nevarnost, da bo moral sam plačati stroške zdravljenja v Jugoslaviji. Če teh stroškov ne bi zmogel, bodo stroške poravnali po zakonu o zdravstvenem varstvu tujcev v Jugoslaviji, po katerem si te stroške razdelita zdravstveno zavarovanje in državni proračun.

-ls-

Spoznal je pridne roke naših ljudi in ceni njihovo delo

»Slovensko podjetje« Augusta Huberja

V Schlierbachu pri Stuttgartu je majhno gradbeno podjetje, ki izdeluje betonske plošče za potrebe v gradbeništvu. Proizvodnja je povsem avtomatizirana, zato ni potrebno človeško garanje. Delavci upravljajo s stroji, so buldožeristi, žerjavisti, strojniki, delovodje in podobno.

Podjetje je mlado, vendar je imelo srečno roko pri izbiri artikla, ki ga trg potrebuje. Sedanja proizvodnja je konjunktorna in omogoča lastniku nova vlaganja v razširitev proizvodnega procesa. Poraja se potreba po novi delovni sili, odpirajo se delovna mesta, ki zahtevajo kvalificirane in visoko kvalificirane ljudi.

Mladi lastnik je začel z dejavnostjo leta 1969. Sprva je imel zaposlene tri delavce: dva Slovence in Nemca. Podjetnik August Hubert je bil pred tem zaposlen pri neki drugi nemški firmi. Sprva kot delavec, kasneje se je strokovno usposobil in si pridobil visoko kvalifikacijo ter postal delovodja skupine, kjer je bilo tudi več slovenskih delavcev.

Ko je začel na svoje, je zaposlil Slovence, s katerimi je poprej delal. Danes ima njegovo podjetje zaposlenih 44 delavcev in od tega kar 41 Slovencev iz Prekmurja. Spoznal je pridne roke naših ljudi, ceni njihovo delo in se jim po svoje skuša odolžiti. Delovni čas traja ves dan, zato pa imajo pri njem nekvalificirani delavci plače v neto znesku 1.500 DM, kvalificirani pa od 200 do 300 DM več. Ker so pri njem zaposleni v večini Slovenci, ga imenujejo ljudje kar »slovenski šef«. Zaposlenim nudi stanovanja v svoji hiši, pripravlja pa tudi gradnjo stanovanjskega bloka za Slovence. V izven sezonskem času pošilja delavce na tečaje za pridobitev kvalifikacije, vse stroške šolanja pa plača podjetnik sam.

Oblečen je v delovno haljo, velikokrat tudi sam rad pomaga pri vsakem delu. Ko so bili v lanskem letu predstavniki Komunalnega zavoda za zaposlovanje na službenem obisku pri njem, so bili nadvse presenečeni nad takim redom in razumevanjem za zaposlene. S strani delavcev ni bilo nobenih pritožb, pač pa sama hvala in zadovoljstvo s šefom. Pri drugih podjetjih pa še zdaleč ni bilo vse rožnato, so povedali na sestankih »zdomcev« predstavniki za zaposlovanje v tujini.

V »slovensko podjetje« Augusta Huberja pa je lastnik vpeljal še zdaj že tradicionalno obliko praznovanja poslovnih uspehov.

Vsako leto priredi svečano gostijo v enem izmed krajev, kjer so doma Slovenci, ki delajo v njegovem podjetju. Vasi v Prekmurju kot so Rogaševci, Večeslavci, Krup-

ljivnik, Jurij ga poznajo skoraj bolj kot svojega župana. Na gostijo povabi vse zaposlene, njihove družine in prijatelje ter predstavnike občine. Zabava ima značaj prave ljudske veselice, katere se udeleži tudi sam lastnik s svojo družino in prijatelji. Podjetnik ima na začetku pozdravni govor, ki ga prebere v slovenskem jeziku. Letos je bila taka zabava 6. januarja v vasi Krupljivnik, kjer se je zbralo staro in mlado ter navdušeno ploskalo polomljeni slovensčini mladega nemškega podjetnika.

V lanskem letu je presenetil nemški lastnik vaščane Krupljivnika še z nečem. Vaškemu gasilskemu društvu je kupil motorno brizgalno v vrednosti 100.000,00 din. Srečni gasilci so ga imenovali za svojega stalnega člana. Priljubljen med vaščani v prekmurskih vaseh in delavci, ki delajo v njegovem podjetju, rad prihaja tudi sicer v ta predel slovenske zemlje na oddih.

Podobnih delodajalcev, kjer se zaposlujejo naši ljudje ni veliko, zato se nam je zdelo primerno zapisati nekaj vrstic o priljubljenem podjetniku Augustu Huberju v Zahodni Nemčiji.

Milan Kozolc

Priznanje tujih spričeval v Jugoslaviji

V Jugoslaviji je priznavanje tujih spričeval, diplom in študija v tujini sploh urejeno od leta 1967 dalje z zveznim zakonom. V skladu z novimi ustavnimi spremembami so tudi na tem področju pristojnost za priznavanje v tujini pridobljenih spričeval in strokovne izobrazbe prenesli v zakonodajno pristojnost republik oziroma pokrajin.

V Sloveniji je oktobra 1972 že izšel republiški zakon o nostrifikaciji v tujini pridobljenih šolskih spričeval (Ur. l. SRS št. 42/1972). Po določbah tega zakona je priznavanje v tujini pridobljenih spričeval razdeljeno v glavnem med dve vrsti organov.

Kolikor gre za spričevalo o končani tuji osnovni, srednji šoli za dokončanje drugih oblik strokovnega izobraževanja (strokovne, poklicne in druge šole) ali zgolj za priznanje posameznih končanih razredov osnovne, srednje ali druge ustrezne šole je pristojen republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Na ta sekretariat se je treba obrniti tudi v primeru, ko odide kdo v tujino, da bi se izučil kakega poklica kot vajenec ali učenec v gospodarstvu. Spričevala o končani tuji višji ali visoki šoli priznavajo v Sloveniji ustrezne višje

ali visoke šole oziroma fakultete, ki ustrezajo tisti tuji šoli iste stopnje. Enako prizna (nostrificira) višja oziroma visoka šola ali fakulteta v Sloveniji posamezne letnike, opravljene v tujini na ustreznih višjih ali visokih šolah oziroma fakultetah, in sicer zaradi nadaljevanja študija na ustrezni šoli oziroma fakulteti v Sloveniji.

Končno nostrificira spričevalo o podiplomskem študiju, končanem v tujini, v Sloveniji ustrezen visokošolski zavod, ki ima organiziran podiplomski študij. Spričevalo o doktoratu znanosti, pridobljeno v tujini, pa nostrificira ustrezna oziroma sorodna fakulteta ali visoka šola v Sloveniji, ki je po zakonu pooblaščen za podeljevanje doktorate znanosti.

-sl-

Kako je s tujo delovno dobo

Jugoslovanski delavci, ki se vračajo v domovino bodisi za stalno ali na dopust ali po zasebnih opravkih, se skoraj redno oglašajo pri zavodih za socialno zavarovanje ali pri organih za delo z zahtevo, naj jim v tujini prebito delovno dobo vpišejo v jugoslovansko delovno knjižico.

To zahtevajo zlasti takrat, ko se zaposlijo v kaki jugoslovanski delovni organizaciji in ko takoj nastopi vprašanje, ali se tuja delovna doba šteje tudi za pravice iz delovnega razmerja v Jugoslaviji. Tudi nekatere nepoučene jugoslovanske delovne organizacije terjajo od teh delavcev, naj prinesejo kot dokaz, da so delali v tujini, jugoslovansko delovno knjižico z vpisano tujo delovno dobo, češ, da bodo le v teh primerih upoštevale to dobo za pravice iz delovnega razmerja v Jugoslaviji.

Našim delavcem in delovnim organizacijam pa velja pojasniti, da je delovna (zavarovalna) doba, prebita v tujih državah, s katerimi ima Jugoslavija sklenjen sporazum o socialni varnosti (Avstrija, ZR Nemčija, Francija, Belgija, Luksemburg, Švica, Velika Britanija, Italija, Švedska, Nizozemska, Madžarska, Bolgarija, Češkoslovaška in Poljska), vštevna v Jugoslaviji načelno le za pravice iz socialne varnosti (zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje, zavarovanje za brezposelnost in za družinske dodatke), ne pa nujno tudi za pravice iz delovnega razmerja v Jugoslaviji (na primer za daljši dopust, za večji osebni dohodek, za namestitev na ustrezno delovno mesto). V mnogih primerih je namreč delal jugoslovanski delavec na povsem drugačnih večinoma manj kvalificiranih delovnih mestih, kakor pa je zanje izučen, oziroma na katerih se zaposli potem v Jugoslaviji. Po drugi strani pa pomeni delo v tujini za jugoslovanske delavce pomembne delovne izkušnje, ki bi jih morale v teh primerih jugoslovanske delovne organizacije vsekakor upoštevati.

Iz tega je razvidno, da je jugoslovanskim delovnim organizacijam prepuščeno, ali bodo upoštevale v tujini prebito delovno dobo tudi kot zahtevani predhodni staž za pravice iz delovnega razmerja v Jugoslaviji. Republiški sekretariat za delo v Sloveniji je na primer že priporočil delovnim organizacijam v tej republiki, naj upoštevajo tudi v tujini prebito delovno dobo za namestitvev na delovno mesto in za odmero dolžine dopusta po določbah svojih internih pravilnikov. Pri tem pa velja poudariti, da se tuja delovna doba v nobenem primeru ne vpisuje v jugoslovanske delovne knjižice, ki so namenjene samo jugoslovanski delovni dobi, saj so potrdila tujih nosilcev zavarovanja, ki jih naš delavec prinese s seboj, popoln dokaz o tej tuji delovni dobi.

Dr. Lev Svetek

Popraviti napačne podatke v matičnih listinah

Jugoslovanska diplomatsko-konzularna predstavništva v tujih državah so že večkrat opozorili, da se podatki jugoslovanskih delavcev, navedeni v raznih potrdilih in drugih listinah za uveljavljanje pravic iz dela v tujini, razlikujejo od podatkov, ki so navedeni v njihovih matičnih listinah.

Včasih gre tu za drugačno pisavo imena, včasih za fonetično pisanje, za pravopisne razlike in podobno. Ker so pristojni organi tujih držav sila natančni pri priznavanju raznih dajatev, ki so vezane za predpisano potrdila in druge listine tujih delavcev, prihaja do neljubih zapletov v poslovanju s temi organi, tako s policijskimi organi, posredovalnicami za delo, organi socialnega zavarovanja, blagajnami za otroške dodatke in podobno, jugoslovanska diplomatska in konzularna predstavništva pa imajo s tem veliko nepotrebnega dela. Ta predstavništva namreč lahko uredijo listine v potnem listu, tako da se podatki v potnem listu ujemajo s podatki iz rojstnih in drugih matičnih knjig, ne morejo pa pomagati jugoslovanskim delavcem v drugih primerih, ko gre za napačne podatke v raznih potrdilih, ki jih mora imeti jugoslovanski delavec za uveljavitev pravic iz delovnega razmerja in socialnega zavarovanja v tisti tuji državi (na primer dvojezični obrazci za uveljavitev otroških dodatkov, za uveljavitev zdravstvenega varstva družinskih članov v domovini, invalidskih dajatev, za brezposelnost in podobno). Če jugoslovanski delavec teh pomanjkljivosti pravočasno ne odpravi, se postopek za uveljavitev teh pravic zelo zavleče, lahko pa delavec svoje pravice, ki jih ima zagotovljene z ustreznim mednarodnim sporazumom, celo izgubi.

Zato naj naši delavci ob prvem obisku doma na pristojnih matičnih uradih uredijo tudi to vprašanje in poskrbijo za

istovetnost podatkov v rojstnih in drugih matičnih listinah s podatki v dvojezičnih potrdilih, ki rabijo, oziroma jih bodo rabili, za uveljavitev raznih pravic iz mednarodnih sporazumov, ki jih je sklenila Jugoslavija z neko tujo državo.

Dvoje pisem in želja

Pošiljam 20 DM za Rodno grudo 1973, ostanek naj bo za tiskovni sklad. Rodna gruda je zelo lepa in zanimiva, da jo preberem od začetka do konca—skratka vse! Prosila bi vas za objavo pesmi »Povodni mož«, ki se začne: »Od nekdanj so lepe Ljubljanke slovele, al lepše od Urške bilo ni nobene...« To je še vse, kar vem iz šole in bi vam bila zelo hvala, če bi jo ob priliki objavili. In še ena prav luštna mi je ostala iz šolskih klopi v spominu. Tale:

»In vsaka stezica povede te v Rim,
pa če še tako je zgubljena!
Tja v Indijo, tja v Koromandijo
pa roka ne kaže nobena.

Tja v Indijo, tja v Koromandijo,
pa dedek naš lani odšel je.
»Otroci, le pridno ubogajte,
ko vrne se, to bo veselje!

In čakali smo ga in čakali!
A zdaj ga nihče več ne čaka.
Gotovo tam cvička dolenskega je,
gotovo je mnogo tobaka!«

Mislim, da bo pesmica (od koga je, žal, ne vem več) vsem bralcem na tujem tako všeč kakor je meni. Poleti, ko bomo šli na počitnice, se bomo oglasili pri vas. Vsi pridemo — Janez, otroci, pudel Sabica in vaša

Angelka, oziroma Elica Ridel iz
Walldorfa pri Frankfurtu

Najprej vam želim srečno, zdravja in uspehov polno novo leto 1973.

Zelo me veseli, da je Rodna gruda tako lepa in vsestranska. Barvne slike so včasih prav posrečene. Še lepša pa bi bila, če bi brali v njej tudi prave stare slovenske kuharske recepte. Prilagam 100 S za naročnino. Najlepša hvala za vse in najlepše pozdrave!

Vida Schelesnik,
Dunaj, Avstrija

Dragi Elica in Vida!

Naj kratko odgovorimo na vajini ljubeznivi pisemci. Najprej vam, Elica: hvala za poslano naročnino za revijo. V upravi so zabeležili 16 DM za naročnino za l. 1973 in 4 DM je na vašo željo ostalo za tiskovni sklad. Iskrena hvala. Pesem »Urška in povodni mož« je zložil naš veliki pesnik France Prešeren. Po njej je slikar Maksim Gaspari, ki živi v Ljubljani in je prav v tem mesecu izpolnil 90 let, svojčas naslikal zelo lepo sliko, ki je bila pred nekaj leti kot celostranska slika objavljena tudi na zadnji strani Rodne grude. Tudi drugo pesem »Indija Koromandija« je

ustvaril slaven slovenski pesnik, belokranjski rojak Oton Župančič. Lepo je, da se jih še spomnite. Prav gotovo Župančičevo Indijo Koromandijo že znajo tudi vaši otroci? Prešernovo pesem o Urški in povodnem možu pa bomo ob priliki na vašo željo objavili. Kadar pridete v Slovenijo bomo prav veseli srečanja!

Draga gospa Vida! Tudi vam pristrčna hvala za poslano naročnino in novoletno voščilo. Nadvse veseli smo tudi vaše pohvale in priznanja Rodni grudi. Glede receptov za pripravo starih slovenskih jedi si pa kar precej prizadevamo in smo jih doslej med našimi kuharskimi nasveti za pripravo domačih kosil, na drugi strani rubrike Pomenki, že kar precej objavili. Če imate glede teh receptov kakšne posebne želje za pripravo posameznih jedi, pa nam, prosimo, sporočite. Če bo le mogoče, vam bomo zelo radi ustregli.

Obema tople pozdrave!

Uredništvo

vprašujete — odgovarjamo

Dvojčki in porodniški dopust

Moja sorodnica, ki je na začasnem delu v Nemčiji, je tam nedavno rodila dvojčke. Zanima nas, do kakšnega porodniškega dopusta so upravičene matere dvojčkov?

Nace N. München, Nemčija

Žene, ki so v rednem delovnem razmerju, so upravičene v slučaju poroda do 14-tedenskega porodniškega dopusta. Izrabijo ga šest tednov pred porodom in osem tednov po porodu. Za tiste matere, ki rode dvojčke ali več otrok, je porodniški dopust podaljšan za štiri tedne, tako so po porodu doma namesto dva, tri mesece. Vaša sorodnica mora pristojno bolniško blagajno obvestiti o rojstvu dvojčkov, kar dokaže z izpiskom iz matične knjige.

Zdravstveno varstvo za povratnika

V kratkem se nameravam vrniti v domovino ter se nastaniti v kraju, ki bo najbolje odgovarjal mojemu zdravstvenemu stanju in finančnim možnostim. Star sem 73 let in prejemam dvesto dolarjev pokojnine. Zanima me, kakšne možnosti imam za zdravstveno zavarovanje?

Jack T. ZDA

Po povratku v Jugoslavijo, ko se boste nekje stalno naselili, se v dotičnem mestu zglasite na uradu za zdravstveno zavarovanje in tam povejte svojo željo. Z zavodom boste sklenili dogovor o zdravstvenem zavarovanju, za katero boste mesečno vplačali določen znesek, ki ni, kakor nam je doslej previsoko.

Posvetovalnice za jugoslovanske delavce pri Arbeiterwohlfahrt-u v ZR Nemčiji

Naslov društva Arbeiterwohlfahrt, oddelek za tuje delavce:

Bundesverband der Arbeiterwohlfahrt, 53 Bonn, Ollenhauerstr. 3

Telefon: 02221/22 31 84 - 88

Abteilung Ausländische Arbeitnehmer

Skupni naslov vseh pokrajinskih posvetovalnic:

Arbeiterwohlfahrt, Beratungsstelle für jugoslawische Arbeitnehmer (+ naslov)

	Socialni delavec
Schleswig-Holstein	
23 Kiel Holstenstr. 51-53 Tel.: 0431/51711-12	Bonevska Dragica Redžek Andrija
Hamburg	
2 Hamburg 13 Rothenbaumchaussee 44 Tel.: 0411/457151-52	Ivšić Mihaela Iličković Miodrag
Bremen	
28 Bremen Kohlhökerstr. 13 Tel.: 0421/327004	Buvač Mihajlo
Niedersachsen	
33 Braunschweig Helmstedter Str. 163 Tel.: 0531/75865	Hakanjin Jusuf
3 Hannover Posthornstr. 30 Tel.: 0511/445683	Žuraj Dušan Gerger-Georgijević
45 Osnabrück Spindelstr. 26 a Tel.: 0541/56263	Josif Čermak
332 Saltzgitter-Lebenstedt Breite Str. 27 Tel.: 05341/43601	Rošer Davorka
Nordrhein-Westfalen	
51 Aachen Gartenstrasse Westpark Tel.: 0241/73785	Petričec Josip
48 Bielefeld Arndtstr. 8 Tel.: 0521/63511	Vitušek Ivan Trempešić Marica
463 Bochum Untere Markstr. 3 Tel.: 02321/60304	Mikalački Jovanka
53 Bonn-Bad Godesberg Koblenzer Str. 40 Tel.: 02229/57044	Petrović Velimir
46 Dortmund Schumannstr. 6 Tel.: 0231/812437	Stojanov Nikola
4 Düsseldorf Graf-Adolf Str. 63-65 Tel.: 0211/16261	Nikolić Živorad Rožić Ivan
41 Duisburg Friedrich-Engels-Str. 42 Tel.: 02131/401367	Dimitrijević Zoran Kostovska Vera
43 Essen Schützenbahn 11-13 Tel.: 05434/238641	Savić Branko
465 Gelsenkirchen Margaretenhof 14 Tel.: 02322/64429	Šipka Dušan
58 Hagen Böhmerstr. 11 Tel.: 02331/23429	Veljković Stojan
586 Iserlohn Viktoriastr. 24 Tel.: 02371/22114	Ramusović Idriz

	Socialni delavec
5 Köln Magnusstr. 2 Tel.: 0221/244661	Kemperle Kristina Mesić Mandica Božović Dragomir
415 Krefeld Westwall 29 Tel.: 02151/26847	Čalić Ivan
509 Leverkusen-Wiesdorf Kaiserstr. 3 Tel.: 02172/73888	Koren Franc
44 Münster Dammstr. 21 Tel.: 0251/75090	Lazarević Dimitrije
59 Siegen Freundenberger Str. 16 Tel.: 0271/516445	Grujičić Stojan
565 Solingen Kölner Str. 45 Tel.: 02122/18096	Majerle Zalka
56 Wuppertal-Barmen Bachstr. 5 a Tel.: 02121/555567	Šimanek-Rajter Aleksandar
Rheinland-Pfalz	
54 Koblenz Bahnhofstr. 31 Tel.: 0261	Milošević-Gobac Mirjana
67 Ludwigshafen Maxstr. 63 Tel.: 0621/511706	Bartulović Jozo
65 Mainz Kaiserstr. 26-30 Tel.: 6131/25898	Lakčević Mihajlo
Saarland	
66 Saarbrücken Hohenzollernstr. 160 Tel.: 0681/65034	Despi Vlado
Hessen	
61 Darmstadt Nieder-Ramstädterstr. 13 Tel.: 06151/447000	Lončarić Vid
6 Frankfurt 1 Münchener Str. 48 Tel.: 0611/252467	Billich Veseljka Čerkez Hajrija Sedaj Franklin
35 Kassel Ruhlstr. 6 Tel.: 0561/14384	Valdec Mihajlo
605 Offenbach Herrnstr. 14 Tel.: 0611/881236	Bedeković Franjo
633 Wetzlar Moritz-Hensold-Str. 6 Tel.: 06441/6788	Džakula Branko
62 Wiesbaden Weilritzstr. 49 Tel.: 0621/301476	Würth Robert
Baden-Württemberg	
708 Aalen Bahnhofsplatz 36 Tel.:	Djekić Petar
746 Balingen Wilhelmstr. 25 Tel.: 07433/6710	Laznik Milan Božić Miodrag
726 Calw Marktplatz 1 Tel.: 07051/8551	Micek Stanislav
798 Ravensburg Schussenstr. 12 Tel.:	Živković Novak
78 Freiburg Brombergstr. 34 Tel.: 0761/75350	Ošap Jovan Propadović Raško

	Socialni delavec
732 Göppingen Uhlandstr. 5 Tel.: 07161/69420	Cerovina Milenko Mamula Vera
69 Heidelberg Jahnstr. 28-30 Tel.: 06221/44020	Kreković Mirjana
71 Heilbronn Bahnhofstr. 27 Tel.: 07131/85862	Jovanović Aleksandar
75 Karlsruhe Kaiserstr. 91 Tel.: 0761/64212	Andonovski Savo Hmelaš Dragutin
714 Ludwigsburg Solitude-Str. 41 Tel.: 07141/26091	Čupović Zdravko
68 Mannheim Murgstr. 11 Tel.: 0621/371931	Rostohor Pavel
735 Pforzheim Jahnstr. 31 Tel.: 07231/16131	Sitzler Olga
703 Böblingen Maxplatz 23	Muratović Ermina
741 Reutlingen Hofstadt 7 Tel.: 07121	Adžić Radovan Zbil Oto
707 Schwäbisch-Gmünd Türlensteg 32	Pošer Davorka
717 Schwäbisch-Hall Gelblinger Gasse 83 Tel.: 0791/71481	Ivčić Jovan
77 Singen August-Ruf-Str. 8	Greben Jože Hasagić Miniba
7 Stuttgart Weissenburgstr. 14 Tel.: 0711/600509	Brun Julije Gorup Marta Jordanov Velimir Popović Branko
72 Tuttlingen Möhringerstr. 68 Tel.: 07461/5925	Hudin Nevenka
79 Ulm Neue Str. 93 Tel.: 0731/64356	Ignjatijeff Danica
Bayern	
89 Augsburg Georg-Haindl-Str. 3 Tel.: 0821, 22929	Blagojević Mihaina
867 Hof Von der Taun Str. 15	Momnirovski Toma
896 Kempten Kesselstr. 37 Tel.: 0831	Juraković Zvonimir
8 München 21 Von der Pfordten Str. 44 Tel.: 0811/565721	Ilinčić Rajko Pavlović Mira
85 Nürnberg Marthastr. 60 Tel.: 0911/590758	Redžek Ela Nikolin Justin
84 Regensburg Richard-Wagnerstr. 2	Šikloši Tereza
87 Würzburg Berliner Platz 10 Tel.: 0931/51619	Hercegov Obrad
Berlin	
1 Berlin 19 Suarezstr. 11 Tel.: 0311/3063141	Janković Damjanka Lanzke Hans Škorić Djuro Zakrajšek Janez

Moj ljubi

Moj ljubi zdoma je odšel
in jaz sem ga pospremila.
Da bi takrat bil pustil me
vsaj kje na lepem travniku,
al on takrat je pustil me,
kjer ni ne ceste ne stezé.
In tole mi še rekel je:
da vrnil se bo spet domu,
ko bojo cvele rožice
in bodo peli murnčki,
zelenje vzpenjalo se v breg.
Zelenje zdaj je v vseh vrhéh,
al ljubega nikjer še ni!

Iz knjige »Rožice ziz Rezije«

Gorjanska godba — obustu zabava za smučarje. Foto: Edi Šelhaus

»Rožice ziz Rezije«

»Je prišel tudi tale pust...« Maleševa ilustracija iz knjige »Rožice ziz Rezije«

Rezija je del Beneške Slovenije. Pravzaprav je to dolina, stisnjena med visoke skalne gore. Po njej teče Bela, ob Beli pelje vozna cesta. Blizu dvanajst kilometrov je dolga rezijanska dolina. Ljudje, ki žive tam — na Bjeli, v Ravenci, na Njivi, Osojanih, Solbici in drugod, so ohranili svoj svet starih navad in običajev, ki je zelo očiten tudi v posebni govorici Rezijanov, pa v njihovih pesmih in običajih. V tej gorski dolini je le malo rodovitnega sveta. Na skromnih njivah med gozdovi pridelajo Rezijani malo krompirja, fižola in ječmena, ki je edino žito, ki tod uspeva. Zaradi težkega življenja je Rezija poslala v svet veliko svojih ljudi, ki so se izselili sezonsko ali za stalno. Toda kjerkoli so, jih spremlja njihova govorica, njihove starodavne pesmi in zvestoba do rodnega doma.

Rezija s svojo starožitnostjo je bila že od nekdaj zelo privlačna tudi za razne raziskovalce, ki so prihajali tja proučevati njeno zgodovino in govorico domačinov.

Pri založbi Lipa v Kopru je nedavno izšla knjiga rezijanskih ljudskih pesmi, ki jih je med domačini zbral Milko Matičetov, z ilustracijami pa je knjigo opremil akademski slikar Miha Maleš. Knjigo je avtor posvetil spominu poljskega jezikoslovca, docenta na peterburškem vseučilišču

Jeana Baudouina de Courtenaya, ki je leta 1872 — pred sto leti, prišel raziskovat zahodna slovanska narečja in se pri tem privkrat srečal z Rezijani ter v »svojih mojstrskih delih brž ponese njih slavo po učenem svetu.«

Izdajatelji te knjižice so poleg založbe Lipa v Kopru še Založništvo tržaškega tiska ter Institut za slovensko narodopisje pri SAZU v Ljubljani. Knjiga je sad skrbnega in prizadevnega dela, pri katerem so poleg zbiralca in urednika sodelovali z nasveti, pripombami in stvarnimi podatki še številni strokovnjaki, ki jih avtor navaja z imeni.

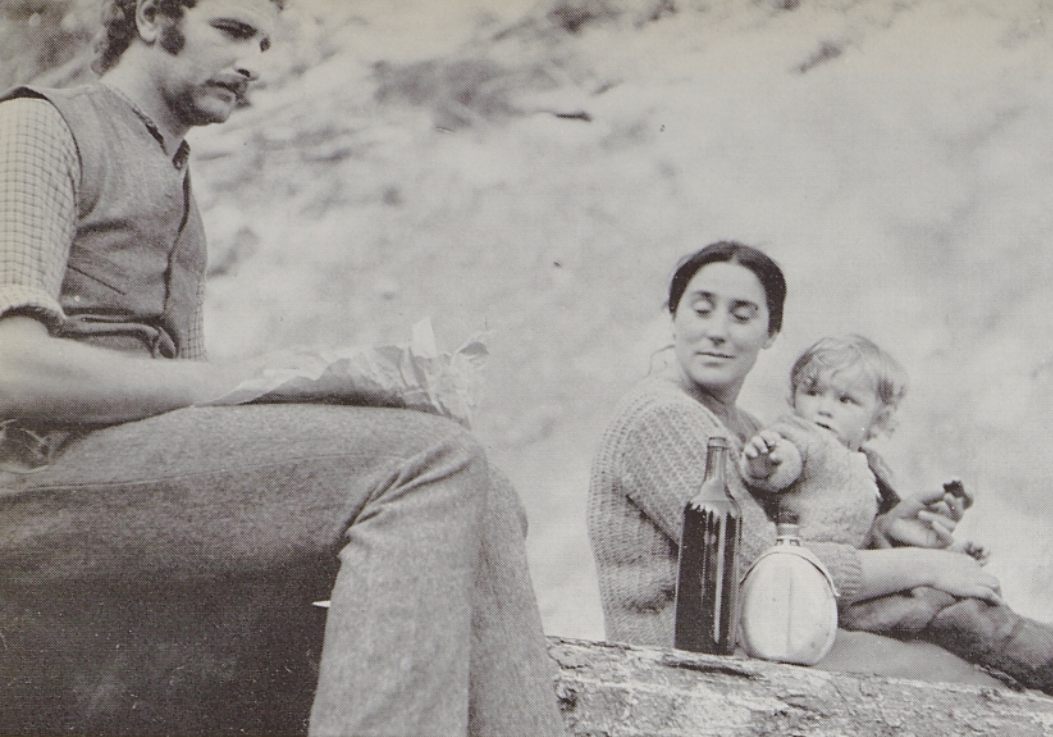
Poleg uvodne besede v rezijanščini je avtor prispeval predgovor s podrobno razlago rezijanske ljudske poezije, zatem pa je razvrstil 60 pesmi, vsako v rezijanščini in knjižni slovenščini. Pri Maleševi ilustraciji, ki jo objavljamo so naslednji stih:

Je prišel tudi tale pust,
al ljubega še ni bilo
in zame nikdar ga ne bo.

Vsakomur, ki mu je pri srcu vse tisto, kar je v zvezi z izročilom našega rodu, bodo Rožice ziz Rezije drage in dobrodošle.

S.

Radmanca Meta Franko in Varuh Iztok Jereb v »Ljubezni na odoru«

Jana Milčinski

Duletičeva »Ljubezen na odoru«

V teh dneh številni ljubitelji slovenskega filma z veseljem pričakujemo krstno uprizoritev filma »Ljubezen na odoru«. Film je narejen po literarni predlogi pisatelja Prežihovega Voranca, njegov scenarist pa je Vojko Duletič, ustvarjalec nepozabnega filma po romanu Ivana Cankarja »Na klancu«.

Delati filme po znanih literarnih stvaritvah velikih pisateljev je tvegano in odgovorno delo, kajti kolikor je bralcev, toliko je tudi predstav in težko, skoraj nemogoče je zadovoljiti vsakogar in vse. Kljub temu ali prav zato je film »Na klancu« spodbudil precej razprav, ali nam je upodobil tistega Cankarja, kakršnega poznamo in kot si ga želimo. Bilo jih je nekaj, ki so menili, da bi morala biti filmska zgodba o Klanecu prikazana drugače, mnogi so bili zadovoljni, vendar je bila ocena večine enotna: film »Na klancu« je po svoji umetniški vrednosti enakovreden vrednosti Cankarjeve literarne predloge. Zato nič čudnega, da si ga je ogledalo izjemno veliko gledalcev, imel je svečane premiere v vseh večjih krajih Slovenije, režiser Duletič pa se posebno rad spominja predstav na Koroškem — v Celovcu, Sv. Jakobu in Železni Kaplji, kjer so gledalci do zadnjega kotička napolnili dvorane in so iz hribovskih krajev prišli peš tudi več ur daleč, da so lahko videli filmsko podobo Cankarjevega »Klanca«. Če primerjamo Cankarjevo in Prežihovo literarno zapuščino, se nam zdi, da nam

prikazujeta dva povsem različna svetova. Cankar slika podobe iz sanj, veličino in bedo človeškega srca, niha med hrepenenjem in resničnim življenjem. Prežihov Voranc pa je izrazil epski pisatelj, realist, pozna kmečki svet v vsej neusmiljeni stvarnosti, njegova pripoved je kratka, plastična, njegovi junaki so trdoživi ljudje, silovite volje in neugonobljive odpornosti.

»Ljubezen na odoru« je že tretji film, posnet po Prežihovi literarni predlogi in drugi, za katerega je Duletič sam napisal scenarij. Ob scenariju, ki ga je pred dvajsetimi leti napisal za »Samorastnike«, hrani zanimiv spomin. Z dvema scenarijskima predlogama je obiskal ženo tedaj že pokojnega pisatelja in njegovega brata. Prebral jima je oba scenarija in bila sta tako navdušena, da mu je kasneje pisateljova vdova prepustila dosmrtno pravico filmskih obdelav celotne Prežihove literarne zapuščine.

Žal so Samorastniki potem še deset let čakali na snemanje in režijo filma so zaupali drugemu režiserju. Šele v »Ljubezni na odoru« bo Duletič lahko pokazal, kako si zamišlja filmsko upodobitev Prežihovih junakov in njegovega sveta. Oživil bo zgodbo o Radmanci Afri, materi sedmih otrok, ki se ob postaranem možu noče odpovedati pravici do življenja, do ljubezni, ki jo ob drvarju Voruhu doživi strastno in naravno, pri tem pa se zaveda, da njena sreča ne sme

iztiriti sveta njenih otrok. Čuti, da ji bo dano doživeti popolno, tudi duhovno srečo le tedaj, če bo poskrbela za svoje otroke. A tolikšne sreče v tem svetu zanj ni.

Zunanje okolje Prežihovih globač in odorov je Duletič našel nad Solčavo, za Savinjskimi Alpami, 1200 m visoko, v kraju, kjer imajo sosedje drug do drugega po uro in več hoda in kjer je narava čista in nespremenjena, ljudje pa še danes živijo podobno življenje, kot so ga živeli leta 1939, ko se je rojevala ta Prežihova zgodba (po resničnem dogodku). V takem arhaičnem, čistem svetu Duletič za snemanje ni rabil kulis, oblačila so si igralci sposodili pri kmetih in vse stranske vloge so odigrali kmetje — domačini. Glavno vlogo — Radmanco Afro je zaigrala Metka Franko, ki ji je to njena prva filmska vloga, sicer pa je že deset let igralka-amaterka v Primorskem dramskem gledališču v Novi Gorici. Režiser pravi, da bo to četrta največja ženska vloga v zgodovini slovenskega filma — igralska stvaritev polnokrvne ženske in matere.

Tudi Voruh — Iztok Jereb je igralec Primorskega gledališča, poleg njiju igrata še člana ljubljanske Drame Angelca Hlebce in Aleksander Valič, pa Afrino otroci, ki jih je režiser odbral med šolarji v Solčavi. Na ključnih mestih, kot razlago, je Duletič vkomponiral Prežihov originalen rokopis in njegovo živo besedo.

Snemanje tega filma je zahtevalo povsem drugačno delovno vzdušje kot Cankarjev sanjski svet ljudi s Klanca; takrat so iskali predvsem podobo notranjega sveta in tako so se po vsakodnevem delu, v pripravah za snemanje za prihodnji dan, pogovarjali dolgo v noč, ob svečah, ob kozarcu pijače. Tu pa se je morala vsa ekipa prilagoditi trdemu življenju kmečkega sveta. Delali so od svita do mraka. Snemanje je bilo končano v 27 dneh, v temperaturi pod ničlo in v strahu, da jih bo prehitel sneg.

Tudi glasba bo v tem filmu povsem drugačna. V filmu »Na klancu« je bila glasba, če govorimo s filmskim jezikom, v prvem planu, v »Ljubezni na odoru« pa bo v tretjem planu — kot odmev, ki daje gledalcu slutiti Afrino pravo, tudi notranje življenje, daje pa tudi upanje, da je kljub usodnosti naključja pred njo še zmerom svetloba nekega jutri. Glasbo je skomponiral Jože Kampič, naš znani harmonikar.

Film je v barvah, za kvaliteto posnetkov nam jamči Mile de Gleria, eden naših najboljših snemalcev.

Kje povsod živijo Slovenci

Belgija

V Belgiji so se začeli naseljevati Slovenci po prvi svetovni vojni, ko je nekoliko zaostalo izseljevanje prek morja. Prvi Slovenci so prihajali v Belgijo iz Westfalije, kasneje pa tudi iz Francije. Glavno naseljevanje je bilo v letih 1923—1929. Po podatkih belgijskega statističnega urada je bilo leta 1936 v Belgiji 5500 jugoslovanskih državljanov, od tega 50—60 % Slovencev. Leta 1939 je bilo tam samo še okoli 2500 Slovencev. Po virih iz 1972 je danes v Belgiji le še okrog 2000 Slovencev z družinskimi člani, všteti so povojni priseljenci.

Večina naših izseljencev živi v severovzhodnem delu države, v provincah Limburg in Liège. Zlasti v Limburgu so Slovenci precej strnjeno naseljeni v kolonijah, ki so nastale v bližini rudnikov. Večje naselbine so v krajih: Eisden, Waterschei, Winterslag, Zwartberg, Zolder, Beeringen.

Precej jih je raztresenih v okolici Liègea ter v Seraingu pri Liègeu, kjer delajo v rudnikih in v železarnah. V srednji Belgiji živijo Slovenci v okolici Charleroi in so zaposleni v železarski industriji. Naše rojake najdemo tudi zahodno od tod v okolici Monsa, v krajih: Framerie, La Bouverie, Paturages. Tu živijo raztreseni, zaposleni so večinoma v tamkajšnjih številnih rudnikih. Manjši odstotek naših ljudi živi od obrti, nekaj je gostilničarjev in uradnikov.

Prvo slovensko društvo je bilo ustanovljeno leta 1925 v Eisdu v pokrajini Limburg. Tu sta še danes dve društvi, eno je tudi v Seraingu pri Liègeu, pevski zbor pa imajo naši rojaki v Charleroiu.

Nizozemska

Pred prvo vojno je bilo na Nizozemskem le kakih 50 slovenskih družin, ki so se sem priselile iz Nemčije. Vsi drugi naši izseljenci so prišli v državo v letih 1925—1930, ko so začeli izkoriščati limburške premogovnike. V letu 1922 je bilo na Nizozemskem okrog 4000 Slovencev, leta 1940 pa nekaj čez 2000. Po letu 1930 je priseljevanje na Nizozemsko prenehalo, število naših rudarjev se je skrčilo tudi zaradi gospodarske krize; odhajali so v Francijo, Belgijo, Rusijo in tudi v domovino. Tudi zadnja vojna je pognala precej naših ljudi iz Nizozemske tako, da se je število skrčilo na eno tretjino, to je na okrog 800.

Slovenci so se na Nizozemskem naselili precej strnjeno v nizozemskem delu province Limburg, ki je v skrajnem jugovzhodnem delu države, ob belgijski in nemški meji, na prostoru premera največ 20 km, kjer so veliki premogovniki.

Po večini so bili rudarji, le malo je bilo industrijskih delavcev (Maastricht).

Večje slovenske naselbine so v krajih:

Heerlen (Heerlerheide),
Lutterade (Geleen, Lindenheuvel, Sittard),
Brunssum (Rumpen),
Hoensbroek,
Chevremont (Kerkrade),
Eygelshoven (Waubach),
Nieuwenhagen,
Maastricht.

Novega dotoka po vojni skoraj ni bilo. Po podatkih Republiškega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani je v letih 1969—1971 odšlo na začasno delo na Nizozemsko okrog 400 naših delavcev, od katerih pa se je polovica že vrnila.

Prvo slovensko društvo je bilo ustanovljeno leta 1926, v letu 1945 pa drugo.

Prvo obstaja še danes, vodi pa ga zelo aktiven drugi rod naših izseljencev. Imajo tudi folklorno skupino, pevsko društvo in deklški krožek.

Luxemburg

Žal nam je, da iz te države nimamo podatkov o Slovencih, o krajih, kjer živijo in delajo ter o njihovem številu. Zato prosimo rojake, ki živijo v Luxemburgu, da se oglasijo in nam povedo vse, kar vedo o naših ljudeh v tej deželi.

Da so Slovenci tudi tu, vemo, ker pošiljamo v nekatere kraje našo revijo Rodno grudo. Po podatkih Zavoda za zaposlovanje je v letih 1968—1971 odšlo na začasno delo v Luxemburg 40 delavcev.

Oglasite se, prosimo, vaše odgovore bomo objavili v rubriki »Zemljevid slovenstva dopolnjuje«.

TONČKA TRKAJEVA IZ EISDNA:

Slovenska beseda nadvse!

V belgijskem Limburgu, v Eisdnu, je med otroci naših rudarjev in seveda med starši zelo znana Tončka Trkajeva. Petnajst let že nadvse prizadevno vodi otroško skupino pri društvu sv. Barbare. Z vso ljubeznijo, ki jo zmore zares zavedno srce, prenaša na otroke lepote slovenske besede; uči jih pesmi, igrice, jih potrpežljivo vadi za nastope. In mnoge od teh pesmic in igrice napiše kar sama. Pred petimi leti nas je Tončka Trkajeva med poletnimi počitnicami obiskala s svojo skupino. Prišli so letovat na naše morje. To je bil za mnoge od teh otrok prvi stik z domovino staršev. Bilo je slovesno in tudi ganljivo, ko so otroke naših belgijskih rudarjev na ljubljanski železniški postaji pozdravili ljubljanski pionirji z rdečimi nageljni in jim zaželeli dobrodošlico.

To je bilo pred petimi leti. In danes? Otroci iz tiste skupine so zrasli, nekateri že odrasli. Pa Tončka, kako je z njo. Pisali smo ji in jo povprašali. Kmalu smo prejeli njen odgovor.

»Rada vam odgovorim na vprašanja,« piše Tončka. »Kakor vam je znano, sem doma iz Šmarjeških Toplic. Z mozem sva odšla v Belgijo v marcu 1928. Meni tukaj ni bilo všeč, njemu pa. Ni mi preostalo drugega, kakor vdati se v usodo. Naj omenim še to, da je najtežje, če človek ne razume jezika, ki mu je potreben. Čas je mineval. Vsemu sem se privadila, tudi tukajšnji govorici. A najljubša mi je ostala slovenska beseda. Leta 1959 sem začela poučevati našo mladino, učili smo se recitirati, nekaj časa smo uspevali tudi v petju. Igrice in recitacije napišem kar sama. Otroci so, kakor tudi še zdaj, radi hodili na vaje. Prvi so zdaj seveda že odrasli. Nekaj jih je že po službah, eni pa še študirajo. Juli G. in Olga S. sta že poročeni in imata vsaka po enega sinka. Prav vsi pa živijo v bližini.

Kadar se srečamo, je še vse tako, kakor je bilo nekoč. Veselo si stisnemo roke, tu in tam se še pritisne kakšen poljub. Vsi ti so že odrasli in ti, ki danes odra-

Tončka Trkajeva med »svojo« mladino ob obisku Slovenije v letu 1967

ščajo, so vredni pohvale. Da, mladina je v veselje ne samo članom društva sv. Barbare ampak tudi drugim, ki radi prihajajo na naše prireditve, med temi tudi domačini Flamci.

Na žalost pa bom morala opustiti to svoje delo, ki mi je bilo v veliko veselje, to pa ne samo zato, ker mi bo v kratkem že sedemdeset let, pač pa tudi zaradi slabega zdravja. Žal mi je za to. Seveda pa bom rada obiskala vsako prireditev, dokler mi bo to mogoče.

Trdno upam, da bo naša mladina tudi vnaprej rada delovala pri društvu sv. Barbare in da bo zvesta novi učiteljici, kakor je bila meni.

Ob tej priliki se lepo zahvaljujem staršem, ki so mi svoje otroke zaupali in jih prosim, da to store tudi v bodoče, saj se s tem krepi in širi naša lepa slovenska govorica. Vam mladim pa polagam na srce: Spoštujte društvo sv. Barbare, ki je društvo rudarjev. Vaši očetje, stari očetje, bratje in strici so se mučili v globokih rudniških rovih, da je vam danes lepo. Tega ne pozabite.

Lepo pozdravljam vse člane društva sv. Barbare in mladino v Eisdenu.»

Švica

Naš mladi rod v Luzernu

V septembrski številki naše revije lani smo objavili obširen članek o prvi slovenski šoli v Švici, ki ga je napisala učiteljica te šole, Marija Omahnova. To je šola v Luzernu, ki so jo organizirali

starši sami: poiskali so slovensko učiteljico in šolski prostor, sami tudi vse plačujejo in izmenoma vozijo otroke k pouku. Do zdaj je malih učenčkov 12, prav gotovo jih bo pa kmalu več. Nekatere od teh vam predstavljamo na sliki, ki nam jo je poslala njihova prizadevna učiteljica Omahnova. Večinoma so rojeni že v Švici in obiskujejo prvi ali drugi

razred švicarske šole. Tako z nemškim kakor s slovenskim jezikom imajo še težave, po njihovih bistrih, nasmejanih obrazkih pa spoznate, da jih bodo kar hitro premagali. Vse priznanje staršem, učiteljici Mariji, malim šolarčkom pa topel pozdrav. In čimprej nam kaj napišite za otroško stran Rodne grude!

Slikano v aprilu 1972: učenci slovenskega pouka v Luzernu, ki ga vodi učiteljica Marija Omahnova

Nemčija

Ustanovila si bosta dom in družino

Iz Nemčije smo prejeli prijazno pismo in sliko. Poslala ju je Slavica. Takole piše: »Upam, da se še spominjate mojega prijatelja Tonija Fužirja, ki je prišel iz Avstralije in je leta 1971 na izseljenkem pikniku v Škofji Loki na licitaciji dobil veliko medeno srce Slovenske izseljenke matice. Toni se vas velikokrat spomni. V Rodni grudi sem tudi prebrala članek o tem, kako se je težko prebijal v Avstraliji. A zdaj bo

Slavica in Tony Fužir na počitnicah v Švici

vse drugače. V kratkem se nameravava poročiti. Uredila si bova lep dom in družino, da se ne bo več treba klatiti po svetu. Toni je zelo priden in dober. Kmalu na svidenje!»

Vso srečo draga Toni in Slavica!

ZDA

Uspelo praznovanje Slovenskega dneva

Lansko praznovanje Slovenskega dneva v Chicagu je bilo posebno slovesno in udeležba je presegla vsa pričakovanja.

Gospodična Slovenskega dneva Marija Kreslin

Na Slovenskem dnevu v Chicagu je lani prejel odlikovanje znani rojak Louis Žefran, ki je zelo delaven v tamkajšnjih slovenskih organizacijah. Poleg njega je »gospodična« Marija Kreslin in urednica Zarje Corinne Leskovarjeva

Obe svetoštetfanski dvorani sta bili nabito polni. Močan vtis na navzoče je napravila nova odrska dekoracija — slika Bleda s cerkvico na otoku, ki jo je posebej za to priložnost naslikala znana slovenska umetnica iz Chicaga Emilija Razman-Bucikova.

Program je pričel predsednik Slovenskega radijskega kluba dr. Ludvik Leskovar, ki je zaželel zbranim dobrodošlico, zatem je mladina Slomškove sobotne šole pod vodstvom Fanike Humarjeve zapela ameriško in slovensko himno, žaromet pa je osvetlil obe zastavi. Gospodična Slovenskega dneva, Marija Kreslin, je

nato v obeh jezikih prebrala guvernerjevo in županovo proklamacijo o Slovenskem dnevu.

Zatem je zazvenela slovenska pesem, ki jo je prinesel iz Slovenije ansambel Henček in njegovi fantje. Množica je z napetim zanimanjem sledila vsaki njihovi točki. Po splošnem mnenju se njihov koncert lahko uspešno meri s prejšnjimi gosti iz domovine.

Kongresnik Roman Pučinski je izročil Slovenskemu radijskemu klubu ameriško zastavo, ki je plapolala na Kapitolu in čestital k 22-letnemu kulturnemu delovanju. Slovensko odlikovanje je bilo letos izročeno znanemu rojaku Louisu Žefranu iz ugledne slovenske pionirske družine v Chicagu, ki je zelo delaven v slovenskih organizacijah in podpornik fare in naselbine. Njegov oče je bil v glavnem odboru KSKJ, njegova soproga pa je glavna odbornica pri Slovenski ženski zvezi.

Znani »polka ambasador« Tony Petkovšek je prinesel pozdrave iz Clevelanda. Član uredništva dnevnika »Chicago Today, je čestital dr. Leskovarju, katerega je demokratska konvencija za državo Illinois soglasno izvolila za enega izmed predsedniških selektorjev. To je bil prvi Slovenec v državi Illinois, ki je bil deležen te ustavne funkcije. Izvoljen je bil kot predstavnik sedmega kongresnega okrožja, ki obsega slovensko naselbino, vključno čikaški »down-town« z nad četrtr milijona prebivalcev.

Po koncertu so v drugi dvorani igrali mladi fantje in dekleta, med njimi tudi prizadevna Mary Pirih, ki je že večkrat uspešno nastopila na prireditvah. Ta skupina je lani poleti odnesla v Springfieldu državno prvenstvo kot najboljši »combo« orkester.

Po uradnem delu programa se je razvila domača ljudska veselica ob domačih zvokih priljubljenega Henčkovega ansambla.

Spomini so lepi

Hvala za opis najine 60-letne skupne življenjske poti. Zdaj pa je že 61 let. Z osebjem Matice sem se prvič srečala ob svojem obisku pred 20 leti, zadnjič pa oba z Johnom pred 12 leti. Takrat sva obiskala sorodnike v Ljubljani, kjer sem se jaz šolala. Moj rojstni kraj pa je Novo mesto. Tam sem zagledala »luč sveta« leta 1891. Moj oče je bil Anton Virant — Vrščajev iz Iga pri Ljubljani. Njegov dom še stoji. Mama je bila z veleposestva Kot v šentrupeški fari na Dolenjskem. Ker je stric Primož, ki je bil v prvi svetovni vojni major, zapustil posestvo, ga je prevzela država. Ob mojem prvem obisku je bil tam mladinski dom za sirote. Zelo prijazno so nas sprejeli in otroci so nam zapeli v pozdrav. Ko sva bila drugič v Sloveniji, je imela to posestvo kmetijska zadruga in je na njem živelo več družin. Med njimi sva našla tudi znance. Tudi ti so naju lepo sprejeli in nama postregli. Obujali smo lepe spomine. Spomnila sem se časov izpred 65 let, ki sem še bila doma: kako smo lovili ribe in rake, obirali grozdje itd. Tudi moj mož John je užival domovino Slovenijo po 65 letih. Doma je iz Iške Loke, kjer se je rodil leta 1890. Njegov oče Jožef Kumše je bil znan krojač in je šival obleke za vse okoličane. Mati Elizabeta pa je bila iz Juhove družine. Tudi John se je pri očetu naučil krojaštva, a v novi domovini se je s tem ukvarjal le za domačo rabo.

Po bolezni na srcu in dveh operacijah na očeh lahko zopet prebiram Rodno grudo in druge novice. Zelo so mi pri srcu lepe barvne slike krajev. V lanski majski številki sem iskala tudi sebe med tistimi otroci na majskem izletu v Muljavi. Da, tudi mi smo včasih tako lepo praznovali. Še bi rada videla lep napredek Ljubljane, pa brata, sestro in nečaka. Lep pozdrav vsem sodelavcem Rodne grude in vsem po svetu srečno novo leto! Stara naročnika

Vida in John Kumše iz Loraina, Ohio

Na proslavi Slovenskega dne v Chicagu je udeležba lani presegla vsa pričakovanja. Navzoči so lepo sprejeli tudi posebej za to priložnost izdelano dekoracijo Bleda z otočkom, ki jo izdelala Emilija Razman-Bucik

Proslava lanskega Dneva republike v Sallauminen je bila v prostorih nove gimnazije

Veleposlanik SFRJ v Franciji N. Dizdarević se zahvaljuje za tople sprejem in šopek

Predsednik Združenja Jugoslovancev Justin Čebul izroča veleposlaniku N. Dizdareviću spominsko rudarsko svetilko z željo, da bi ga dolga leta spominjala na naše rudarje

Francija

Odlikovani društveni delavci

V soboto, 16. decembra 1972, smo veselo praznovali naš družinski večer v polni dvorani Vitkovski v Freymingu. Bilo je res prijetno. Večer nam je mineval v lepem društvenem prijateljstvu, da smo praznovali skoraj do dveh zjutraj. Člani so bili pogoščeni z jedjo in pijačo, tudi plesalci so prišli na svoj račun. Nadvse privlačna je bila za vse tudi tombola in so bile tombolske tablice kar hitro razprodane. Zatem smo bili pa veselo presenečeni, ko nam je naš mladi predsednik Franci Pouh v imenu društva izročil medalje kot priznanje za društveno delo. Ta častna priznanja so prejeli odborniki, ki delajo pri društvu od leta 1945 dalje. Vsi smo bili zelo ponosni, da je bil med odlikovanci tudi naš priljubljeni generalni konzul Anton Lah iz Strasbourga. Poleg njega so prejeli medalje še večletni predsednik društva Jadran Jože Čadej, večletni blagajnik Franc Cindrič in Franc Vodenik, Anton Škruba, Jože Kosce, Ciril Černigoj, Stanko Glogovšek, Franc Pouh (oče), Ferdinand Pinter, Adolf Garber, Karol Černec, Štefan Adamič, Štefan Brezovšek, Blaž Mrgole, Franc Slak, Jože Ravščak in Franc Zajc. Odlikovance je počastil otroški zbor z dvema pesmicama. Iskrena hvala mladim odbornikom, posebej predsedniku Francu Pouhu, da so se spomnili starejših društvenih delavcev.

Anton Škruba

Kanada

Novoletno praznovanje

Kakor vsako leto so naši ljudje po tujih deželah (kakor mi doma seveda!) svečano in veselo pričakali novo leto. Prvo poročilo o takšnem praznovanju smo prejeli iz Toronta. Tam je Kanadsko-jugoslovanski radio klub priredil kar dvoje praznovanj. Dne 30. decembra so praznovali otroci. Prireditelj je bila v prostorih radio kluba. Bilo je prijetno in veselo. Seveda je vse posebej razveselil dedek Mraz, ki je prišel k otrokom težko obložen z darili.

Na Silvestrovo pa so se zbrali odrasli v slavnostni dvorani Old Spain Tavern na Bloor st. Na programu je bil igrani film

»Potovanje okrog sveta«, v katerem igra glavno vlogo znani beograjski humorist Čkalja, kviz tekmovanja, izvolitev najlepšega para novoletne noči itd. Igral je orkester »Mladi«.

Avstralija

Uspeh skupnih prizadevanj

Po dobrem letu in pol po ustanovitvi Slovenskega kluba Triglav v Sydneyu so doživeli pomemben dogodek, ko so prevzeli v last zemljišče, kjer bo stal njihov društveni dom. Tudi sama lega tega zemljišča je nadvse ugodna, saj je v zahodnem delu mesta, ki je najbolj naseljen z našimi ljudmi. Ob prevzemu zemljišča se je odbor sestel na svečani seji. Na svojem zemljišču so takoj začeli s prirejanjem družabnih prireditev. Poseben gradbeni odbor je sklenil, da bodo gradili postopoma. Najprej bodo zgradili del ploščadi in postavili nad njo streho, da bodo dobili pokrit prostor. Zatem bodo ploščad podaljšali in obzidali in s tem dobili ustrezne prostore, kjer bo kuhinja, pisarna, gostinska soba, soba za igranje biljarda, skladišče itd.

Kasneje, ko si bodo lahko zgradili svoj pravi društveni dom, bodo to zgradbo prepustili mladini.

Slovenski izseljenški par na Kmečki ohceti — pride iz Avstralije

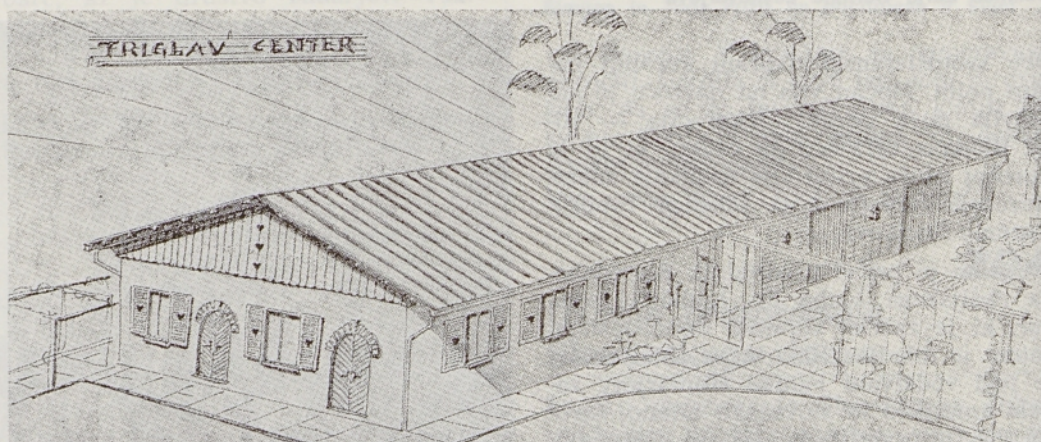
Po posredovanju Slovenske izseljenske matice se bosta na letošnji Kmečki ohceti v Ljubljani kot slovenski izseljenški

par poročila naša fant in dekle iz Avstralije. Tudi v starem kraju smo te novice veseli in že naprej čestitamo mlademu paru. Zdaj naj pa bodoči izseljenški par predstavimo tudi bralcem. To sta Ivan Debeljak in Dušica Beguševa iz Sydneya. Oba sta znana društvena delavca in pridno delata v slovenskih društvih. Dušica sodeluje pri Triglavu v

Dušica in Ivan iz Sydneya, naš slovensko-avstralski par na letošnji Kmečki ohceti v Ljubljani

Sydneyu, njen izbranec Ivan je pa odbornik društva Planica iz Wollongonga že od ustanovitve. Seveda se bo mladi par poročil v slovenski narodni noši. Naši rojaki v Avstraliji bodo skušali s parom organizirati skupinski izlet v domovino.

Približno taka naj bi bila zgradba na lastnem zemljišču »Triglava« v Sydneyu

Čutim se predvsem Slovenca

Med rojaki, ki so preživeli med nami v svojem rojstnem kraju novoletne praznike, sta bila tudi Jože Culkar in njegova soproga Elise iz Chicaga. Jože Culkar je začel letošnje leto s pomembnim jubilejem: že celih 25 let je predsednik Slovenske narodne podporne jednote, največje organizacije slovenskih izseljencev v Ameriki, ki se med drugimi skupinami pripravlja za velik skupinski obisk svojih članov v Slovenijo. Culkarjeva sta prišla na obisk k domačim in znancem, ki jih imata na raznih koncih naše dežele, v Ljubljani sta se pa ustavila pri Franku Japiču. Tam ju je obiskal novinar Dela **Bogdan Pogačnik**, ki je zatem v Delu v nedeljo, 7. januarja, objavil zanimi v razgovor z Jožetom Culkarjem, iz katerega povzemamo naslednje:

Oče in mati sta bila iz Drage pri Višnji gori na Dolenjskem. Oče je rudaril najprej v Nemčiji, kjer se je navzel socialističnih idej, in ko se je pozneje znašel v Ameriki, se je tudi tam jel zavzemati za delavske pravice. »Kolikokrat so očeta zaradi tega vrgli iz službe in nam zagrozili, da nam zažgo streho nad glavo. V desetih letih smo se morali seliti kar štiridesetkrat iz kraja v kraj; oče je živel pod 26 različnimi imeni in končno kot Joe Liber, star komaj 44 let, umrl. Mati je umrla tri leta za tem, stara komaj 43 let. Meni, ki sem bil najstarejši med otroci, je bilo takrat 13 let; bili so še 2 brata in 3 sestre. Hoteli so nas raznesti, a odločil sem, da bomo zrasli skupaj. Bili so trdi časi.«

Tudi mladi Jože je delal v času krize v rudniku v Johnstownu, pozneje pa v tovarni. Se zdaj ima oble delavske roke. Toda z voljo in spretnostjo je pomagal postaviti na trdne osnove največjo slovensko delavsko bratsko skladnico v ZDA: SNPJ. Ta organizacija, ki ni niti politična stranka, niti sindikat, pač pa predvsem zavarovalnica z delavskim in v začetku tudi narodnostnim značajem, združuje danes okrog 66.000 članov oziroma 72.000 zavarovalnih polic s kapitalom čez 25 milijonov dolarjev, oziroma okrog 65 milijonov zavarovalniških dolarjev. »V naši jednoti je vsak član delničar; mi sami nimamo dobička, ampak s presežkom podpiramo kulturo in prosveto, onemogle člane in društva. Smo pa zadnje čase začeli deliti tudi dividende našim članom in tako bomo letos izplačali našim vlagalcem nazaj celih 370.000 dolarjev.«

SNPJ je tako najmočnejša slovenska ameriška zavarovalniška ustanova, čerav-

no ni najstarejša; najstarejša je Kranjska katoliška jednota.

Pač pa je obžaloval, da so marsikatero vzajemne zavarovalnice začele tudi z amerikanizacijo svojih prvotnih imen izgubljeni svojo identiteto. »Celo v Clevelandu, za katerega pravijo, da bo tu slovenska beseda v ZDA najdlje kljubovala, so nekdanjo Slovensko dobrodelno zvezo prekrstili v American Mutual Association... Pri nas v Chicagu so nasprotno celo mladi v SNPJ vztrajali, da ime ostane, kot je bilo. Seveda pa je res, da že dolgo nismo več samo slovenska bratovska skladnica, ampak zelo mešana glede na narodnost. Včasih je moral biti vsaj eden izmed zavarovanih zakoncev slovenskega porekla, danes pa je lahko vsakdo, ki plača. Je pa vendar še vedno okrog 80 odstotkov članov slovenskega rodu, seveda tja do tretje in četrte generacije. Samo SNPJ je razdeljena na 450 podružniških društev, tako imenovanih Lodge. »Včasih jih je bilo več. Ponekod, zlasti tam, kjer so z zapiranjem rudnikov usah-nile naše naselbine, so zamrla tudi društva, npr. v Pennsilvaniji, Ohio, Wyomingu, Utahu in drugod. Društva se med seboj povezujejo v federacije, da lažje delujejo. V Chicagu imamo tako federacijo z osmimi društvi, v Clevelandu pa s 26 društvi; v Pennsilvaniji imajo za 160 društev 4 federacije. Poleg tega imamo v SNPJ še 31 mladinskih krožkov — npr. v Chicagu za 8 društev 1 mladinski krožek — v katerih mlade uvajamo v petje, dramatiko, parlamentarno nastopanje ali rokodelstvo. »Med najbolj prizadevnimi mentorji mladih so v Clevelandu Cilka Valenčič in Paulina Debevc, v Chicagu pa Culkarjeva že poročena hči Silvija Hosek. Posebej pa so ponosni na novi rekreacijski park SNPJ v Pennsilvaniji z dvorano, kopališčem in vikendi na površini 200 hektarjev.

»O, jaz se čutim predvsem Slovenca, čeprav sem ameriški državljani in svojega slovenskega rodu se nikoli ne sramujem, nasprotno, ponosen sem nanj,« je široko zakrilil Culkar in menil, da ima občutek tudi za vse Slovence nasploh, te, ki so v Jugoslaviji in one v zamejstvu, na Korškem in v Italiji. »Po moji oceni se je tudi v Ameriki prav zdaj tretji in četrta generaciji šele začel prebujati posluš za to, od kod smo. Tudi v šolah in celo na univerzah kažejo mlade generacije, pa tudi sami Američani vse več zanimanja za te priseljene narodnostne kulture. Zadnji čas bi že bil, da bi izdali neko izčrpno zgodovino Slovencev v angleščini, ne le ameriških Slovencev, ampak nasploh, za katero bi bilo veliko kupcev.«

Štrumbljeva iz Clevelanda

Prisrčna, vedno vesela, mladostna, prijazna — takšna sta Jenny in Feliks Štrumblj iz Clevelanda. Lani poleti smo ju spet srečali med nami v starem kraju. Sem in tja sta šla: na obiske k sorodnikom, na izlete in izseljenske prireditve in malo v toplice. Pa jima je čas med nami, kakor drugim, kar prehitro potekel. Kadar sta bila v Ljubljani, sta se mimogrede večkrat oglasila v uradu Matice. Enkrat ob takšni priložnosti sem ju ujela za kratek pogovor.

Feliks je po rodu Dolenjec. Doma je iz Vinkovega vrha pri Dvoru. Tam se je rodil leta 1897 kot najmlajši med devetimi otroci. Pa je šel v Ameriko, se ustavil v Clevelandu in tam ostal. Polnih 38 let je delal v veliki tovarni dvigal in bil tam leta 1962 upokojen. Seveda je zavzeto sodeloval tudi pri društvih. Pri društvu Naprejš št. 5 SNPJ je bil nekaj časa podpredsednik in zatem zapisnikar. Z ženo in hčerko je sodeloval tudi pri Zarji, kjer je zdaj še podporni član. Igral je pri dramskem društvu »Ivan Cankar«. Nastopil je v Jurčičevi drami »Domen«, Gorkega »Na dnu« in drugih. Ima hčerko in vnučki: Nancy in Stazy. Svojo Jenny si je za vselej »pridobil« po šestih letih vdovstva. Tudi ona je bila vdova. Jenny je Notranjka, iz Bezuljka pri Cerknici. Leta 1920 so se njeni starši s petimi otroki izselili v Ameriko, kjer danes žive še tri njene sestre. Jenny se je takoj po prihodu omožila. Njen mož je bil doma iz Dolenje vasi pri Jelšanah. Dvainštirideset let sta preživela skupaj, vzgojila tri otroke. Jenny je devetnajst let delala v tovarni peči. Tudi ona ima danes seveda vnučke.

Feliks Štrumblj je petkrat obiskal stari kraj. Dvakrat sam, trikrat z Jenny in obljubila sta, da se kmalu spet vidimo. Le pridita še in še.

lna

Počilo je - srce

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Bil je na tekmi. Ko je gostujoča ekipa dala domači gol, se je zgrudil. Mrtev! Dogodek, ki vsakogar pretrese.

Tako kot nas pretrese novica, da je človek po dvajsetih letih življenja v tujini nenadoma umrl, ko se je po dolgem času vrnil v domači

kraj. Smrt ga je pokosila, izdalo ga je srce. Ljudje navadno rečejo: »Od sreče mu je počilo srce.

Takšni žalostni dogodki niso redkost v času, v katerem živimo. Ali je možno, da samo duševni vzroki povzročajo celo smrt?

Koga ubijajo čustva?

V starejših romanih lahko večkrat beremo, da je junakinja dobila »živčno mrzlico«, ko se je razočarala v ljubezni. Takrat si tega niso znali razlagati. Danes poznamo povezanost psihičnih in telesnih procesov. Ne govorimo več o »ljubezenski-živčni mrzlici«, toda srce je še vedno glavni del našega telesa.

Srce je najbolj pod vplivom različnih čustvenih stanj — najbolj je ogroženo in pogosto trpi zaradi čustev strahu, razburjenja, jeze in žalosti. Vendar, tudi ta tesna povezava srca s čustvi ima svoje meje. Znanstveniki dvomijo, da bi lahko človek z zdravim srcem v trenutku umrl zaradi vpliva psihičnih sil in procesov. Če pa kdo umre tako, potem je skoraj gotovo bil bolan na srcu, ki ni moglo prenesti obremenitve čustvenega razburjenja. Najbolj pogost vzrok, da zataji srce v času močnih psihičnih razburjenj, je zoženje koronarnih žil srca. Gre za organsko okvaro, ki je precej pogosta.

Kdo uravnava psihične in telesne procese srca? Delovanje srca uravnava del možgan, ki se imenuje hipotalamus, ki je središče psihičnih učinkov in vegetativnih reakcij, kot so npr. utripanje srca, krvni pritisk, delovanje črevesja, delovanje žlez itd. Bistveno, kar moramo vedeti za razumevanje vpliva duševnih razburjenj na krvni obtok: v hipotalamusu obstajata dve različni vrsti nasprotujo-

čih si živcev: sympaticus in vagus. Draženje sympaticusa poveča hitrost delovanja srca in puls ter moč posameznih srčnih utripov. Če se spomnimo česa neprijetnega, začne srce hitreje utripati. Sympaticusu pomaga še hormon nadledvične žleze — adrenalina. Ko se sympaticus razdraži, se poveča izločanje adrenalina iz nadledvične žleze in tako ta hormon prek srca povišuje krvni pritisk.

Danes je najbolj jasna in znana vzajemna povezava duševnih dogajanj in celotnega sistema srca in krvnih žil. Toda, na psihične vplive lahko reagirajo tudi drugi telesni organi. Kdo ne pozna občutljivosti želodca na različna razburjenja? Tudi druge bolezni niso brez povezave z dušev-

vega vzroka. Ljudje z boleznijo psihičnega izvora prikazujejo svoje težave obširno in zelo slikovito; prizadevajo si, da ne bi česa pozabili. Slikovitim opisom se navadno pridružijo še bolnikove izjave, da težave niso trajne, ampak da se kažejo občasno. Še nekaj: kadar bolnik pove, da vse, kar ga muči ne vpliva na spanje, potem je vzrok več za domnevo, da gre za bolezen, ki je posledica psihičnih napetosti.

Telesnih bolezni ne povzročajo le psihične napetosti, ampak tudi nenadna prekinitev duševnih napetosti. O tem pričajo različni primeri. Neka žena se je na primer več let hudo pravdala za razvezo zakona. Ko je naposled dosegla svoji cilj in ko so se kmalu zatem osamosvojili še otroci, je zbolela za rakom na prsih. Lahko bi pomislili, da se je vse to po naključju zgodilo hkrati. Strokovna li-

Milenko Pegan: Osamljeni

nimi dogajanj. Sladkorna bolezen, zlatenica, astma in migrena so bolezni, ki se pojavijo po močnih psihičnih razburjenjih. Pravih telesnih bolezni pa ne povzročajo masovna razburjenja, kot so nerazumevanje s predstojniki v službi, konflikti z zakonskim tovarišem, občutek ogroženosti, strah, bolečine in drugo. Bolezen izzovejo pogostejše podzavestni, skriti konflikti, neizpolnjeni nagoni in želje, nezadovoljstvo z okoljem, pa tudi z ljudmi nasploh, nerealne ambicije in naposled — nezadovoljstvo s samim seboj.

Tako lahko nastane mnogo težav, katerih zdravljenje zahteva precej časa, saj navadno ni lahko ugotoviti pra-

teratura opisuje še mnogo primerov, ki dokazujejo, kako usodna je lahko tudi prekinitev napetosti. Kolikokrat smo na primer slišali, da je kdo umrl kmalu potem, ko so ga upokojili. Naposled se je otrese vsakodnevni skrbi, počutil se je dobro, toda na veliko presenečenje okolja je nenadoma umrl.

Kljub vsemu ni razlogov za preplah. Zaradi psihičnih obremenitev umre relativno malo ljudi. Pomembna je namreč tudi vloga osebnostne strukture, nagnjenost značaja in vse tisto, kar odloča, ali bomo prek različnih psihičnih razburjenj »šli« brez posledic, ali pa bomo dopustili splošni »zlom«.

»Ljubezen gre tudi skozi želodec, moje dekle!«

Tako večkrat pravi vaš mož, malo za šalo in malo zares, kakor ste nam povedali s svojem pismu, draga naročnica Marjanca iz Avstralije. Nekaj nad pol leta sta poročena in rada se imata. Vsak s svojega konca Slovenije sta doma in pri obeh doma so dobro po domače kuhali. Pri možu mama, pri vas pa predvsem starejše sestre, ker je mama bolehná. V Avstraliji sta se srečala in spoznala ter se zmenila za skupno pot. Oba sta prepričana, da sta prav izbrala. Vajin časni domek je skromen: opremljena sobica in souporaba kuhinje. A najemodajalci so obzirni. Oba ves dan delata. Opoldne se hranita v obratni menzi. Hrana je sicer izdatna, nima pa domačega okusa in zato si želita zvečer privoščiti kaj po domače. Mož pravi, da je bila njegova mama predvsem mojster pri pripravi golaža. Kar na razne načine ga je znala pripraviti. In to je bila »nebeška« jed. Golaža ni težko pripraviti. Tudi v konzervah se dobi. A vi in vaš mož tega nočeta, seveda. No, in zdaj bi želela od nas nekaj nasvetov za pripravo dobrega golaža.

Sama po mojem kar znam pripravljati različne golaže, a zaradi vas, ljuba Marjanca, sem pogledala še v kuharsko knjigo, pa vam bom povedala, kaj in kako tam piše.

Sočni goveji golaž pripravi takole: Pol kilograma govedine (bočnik, pleče ali vrat) razrežemo na večje kose. Dve veliki čebuli narežemo na rezine ter popražimo na segreti maščobi. Še preden zarumeni, dodamo meso, solimo, pokapamo malo s kisom ter začnimo z naslednjimi dodatki: žlico paradižnikove mezge ali politi s svežim paradižnikom, 2 žlicama sladke paprike, malo kumine, strtim česnom, ščepom majarona, nekoliko popražimo in zalijemo z nekaj zajemalkami juhe ter kuhamo, da se meso zmehča. Zatem golaž oprašimo z žličko moke in ko dobro prevre, omako pretlačimo. Namesto z moko lahko golaž zgostimo tudi z enim drobno naribanim surovim krompirjem. Pretlačeni golaž še enkrat prevremo. Okus lahko še popravimo z žlico belega vina. Okus golaža lahko spremenite. Lahko mu dodate več vina in je to vinski golaž. Če mu vmešate nekaj dušenih gobic (lahko svežih, suhih namočenih ali vložnih) — je to golaž na lovski način. Če golažu dodate dušeno svežo papriko, je to golaž na srbski način. Z dodatkom narezanih kislih kumaric pa dobite — krokarski golaž, ki je posebej zaželena jed po kakšnem praznovanju.

Prav okusen je tudi **telečji paprikaš**, ki ga pripravimo na podoben način, le da vzamemo primeren kos teletine, morda malo manj čebule, omaki pa poleg ostalih začimb dodamo še lovorjev list. Prav nazadnje pa dodamo golažu še žlico dobre kisle smetane. Na Madžarskem dodajajo telečjemu paprikašu tudi žlico gosto vkuhané rdeče sveže paprike.

Prav imenitni so tudi razni drugi golaži, kjer uporabimo poleg razno sočivje, kakor npr. stročji fižol, presno zelje, krompir itd.

Segedinski golaž je posebej v zimskih mesecih prav prijetna in zaželena pozivitve našega jedilnika. Pripravimo ga (za 2 osebi): kos ne preveč mastne svinine (30 do 40 dkg) razrežemo na manjše kose. Na maščobi prepražimo dve srednji drobno sesekljeni čebuli in ko napol zarumeni, dodamo meso, solimo in pražimo. Nato zalijemo z nekaj žlicami juhe, dodamo strok strtega česna, kumino, žlico paradižnikove mezge in žlico sladke paprike, premešamo, zalijemo z juho in vmešamo pol kg kislega zelja. Če je zelje preveč kislo, ga prej v topli vodi prevremo in odcedimo. Vse skupaj premešamo in počasi dušimo. Ko se meso zmehča, ga oprašimo z žlico moke, lahko pa tudi naredimo iz nekaj žlic kisle smetane in žlice moke podmet, ki ga dodamo in jed prevremo. Kaj postrežemo h golažem? Različne priloge: kruhove, krompirjeve ali vodene cmoke, peteršiljev krompir, testenine, polento, žgance itd.

Tako smo se na vašo željo, draga Marjanca iz Avstralije, pomenili malo o pripravi golažev. Pa še to je važno: kadar pripravljamo svoji družini to ali ono jed, bomo pri tem prizadevne, potrudimo se. Vem, da je včasih to težko, da hitimo, ker nas čas priganja, da smo slabe volje, ker smo bile morda ves dan na delu in smo utrujene, pa tako hitimo tudi pripravi jedi. Takšna jed se pa le malokrat posreči. Če imamo malo časa, se odločimo za pripravo takih jedi, ki se enostavno in hitro naredijo, kadar pa je časa več in smo manj utrujene, pa pripravimo kaj bolj zahtevnega.

Pripravljeno jed okusno servirajmo. Saj ni treba, da za to porabimo ne vem koliko krožnikov, tudi z manj posode, a z različnim pogrinjkom se da postreči z jedjo tako, da bodo tisti, ki bodo sedli k mizi, videli, da je vse pripravljeno res z ljubeznijo. To pa je pomembno.

I. S.

Kosilo po domače

Svinina s hrenom in krompirjem

Prekmurski külinji

Solata s smetano

Pečena polnjena jabolka

Svinina s hrenom in krompirjem

Kos svežega, ne preveč mastnega svinjskega mesa (primeren številu članov) zrežemo na večje kose in damo kuhat v mrzlo vodo, ki smo ji dodale peteršilj, nekaj zelene, strok strtega česna, nekaj poprovih zrn, ščep kumine, pol čebule, sol in kozarec dobrega kisa. Ko je meso že skoraj mehko, dodamo nekaj olupljenih na večje kosce zrezanih krompirjev. Kuhano jed damo v večjo skledo ter jo zatem, preden z njo postrežemo, potresemo z nastrganim hrenom.

Külinji

Külinji so priljubljena prekmurska jed. Naredimo testo kakor za rezance iz dveh do treh jajc in primerne količine moke. Pustimo, da malo počiva, zatem ga tenko razvaljamo ter narežemo na tri prste široke kvadrate, ki jih skuhamo v osoljenem kropu. Kuhane odcedimo in stresmo v kozico, kjer smo raztopile mast. Povrh jih polijemo z gosto smetano in protresemo z makom.

Smetanova solata

Endivijo, štrucarico, ledenko ali kakšno drugo zeleno solato očistimo, operemo, damo v skledo in solimo. Dva decilitra smetane segrejemo, dodamo kozarec razredčene kisa, zmešamo, polijemo po solati, zmešamo in s solato postrežemo.

Pečena polnjena jabolka

Lepa, enako velika jabolka dobro operemo (za vsako osebo vzamemo dva) in jim izločimo peške. Izdolbimo zatem napolnimo z marmelado ali s sesekljanimi orehovimi jedrci, na vrh vsakega jabolka položimo kosček masla. Zatem jih zložimo na pekač in spečemo v pečici. Pečene damo v stekleno skledo, jih potresemo s sladkornim prahom in oblijemo s svežo smetano.

Ferdo Godina

KOS RŽENEGA KRUHA

Ko je prišel na Bistriški šoli čas od-mora, si je iz torbe vzel vsak svoj kos kruha. Nekateri so imeli koruz-nega, drugi rženega. Tako smo po kruhu najbolj vedeli, pri kom so do-ma siromašni in pri kom bogati. Edi-ni, ki je nosil v šolo napol ržen, na-pol pšeničen kruh je bil Vučkov Ju-rij.

Jurijev kruh je bil pedenj visok in v njem je bilo milijon velikih in majhnih luknjic. Dišal pa je tako moč-no, da je bil Kozlarjev Izidor vedno razdražen, ko je Jurij potegnil svoj kos kruha iz torbe. Medtem ko je Ju-rij jedel, bi Izidor najrajši vsakega pretepel od razdraženosti.

Kozlarjev Izidor, Ošlajev Tjaš in jaz smo otepali stalno samo koruzen kruh. Koruzen kruh ni imel luknjic. Bil je trd in grenak.

Kozlarjevemu Izidorju je bilo teh muk dovolj. Rekel nama je:

»Če mi bosta pomagala, bomo Juri-jev kruh vsak dan pojedli mi.«

Midva s Tjašem bi privolila v vse, samo, da bi dobili Jurijev kruh.

»Vedno delajta vse tako, kakor bom delal jaz,« nama je še rekel. Izidor je pred Jurijem potegnil iz torbe svoj kos koruznega kruha. Tako sva storila tudi midva s Tjašem.

Izidor je zasadil zobe v svoj kos kru-ha.

Tudi midva s Tjašem sva ugriznila v svoja kosa.

Nato je Izidor s polnimi usti rekel Juriju:

»Ti, Jurij, se ne naveličaš jesti svo-jega rženega kruha?«

»Zakaj pa,« je vprašal Jurij.

»Zato, ker je koruzni kruh najboljši. A ne, dečki?« se je Izidor obrnil k nama s Tjašem.

»Seveda je koruzni kruh boljši od rženega,« sva midva podprla Izidor-ja. Jurij je pogledal Izidorja, nato pa njegov kos koruznega kruha. Ni ve-del, če se Izidor šali ali misli resno.

»Ne vidiš, da je koruzni kruh ru-men?« pravi dalje Izidor.

»Vse, kar je rumeno, je boljše,« sem dejal jaz.

»Koruzni kruh zamesijo pri nas do-ma s samimi rumenjaki,« je dejal Tjaš.

»Pri nas doma zamesijo kruh z ru-menjaki in s čokolado,« se je lagal Izidor, ko je videl, da Jurij popušča.

»Pri nas doma pomešajo v testo po-leg rumenjakov, čokolade in medu še jabolka,« sem spet rekel jaz.

»Pri nas doma primešajo poleg ru-

menjakov, čokolade, medu in jabolk še orehe,« je dejal Tjaš.

Najbolj debelo je sklatil nato Izidor. Rekel je:

»Pri nas doma poleg rumenjakov, čo-kolade, medu, jabolk in orehov dajo v testo luskinice zlatih ribic.«

Jurij je zapičil oči v naš koruzni kruh, v katerem so bile poleg tolikih do-brot še luskinice zlatih ribic. Rekel je Izidorju: »Zamenjajva ga!«

Izidor je zamenjal kruh. Vsi trije smo šli na dvorišče in smo si Jurijev kruh razdelili na tri dele. Z veliko slastjo smo ga pojedli. Mislili smo, da bo-mo odslej Jurijev kruh jedli vsak dan. Vendar se je že drugega dne zgodilo nekaj nepričakovanega. Sredi pouka je učitelj Peternel rekel Tjašu in me-ni:

»Vidva dobro tečeta. Pojdita v Čren-šovce na pošto po zvezke in svinč-nike.«

S Tjašem sva stekla proti Črenšov-cem. Toda ko sva se vrnila, je odmor že minil. Sedla sva k Izidorju v zad-njo klop.

»Kje imaš kruh?« sva ga potihoma vprašala.

»V želodcu,« se je smejal Izidor in se pogladil po trebuhu.

»Požeruh si, veš. Rženega kruha ti ne bi dobil, če ti ne bi midva poma-gala. Saj vi nimate doma čokolade. Vaša hiša čokolade še videla ni,« je rekel jezen Tjaš.

Izidor pa Tjašu nazaj:

»Kje pa imate vi toliko jajc, da bi lahko kruh zamesili z rumenjaki? Še za sol nimate.«

Jaz pa spet Izidorju:

»Kje pa imate vi doma med? Ali sploh veš, kakšen je?«

Nato Tjaš Izidorju:

»Kje pa imate vi luske zlatih ribic? Samo norci to verjamejo.«

Jurij je naš prepir slišal. Obrnil se je k nam v zadnjo klop in nam je rekel:

»Mojega kruha ne boste več jedli. Po-iščite si drugega norca, ki vam bo dajal ržen kruh za koruznega.«

Mi smo se sicer nehali prepirati, a je bilo prepozno. Jurijev kos rženega kruha smo si s prepirom napravili.

(Ferdo Godina je doma iz Prekmur-ja. »Kos rženega kruha« je ena iz-med njegovih zgodb, ki popisujejo otroška leta v domačem Prekmurju in so v lanskem letu izšle zbrane v knjigi. Zgodbe je ilustriral slikar Ive Šubic tako lepo, da je za te ilustra-cije dobil letošnjo Levstikovo nagra-do, ki jo podeljuje Založba Mladinske knjige za najboljše stvaritve za otro-ke.)

Krožek mladih dopisnikov — vse večji

Vedno več članov ima naš novi Krožek mladih dopisnikov Rodne grude in v uredništvu smo tega seveda iz srca veseli. Vsem, ki so nam doslej poslali svoje prispevke, prisrčna hvala! Seve-da bomo vse objavili, le nekateri bodo morali malo počakati, da pridejo na vrsto. Za svoj prvi objavljeni dopis ali risbo bo vsak prejel darilo — lepo slo-vensko knjigo. Knjigo si bo lahko sam izbral iz zbirke, ki jo bomo v ta na-men pripravili in o njej več povedali v naslednji številki. Le pazljivo preberite tisti članek in nam čimprej sporočite, za katero knjigo ste se odločili. Kakor ste videli, sta v januarski številki ob-javljena dva prispevka članov našega Krožka. Dopis Lojzka Štebeta iz Stutt-garta smo zaradi pomanjkanja prosto-ra uvrstili v prilogo Začasno na tujem, v tej rubriki pa smo objavili dopis Bo-ruta Kokalja iz Torkenweilerja »Moj prvi zajtrk«. Čeprav je Lojzek Štebe že naš stalni dopisnik, bosta oba prejela za svoj prvi letošnji dopis po eno knji-go. Enako darilo dobe tudi Frida in Karin iz Belgije ter Ellen Koprivnik iz Zuffenhausena v Nemčiji, katerih dopi-se objavljamo v februarski številki.

Pri dopisu Boruta Kokalja v januarski številki, se bodo nekateri, ki znajo do-bro slovensko, morda malo nasmejali, ko bodo brali, kako opisuje, kaj si je pripravil za svoj prvi zajtrk, ki ga je skuhal sam. Saj sta zraven jajčk in čaja s kruhom naštetu tudi ponev in štedilnik, kakor da bi tudi to pojedel zraven. A Borut sam takoj pojasnjuje, kako je s tem, ko pravi ... »jaz znam samo nemško, slovensko se bom pa sedaj učil z veseljem. Zato bi bil ču-dež, če bi vam bolje pisal kakor v šo-li ...« Hvala, dragi Borut, za tvoje po-gumno priznanje. Vidiš, za to smo tudi objavili tako, kakor si napisal, da bi dali korajže tudi vsem drugim tvojim vrstnikom, ki tudi ne znajo dobro slo-vensko. Kar pogumno pero v roke in pišite nam. Seveda nalašč napak ni treba delati, če pa se zgodi, jih bomo popravili, da bo vse prav. In še to: to-le rubriko ne pozabite prebrati. V njej bo-ste enkrat prihodnjič tudi zvedeli, kakšna darila smo namenili za tiste, ki nam bodo skozi leto poslali največ in najbolj izvirne prispevke in k dopisova-nju pridobili tudi svoje sovrstnike.

Pozdravljeni!

Uredništvo

Danilo Gorinšek

KJE SO

Sta živeli tolsta muha,
tolsta muha — debeluha
in še žaba, vsa suhljata
ter zelena kot solata.
K njima štokljja je zavila,
ju na sprehod povabila.
Kje vse tri so le sedaj?
Ni s sprehoda jih nazaj!

Kar se moglo je zgoditi,
pač težko ni uganiti:
Žaba je pojedla muho,
tolsto muho — debeluho,
štokljja je pa žabo vzela,
snedla jo in odletela...
no — ko več jih ni nazaj,
pa še pesmi te je kraj!

Neža Maurer
MAČKA BREZ REPA

Mačko sem narisal
v plašču moje sestrice —
a rep ji povsod je napoti.
Kako naj v maskare gre?

Če laja in masko si kupi —
po repu jo vsak prepozna.
Okrog vratu ji ga zvijem —
pa bo gospa!

FRIDA IN KARIN IZ BELGIJE POZDRAVLJATA VSE OTROKE PO SVETU

Sem Čaterjeva Frida in prosim za
prostorček v listu. Moj ata in jaz
sva se rodila v Belgiji, mama pa je
iz Orešja pri Sevnici. S starši sem
že trikrat obiskala prelepo Slovenijo.
Zelo lepo je bilo. Zdaj imam že tri-
najst let. Zdaj hodim v moderno šo-
lo. Učenja je veliko, a mislim, da mi
bo to koristilo v življenju. Kar je naj-
težje, na to najbolj zidam svojo bo-
dočnost. Rada bi postala učiteljica in
trdno upam, da se mi bo želja izpol-
nila. Učim se rada in še kar lahko.
Poleg tega pa z velikim veseljem so-
delujem pri društvu svete Barbare v
Eisdeni.

Prav lep pozdrav vam in vsem otro-
kom po svetu!

Frida

Jaz sem pa Karin Bratuszewski. Stara
sem devet let in hodim v šolo. Rada
bi povedala, da sem bila že v Jugo-
slaviji. Veliko lepega sem videla.
Najlepše pa je bilo, ker sem se lah-
ko z vsakomer pogovarjala. Zato naj
vsi otroci vedo: če bodo znali slo-
vensko, bodo imeli res lepe počitni-
ce v Sloveniji.

Pošiljava sliko, ki pa je bila posneta
že pred tremi leti. Zdaj sva že veli-
ko večji.

Prav lep pozdrav vsem od

Karine

SPOMIN NA POČITNICE V DOMOVINI

Počitnice so že zdavnaj minile. Ta-
ko kot je lepa naša domovina, tako
sem lepo v njej preživela počitnice,
ki so bile res prekratke. Vesela sem
in zadovoljna in komaj čakam, da se
vrnem domov.

Mamica in atek sta že kupila naš
dom. Zelo se veselim, da ne bom
več dolgo v tujini in da bom šla spet
v domovino in govorila jezik, ki sta
me ga naučila mamica in atek.

Tu obiskujem 3. razred nemške šole,
zraven tega hodim tudi enkrat na te-
den v Zuffenhausen k slovenskemu
pouku. Uči me tovarišica Pukl Milica,
ob kateri se zelo lepo počutim, kajti
njen nasmev in njene priljubljene slo-
venske besede me vedno bolj vabi-
jo k slovenskemu pouku in vzbujajo
željo na vrnitev v našo domovino.

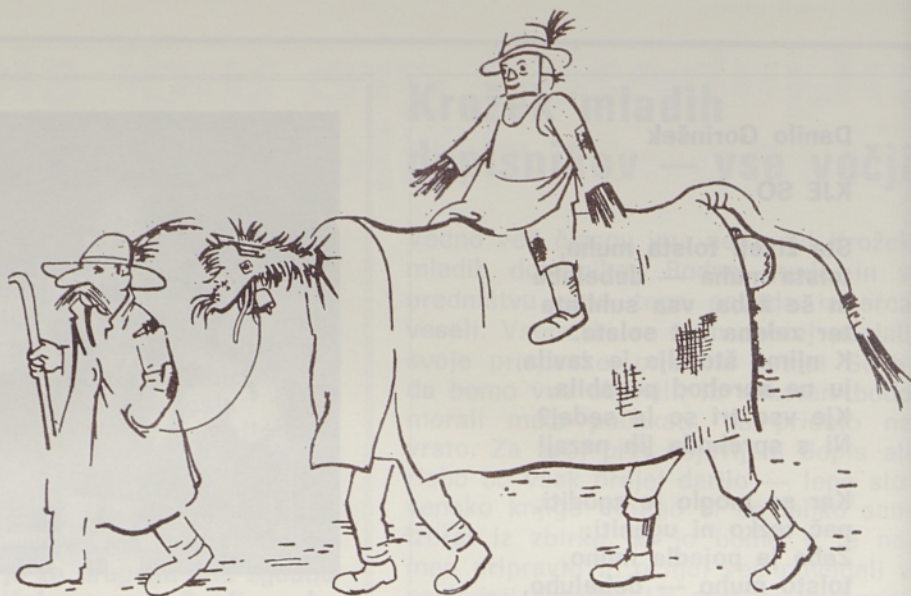
Ellen Koprivnik

3. r. slovenske šole v Zuffenhausenu

Med pustnimi maskami v Lukariji

Na pustni torek sem se odpeljal s sosedovim Tinčkom v Lukarijo, da bi se nasmejela in pozabila na šolske naloge in nadloge. V Ptuj sva sedla na prvi popoldanski vlak in se odpeljala do Moškanjec, od tam pa krenila peš v Dornavo. Tinček se je vso pot junačil, kako bo razkrinkal maske, celo samega kurenta, če naju ne bo pustil na miru. Z besedami sem dečku sicer pritrjeval, na skrivaj pa sem se mu nasmihal, češ: videli bomo, kdo bo koga ugnal v kozjih rog.

Ko sva se približala prvim hišam, sva zaslišala silen vik in krik.

»Počasi, počasi,« sem zadrževal Tinčka, ki je silil naprej. »Še prehitro boš bežal.«

»Nikoli!« odvrne Tinček. »Ni...«

Ni utegnil ponoviti, kajti izza ovinka se je pripodila takšna pošast, da mu je beseda obtičala v grlu, noga pa zastala.

»Zdaj se izkaži junaka!« sem se mu zasmejal. »To je slavni kurent!«

Zares je bli grozen: oblečen je bil v kožuh iz belih ovčjih kož, na glavi je imel nekakšno črno kučmo, iz nje sta spredaj štrlela dva šopa dolgih pavovih peres, zadaj iz tilnika pa se mu je šopirilo na vsako stran najrazličnejše perje. Na obrazu je imel črno masko, obrvi so bile iz jezevih igel, nos podaljšan v svinjski rilec, pod njim pa so se košatili dolgi brki, a iz ust mu je visel dolg rdeč jezik. Na vrvi, s katero je imel prepasan kožuh, je viselo več manjših in večjih kravjih zvoncev. Najnevarnejša pa je bila kratka, a debela palica z jezevimimi kožami na koncu. Tekel je naravnost proti nama, pri tem pa tulil in divje mahal s palico, jezevko imenovalo, ter pozvanjal z zvonci. Za njim se je podila kopica otrok. Nekateri so imeli papirnat maske, ki so si jih zvečine napravili sami, drugi pa vsaj cunjo na obrazu, oblečeni pa so bili v stare obleke, ki so jih staknili doma na podstrešju.

»Stopi no h kurentu in snemi mu masko!« sem podražil Tinčka.

Tinček se me je tiščal in prestrašen strmел v kurenta, ki se nama je približeval. Ko je prišel do naju, je začel plesati, skakati in tako neznanos tuliti, da je še mene minil smeh. Že je pograbil Tinčka. Moral je zaplesati z njim. Otroci-maske so se seveda na moč smejali prestrašenemu mestnemu dečku. Čez čas je kurent le izpustil Tinčka in se s spremstvom pogl na dvorišče nablizje hiše, midva s Tinčkom pa sva nadaljevala pot v vas.

Ljudje so stali ob plotovih. Že na pogled je bilo videti, da je praznik. Sredi vasi so nama prišli naproti »orači«, ki so sicer tudi delali precej hrupa, niso pa bili prav nič nevarni. V lesen plug sta bila vprežena dva para »konji-

čev«. Vsak »konjič« je imel dolge bele hlače, bela srajca mu je padala čez pas, predpasnik je imel rdeč, koničast klobuk pa okrašen z raznobarnimi trakovi. Na škornjih je imel pritrjene zvončke, da je zazvonilo ob vsakem koraku. Plug, okrašen z zelenjem in trakovi, je ravnal orač-kurent, malo manj grozen kot tisti, ki sva ga s Tinčkom srečala pri vходу v vas. Imel je sicer tudi jezevko, a ta mu je služila kot otka. Spredaj ob konjičih je stopal gonjač z izredno dolgim bičem in priganjal svojo »živnico«, za oračem-kurentom pa je stopal »pobirač«, podobno oblečen in našemljen kot konjiči, le rdečega predpasnika ni imel, v rokah je držal grablje z nekaj polomljenimi zobmi, na hrbtu pa je nosil velik koš.

Ko so orači obstali pred vežnimi vrati večje kmečke hiše, sva pospešila korak. Konjiči so začeli cepetati z nogami in peti:

Konjiči škrebbljajo,
ker njiv'ce orájo,
je suho močno...

Orač-kurent si je dal opravka s plugom in jezevko-otko, kakor da res orje, gonjač je tako divje pokal z bičem, da se je razlegalo po vasi, pobirač, ki je predstavljal tudi sejalec, pa je zajemal iz koša pleva, jih sejal po zorani »njivi«, grabljal in pel:

Malo bomo pooráli,
malo pograbljáli,
da ne bodo ptički pozobáli!

Ko je gospodinja prinesla pobiraču tri ali štiri jajca, so konjiči zarezgetali in odkopitljali.

Sledila sva jim do konca vasi. Pred vsako hišo so malo »pooral«, malo »posejali«, malo »pograbljali« in dobili jajce ali kaj drugega. Nobena gospodinja jih ni pustila dalje brez daru; čim bolj namreč preorjejo dvorišče ali cesto pred hišo, čim več posejejo plev, tem laže bo baje pomladi orati in tem manj bo na njivah plevla. Naposled so orači krenili v sosednjo vas, midva s Tinčkom pa sva se odpravila k šolskemu upravitelju, mojemu dobremu znancu. Nisva bila dolgo tam, ko je potrkalo na vrata in vstopilo je šest belo oblečenih deklic s kronami na glavah.

»To so vile!« sem pojasnil Tinčku.

»Vile« so medtem vzele v sredo eno svojih tovarišic, se prijele za roke in začele plesati okoli nje in prepevati. Pele so o dekletih in fantih, ki naj bodo veseli, ker še niso stopili v zakon in tako spoznali skrbi in težave življenja, končale pa takole:

Če nam date kronico,
da kupimo si žemljico,
veselja dost' bo 'mel za vas
prelep' mladosti čas.

Komaj so odšle, seveda obdarjene, se je od zunaj oglasilo glasno kikirikanje. Odhiteli smo na cesto.

Tinček je bil bolj in bolj zgovoren. Nenadoma pa je obmolnil, se v strahu stisnil k meni in v grozi stegnil roke predse. Proti nama je prihajala prava pošast: štiri noge je imela, nenavadno glavo, na vratu velik kravji zvonec in zadaj dolg kravji rep. Z velikanskimi čeljustmi, iz katerih je molel rdeč jezik, je grozeče klopotala. Še najbolj je bila podobna kameli. Na njej je jezdil deček s klobukom, pred njo je stopal gonjač z bičem in rogom, na katerega je od časa do časa zatrobil, ob njej pa pobirač. Stežka sem Tinčka prepričal, da »rūsa«, kakor v Lukariji pravijo tej maski, ali brnja, kakor ji pravijo drugod po Slovenskem, nikomur ne stori nič hudega. Naj jo samo natančneje pogleda in videl bo, da ima človeške noge. Dva fanta nosita na ramenih leseno ogrodje, prek katerega je pogrnjena velika ponjava. Sprednji fant maje pošastno glavo, ki je pritrjena na krajšo palico, in zvoni, zadnji miga z repom, deček na »rūsi« pa je napravljen iz slame in cunj.

»Rūsa« se je zaganjala sem in tja, stegovala vrat, klopotala s čeljustmi in otepala z repom, gonjač pa je trobil na rog. Čez čas je legla in kljub gonjačevemu prigovarjanju ni marala vstati. Gonjač se je obrnil h gospodinjici, ki je le prišla na prag.

»Mati, vidite, kako je lačna,« je zaklical ves obupan, »že tristo petinšestdeset dni in še en dan ni ne jedla ne pila. Zoblje krape in hrusta jajca, a tudi klobas se ne brani.«

Ko je gospodinja prinesla nekaj krofov in jih spustila v široko odprto žrelo, se je »rūsa« dvignila in se odmajala dalje.

S Tinčkom sva se šele v mraku dobre volje vrnila v Ptuj. Na vlaku sem ga vprašal, koliko mask je razkrinkal.

»Razkrinkal nobene,« je Tonček priznal, a takoj nadaljeval samozavestno, »ampak tudi bal se nisem nobene.« Pogledal me je od strani in prepredeno pristavil: »Samo delal sem se, da se jih bojim.«

Tudi jaz sem se delal, kakor da Tinčku verjamem, saj je bil pustni torek, tega dne pa smo vsi šeme, prave in neprave, z maskami ali brez njih.

Vozarji

Že naš pisatelj Janez Jalen je v svojem delu »Vozarji« nazorno popisal gorenjske vozarje, ki so prevažali blago z Gorenjske v Ljubljano, Trst in Videm, kakor tudi na Koroško, Salzburško in Tirolsko. Znano je tudi, da so šli naši gorenjski vozarji z Napoleonovo veliko armado v Rusijo, kjer so mnogi s svojimi konji in vozmi ostali tam za vedno.

Vozarstvo, po domače furmanstvo, pa je bilo na vrhu v času, ko še ni stekla železnica. Do tistih časov je bil konj edino prometno sredstvo, ki so ga uporabljali zlasti kmetje, gostilničarji in trgovci. Ti so namreč prevažali svoje blago iz Ljubljane po dolenskih, notranjskih, gorenjskih in štajerskih cestah. Ob cestah so bile podkovne vozne kovačnice, kolarnice, sedlarnice itd., pa tudi krčme, gostilne in žganjarne. Že od daleč so se videli veliki hlevi za prenočevanje konj, kjer so zvečer razpuzali konje. V zgodnjih jutranjih urah pa so konje spet vpregli, da so lahko krenili naprej. Po takih hlevih, kjer je bilo potrebno plačati za dva konja 20 krajcarjev, za enega 10, so bili nastavljeni konjarji, ki so jih imenovali »auskneht«. Prva po-

ki spominja na čase furmanstva in se imenuje po domače »Pri Jurju«. Velik hlev in velika furmanska gostilna je bila v Gabru na Dolenskem, danes se imenuje po domače »Pri Habetu«. Nato so bile velike gostilne in hlevi v Trebnjem, tam je bil odcep tudi za Mirno in mirnsko dolino in tudi za Novo mesto. V Trebnjem so bile velike gostilne in seveda tudi primerni hlevi. Vozniki na teh poteh so bili izpostavljeni vsem vremenskim nepravilnostim, dežju, snegu, mrazu, vročini in prahu. Postelja vsakega voznika je bila kočijaški sedež ali pa slama v sredini hleva, zglavje je bila vreča s krmo in pa suknjič. Tudi v Novem mestu je bilo več gostiln, hlevov in prenočišč za voznike. V Novem mestu so se vozniki križali, eni proti Ljubljani, drugi v Belo krajino ali proti Zagrebu. Pošta, ki je vozila iz Ljubljane v Novo mesto, je bila zelo znana, saj je bil postiljon, kočijaž, kot so jih tedaj imenovali, oblečen v cesarsko uniformo in je med vožnjo trobil na rog zato, da so se mu drugi vozniki umikali.

Ljubljana je bila velika postojanka za vse voznike, vozarje in postiljone. Znana postojanka je

hotel, tam je bila tudi velika gostilna in mesarija in so se tudi zaradi mesarije vozarji najraje ustavljali, ker so dobili tudi dobro hrano. Poleg Jelena je bila v Kranju taka postojanka tudi na Pošti, kjer so poleg vozarjev prenočevali tudi postiljoni in seveda tudi potniki. Iz Kranja proti Bledu pa so bile postojanke za vozarje na Bistrici pri Trziču, kjer so se ustavljali predvsem vozarji, ki so šli proti Trziču, od tu pa čez Ljubelj na Koroško, za vozarje, ki so potovali na Jesenice in dalje v Kranjsko goro ter Belo peč in Trbiž, pa je bila postojanka Radovljica, Žirovnica in Jesenice, kjer še danes obstaja gostilna Stara Pošta.

Znana pot na Štajersko iz Ljubljane je peljala skozi Črni graben, ki je znan iz Jurčič-Kernikovega romana Rokovnjači. Na tej cesti, ki se je tedaj imenovala Dunajska cesta, sedaj Titova, pa so bile tele postojanke: prva pri Urbančku na Posavju, dalje prav tako na Posavju pri Florjančku. Tretja pa je bila v Črnučah pri Rogovilcu, ki je še danes ostala z istim imenom. Tudi v Domžalah, kjer je odcep ceste na Štajersko in na Dunaj ter v Kamnik in skozi Črnivec v Gornji grad, so bile tudi velike gostilne s hlevi kot tudi podkovsko kovaške, sedlarske in kolarske delavnice.

V Lukovici, kjer še danes prirejajo vsako leto znano prireditev Rokovnjaški tabor, je bila velika stara furmanska gostilna pri »Cerarju«. Na Trojanah, ki so bile obmejna postaja v času Napoleonove Ilirije, pa je bila še danes znana gostilna pri »Konjsku«. V Savinjski dolini, na Štajerskem, pa je bila znana postojanka na Vranskem. Tam so bili veliki hlevi in gostilne. Na Notranjskem, koder je vodila pot v Trst, je bila prva gostilna in postojanka vozarjev »Pod Smreko«. Vse do Vrhnike so bile razne gostilne in žganjarne, kjer so vozarji dobili okrepčila. Na Vrhniki so bile velike postojanke vozarjev tudi v trgu samem, od katerih je danes ostala le še gostilna Mantova. Prav tako so tudi tu dajali konje za priprego čez logaške ride, tja do Logatca, kjer je bil pri Kramarju cel hotel za tiste, ki so potovali v Trst ali pa iz Trsta v Ljubljano in dalje na Dunaj.

V tistih časih je bila tudi Planina velik trg in važno križišče, saj je od tod peljala cesta čez Rakek v Cerknico, v Grahovo, v Lož in na Bloke, iz Blok pa dalje v Ribnico in v Kočevje, druga pa prek Postojne do Razdrtega, kjer so še danes ostanki, ki spominjajo na dobo vozarjev. Po vseh slovenskih cestah so bili vozarji, kot govori ustno izročilo, izpostavljeni raznim roparskim napadom, predvsem pa je bil znan pri Ljubljani Debeli hrib, pa tudi Peščejelek med Grosupljem in Višnjo goro.

Raznim delomrznežem in vojnim uhajačem je prišel prav vsak hrib, kjer so lahko napadali postiljone in vozarje. Zato je bilo v tem času težko potoovati. Na cesti proti Štajerski je bil znan zaradi napadov cel Črni graben ali kot so mu dejali Francozi Krvavi graben, na Notranjskem pa so bile znane logaške ride in pa Ravbar komanda med Planino in Postojno. Gorenjska je bila manj porastla in so bili taki napadi le med Medvodami in Kranjem, proti Trziču in Koroški pa je bil zlasti znan Udinboršt pri Naklem.

Jože Mejač

Ilustriral: Janez Lunar

stojanka za prenočevanje konj in voznikov na dolenski strani je bila pri Lenčetu na Lavrici pri Ljubljani. Tu je bil namreč največji hlev in so tu prenočevali gorenjski kot dolenski vozarji — furmani. Druga postojanka je bila na Škofljici pri »Spančku«. V Škofljici se je cepila cesta za Ribnico na Dolenskem, druga pa proti Novemu mestu. Vozniki, ki so vozili v Novo mesto in naprej, so prenočevali tudi v Grosupljem pri Koščaku, pri Rusu, pri Hračmanu ter Galetu. Pri Galetu so za potrebe tudi pripravili za klanec proti Višnji gori. Ti klanci proti Višnji gori so peljali čez Peščenjak, kjer je bila velika gostilna, od nje je ostal še danes velik hlev,

bil Figovec na Ajdovščini, Dobri svet na Gosposvetski cesti, kjer stoji danes hotel Lev, na Titovi cesti je bil nekdanji Bavarski dvor in v Gradišču Koruznik, t.j. gostilna pod Lipo, na sedanjem Borštnikovem trgu. Povsod so bili hlevi za konje in celo sobe za prenočevanje voznikov. Proti Gorenjski so bile tudi znane gostilne in žganjarne, da se je lahko vsak voznik okrepčal za nadaljnjo pot. Prva gostilna za vozarje je bila pri Seničici pri Tometu, kjer je bila tudi vinska trgovina in so imeli vina za vsak okus. Poleg pa je bil seveda velik hlev za prenočevanje konj. Druga postojanka je bila v Kranju pri Jelenu, saj je še danes tam velik

Znamke iz turistične serije

Sedanja serija rednih znamk je posvečena turističnim lepotam oziroma najlepšim turističnim krajem v naši državi. Prve tri znamke iz te serije so izšle 21. junija 1971, in sicer zelena znamka za 30 par s Krkom, rdeča za 50 par s Kruševcem in črnozelenka za 75 par z Bohinjskim jezerom. Do konca lanskega decembra pa se je število že izdanih turističnih znamk povečalo na 15 znamk in 4 različke s tanjšim papirjem. Med 15 turističnimi znamkami so tudi štiri z isto sliko, a zaradi novih pošttnin v drugačni barvi, običajni za poštino pri določeni vrsti pošiljk; pri dveh znamkah sta se menjali tudi vrednosti (Bohinjsko jezero in Hercegnovi).

Po vrsti so izhajale turistične znamke takole:

- 1.— din Bitola, rjavokarminasta, 6. 7. 1971
- 1,25 din Hercegnovi, modra, 13. 10. 1971
- 0,10 din Gradačac, rjava, 25. 1. 1972
- 0,50 din Kruševac, zelena, 8. 7. 1972 (prejšnja rdeča)
- 2.— din Novi Sad, kobaltnomodra, 12. 7. 1972
- 0,80 din Piran, rdeča, 18. 10. 1972
- 1,20 din Počitelj, bronastozelena, 18. 10. 1972
- 0,30 din Krk, olivnorjava, 1. 11. 1972 (prejšnja zelena)
- 0,40 din Peć, temnosiva, 1. 11. 1972
- 0,60 din Logarska dolina, vijoličasta, 13. 11. 1972
- 0,20 din Bohinj, vijoličastomodra, 25. 12. 1972 (prejšnja črnozelenka in za 75 par)
- 1,50 din Hercegnovi, sivomodra, 25. 12. 1972 (prejšnja modra in za 1,25 din).

O znamkah za 1,20 din s Počiteljem, za 40 par s Pećjo in za 60 par z Logarsko dolino še nismo pisali. O prelepi Logarski dolini z bistro Savinjo in slapom Rinko za Kamniškimi planinami ne bi govorili, saj je preveč znana.

Počitelj na znamki za 1,20 din je po naravnih lepotah in okolici prekrasna izletniška točka v južni Hercegovini ob Neretvi. Peć na znamki za 40 par je privlačen večji kulturnozgodovinski in letoviško znamenit kraj v dolini Pećske Bistrice pod Čakorjem na Kosovem v Srbiji. V srednjem veku je bil tam tudi sedež srbskih patrijarhov.

Oglejmo si še štiri različke, to so znamke v isti barvi, le na drugačnem tanjšem uvoženem papirju. Ta uvoženi papir je bil devetdeset gramski in ne kot običajno stogramski. Spričo tega je prišlo pri nekaterih turističnih znamkah do uradno, v katalogu, priznanih različkov, in to pri tehle znamkah:

- 0,10 din Gradačac, rjava
- 0,30 din Krk, zelena
- 0,50 din Kruševac, rdeča
- 1.— din Bitola rjavokarminasta.

Pri teh znamkah imamo torej dve znamki, prvo na običajnem papirju in drugo na lažjem papirju s svetlejším otenkom barve papirja in znamke.

Vse turistične znamke so izdelane v črtnem globokem tisku v našem Zavodu za bankovce na krednatem papirju in v polah po 100 znamk. Zobčane so vse grebenasto 13 1/2.

Še nekaj podatkov o celinah z novimi turističnimi znamkami. Nova dopisnica z znamko Kruševca za 50 par je bila izdana 1. avgusta 1972. Istega dne je izšlo tudi pismo z znamko Pirana za 80 par.

V letu 1973 pričakujemo še ostale znamke iz te serije, predvsem z višjim vrednostmi. Ob koncu bi Vas še želeli opozoriti na posebno spominsko znamko za tisočletnico Škofje Loke, ki bo izšla, kot je predvideno, v februarju 1973.

Spominski koledar februar 1973

1. 2. 1945 je predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta razglasilo dan smrti največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna, 8. februarja, za kulturni praznik slovenskega naroda
6. 2. 1944 je slavna 14. divizija prekoračila na svojem pohodu prek Hrvaške na Štajersko Sotlo pri vasi Sedlarjevo
8. 2. 1849 je umrl v Kranju, kjer je bil nekaj zadnjih let svojega življenja advokat, največji slovenski pesnik dr. France Prešeren
9. 2. 1881 je umrl eden največjih ruskih pisateljev Fjodor Mihajlovič Dostojevski; njegovi najbolj znani deli sta romana Zločin in kazen ter Bratje Karamazovi
10. 2. 1837 je umrl veliki ruski pesnik Aleksander Sergejevič Puškin, ko mu je bilo komaj 38 let
12. 2. 1945 so nemški okupatorji obesili na jablane ob cesti na Straničah pri Frankolovem sto talcev
15. 2. 1573 so usmrtili v Zagrebu vodjo velikega upora hrvatskih in slovenskih kmetov Matijo Gubca; 400-letnico tega velikega upora bomo letos počastili s številnimi slovesnostmi in prireditvami
18. 2. 1950 je umrl eden najboljših slovenskih pisateljev Lovro Kuhar — Prežihov Voranc, ki je v svojih delih z veliko močjo opisal Koroško in njene ljudi
19. 2. 1923 je umrl v Ljubljani znani slovenski pisatelj Ivan Tavčar, zlasti slovita njegovi deli Visoka kronika in Cvetje v jeseni
19. in 20. 2. 1944 je bilo v Črnomlju prvo zasedanje Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta, na katerem so sklenili ustanoviti začasno vlado in sprejeti vrsto ukrepov za izgradnjo naše domovine
22. 2. 1944 je padel v bojih z Nemci pri Belih vodah nad Šoštanjem partizanski pesnik Karel Destovnik-Kajuh
26. 2. 1943 je umrl za posledicami v boju dobljenih ran legendarni komandant prve primorske partizanske brigade in narodni heroj Janko Premrl-Vojko

Iščem brata v Avstraliji

Obračam se na vas s prošnjo, da bi mi poiskali brata ali da bi mi svetovali, kam naj se obrnem. Moj brat je namreč odšel v Avstralijo leta 1966 in do 1969 se nam je redno oglašal, od takrat pa ni več sledi o njem. Pisma, ki jih pišemo, dobimo vrnjena. Njegov zadnji naslov je bil: Frenk Mrak, Hostel George Town, Tasmania, Australia.

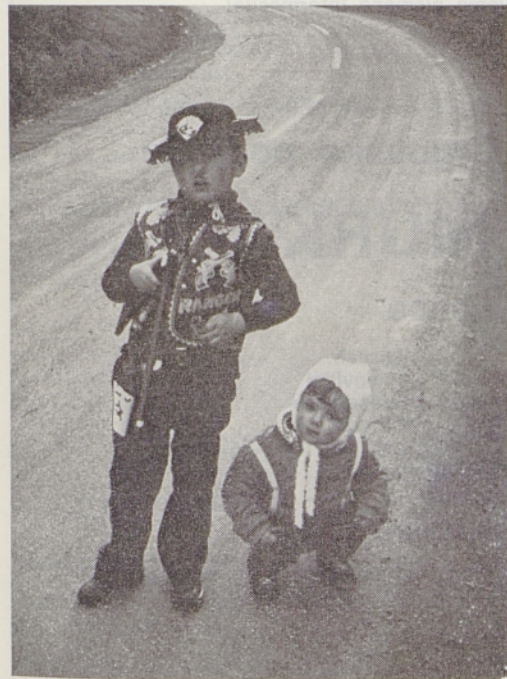
Jereb Martina
Brezovica 9, 62253 Pristava pri Mestinju

Mi pa se priporočamo rojakom v Avstraliji, posebej tistim, ki živijo na Tasmaniji, da pomagajo žalostni sestri najti brata. Prosimo kogarkoli, da nam sporoči o kakršnemkoli uspehu te akcije!

Iščem nečaka v Ameriki

Do leta 1946 je živela moja sestra. Za njo sta ostala dva sinova Leo in Romi Majcen ter hčerka Hedvi. Zelo bom vesela, če se mi bo kateri oglašil. Živeli so v mestu Sheboygan, Wisconsin. Oglasijo naj se na naslov:

Ana Virant
Koninklijke 21
3630 Maasmechelen, Limburg, Belgija

Ketiševa fanta iz Hatzenporta v Nemčiji gresta v maškare

Iščem čedno dekle

staro okrog 20 let, pošteno, vitko, srednje postave. Lahko mlada mamica. Če bova vseč drug drugemu, je možna takojšnja poroka. Pišite in pošljite fotografijo na naslov:

Anton Majcen
Esplanade 38/19
807 Ingolstadt, Nemčija

Zakaj nazaj...

Življenje je majhno. Rodimo se, pustimo nekaj svojih in potem umremo. V tej dobi pa vendarle doživimo pomembne dogodke, od katerih so nekateri bolj, drugi manj važni za našo dobro voljo. Včasih smo popolnoma odvisni od drugih, nato prepuščeni sami sebi, vendar pa vedno najdemo v družbi tisto, kar nam daje poguma za vsak jutrišnji dan. Naj začnem lepo po vrsti, kako sem prek ledine spet prišel na led in z njega na kopno, v drago staro domovino. Ni bilo lahko, saj je življenje polno težav, stisk in zablod, tako drugih kot svojih lastnih. Veliko je razlogov, da se vrneš v domovino po več letih bivanja v tujini. Največja bolezen izseljencev je izražena v domotožju. Ta bolezen je najhujša v prvih obdobjih, potem pa se zmanjša, a nikoli ne izgine. Gloda te iz dneva v dan, neotipljiva je in nevidna, skrita je menda nekje v možganih. Ozdravljenje domotožja je le vrnitev v domovino. Na tujem res lahko zaslužiš več, vendar pa se vsega ne more kupiti, ker nekatere dobrine, kot npr. besede svojcev in prijateljev v lastnem jeziku, nimajo cene. Materinski jezik je prav gotovo ena izmed dobrin, ki si jo izseljenec pridobi nazaj, ko se vrne. Prej je bilo treba go-

voriti v tujem jeziku tako pri delu kot v trgovinah in kjerkoli drugje. Priseljensec je lahko tam govoril zelo gladko v tujem jeziku, a s pomembnim naglasom, znakom tujca. Doma jo lahko zaviješ v ljubljanskem ali kakem drugem narečju, pa te bo vsakdo imel za domačina, za Slovenca, za Jugoslovana.

V tujini se mi je nekoč zgodilo nekaj zelo zanimivega. Ob igranju kart sem opazil gledalca, ki je vneto prisostvoval poteku igre. Bil sem prepričan, da bi na videz ne mogel biti Jugoslovian. Kmalu pa sem moral mnenje spremeniti. Ob napetosti igre je vzklil v srbohrvaščini, da so ga slišali vsi navzoči. Pozneje mi je rekel, da je na tujem le kratek čas. Tujega jezika se včasih kdo zelo težko nauči. To pomeni že težjo stopnjo prilagajanja novim življenjskim razmeram. Na drugi strani pa so ti ljudje najboljši zagovorniki svoje domovine in njene kulture, saj le oni ponosno govorijo svoj jezik zunaj domovine.

Povratak ni lahka odločitev. Misel je dozorevala več let in mesecev, preden sem si lahko dejal: »Zdaj je čas za spremembo.« Res je sicer, da sije sonce vsepovsod na zemlji, povsod lahko z zadovoljstvom živiš ob razumljivem vsakdanjem boju za obstanek. Življenje pa gre svojo pot... Vsi si želimo predvsem, da bi bil mir v svetu.

Emil M. Prešeren

Slovenski pevski zbor »Zarja« predstavlja svojo novo stereo ploščo

»Songs by Zarja«

Vol. II
(Pesmi Zarje)

Na tej plošči so posnetki s tradicionalne »Zarjine« vinske trgatve:

En hribček bom kupil; Bratci veseli vsi; Mi Slovenci vinca ne prodamo; Ne grem domov; Živijo, oj živijo!

in še enajst drugih znanih slovenskih melodij. Plošči so priložena tudi besedila vseh posnetih pesmi.

Ko naročate ploščo, prosimo, izpolnite spodnji obrazec, priložite 5 dolarjev in pošljite na naslov:

Joe Braddock
20290 Blackfoot Road
Euclid, Ohio 44117
U.S.A.

Naročam gramofonsko ploščo »Songs by Zarja«, vol. II

Ime in priimek: .....

Ulica: .....

Mesto in zip: .....

Država: .....

Vsem našim ljudem na tujem sporočamo, da imamo naprodaj individualne družinske hiše v novem naselju KOSEZE (Ljubljana-Šiška) in sicer:

- vrstne hiše
- dvojčke
- samostojno stoječe hiše in
- atrijske hiše

Za graditev stanovanjskih hiš, garaž in gospodarskih poslopij pa prodajamo kvalitetne lego zidake po ugodnih cenah v naslednjih poslovalnicah:

Ljubljana:	Standard-invest Celovška cesta 89 Vodovodna cesta 101
Maribor:	Trgovsko in lesno proizvodno podjetje »SMREKA« Valvazorjeva 3
Celje:	»KOVINOTEHNA« Poslovalnica 9
Novo mesto:	Kmetijska zadruga »KRKA« in »MERCATOR« PE Standard
Kamnik:	»METALKA« prodajalna Kidričeva ulica
Jesenice:	»UNIVERZAL«, PE Kurivo Spodnji plavž
Cerklje na Gorenjskem:	Kmetijska zadruga

Čenjenim interesentom dajemo pismene informacije!

Založba Mladinska knjiga

Izšla je
tretja dopolnjena izdaja
priljubljenih potopisov
Janka Mlakarja

Iz mojega nahrbtnika

Janko Mlakar je eden najpopularnejših slovenskih planincev, posebej pa znan kot planinski potopisec. Še tako dolgočasne podatke o planinah, ljudeh in običajih zna zabeliti z duhovito šalo, vse skupaj pa z dobrodušnim humorjem, ki je več kot pol stoletja osvajal njegove bralce in poslušalce. Veseli, hudomušni popotnik Janko predstavlja po svetu našega korajžnega fanta, ki mu pride vse prav, ki se vselej izmaže in ki zmerom ve, kaj hoče, optimistično prikazen, ki jo z veseljem srečaš in katere optimizem je nalezljiv in še kako potreben!

Knjiga ima 278 strani in krasijo jo fotografije gora. Vezana v platno stane 80 din.

Trgovsko podjetje

MURKA

Lesce

V naših prodajalnah:

- v Lescah
- v Radovljici
- na Jesenicah
- na Bledu

prodajamo — pohištvo vseh vrst — tekstilno blago
— gospodinske aparate — specerijsko blago
— gradbeni material — avtogume

Priporočamo se za obisk in nakup

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

translurist

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 188, telex 31 144 YU TRAN LJ

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.
Zahtevajte prospekte!

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar 1973

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revijo za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čistljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto 1973

RODNO GRUDO od ..... dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čistljivo izpolnite!

Podpis:

.....

KOMPAS JUGOSLAVIJA

KOMPAS HERTZ RENT A CAR JUGOSLAVIJA

International Hertz Licensee

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU STARE DOMOVINE UPORABITE ALI PRIPOROČITE ZA LASTNE PREVOZE IN PREVOZE VAŠIH PRIJATELJEV OSEBNA VOZILA BREZ ŠOFERJA KOMPAS HERTZ RENT A CAR.

NA RAZPOLAGO SO VAM AVTOMATIC VOZILA IN ZA TISTE KI BI ZA ŠE UGODNEJŠO CENO RADI SPOZNALI ČAR EVROPSKE VOŽNJE TUDI VOZILA BREZ AVTOMATIKE.

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS — MED NASLEDNJIMI KJUČNIMI MESTI V JUGOSLAVIJI — LJUBLJANA, ZAGREB, BEOGRAD, DUBROVNIK, SPLIT, OPATIJA, RIJEKA, SKOPJE, BLED.

NOBENIH STROŠKOV dostave ali prevzema vozil, razen v neključnih — Non — Key Cities, na letališčih, na železniških postajah ali v lukah.

VSE INFORMACIJE ALI NAROČILA DOSTAVITE ALI DOBITE PRI:

KOMPAS HERTZ RENT A CAR
International Reservation Center
Miklošičeva 17
61000 LJUBLJANA
Yugoslavia

ali pri kateremkoli HERTZ RENT A CAR uradu kjerkoli na svetu.

KOMPAS HERTZ RENT A CAR JUGOSLAVIJA, ki je največji partner naših rojakov pri njihovih obiskih v stari domovini,

ŽELI VSEM ZNANCEM IN PRIJATELJEM SREČNO NOVO 1973.

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

Najuspešnejše Helidonove plošče

HELIDON

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Vadnal: V soboto zvečer FLP 04-025
2. Štirje kovači: Pesem doline FLP 04-022
3. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki FLP 04-021/1—2
4. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček FLP 04-020
5. Slovenski oktet: Sedem rož FLP 09-009
6. Ansambel bratov Avsenik: Odmev s Triglava FLP 04-005
7. Ansambel Lojzeta Slaka: Visoko nad oblaki FLP 04-001
8. Martin Böttcher: Love Story SLE 14690-P
9. Martin Böttcher: Dr. Živago SLE 14549-P
10. The Les Humphries Singers: Singing Revolution SLK 16692-P

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Marjetka Falk: Mož naj bo doma FSP 5-055
2. New Swing Quartet: Naj, naj naj FSP 5-060
3. Jože Kobler: Spomin na Marjano FSP 5-056
4. Jože Kobler: Skril v srce sem solze svoje FSP 5-050
5. Ljupka Dimitrovska: Ljubljanski zvon FSP 5-049
6. Ansambel T. Kmetca: Ljubica lahko noč FSP 4-017
7. Srce: Gvendolina, kdo je bil FSP 5-050
8. Erazem in potepuh FSP 2-002
9. Ansambel T. Kmetca: Roža nežna FSP 4-023
10. Oto Pestner: Imel sem jo rad FSP 5-033

Plošče lahko naročite tudi prek Slovenske izseljenske matice, Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169.

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Zimski izlet na Partizanski vrh nad Trbovljami. Foto: Ančka Tomšič

YUGOSLAV AIRLINES 1947 25
1972

Velika planina je prek zime kar nekako v senci slovenskih »znanih zimsko-športnih središč«. Vendar pa je tudi tu vrsta privlačnosti — sonce, mir, prostrana smučišča, možnosti za sprehode, planšarske bajte ... Privlačno vse leto.

Foto: Jože Ftičar

Predstavništva v tujini

JUGOBANKA
Repräsentanz Frankfurt/M
Goethe Strasse 2/IV
6 FRANKFURT/MAIN 1
DR Deutschland
tel. 285-957, 285-958

JUGOBANKA
Bureau de Représentation
25, Rue Lauriston
PARIS (16 éme)
France
tel. 553-97-58, 553-36-04

JUGOBANKA
Ufficio di Rappresentanza
Via Fatabenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Italia
tel. 632-005, 666-695

JUGOBANKA
Representative Office
4th floor, Moor House,
London Wall,
LONDON E.C. 2Y 5ET
England
tel. 628-9081/3

JUGOBANKA
Representative Office
500 Fifth Avenue, Room 4120
NEW YORK, N.Y. 10036
U S A
tel. B. Ryant 9-4251-2

JUGOBANKA
MITRE CVETKOVSKI
Mosfiljmovskaja 42
MOSKVA
SSSR
tel. 147-84-09

JUGOBANKA
Representace
Havanska 8/III
PRAHA 7
ČSSR
tel. 376-618

JUGOBANKA

BANKA NAŠEGA ČASA

Devizni račun

Pri naši banki lahko odpre devizni račun vsak državljani SFRJ ne glede na to, če prebiva v državi ali v tujini. Jugobanka priporoča, da se poslužujete posebnih sporazumov, ki vam nudijo razne ugodnosti pri pošiljanju deviz v Jugoslavijo in to iz Francije (brezplačno), Švice (brezplačno), Nemčije (minimalna tarifa 0,5 DM) in Avstrije. Vse posle v zvezi z otvoritvijo in vodenjem deviznih računov opravljamo brezplačno. Jugobanka vam daje najvišje možne obresti za vse vezane hranilne vloge in za vloge na vpogled

- za sredstva na vpogled 7,5 % od tega 5,5 % v devizah in 2 % v din.
  - za sredstva vezana nad 13 mesecev 9 % od tega 7,5 % v devizah in 1,5 % v dinarjih.
  - za sredstva vezana nad 24 mesecev 10 % od tega 7,5 % v devizah in 2,5 % v dinarjih.
- POSOJILA NA PODLAGI NAMENSKEGA VARČEVANJA, PRODAJE DEVIZ ALI VEZAVE DEVIZNIH SREDSTEV**

S preišljenim varčevanjem si lahko zagotovite raznovrstna namenska posojila pod izredno ugodnimi pogoji. Radi vam bomo posredovali vse informacije, pisмено ali po telefonu. Če pa v njih ne boste našli ustreznega načina, se oglasite osebno. Skupaj bomo izdelali vaš varčevalni program.

Za vsa pojasnila v zvezi z bančnimi posli so vam na voljo naše poslovne enote in naša predstavništva v tujini.

iz vaših pisem

»Avseniki so le Avseniki!«

Tukaj nastopa veliko slovenskih kvintetov, ki nosijo ime »Oberkrainer« — skupaj jih je okrog dvajset, vendar pa so le eni »Original Oberkrainer — Avsenik«. Vsi drugi bi se radi okoriščali na račun popularnosti Avsenikovega imena. Doslej so od firme Telefinken dobili že osem zlatih plošč in dve diamantni, kjerkoli nastopajo, pa so karte razprodane. Ploškanje se po njihovih koncertih noče ustaviti, tako so ljudje navdušeni nad njimi. Pogosto pravijo sami Nemci: »Čez te vesele Avsenike jih ni!« To, kar je Avsenikom uspelo z njihovimi valčki in polkami, ni še nobenemu slovenskemu kvintetu. Od vsega srca jim želim, da bi dobili tudi deveto in deseto zlato ploščo. Moje mnenje je: »Avseniki so le Avseniki in ostanejo kralji polk!«

Michael Jelter
Krefeld, ZR Nemčija

Vaše pismo smo precej skrajšali, prepričani pa smo, da je objavljeno bistvo vašega pisma. V načrtu imamo tudi daljši pogovor z Avsenikovim ansamblom, zato bomo marsikaj o njih lahko povedali tudi ob tej priložnosti.

Bogati Slovenski koledar

Ravno danes smo prejeli Slovenski koledar, ki nam ga je naročila nečakinja Jerica Smrtnik. Prav veseli smo ga bili, ker je tako bogato pripravljen za Slovence po svetu. Upam, da vsakega tako

kot nas ganejo lepe slike iz domovine. V Rodni grudi pa vedno iščem vas Slivnica pri Celju. Upam, da jo bomo kdaj zagledali v reviji. Od tam smo namreč doma.

Rozi in Frenk Kramar
Vineland, Kanada

Hvala za Loško dolino

Moram vam pisati, kako zelo mi ugaja revija Rodna gruda. Še posebej pa se vam zahvaljujem za slike in opis naše lepe Loške doline, ki je bil objavljen v 7.—8. številki lani. Povrhu je bila objavljena še naša vasica Podcerkev, kot da bi vedeli, da sem bila takrat v duhu z našimi Zarjani na turneji po Sloveniji. Takrat se je zgodilo prvič v 35 letih, odkar sem članica Zarje, da nisem šla z njimi. Naj še omenim, da smo imeli 29. oktobra jesenski koncert, ki je bil tako uspešen, da niti nismo mogli sprejeti vseh obiskovalcev, ker je bilo premalo prostora.

Jennie Fatur
Euclid, Ohio, ZDA

Tony Petkovšek, Nettie Zarnik, zakonca Komorowski in John Pestotnik iz Clevelanda in Š. Labaš od Kompasa

Spomin na počitnice

Prilagam vam fotografijo, ki je bila posneta v Kranju med našim izletom po Sloveniji z ansamblom Pecon-Trebar. Vsem je bilo na izletu zelo lušno. G. Komorowski je poljskega rodu, vendar govori zelo lepo slovensko. Na sliki so od leve na desno: Tony Petkovšek iz Clevelanda, Štefan Labaš od Kompasa iz Ljubljane, Nettie Zarnik iz Euclida, Ohio, gospod in gospa Tony Komorowski iz Clevelanda in John Pestotnik iz Clevelanda.

Mrs. Nettie Zarnick
Euclid, Ohio, ZDA

Kaj me najbolj zanima...

Naj vam povem, da sem bil z očetom 21. novembra na slovenski zabavi v Eisdnu (tri ure daleč z avtom), kjer so nastopali znani ansambel Lojzeta Slaka in Fantje iz Praprotna. Dvorana je bila čisto polna in vsi so bili navdušeni nad lepo glasbo in petjem. Zato se zahvaljujem Slovenski izseljenski matici in Radioteleviziji Ljubljana za uspelo turnejo tako priljubljenega ansambla.

Ker sem letos prvič vaš naročnik, naj vam še povem, kaj me v reviji najbolj zanima (čeprav preberem vedno celo revijo): »Na kratko«, »Naši po svetu«, »Filatelija«, ter seveda tudi reportaža o starih gradovih in resne povesti iz zadnje vojne NOB.

Fridérik Jošt
Marchienne-Docherie, Belgija

Pogrešamo domačo besedo

Najlepša hvala za poslani Slovenski koledar, ki mi zelo ugaja. Tudi Rodna gruda mi je zelo dobrodošla, saj veste, da v tujini zelo pogrešamo ljubo domačo besedo. Srečno in zdravo novo leto želim vam in vsem naročnikom po svetu!

Marjeta Breitmoser
Bad Wiese, Nemčija

Trije mali Slovenci iz Avstralije: Iztok, Ana in Marija, ko gredo na proslavo za očetovski dan

Očetovski dan

Listam in listam, zagledam sliko naših otrok iz Sydneja, ko so nastopali za materinski dan. Bila sem vesela, ko vidim, da so zraven tudi naši otroci. Zdaj vam pošiljam sliko naših otrok, ko so šli na proslavo naših očetov. Bilo je daleč ven iz mesta, mi pa živimo v samem mestu. Otroci so nastopili zelo lepo tako, da so očete res razveselili.

Družina Nusdorfer
Camperdown, N.S.W. Avstralija

Pozdravi z Danske

Sem Kamničan in vesel bralec Rodne grude, čeprav skoraj dvajset let živim na Danskem in ves čas nisem vedel za to revijo. Prav zaradi tega ne bi želel, da bi še kdo drug izmed naših rojakov prišel na isti položaj. Odločil sem se, da bom vsem Slovencem, s katerimi pridem v stik, povedal o tej reviji in jim jo priporočil, da se nanjo naročijo. Prilagam naslov mojega prijatelja, ki je postal nov naročnik Rodne grude.

Cvetko Belec
Kastrup-Köbenhavn, Danska

Hvala za novega naročnika — za to ste si pridobili knjižno nagrado, ki si jo boste kmalu lahko izbrali. Priporočamo pa se še za sodelovanje. Hvala!

Sv. Duh na Ostrem vrhu

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo, kar je več, pa naj bo za eno otroško igrico. Prosila bi le, naj ne bo preveč igralcev, ker je težko pripraviti otroke za igranje. Če greste kdaj po mojih krajih proti Mariboru in še naprej, bi prosila, da bi slikali Sv. Duh na Ostrem vrhu,

ker je to moja rojstna vas. Toliko let sem že od doma, da ne vem, če ga bom še kdaj videla. Ne vem, če se mi bodo kdaj izpolnile moje srčne želje.

Tončka in Franci Horvat
Pooraka, S. Australia

Moja zlata vasica...

Nimam ga večjega veselja, kot tisti dan, ko pride Rodna gruda. Tako mi je pri srcu, da vsako preberem po tri- do štirikrat. Najprej pa pogledam krasne slike naše slovenske zemljice. Pokazali ste že večkrat, kako krasne so slovenske gorice, moje zlate vasice pa še niste poslikali. To je vas Juršiče pri Pivki na Krasu, eno uro peš hoje od Pivke. Gor pa vozijo tudi avtobusi in vsak dan po štirikrat iz Postojne.

Juršiče je lepa, velika vas, 83 hiš. Tam so lepe hiše, nobena ni s slamo krita, vse so iz opeke.

John Shine (Šajn)
Masantown, Pa. ZDA

Ob dvajsetletnici koledarja

V letošnjem letu je dvajsetletnica izhajanja Slovenskega izseljenskega koledarja. Ob tem jubileju naj iskreno čestitava tudi midva z možem. Res prelepa je ta knjiga, ki naj bi jo imela sleherna slovenska hiša po svetu. Z možem jo tudi po dvakrat prebereva, saj nama veliko pove o tem, kako živijo naši ljudje po svetu in skrbje za ohranitev svojega materinega jezika. Lepo je to, da se zavedamo, kje nam je tekla zibelka in da je bila naša prva beseda slovenska. Naša dolžnost je, da to vcepimo tudi v srca svojih potomcev. Saj nam bodo nekoč za to prav gotovo hvaležni. Zato, dragi koledar, krepko si še naprej utiraj pot med naše ljudi po svetu! Tudi na Rodno grudo sva naročena prav od začetka.

Vselej se veseliva, ko pride. Moj mož najprej pogleda, kaj piše iz Belgije, jaz pa, kaj piše odgovorni urednik Jože Prešeren. Rodna gruda nam zvesto prinaša novice iz vsega sveta, kaj tam delajo naši ljudje. To je pomembno za vse nas. Starejšim vzbuja spomine na nekdanje dni, ko smo bili še doma. Saj čeprav nas je sprejela Belgija, kjer živimo že dolgo, kot svoje, je še vedno košček našega srca doma na Slovenskem. Rodna gruda nas s svojimi krasnimi slikami spominja na kraj in pota, kjer smo hodili. Večkrat koga razveseli, ko zagleda v Rodni grudi svojo rojstno vas, ali celo hišo, v kateri se je rodil. Tudi jaz sem že videla v njej moj rodni dom in sem bila tega zelo vesela. Za vse to vam na Matici najlepša hvala. Z vašo požrtvovalnostjo izkazuje

pozornost vsem nam, ki smo slovenske krvi in živimo po svetu. Vsem po svetu doma želiva z možem srečno novo leto.

Tončka in Franc Trkaj
Eisden, Belgija

Sestrici Marlenka in Lidija Sajovec iz Merlebacha

Glas iz Merlebacha

Oglašm se vam iz Merlebacha v Franciji. Stara sem osemnajst let in živim v tujini s svojimi starši že od šestega leta. Rada prebiram Rodno grudo, saj nam prinese veliko toplega iz naše domovine. Malo bi rada opisala življenje društva »Jadran« v Merlebachu. V tem letu je naše društvo zelo lepo napredovalo in pevski zbor se je razširil z mladimi pevci, na kar smo zelo ponosni. Udeležili smo se festivala v Aumetzu in takšnih srečanj si še želimo. Pred nekaj dnevi so nas obiskali tudi priljubljeni Slaki in Fantje iz Praprotna. Nabito polna dvorana je dokazala, kako je ta ansambel tudi v tujini priljubljen. Tega večera ne bomo zlepa pozabili, ker so nam z lepimi pesmimi prinesli košček naše domovine. Takšnih prireditev si še želimo.

Marlenka Sajovec
Merlebach, Francija

Sporočilo naročnikom!

- Nakažite letošnjo naročnino Rodne grude. Cena je navedena na strani 3.
- Zamudniki, poravnajte zaostalo naročnino.
- Prihranili nam boste veliko dela.

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

2

LETO XX — FEBRUAR 1973

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVENES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
25 let ZKPO Slovenije	6
Zvestoba Prešernu	7
Spomladi »luč vržejo v vodo«	8
Bernardin — prvo turistično mesto	10
Športni klub »Slovenija« iz Toronta v Sloveniji	11
Dva nenavadna poklica: brodnik, izdelovalec cerkniških drevakov	12, 13
Pojejo sestre Potočnik	14
Kaj je narodno-zabavno?	15
Šmarna gora v ameriških oblakih	16
Vaše zgodbe — Belokranjci	17
Muzej ob vodi	18
Rožice ziz Rezije	27
Duletičeva »Ljubezen na odoru«	28
Kje povsod živijo Slovenci	29
Naši po svetu	30
Izseljenska srečanja	33
Počilo je — srce	34
Otroci berite	36
Med pustnimi maskami v Lukarji	38
Vozarji	39
Filatelija	40

Izdaja — Publisher:
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Glavni urednik:
Drago Seliger
Odgovorni urednik:

Jože Prešeren
Urednica:

Ina Slokan

Uredniški odbor:

Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Oblikovalec:

Jože Boncelj

Prevajalci:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Cena posameznega izvoda: 5 din

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolarjev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg, Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol., Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holandija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija: 16.— DM, Norveška: 33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA: 5.— dol.

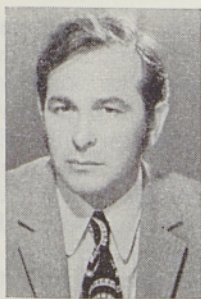
Plačila naročnine:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356 iz inozemstva: dev. račun 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu

Payment from abroad:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

Razgovori o srečanjih s Slovenci po svetu

Jože Prešeren
odgovorni urednik

S prejšnjo številko naše revije smo se vam predstavili v nekoliko spremenjeni zunanji podobi. Predvsem nam je bilo do tega, da se letnik loči od letnika, manjših oblikovnih sprememb pa se bomo slej ko prej lotevali vse leto. To se nam zdi nujno, kljub hkratni želji po stalnosti. Taki smo pri časopisih: vedno si želimo kaj novega in se bojimo, da bi bralcem ne postali dolgočasni.

Rubriki »iz vaših pisem« smo, kot ste gotovo že opazili, dali še nekoliko več

prostora, premaknili pa smo jo tudi na samo prvo in drugo stran revije. S tem smo ji želeli dati še nekoliko več poudarka in upamo, da bo to spodbuda tudi za vas, da nam boste vsaj tako pridno dopisovali kot doslej. Posebej vabimo seveda tudi tiste naše bralce, ki se nam doslej še niste oglasili. Ker je revija zdaj v prodaji tudi v domačih kioskih, pričakujemo več pisem tudi od bralcev doma. Rad pa bi poudaril še to, da vam ni odprta le ta rubrika, pač pa tudi vse ostale v reviji. Za vas, bralci po svetu, bodo v letošnjem letu posebno zanimivi razgovori z znanimi Slovenci o njihovih srečanjih

s Slovenci po svetu, o njihovem odnosu do izseljenskih vprašanj, o tem, kje vse so srečali naše rojake. Seveda v ta krog ne bomo mogli zajeti vseh bolj znanih Slovencev, saj imajo lahko resničen odnos do izseljenstva le tisti, ki so popotovali po tujini in se tam spoznali z življenjem naših rojakov. Vendar po takem izboru prihaja v poštev za te razgovore vrsta znanih imen. Enega izmed njih srečate že v tej številki. V tej številki začnemo objavljati tudi posamezne države na zemljevid slovenskega izseljenstva pod naslovom »Kje povsod živijo Slovenci!« Omenili smo vam že, da ta naša akcija nima kakih znanstvenih ambicij, radi pa bi, da bi nam pomagali pri kar najboljšem izpopolnjevanju teh zemljevidov. Marsikdo izmed vas dobro pozna podatke o Slovincih, ki žive v isti državi kot vi, pomagajte nam z navedbo krajev, števila ali kaj zanimivega. Vsa vaša dopolnila k zemljevidom bomo sproti objavljali.

Ugodno za izvoz

Mednarodne ekonomske razmere so bile lani za jugoslovansko gospodarstvo zelo ugodne, saj se je občutno povečala blagovna menjava s tujino. Plačilna bilanca Jugoslavije je ugodnejša kot v preteklih letih, po predvidevanjih pa naj bi celoten jugoslovanski izvoz prinesel okrog 700 milijonov dolarjev.

Izvoz iz Slovenije je bil lani za 29 odstotkov večji kot v prejšnjem letu, uvoz pa je narasel le za en odstotek. Devizni priliv se je najbolj povečal od prodaje industrijskega blaga. Najnižja je bila trgovinska menjava z deželami v razvoju, kjer ima Slovenija še veliko možnosti predvsem pri izvozu tako imenovanih intelektualnih storitev.

Slovenski gospodarski uspehi v preteklem letu nas spodbujajo, da bomo še bolj podpirali tiste panoge industrije, ki so uspešne tako doma kot na tujem trgu. V preteklem letu smo dokazali, da je slovensko gospodarstvo sposobno tekmovati na svetovnem in domačem trgu.

Koliko narodnosti v Sloveniji

Zvezni zavod za statistiko je ob koncu preteklega leta objavil dokončne podatke popisa prebivalstva, ki je bilo 31. marca lani. Po teh podatkih je na ta dan živelo v Sloveniji 1.727.137 ljudi, kar je za 8,5 odstotka več, kot ob prejšnjem popisu pred enajstimi leti. Od tega števila živi v Sloveniji 94,3 odst. Slovencev, ostalo pa odpade na pripadnike drugih narodnosti. Pripadniki katerih narodnosti še živijo v Sloveniji? To so: Hrvatje, Srbi, Madžari, Italijani, Črnogorci, Makedonci, Muslimani, Albanci, Jugoslovani (kot narodnost), Turki, Slovaki, Romuni, Bolgari, Čehi, Rusini, Avstrijci, Nemci, Grki, Židje, Poljaki, Romi, Rusi, Ukrajinci, Vlasi, manjše število pa je tudi tistih, ki se ob popisu glede narodnosti niso izjasnili.

Visok devizni dohodek

Devizni oddelek Narodne banke Jugoslavije je sporočil, da je neblagovni devizni dotok države do novembra lani znašal milijardo 427,5 milijona dolarjev, kar je za 271,2 milijona dolarjev več kot v istem obdobju prejšnje leto. Delavci, ki so zaposleni v tujini, so poslali domov 796,7 milijona dolarjev, turisti so pustili 432,5 milijona dolarjev, vrednost izseljenskih in drugih nakazil pa je znašala 198,3 milijona dolarjev.

Delavci odprli cesto

Konec decembra so v navzočnosti visokih slovenskih političnih in gospodarskih predstavnikov trije delavci — miner Ivan Laso, strojnik Mile Mitreski in miner Pavel Juhas

— svečano odprli prvo slovensko avtomobilsko cesto od Vrhniko do Postojne. Po novi cesti so se zapeljali prvi avtomobili, vendar pa cesta še ni povsem dograjena, saj so se pojavile nepredvidene težave pri Štampetovem mostu, kjer je treba zvrtati predor v železniški viadukt. Kljub temu pa je velik uspeh graditeljev, da je bilo 32 kilometrov ceste zgrajenih v pičlih 30 mesecih. Pri gradnji te prve slovenske in jugoslovanske avtoceste je sodelovalo 40 podjetij iz vse države

V Kopru nastaja rafinerija

Na industrijskem kompleksu koprsko luke bodo v prihodnjih letih zgradili rafinerijo za predelavo surove nafte z začetno kapaciteto treh milijonov ton nafte na leto. Novo podjetje z imenom Sermin so na pobudo slovenske gospodarske zbornice ustanovila podjetja AdriaCommerce, Agraria, Intereuropa, Iplas, Kreditna banka in Tomos iz Kopra, Interexport iz Beograda, Krka iz Novega mesta in Splošna plovba iz Pirana. Rafinerijo Sermin bodo zgradili s skupnim vlaganjem sredstev domačih in tujih partnerjev.

slovenija v svetu

Izseljenski dan v Čedadu

Tradicionalno srečanje izseljencev iz Beneške Slovenije je bilo tudi letos 6. januarja v Čedadu. Udeležilo se ga je več kot 500 ljudi, pripravilo pa ga je kulturno društvo »Ivan Trinko«, društvo slovenskih izseljencev Beneške Slovenije in skupina slovenskih duhovnikov okoli lista »Dom«. Na zborovanju je najbolj očitno izzvenela zahteva po zagotavljanju narodnostnih pravic, rojaki pa so jasno izrazili svojo odločnost, da »nočejo izumreti«.

»Na kmetih« v holandščini

Založba Zuid-Hollandsche uitgeverij N.V. je sredi novembra lani izdala menda prvo in edino slovensko knjižno delo v holandskem jeziku. To je knjiga Ivan Potrč: Bloed en Bodem (Na kmetih), Een Slavische boerenroman. Delo je bilo prevedeno s posredovanjem znanega slovenskega prevajalca prof. Janka Modra, prevajalka pa se je opirala na angleški prevod te knjige z naslovom »The Land and the Flesh«. O izdaji tega dela tečejo pogovori še na Norveškem, v nemščini pa ga bo verjetno izdala založba P. Szolnay iz Frankfurt.

zanimi- vosti iz domovine

Izumiteljstvo v železarni

V jeseniški železarni je zaposlenih precej ljudi, ki se trudijo tudi zato, kako bi izboljšali in pocenili proizvodne postopke. Številni avtorji tehničnih izboljšav so doslej železarni že prihranili veliko denarja. Lani so jeseniški iznajditelji predložili v oceno 52 tehničnih izboljšav, trem avtorjem pa so priznali pa-

tente za njihove dosežke. Morda je med njimi najpomembnejši patent ing. Božidarja Brudarja, katerega tehnična naprava je železarni prihranila najmanj 440.000 nemških mark, kolikor bi morali plačati za nabavo približno takega stroja v Nemčiji. Brudarjeva naprava pa razen tega nadomešča štiri delavce — kontrolorje, precejšen prihranek pa je tudi pri materialu.

Milijoni elektromotorjev iz Železnikov

V tovarni Iskra v Železnikih izdelajo dnevno 12.000 majhnih elektromotorjev, v vsem letu pa okrog 3 milijone. Ta tovarna se je s tako proizvodnjo že uvrstila med največje proizvajalce elektromotorjev v Evropi, hkrati pa se z njimi lahko primerja tudi glede kvalitete. Polovico vse njihove proizvodnje izvozijo.

Kakšna bo »Kmečka ohcet '73«

Na letošnji ljubljanski kmečki ohceti, ki bo že deveta zapored, bo 26. maja skočilo v zakonski jarem 16 parov, in sicer slovenski par kot gostitelj, hrvaški, srbski, makedonski, črnogorski, bosenskohercegovski, avstralski, češkoslovaški, nizozemski, italijanski, japonski, madžarski, sovjetski, švicarski, ameriški (ZDA) ter zahodnonemški.

Doslej najbolj obiskana turistična prireditve Kmečka ohcet — zadnjikrat si jo je na ljubljanskih ulicah ogledalo več kot 100 tisoč ljudi — bo tudi tokrat trajala teden dni. V torek 22. maja bo neveste in ženine sprejel predsednik mestne skupščine ljubljanske, naslednjega dne bodo škofjeloški »tisočletniki« priredili deklščino po slovenskih folklornih običajih, v četrtek (24. maja) bo tradicionalna fantovščina v Predvoru, kjer se bodo zakonski kandidatje pomerili v različnih moških spretnostih, ki pridejo zakonskemu možu zmeraj prav, v petek se bodo pari odžejali v pivovarni Union, pri generalnem pokrovitelju celotne prireditve, hkrati pa bodo pooblašeni svatje iz Ribnice pripeljali balo za neveste.

V soboto 26. maja »bomo« pred hotelom Union prevzemali neveste, postavili »šran-go« (kje — še ne povemo) ter v slovesnem sprevodu po ljubljanskih ulicah kandidate za zakon z vseh vetrov tega sveta pospremili na Magistrat. In ko si bodo rekli tisti odločilni da, se bomo napotili v športno dvorano Tivoli, kjer se bomo vrteli, jedli in pili, da bo teklo od miz... V nedeljo popoldne bo za konec največje kmečke ohceti doslej pri Šternu na Ježici zanimivo posavskokoroško štehtovanje v organizaciji prosvetnega društva Savlje-Kleče.

Več deset svatov iz Avstralije bo pripeljal JAT, okrog 300 do 400 gostov iz Luksemburga in Zahodne Nemčije ima na skrbi Kompas, itd. Skratka, organizatorji pričakujejo, da bo letošnja ohcet obiskalo veliko več tujcev kot lani. Pomislite, celo japonski par bomo letos v Ljubljani spravili v zakonski jarem!

Naš center v Rimu

V glavnem mestu Italije so pred nedavnim odprli center za jugoslovansko-italijanske odnose. Skrbel bo za razvoj teh odnosov in bližnje seznanjanje narodov obeh držav. Predsednik centra je veleposlanik Guidotti, nekdanji diplomatski predstavnik Italije v Beogradu.

Hotel na Poljskem

Delavci podjetja Imos iz Ljubljane so začeli graditi hotel v znanem zimsko športnem središču Zakopane na Poljskem. Podjetje je zmagalo na mednarodni licitaciji, ker so ponudili zelo kratek rok za gradnjo hotela. Hotel s 600 posteljami bodo zgradili in opremili v 13 mesecih.

Ameriški študentje v Sloveniji

S posredovanjem našega naročnika Franka Briclja in agencije Europa Travel je novoletne praznike v Sloveniji preživel devetindevdeset ameriških študentov. Študente je vodil njihov profesor Charles Ness. Mladi Američani so se v Sloveniji počutili zelo dobro, kar je bila med drugim tudi zasluga agencije Transturist in gostoljubnih škofjeločanov, kjer je skupina stanovala.

Osem sejmov na Gospodarskem razstavišču

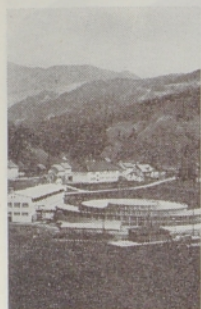
Na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču bo letos osem sejmskih prireditev, od tega pet mednarodnih. Že v januarju je bil tu sejem mode, v marcu bo mednarodna razstava trgovske in gostinske opreme, v maju bo mednarodni vzorčni sejem, v juniju pa razstava pohištva. Ob koncu avgusta in v začetku septembra bo sejem vin, žganih pijač in sokov, v septembru razstava povrtin, sadja in cvetja, zadnja letošnja prireditve pa bo mednarodna razstava elektronike.

Poniji v Ljubljani

Ljubljančan Franc Kodela je začel vzrejati shetlandske ponije, ki zaradi svoje pohlevnosti veljajo za odlične športne konjičke za otroke. Ti poniji se lahko uporabljajo kot jahalni in vozni konji. V ta namen namerava Kodela urediti na Barju malo kobilarno, poleg nje pa jahalno in vozno šolo za otroke.

Mali konjički za šport in razvedrilo

Železniki

Klagenfurt je Celovec

Marjan - Borut Šturm, 21-letni študent, simbolični začetnik bitke za slovenske napise krajev na Koroškem v Avstriji

Marjana - Boruta Šturma, 21-letnega študenta nacionalne ekonomije, sem srečal lani pozimi, ko je z dekletom in prijateljem odhajal iz znane slaščičarne sredi Celovca (uradno Klagenfurta); čez dobri dve uri za tem se je moral oglasiti v bližnji vojašnici, da bi oblekel suknjo »polletnega prostovoljca«. Marjan Šturm je postal znan takorekoč čez noč, ker je na tablo z nemškim krajevnim imenom Hermagor pripisal slovensko ime kraja — Šmohor (v Ziljski dolini). Čez noč je dobršen del južne Koroške dobil poleg nemških krajevnih imen tudi slovenska — ki so jih pripisali neznanci. Hkrati so povsod trosili letake v več jezikih, ki so tujim turistom oznanjali, da tod ne žive samo Nemci, temveč tudi Slovenci in da se jim godi podobno kot pred leti Tirolcem pod Italijo...

Na posebnem sodnem procesu zoper Marjana Šturma so oblasti skušale v kali zatreti podobne poskuse in zahteve, da bi južna Koroška dobila slovenske krajevne oznake in kažipote, vendar se je zgodilo prav nasprotno. Val ogorčenja zaradi sojenja Marjanu in njegovim somišljenikom, ki so z napisno akcijo simbolično uresničili 7. člen avstrijske državne mirovne pogodbe, ki obvezuje Avstrijo, da prizna Slovincem na Koroškem slovenstvo, je prvikrat močnejše segel tudi čez Karavanke in še dlje.

Kdo je Marjan - Borut Šturm? Na slovenski celovski gimnaziji je maturiral lani, potem pa se je vpisal — po vzgledu dedov — na dunajsko vseučilišče, kjer

študira nacionalno ekonomijo. Med okrog sto slovenskimi študenti, avstrijskimi Korošci, ki že po tradiciji študirajo na Dunaju, je Marjan tudi stalni dopisnik študentskega glasila Kladivo, ki v besedi in sliki seka levo in desno, po domačih razmerah in dogajanjih na avstrijskem Koroškem.

Potem, ko smo bili že vsi skoraj prepričani, da bo vsak čas izumrla poslednja generacija koroških Slovencev, ki se še zavedajo svojega porekla — ki so še ponosni na to, da so Slovani — se je začela prebujati mladina, ki zahteva socialno in nacionalno revolucijo, ki zahteva, da se bo v svojem materinem jeziku enakopravno pogovarjala s svojimi sovrstniki in somišljeniki Nemci.

Se je v njih prebudil duh bojevitih dedov in pradedov, ki so stoletja kljubovali premočnemu germanskemu valjarju?

»Prepričanje, da smo Slovenci samo ljudje druge vrste — in to bolj med nami, kot med Nemci — bomo potolkli samo z občutkom socialne enakopravnosti — z bitko za popolno enakopravnost,« go-reče poudarja Marjan Šturm.

Fant je doma iz majhnega zaselka, Svinče vasi, ki leži kakih 10 kilometrov severno od Celovca. Je peti, najmlajši sin trdnega kmeta, ki ima 70 hektarov zemlje. Mater in očeta so med zadnjo vojno Nemci izselili v Nemčijo ter ju zlomili, čeprav sta bila poprej — oče nosilec kulturnega in hranilniškega življenja v okolici, mati pa prosvetnega — je iz najmlajšega sina vzknila nova moč po narodnostni ohranitvi.

Nedolgo zatem, ko je planilo v svet ime Marjan Boruta Šturma, je avstrijska so-

Naš stalni naročnik in koroški rojak Jernej Čebul, ki stalno živi v Kamniku, se je ob žalostnih dogodkih na Koroškem fotografiral skupaj s svojo ženo ob spomeniku miru v Kamniku. Ta spomenik predstavlja v zemljo zasajen meč.

Jernej Čebul je upokojen učitelj in dolgoletni bорец za pravice koroških Slovencev. Lani je praznoval osemdesetletnico rojstva, v prihodnjem letu pa z ženo slavita zlato poroko. Želimo jima še mnogo skupnega življenja in iskreno čestitamo k visokemu življenjskemu jubileju!

cialistična stranka začela postopek za delno uveljavitev 7. člena državne pogodbe — slovenski krajevni napisi in kažipoti. In prišel je zakon ter postavljanje napisov, ki pa so jih nemški nacionalisti podirali in podrli. Marjan Borut Šturm ostaja simbol za resnico, da je Klagenfurt tudi Celovec.

N. L.

25 let Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije

Med mnogimi jubileji, ki so bili lani v Sloveniji, velja opozoriti, čeprav malo pozno, tudi na 25-letnico Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije. Ta jubilej je toliko pomembnejši, če pomislimo, da se je prav Zveza kulturno-prosvetnih organizacij ves čas svojega delovanja od leta 1947 pa do danes trdila, da obogati človekovo osebnost, mu pomaga in omogoči, da bo lahko sam vstopil v kulturno življenje, postal njen aktiven sodelavec ter ne nazadnje, da bo lažje dojel in zmogel naloge, ki jih pred njega postavlja socialistična družba. Zvezi je uspelo pridobiti in organizirati na področju kulture tako številno članstvo, s kakršnim se lahko pohvali le malokatera organizacija na Slovenskem. Slovenske kulturno-prosvetne organizacije so v svoje vrste vključile približno 100.000 delujočih članov, ki so ustvarjalno sodelovali pri oblikovanju in uresničevanju kulturnih programov in prireditve, ob tem pa skrbeli tudi za njihovo kvalitetno rast tako, da se je zelo zožil most med poklicnim in nepoklicnim ustvarjanjem. Verjetno vas bo nemalo začudilo, da je v Sloveniji nič manj kot 800 pevskih

zborov, seveda vseh skupaj: odraslih, mladinskih in otroških. V njih poje 42.392 pevcov in če k temu številu dodamo še instrumentaliste, potem lahko ugotovimo, da vsak 40. Slovenec poje ali muzicira. Ljubiteljskih gledaliških skupin, ki delujejo v okviru Zveze, je 504, lutkovnih 150, folklornih 49, močno pa je razvejana tudi klubska dejavnost, saj imamo kar 150 aktivnih klubov. Seveda pa pri vsem tem ne smemo pozabiti tudi drugih oblik dejavnosti, med katerimi so: knjiga in knjižničarstvo, filmska vzgoja, likovna ustvarjalnost itd. Za vso to široko paleto kulturnih dejavnosti pri Zvezi kulturno-prosvetnih organizacij skrbijo posebni strokovni odbori, ki so sestavljeni iz strokovnjakov z različnih poklicnih področij. Ti se nenehno trudijo za kvalitetno izvajalsko in programsko raven. V ta namen Zveza vsako leto organizira razne seminarje in posvetovanja, na katerih njihovi člani izpopolnjujejo svoje znanje za posamezne kulturne zvrsti.

Široka dejavnost Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije pa se kaže tudi v organiziranju različnih tekmovanj in

prireditve. Od teh naj iz prejšnjega leta naštejemo samo nekatera: XV. jubilejno srečanje gledaliških skupin Slovenije v Velenju, »Naša beseda 72« v Idriji, revija mladinskih pevskih zborov v Zagorju ob Savi, »Naša pesem 72« v Mariboru, »Naš klub 72« v Čezsoči, srečanje z ljudskimi godci, pevci in plesalci v Ribnici, srečanje šolskih folklornih skupin v Ljubljani, posvetovanje o slovenski knjigi itd. Mnoge skupine, ki so gostovale v tujini, pa so pozele laskave ocene in priznanja tako tujih strokovnjakov kot tudi občinstva. Prav tako je Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije vzpostavila tesne stike na kulturnem področju tudi z vsemi slovenskimi kulturnimi organizacijami v zamejstvu in tako veliko pripomogla pri utrjevanju enotnega slovenskega kulturnega prostora, svojo pomoč pa nudi tudi kulturnim organizacijam in društvom naših delavcev v tujini. S tako razvejanim delovanjem je Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije v petindvajsetih letih obstoja prav gotovo dokazala, da je tudi kultura majhnega naroda lahko velika, množična, kvalitetna in plodna.

M. M.

Zvestoba Prešernu

Vsako leto praznujemo Slovenci v množici najrazličnejših praznikov tudi svoj kulturni praznik, imenovan Prešernov dan. Zanj smo izbrali osmi februar, dan smrti velikega in do danes še vedno največjega pesnika. Nobeno naključje ni, da so si Slovenci med narodnoosvobodilnim bojem odločno rekli: pesnikov dan bodi slovenski kulturni dan. Toda, kaj pravzaprav slovenski kulturni praznik, 8. februar, pomeni? Tihi in v samoto odmaknjeni pesnik bi si zaželel, da bi se vsaj takrat zatopili v prečudovite poezije pesnika Franceta Prešerna, tiste poezije, ki smo jih doslej resda že tisočkrat izgovorili, pa vendar še ne do konca razkrili in domislili njih skrivnostno moč. Kulturni realisti bi si najbrž zaželel, da bi ta dan naslovne strani številnih slovenskih časnikov objavile oprijemljive podatke o tem, kaj smo v kulturi dosegli, hkrati pa še spodbudne napovedi o tem, kaj bomo še dosegli.

Življenjski zakon je pač tak, da moramo nihati med lepimi željami in nekoliko skromnejšimi uresničitvami. Saj konec koncev, kdo pa že verjame, da se bodo jutri ali pojutrišnjem uresničile tiste pogumne in prečudovite zamisli iz Prešernove Zdravljice o miru in spravi na svetu? Iz tiste Zdravljice, ki je prav ta čas ena od treh kandidatk za novo slovensko državno himno. Takšni romantiki in zanesenjaki seveda nismo, ampak za to France Prešeren, pesnik božanskega navdiha, ni kriv. Njegova pravica je bila lepo upanje.

Slovenski kulturni praznik bo letos nad vse pomensko združen s praznovanjem petstoletnice slovenskih kmečkih puntov, tiste žive revolucionarne ideje, ki nam — tako kot Prešernove poezije same — govorijo o človekovi trajni nepomirljivosti, o njegovem prizadevanju po lepšem, boljšem. Seveda pa izkoristimo Prešernov dan tudi za vsakoletni obračun, za pregled naše kulturne letine. Osmega februarja podeljujejo najbolj zaslužnim pisateljem, gledališčnikom, likovnikom, glasbenikom itd. tradicionalne nagrade, najvišja slovenska priznanja za umetniško ustvarjalnost. Z njimi se vsako leto potrdi živo nadaljevanje umetniškega navdiha in novih iskanj. Ob letošnjem osmem februarju, mislim, ne bomo imeli preveč vzrokov za občutek sramu, zakaj podatki nam pripovedujejo, da smo v kulturi vendarle stopili še korak naprej.

Pomenek pred spomenikom dr. Franceta Prešerna v Kranju. Foto: M. Garbajs

Urejanje kulturnega življenja in dela je v Sloveniji ubralo dokaj samosvojo pot. Pri tem mislim seveda na nove kulturne skupnosti, republiško in občinske, ki so odločanje v kulturi zelo podemokratile. Dandanes se sicer še ne zavedamo dovolj, kako daljnosežen je bil korak, ki je tako imenovano kulturo snel z visokega podstavka in jo izročil v pristojnost tistih, ki kulturo potrebujejo. Politiki pravijo temu decentralizacija kulture, s preprostimi besedami povedano pa pomeni, da ima odslej pri načrtovanju kulturnega življenja svojo besedo vsakdo, ki mu je kaj do kulture, vsakdo, ki to kulturo navsezadnje tudi plačuje.

Najbrž ni primerno, da bi naštevali dolgo vrsto vsega, kar se je v slovenski kulturi v preteklem letu zgodilo, na nekaj pa le moramo opozoriti. Kaj nam, denimo, pove podatek, da so slovenske založbe v preteklem letu izdale nad tisoč knjig, med temi pa dobrih osemdeset izvirnih domačih leposlovnih del? Da se je več kakor dvajset mladih avtorjev prvič predstavilo s svojo knjigo? Kaj

nam pove podatek, da so se slovenska gledališča, ki so nekaj let tarnala nad slabim obiskom, začela polniti, da so morala odpreti celo vrsto novih abonmajev? Kaj nam nadalje pove podatek, da se je občutno popravilo stanje v slovenskih splošnoizobraževalnih knjižnicah, da se je zelo okrepila tudi tista tako imenovana amaterska kultura, ki je dolga leta zamirala? Koliko bi lahko naštel uspešnih kulturnih akcij po vsej Sloveniji, ki so bile lani resda največ posvečene mednarodnemu letu knjige, a tudi na drugih področjih kulturnega ustvarjanja niso bile nič manj številne in uspešne.

Dobrohotnežu se iz vsega tega skorajda poraja upanje, da se vsemu, kar je namenjeno kulturi, slovenskemu duševnemu življenju torej, vendarle pozna rast. Ta ugotovitev pa je ob slovenskem kulturnem prazniku najbolj spodbudna in pravzaprav govori o zvestobi, ki smo jo ohranili do velikega pesnika Franceta Prešerna.

Herman Vogel

Spomladi »luč vržejo v vodo«

Po pomladi zadiši prej, kot piše v koledarjih. Ko se januar prevesi v drugo polovico — tako so pravili stari ljudje v Kropi — že zadiši po njej. O sv. Antonu (17. januarja) so se berači med seboj menda že spraševali, kje so zimo prebili. O svečnici (2. februarja) pa so ženske »med nogami zakurile, kot so temu rekli: nič več niso namreč kurile in kuhale v peči, ker je bilo že dovolj toplo, nič več ni bilo treba obenem s kuhanjem tudi ogrevati prostorov. Začele so kuhati v kozici, ta pa stoji na treh nogah, zato »med nogami«.

Ko se ptički ženijo

Gregorjevo (1. marca) pa je po ljudskem mišljenju sploh že prvi spomladanski dan. Dr. Niko Kuret piše (Praznično leto Slo-

vencev, prvi del, Celje 1965), da je po starem (julijanskem) koledarju godoval sv. Gregor prav na dan začetka pomladi, 12. marca; on sam, Gregor Veliki, cerkveni učenjak in papež, ki je bil rojen okoli leta 540, umrl pa je leta 604, je koledar predelal tako, da je začetek pomladi premaknil naprej. V ljudskem mišljenju pa je Gregorjevo še zdaj prvi spomladanski dan, začetek pomladi, dan, ko se ptički ženijo, kot je zapisal Oton Župančič v Dumi: »Na Gregorjevo — otec, še veš? — se ptički ženili so...« Dr. Kuret piše, da so ptički izbirali pare in se snubili že pred mesecem dni, o sv. Valentinu (14. februarja). Najbolj se mudi kosu, pravi, zato pravijo v Zagradcu na Dolenjskem: »Če je o svetem Gregorju breza zelena, so kosi godni že o svetem Jurju.« V ljubljanski okolici vedo povedati, da

imajo ptički ta dan gostijo (Dobrunje) in da visi na vsakem grmu pogačica (Polje). V Zilji in v Beli krajini iščejo tega dne otroci pod grmovjem »barilček« in »povitičko«.

Prav s tem prvim spomladanskim dnem v zvezi je tudi običaj, ko so v nekaterih krajih »luč vrgli v vodo«, saj ni bila več potrebna, saj je bil dan že daljši, toplo je že bilo, sonce se je opomoglo, prvi popki so nabrekli, ptički postanejo v jutrih sila zgovorni. Umetna luč za delo ni več potrebna, zato so jo »vrgli«, »zanesli« ali »spustili« v vodo.

Na ledu so zažgali butare

V Vogljah pri Kranju so nekdanj otroci na večer pred Gregorjevim (11. marca) pripravili majhne deščice in nanje položili stare pločevinaste ali glinaste posode, v katerih je bila s petrolejem polita smola. To so položili na lužo sredi vasi in zažgali. Če je bila luža zmrznjena, so na ledu zakurili butare. Že leta 1966, ko smo v kranjskem lokalnem časniku Glas, v rubriki »Gorenjski kraji in ljudje«, objavili to zanimivost, smo morali pripisati, da so ta običaj že povsem opustili, otroci ga ne poznajo več, starejši ljudje pa da pravijo, da je bilo tako že od nekdaj, ker se v tem času poslavljamo od zime.

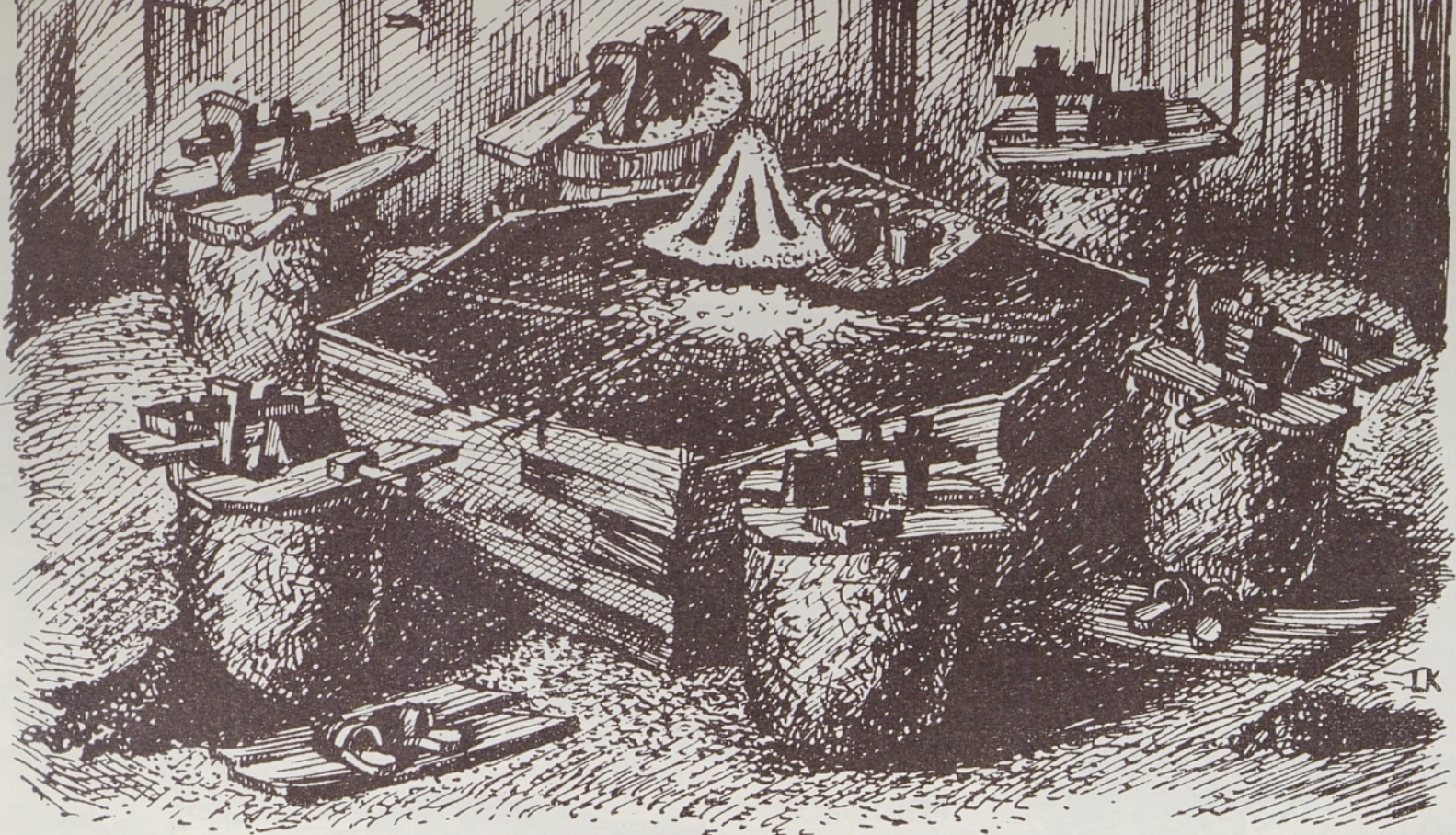
Po tej objavi so se nam bralci kar sami oglašali in nam pripovedovali o podobnih običajih v drugih krajih. Lucija Pernuš, po domače Lešnikarjeva mama z Zgornje Bele pri Preddvoru, takrat stara 74 let, mi je pripovedovala najprej, kako so tam kovali žbice, tudi sama jih je kovala, ko je bila mlajša, nazadnje pa je povedala še tole:

»Na večer pred sv. Gregorjem smo spuščali lučke po Belci. To je pomenilo, da od takrat dalje v fužinah nismo več kovali žbic ob umetni luči, ker je bil dan daljši. To pa so samo tako rekli, to je bil običaj ob prehodu zime v pomlad, kajti žbic nismo nikdar kovali pri kakšni drugi umetni luči, ampak zmerom le ob svetlobi, ki je do štokov prihajala z ognjišča, z ješe. Pozimi, ko je bil najkrajši dan, se je res slabo videlo. Lučke smo zadnjič spuščali po vodi pred nekaj leti; v desko smo zvrtili nekaj luknjic, v katere smo pritrdili smolnice iz gozda (to so smolnati deli vej, debela ali korenin smreke in borovca). Te smo zažgali in potem po vrvi spuščali po potoku, da nam lučke ne bi ušle, da smo jih lahko vzeli ven in spet spustili...«

Hišice, cerkvice, ladjice, vigenjci ipd., znotraj osvetljeni s svečami, da se lepo vidijo obarvana okna in vrata, to so značilne barčice, ki jih izdelujejo otroci v Kropi.

Kamilu Legat: Osamela ješa. Založil Kovaški muzej v Kropi. — Ilustracija, ki lepo kaže nekdanje delovno okolje kroparskih in kamnogoriških fužinarjev, je obenem tudi vstopnica za vse objekte Kovaškega muzeja.

»Gregorčki« v Šenčurju in na Brniku

Tudi v Šenčurju, v Srednji vasi pri Šenčurju, na Lužah in na Olševku pa na Brniku in morda še v nekaterih krajih v okolici Cerkelj na Gorenjskem so včasih »kurili gregorčka«. Na Sp. Brniku je bilo z »gregorčki« konec zimske preje, drugje konec drugih obrtniških del pri umetni luči (krojaštva, čevljarstva ipd.). Za Šenčur nam je Anton Zorman takole pisal: »Sredi Šenčurja, ob razpotju cest na Visoko, v Kranj, v Voklo in na Sp. Brnik, je bila pred približno petdesetimi leti precejšnja luža v obliki trikotnika. Tam smo otroci pred Gregorjevim na razne načine kurili lučke: nekateri v papirnatih (kartonskih) škatlah, drugi na deščicah, v pločevinastih konzervah itd. Na te podstavke smo postavljali sveče, dajali smolo ali s petrolejem polit pepel, ki se je še najbolj obnesel, ker je dolgo gorel. Temu so stari ljudje rekli, da so luč dali v vodo, in sicer v znak prenehanja obrtniških del pri petrolejkah, češ da se od Gregorja dalje dela samo pri sončni svetlobi, vendar to pogosto (krojači, šivilje, čevljarji) ni bilo povsem res tja do velike noči. Danes v Šenčurju ni več luže in tudi ne »gregorčkovih lučk.«

»Barčice« v Kropi in Kamni gorici

V nekaterih krajih na Gorenjskem pa je ta običaj še vedno živ ali pa v zadnjih letih »oživljen« v turistične namene. To

velja za Tržič, Kamno gorico in Kropo, medtem ko v Železnikih, kjer so včasih železarji tudi »luč v vodo vrgli«, tega že dolgo ni več. Stari, zdaj že pokojni, Kropar Janez Lazar, zelo delaven in razgledan mož, čeprav je bil slep, mi je leta 1966 takole pripovedoval:

»Ta običaj je že star. Na večer pred sv. Gregorjem so včasih vrgli iz vigenjcev ogenj v vodo, ker ga za razsvetljavo niso več rabili. Vigenjcev in fužinarstva ni več, običaj pa je ostal, le da se spreminja.

Zdaj naredijo otroci hišice, cerkvice, ladjice in podobne stvari iz deščic in lepenke, okna in druge odprtine prelepijo z barvastim papirjem, znotraj prižgo svečko ali celo že žarnico na baterijo in to spustijo zvečer po vodi, seveda na vrvi, da jim izdelek ne uide in da ga lahko več let uporabljajo. Lani je celo šola pomagala pri ohranitvi tega starega običaja; otroci so vse te različne objekte naredili v šoli pri tehničnem pouku, najboljšim so podelili tudi skromne nagrade. Otroci pravijo, da barčice spuščajo. V Kropi jih spuščajo v bajerju pod tovarno Plamen, v Kamni gorici pa v rakah, v stranskem rokavu potoka, ki je bil včasih napeljan k vigenjcem.«

Običaj obrtnikov in delavcev

Včasih, ko je bilo fužinarstvo še živo, so kroparski kovači na Gregorjevo nehali z delom v vigenjcih in v sprevodu odšli »na tičjo vohcet«. Prvotno so v Kropi in Kamni gorici spuščali po vodi kos deske

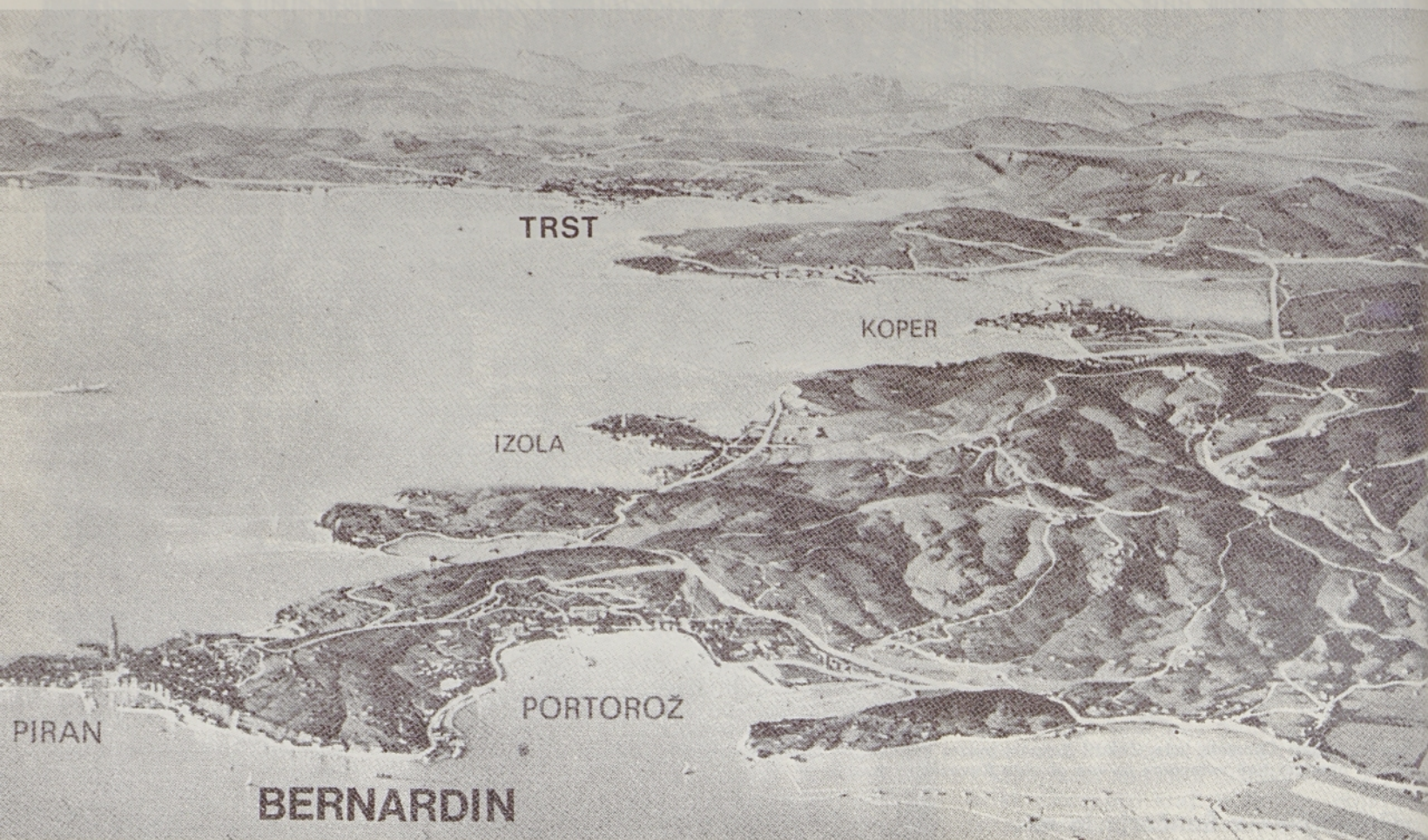
ali obod peharja, rešeta ali sita, tudi lesen sodov obroč, staro coklo itd. Na teh splavih je bila svečka ali dračje, oblance, oljnate cunje iz fužin ipd., z dodatkom odpadlih maziv, petroleja ali česa podobnega, da je bolj gorelo. »Luč so v vodo vrgli« ne le otroci, ampak tudi delavci iz vigenjcev in fužin. Prvotno tega seveda niso pobirali iz vode, pustili so, da se je potopilo in ugasnilo. Šele pozneje, ko sta estetski čut in čas zahtevala lepše »barčice«, ko to vse skupaj ni bilo več funkcionalno, nič več potrebno, ampak le še ostanek nekega običaja, precej spremenjeni in polepšani ostanek, nekakšna otroška igra pravzaprav, šele potem so začeli otroci te svoje izdelke vse bolj čuvati in jih v malce hitrejši vodi privezovati na vrvi ali loviti v rakah.

Dr. Kuret piše, da običaj, ko »luč v vodo vržejo«, po svojem nastanku ni kmečki, ampak obrtniški in delavski. To smo iz našega zapisa že lahko razbrali. Tudi ni v nobeni zvezi s svetim Gregorjem, pač pa le z letnim časom, ki dovoljuje delavcu in obrtniku dlje delati pri dnevnih svetlobi, pa naj bo to zvečer ali jutraj.

Nekaj veselega je bilo ob tem, ko so delavci včasih luč v vodo vrgli, pa tudi precej žalostnega. Prišla je pomlad, to je bilo lepo. Delo od ranega jutra do pozne noči, delo v vigenjcu, kjer so bile ženske skoraj enakopravne z mošči in kjer so pomagali tudi otroci, to pa je ostalo kljub pomladi.

Andrej Triller

Bernardin – prvo turistično mesto

»Operacija Bernardin« — gradnja največjega strnjenega hotelskega naselja v Sloveniji — bo stekla 1. novembra 1973, ko se bodo začela gradbena dela za oba sodobna hotela na bernardinskem rtu — »skalni hotel« (cliff hotel) in »pristaniški hotel« (port hotel), ki bosta stala — neke na polovici poti med Portorožem in Piranom — v čudovitem svetu barv. Jadranska modrina, peščena plaža in promenada s sivimi odtenki, hotelska linija v sozvočju z arhitektonsko podobo in naravnim okoljem slovenske obale in zeleni pas, ki je v tem slovenskem svetu posejan s cipresami, mediteransko floro in jadranskim zelenilom. To je pejsaž Bernardina v prihodnosti.

Začetek poslovanja hotelskega mesta Bernardin je predviden 1. julija 1975, torej skorajda hkrati, ko se bo končala tretja sekvenca v petletnem moratoriju Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki je s posojilom 10 milijonov dolarjev za Bernardin pravzaprav šele začela s krediti-

ranjem turizma v svetu. Bernardin je tako prelomnica v poslovanju Svetovne banke in obenem tudi prelomnica v slovenskem turizmu, kajti tako kompleksnega načrtovanja turističnega naselja z urbanističnega, ekonomskega in ekološkega vidika še nismo zasledili v jugoslovanskem prostoru.

In kakšen bo pravzaprav Bernardin, mesto za 2.500 hotelskih gostov in nekaj tisoč dnevnih turistov, slovenski turistični center, ki bo močno povečal tako poletno kot tudi zimsko ponudbo v slovenskem trikotu med Portorožem, Piranom in Bernardinom, za katerega lahko mirno zapišemo, da se razvija v enega velikih evropskih centrov turizma, zabave in rekreacije?

Z dvigalom na vrh naravne stene

Skalni hotel A kategorije ali visoke B kategorije (400 sob) bo naslonjen na obalno steno pri takoimenovanih vhod-

nih vratih v Piran: njegova nadstropja se bodo stopničasto dvigala proti vrhu te naravne stene, na katerem so projektanti predvideli teraso z restavracijo s specialitetami; hotelski gost se bo lahko z dvigalom povzpел na teraso takoimenovanega »cliff hotela«, kjer bo čudovit razgled na značilno zaporedje bernardinskega načrta. Morje, plaža, promenada, hotelska linija in zelen pas.

Cestna pentlja z avtomobilskim vrvežem bo daleč zadaj, dvignjena v bernardinski hrib, povsem neopazna v zelenem pejsažu, ki zakriva tudi počitniške hišice, raztresene po slovenski obali. Skalni hotel je na mirnem področju, obenem pa je še vedno dovolj blizu »bernardinskega centra«, dosegljiv s prijetnimi sprehodi ob pečini ali po promenadi Piran—Portorož. »Cliff hotel« bo obkrožen s teniškimi igrišči, medtem ko se bo na vrhu pečine — na zahodni strani — raztezal gozdni park s cipresami.

Pristaniški hotel bo zapiral zaliv

Kakšen bo »bernardinski center«, za katerega je bilo predloženih več variant, od tiste, ki je najprej odpadla — s štirimi hoteli — stolpiči s 14, 16, 18 in 20 nadstropji, do sprejete variante »A2«, za katero se je medtem odločila tudi občinska skupščina Piran?

Arhitektonsko težišče kompleksa Bernardin bo koncentrirano okrog pristaniškega hotela, ki bo s svojimi krili obkrožal bernardinski zaliv in zapiral morje v naravni bazen, medtem ko bodo ob glavni plaži zgradili tudi plavajoči bazen s 300 kvadratnimi metri površine. Turistično naselje Bernardin bo imelo tudi zimski bazen v skalnem hotelu (25 × 12 metrov) in odprti bazen na glavni plaži (50 × 20 metrov) z morsko vodo. Pristaniški hotel bo B kategorije s 436 posteljami, medtem ko bo okrog tega obalnega hotela oblikovan trgovski center, v katerem bo našel gost prav vse — od menjalnice do samopostrežne trgovine. V hotelskem naselju, imenovanem »hotel — vas«, ki se bo raztezalo vzdolž plaže, bo 1628 sob v dvo- in trinadstropnih poslopijih, ki bodo stala v nizih treh do petih zgradb.

Ribja restavracija z raki na žaru

Trgovski center s površino 2.422 kvadratnih metrov bo v turističnem kompleksu

Bernardin še posebej pester: turistom ne bo treba odhajati nakupovat izven trgovskega centra, saj bodo lahko kupili v turističnem mestu Bernardin prav vse — od spominkov do fotografskih aparatov in športnih potrebščin. Kaj vse so predvideli projektanti že v preliminarinem programu! Tipična slovenska gostilna, bistro francoskega tipa, delikatesa s prekaženim mesom, ribja restavracija s specialiteto — raki na žaru. To je samo nekaj točk iz gostinskega seznama projekta Bernardin.

Ta ambiciozni projekt na slovenski obali se je razvil s pomočjo Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki je s svojimi strokovnjaki ocenila, da je jadranski svet ob bernardinskem rtu idealen za turistično naselje mestnega tipa. Podobna naselja bodo zrasla tudi na Babinem kuku pri Dubrovniku (s kapaciteto 5.000 postelj) in v Jazu pri Budvi (s kapaciteto 2.500 postelj), toda oba načrta sta še vedno v pripravljalnem obdobju. Hotelsko mesto Bernardin bo tako preizkusni kamen za slovenski in jugoslovanski turizem, obenem pa tudi preizkusni kamen za strokovnjake Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki so s svojimi analizami predvideli, da bi bil projekt Bernardin rentabilen, če bi bila zasedenost 45 do 55 odstotkov, dnevna poraba turistov pa naj bi se sukala okrog 10 dolarjev.

Aco Pasternjak

Športni klub »Slovenija« iz Toronta je gostoval v Sloveniji

V dneh od 20. decembra 1972 do 9. januarja 1973 so bili gostje slovenskih športnih organizacij in delno Slovenske izseljenske matice člani amaterskega športnega kluba »Slovenija« iz Toronta. Prišlo je 9 odbojkarjev in 21 hokejistov. Predsednik kluba John Kavčič, doma iz št. Jošta pri Vrhniku in Viničan Joe Čemas, ki je zadnji dve leti tajnik kluba, sta nam ob slovesu povedala o organizaciji tekmovanja, o počutju fantov ter o ljubeznivosti gostiteljev le vse najlepše in najboljše.

Odbojkarsko moštvo se je pomerilo s slovenskimi odbojkarji v naslednjih krajih: v Celju, Lipnici pri Kranju, na Jesenicah, v Trebnjem in Novem mestu. V Novem mestu so domače moštvo premagali s 3 : 2.

Hokejisti so imeli v Sloveniji pet tekem, dve v Celju, kjer so zmagali, dve na Jesenicah, kjer so premagli mladinsko državno reprezentanco, igrali pa so še s prvim moštvom. Kapetan je John Kavčič, ki tudi igra. (Je pa tudi predsednik »Slovenije«.)

Slovensko športno društvo »Slovenija« obstaja v Torontu že 12 let. Začeli so z nogometom, ker je bilo toliko navdušenih fantov za to športno igro. Sreča jim je bila včasih naklonjena in so bili tudi prvi v ligi, ko jim je obrnila hrbet, pa so se morali zadovoljiti z drugim in tretjim mestom v ligi. Žal, sedaj nimajo več naraščaja za nogomet, ker je za mladino vedno bolj privlačen hokej.

Hokej pa je za »Slovenijo« precej drag šport in jim pregloboko prazni blagajno. Za uro ledu morajo plačati kar 30 dolarjev.

V društveno blagajno pritekajo sredstva od raznih prireditev, največ od zabav s plesom, ki jih organizirajo v cerkveni dvorani v Torontu. Tam igrajo v splošno zadovoljstvo obiskovalcev »Veseli vandroščki«, ansambel, ki je poleti 1972 tudi obiskal Slovenijo. V njem igrajo bratje Pušiči, z Danilom pa poje tudi njihova sestra. Trudijo se, da priredijo spomladi tri in pozimi tri plesne. Dobiček komaj zadostuje za kritje stroškov, za razne registracije in nabavo najnujnejših rekvizitov, dresov, žog itd. Potovanje v Slovenijo so si fantje plačali sami in kakor so nam povedali, jim res ni žal, da so prišli.

Odbojka je v Torontu zelo popularna in naše športno društvo ima celo tri moštva: dva moška in eno žensko ekipo. V klubu pa imajo kar 30 žensk, ki igrajo odbojko v starosti od 15—18 let. So v ligi in igrajo z drugimi ženskimi timi v Torontu.

M. Š.

Brodar Ivan Gričar se na vožnjah menja še s sedmimi solastniki

Brodnik

Včasih, pred sto in več leti so bili mostovi čez široke reke velika redkost, saj je bil vsak malo daljši most pri takratni razvitosti tehnike že pravo čudo. In na njih so bili mitničarji, ki so pobirali dokaj visoke mostnine. Prek manjših voda so ljudje sami, brez kakih posebnih načrtov gradili lesene mostiče, ki so jih reke, kadar so narasle, rade spodnašale. Ob širokih rekah, kot sta pri nas Sava in Drava, pa se je dogajalo, da so bile vasi na nasprotnih bregovih le nekaj sto metrov oddaljene druga od druge, pa se ljudje med seboj skorajda niso poznali.

Marsikje, kjer je cesta hotela prek vode, pa ni bilo mostu, je potnike prevažal z brega na breg brod, ponekod majhen, le čoln za ljudi, drugje spet mnogo večji splav, ki je lahko vozil tudi vozove in živino. Dandanašnji o brodovih in brodnikih lahko beremo le v literaturi, saj je manjših in daljših mostov, ki lahko kljubujejo tudi naraslim vodam dovolj. Pa vendar... Pri Brestanici (Rajhenburgu) vozi prek Save star brod, saj v vsej dolžini od Sevnice do Krškega ni mostu.

Poganja ga vodni tok

Sava je počasi valila svoje umazane valove iz objema ozke soteske proti ravnemu Krškemu polju. Tam, kjer se na bregu konča peščen kolovoz, stoji zde-

lan lesen pomol, pristanišče broda, da lahko nanj zapeljejo tudi kolesa. Stopil sem na pomol in pomahal prek široke reke, dokler se ob drugem bregu ni zganila velika lesena gmota, se počasi odlepila od brega in postajala vse večja. Brod je plul počasi, a zanesljivo, privezan na jekleno vrv, ki je napeta z brega na breg, dokler se ni rahlo prislonil ob leseni pomol. Starejši možiček z očali in v gumijastih škornjih, brodnik, je pripel plovilo še z dvema verigama zaradi gotovosti.

»Malo bo treba počakati«, je dejal, »ob tem času morata priti še dva, ki gresta v službo v Senovo.«

Sedla sva na sprano klop pred leseno kolibico v enem kotu štirioglatega splava. Skoz priprta vrata se je v kočici videlo skromno ležišče in star zarjavel gašperček za hladne zimske dni. »Vidite, ta dva velika železna čolna, na katerih sloni ploščad, so pripeljali sem še za časa Franca Jožefa«, je razlagal brodnik. Čigav je splav me je zanimalo, je mogoče občinski? »Ne«, me je zavrnil »že od starih časov gor je last osmih lastnikov. Veste, ljudje so si že takrat znali pomagati prek vode, ko ni bilo mosta. Zdaj ga vozimo včasih eden, včasih spet drugi.«

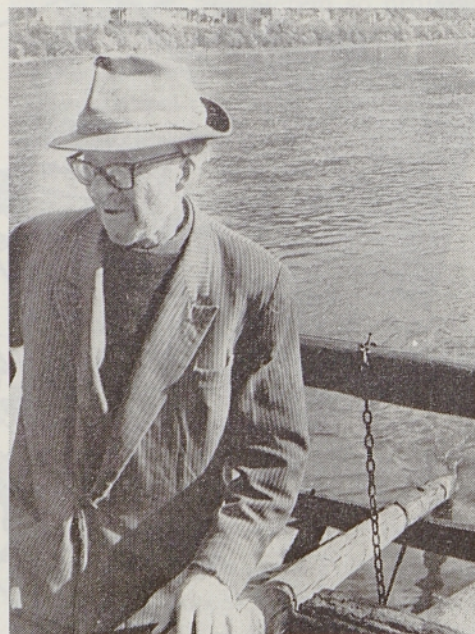
Pogovor je zmotilo brenčanje mopeda nekje za grmovjem nad strugo. »Aha, eden je že tu«, je dejal brodnik in res je kmalu mopedist zapeljal po pomolu na splav. Tudi drugi je prišel tik za njim in odrinili smo. Brodnik je odpel verigi in zasukal dolg lesen drog, ki je

bil povezan s krmilom. Nikjer motorja pa vendar smo se premikali proti drugi strani. »Voda ga poganja« je opazil moje začudenje brodnik Ivan Gričar, nikakega truda nimam z njim. Samo krmilo zasukam v eno, za nazaj pa v drugo smer.«

Strah pred vetrom in naraslo vodo

Zanimalo me je še, kakšna je nosilnost. Čolni bi zdržali tudi tovornjak vendar je les že preperel in brodnik lahko prepelje naenkrat le tovor dve toni in pol. »Traktor še prepeljem«, je pripomnil, »največ pa ljudi«. »Zjutraj začnem voziti ob pol petih, tja do šestih zvečer, v temi pa nerad vozim. Če je mirno in ne preveč narasla voda, potem zvečer ob desetih počakam vlak, če pa je nevarno pa vse potnike, ki so le domači, zvozijo okrog z mopedi. Zgodilo se je, da je više gor pri Blanci narasla voda brod odtrgala z jeklene vrvi, na srečo brez potnikov, ki so ga ujeli pri Zagrebu.« Sava je na tem mestu ob normalnem vodostaju najgloblja meter in pol, vendar mrzla in kalna. »Kaj ne bi«, se je nasmejal brodnik Ivan na vprašanje, če je že kdaj padel v vodo, »ne le jaz, skoraj vsi, ki se ukvarjamo s tem vozilom, smo se že kopali. Nekdo celo februarja, naravnost na hrbet.« In je še pripomnil, da je marsikoga zlasti pa ženske precej strah, ko se prevažajo. »Lani je nekdo skočil v vodo nalašč, verjetno je bil samomor«, je zaključeval svojo pripoved, »in ga še do danes niso našli.«

Med najinim pogovorom je na drugi strani spet nekdo pomahal. »Ponj moram«, se je opravičil brodnik, jaz pa sem spet stopil na trdna tla.

»Samo krmilo premaknem, pa gre v drugo smer«, pravi brodar.

Cerkniško jezero sodi med največje znamenitosti našega Krasa. S svojim značilnim pojavljanjem in izginjanjem je vzbudilo že radovednost številnih znanstvenikov in turistov. Pred časom pa so to jezero skušali po svoje iztrgati iz rok narave, da bi ga lahko uporabili za turistične namene. Požiralnike na njegovem dnu so zamašili, povrh pa so vodi zastavili pot še z jezom pri Karlovcu. Tako naj voda iz njega ne bi v celoti odtekla, marveč naj bi jezero vse leto ohranilo dokaj veliko svoje vodne površine. Kako jim je to uspelo in kako ne, v to bi se bilo na tem mestu predolgo spuščati. Lani na pomlad, ko je bila voda v jezeru zaradi zamašenih kanalov dolgo časa tako visoka kakor mor biti še nikoli poprej, je naredila kmetom tudi veliko škode. Takrat se je začelo govoriti, da so kmetje oškodovani

Alojz Martinčič razlaga, kako nastane drevak

Po jezeru še plovejo drvarji

in da želijo turizem graditi na njihov račun. Napotili smo se med vaščane, ki prebivajo v vasicah okrog jezera in tako smo nazadnje tudi prišli v vas Otok. In tako smo tudi spoznali človeka, ki se že vrsto let ukvarja z izdelovanjem čolnov, drevakov.

Otok je nekoč bil cigansko naselje. Pravijo, da so se svojčas vsi vaščani pisali Mulc, vsi prebivalci trakratnih devetih hiš. Ukvarjali so se s pridelovanjem krompirja, žita in krmilnih rastlin, z rejo živine in z delom v obsežnih gozdovih v Javorniku. Danes se samo s kmetijo ne preživlja nihče več. V vasi, ki je zelo stara, je enajst hiš in enainštirideset prebivalcev, ki imajo najrazličnejše druge priimke. Tudi mojster, ki izdeluje čolne, kakršnih ni videti nikjer drugod pri nas, se piše drugače. Martinčič je in ime mu je Alojz, svojih šestinšestdeset let pa niti malo ne kaže. Alojz Martinčič je svoj prvi drevak — ali drvar, kakor mu pravijo ondi — izdelal že pred kakšnimi petinštiridesetimi leti. Letnice se ne spominja natanko. Lahko da je bilo ali 1927. ali 1928. leta, lahko pa tudi leta 1925 ali celo 1924. Natanko pa ve, da je bilo prej, kakor je šel za vojaka, vojsko pa je šel služiti leta 1927. Bolj kakor tega pa se spominja neprilik pri prvem drvarju. Takole je bilo.

Milan Modic, ki se je takrat pisal še Mulc, in Martinčič sta šla krast hojo. Najlepše hoje so bile v Windischgraetzovem gozdu, le-ta pa ni bil daleč od jezera, vendar je bil na italijanski strani. Izbrala sta si hojo, jo spravila domov in v manj kot enem mesecu je bil čoln že nared. Tedaj pa so se po jezeru znenada pripeljali orožniki, po katere je

bil poslal logar. »Kje ste dobili hojo?« so vprašali Alojzovega očeta, le-ta pa je samo skomignil, češ, kaj pa jaz vem. »Moral bi bil povedati,« se je zasmejal Martinčič, »da mi jo je dal on sam, pa bi bilo vse v redu. Tako pa...«

Po tisto hojo sta v resnici šla čez mejo trikrat. »Orožniki pa še vedeli niso,« je brž še smeje pristavil Martinčič, »da so se čez jezero pripeljali prav v čolnu, izdelanem iz tiste hoje, po kateri so spraševali.«

Milan in Alojz sta ob nenadnem prihodu predstavnikov oblasti ter ob njihovem spraševanju po hoji precej »rdeča ratala«, kar je očem orožnikov povsem zadoščalo. Tako sta prišla pred sodnika, ki pa ju je kaznoval pogojno, na koncu pa jima še zaupal nauk:

»Ko bi vprašala, bi hojo dobila zastonj. Drugič morata tedaj prej povprašati...« In nekako tako se je izrazil tudi lastnik gozda.

Tako je bilo s prvim čolnom, s prvim drevakom ali drvarjem, katerega zgodbo si je Martinčič dobro vtisnil v spomin. Prva ljubezen zmeraj najmočnejše ostane v spominu in navsezadnje so za Martinčiča tudi čolni po svoje ljubezen. Doslej jih je skoz njegove roke šlo kakšnih petdeset. Z izdelovanjem drvarjev pa je tudi ohranjal staro ljudsko izročilo, kajti ob Cerkniškem jezeru so se z drvarji ukvarjali že od sive davnine naprej. Nekoč, ko še ni bilo pravega orodja, so jih žgali, o tem je od starih ljudi slišal še Martinčič. Do Otoka nekoč ni bilo ceste, ki je zdaj speljana po nasipu, in kadar je jezero samo za malenkost naraslo, je bilo na otok mogoče priti samo s čolnom. Čol-

ne pa so potrebovali tudi za ribolov. Oblika čolnov, ki jih dela Martinčič, je stara, »jezerska«, kot pravi sam. Ves les za enega mora biti enak: ali samo suh ali svež. Svež les je boljši, pravi, za en čoln pa ga je potrebno za en kubični meter. Najtežje je prav pripravljati ta les. Že samo najti je težko pravega, iskanje traja po nekaj dni. Za krivine pa je potrebno najti les, ki je tako krivljasto že zrastel. Nato sta potrebni še dve deski, dve »dili«. »Dile pa so sakramensko haklih,« je še dodal Martinčič, da bi poudaril, kako zahtevno je delo s čolni. Ko je les že razrezan, pa preostane še kakšnih 150 ur dela ali celo več. En sam čoln, če je le nekoliko večji, bi tedaj kazalo vrednotiti vsaj s 5.000 novimi dinarji, če ne še dražje. Največji čoln, ki ga je izdelal Martinčič, je bil dolg devet metrov, najkrajši pa jih je imel pet. Najdaljšega pa je v tistih krajih izdelal Urban Urban. »Dolg je bil dvanaest metrov,« se spominja Martinčič, »delal pa sem ga, prમેjduš več ko pol leta.« Alojz Martinčič ima šestinšestdeset let in še dobro pomni, da nekoč v njihovi vasi ni bilo ne štedilnika ne konja ne železnega voza in da tudi higijene ni bilo nič. Hiše so imele samo sobo in vežo, spali so ljudje po skednjih, otroci pa so hodili v kijkljah. Jedli so zvečine zelje in repo iz kadi, veliko so tolkli lan in veliko so tkali. Lan je imela vsaka hiša. In tudi čolne so izdelovali, drvarje, zdaj pa jih na Otoku dela samo še on. Bo izročilo z njim izumrlo? Morebiti ne bo, kajti na Dolnjem jezeru, koder so jih izdelovali popred, so pred nedavnim spustili v jezero dva nova.

Janez Zrnc

Pojejo sestre Potočnik...

Vse dobre reči so tri, pravi slovenski pregovor. Najbrž bo držalo. Tudi za sestre Potočnik, ki v troje prepevajo slovenske narodne, narodno-zabavne pesmi, pa tudi popevke. Ko zapojejo tisto »Na Gorenjskem je fletno«, marsikdo, zlasti pa če je Gorenjec, privije radio do konca.

To je edini ženski trio v Sloveniji in nanje je občinstvo postalo zlasti pozorno, ko so nastopile na prireditvi »Slovenska popevka 72«. Festival je zanje pomenil uspeh, ki jim je odprl vrata za nadaljnje uveljavljanje v svetu zabavne oziroma narodne glasbe.

Kdo so te tri golobice, ki tako prijetno grulijo naše narodne pesmi? To so tri brhka dekleta iz Slatne pri Begunjah na Gorenjskem. Tatjana, Jelka in Erna Potočnik, ki štejejo 21, 22 in 23 let. »Zapišite, da nismo Tržičanke,« je poudarila ena od njih, ko smo jih obiskali v Tržiču, kjer začasno živijo v eni od velikih sob stanovanjskega bloka ob Tržiški Bistrici. Pa ne gre, da bi ena ne marala Tržiča, temveč so vezane na svojo vas, kjer živijo starši in brat, vendar je ta prelepa vasica toliko od rok, da so morale proč.

»Rojene pa smo v Begunjah, kjer je bil oče ravnatelj osnovne šole,« so še dodale, da bi tako poudarile, kako niso čisto nič tržičke.

Minulo leto je bilo zanje najuspešnejše, zato so doslej tudi pele, kadar je pač nanese poleg svojih služb. Zdaj pa sta se Ena in Tatjana odločili, da stopita v profesionalne vrste, medtem ko Jelko veže na delo štipendija za srednjo ekonomsko šolo.

»Rada bi končala šolo, če pa nam bo res dobro šlo, potem bom pustila službo. No, sicer pa bomo še videli,« pravi Jelka nekoliko negotovo.

Seveda pa dekleta ne nastopajo same, temveč njihova pevska pot zavisi še od fantov, ansambla »Dobri znanci«, ki jih spremljajo. Za zdaj dobro sodelujejo in se tudi dobro razumejo. Medtem ko so dekleta z Gorenjskega, so fantje (pet jih je) nametani skupaj iz vse Slovenije. Uveljavljajo se predvsem v narodni glasbi, poskušajo pa se tudi s popevkami, medtem ko se sestre za spremembo lotijo celo črnskih duhovnih pesmi v angleščini.

— Kaj pa najraje požete?

»Se razume, da slovenske narodne. Kot sta »Nocoj pa, oh, nocoj« ali »Venite rožice moje«. Zaslugu za naše veselje do petja ima naša mama, ki sama igra citre in zna stare narodne pesmi, katere so že marsikje pozabili. Me smo se na primer učile iz pesmarice iz leta 1880.«

Kakšen je prispevek vašega očeta?

»Že v osnovni šoli nas je učil peti in seveda nas je tudi vključil v svoj mali zborček na šoli.«

— Tako se je torej začelo?

»Potem smo pele v mladinskem zboru, solo. Nakar smo začele na raznih proslavah že same nastopati. Prvič smo »uradno« nastopile skupaj leta 1959. In sicer smo zapele na proslavi za Dan mrtvih v Dragi. Kasneje enkrat pa se je celo zgodilo, da smo ven »mazale« radovljiški oktet. Ni prišel na napovedano proslavo, pa smo me vskočile.«

Prvi javni nastop na televiziji so doživele na oddaji »Pokaži kaj znaš« v Ljubljani. Potem jih je k sodelovanju povabil mali tržički ansambel, kasneje pa elektronski harmonikar Silvester Mihelčič, ki je dekleta »vzel v roke«, kot temu rečemo, in jih marsičesa naučil. No in zdaj so pri »Dobrih znancih«.

Na svojem sporedu imajo več desetih pesmi, največ narodnih in narodno-zabavnih. Pravijo, da veliko vadijo in da brez truda ne bi bilo uspehov. Včasih, ko je pred njimi posebno pomemben nastop, pojejo tudi štiri ure in več skupaj.

»Škoda je le, da za zdaj s fanti ne moremo redno vaditi, ker smo vsak po svoje zasedeni,« pravijo sestre.

— Kje vse ste že nastopale?

»Veliko po Sloveniji pa v beograjski slovenski restavraciji »Majolka«, na Balkanskem festivalu v Ohridu in drugod.«

— In zunaj?

»Bile smo na Češkoslovaškem, v Italiji, Avstriji in v Švici.«

— Ste kje pele tudi za izseljence?

»V Švici, pa doma. Tako smo nastopile na enem od izseljenskih piknikov v Škofji Loki na primer, kjer so nas prav lepo sprejeli.«

»V Sloveniji imamo veliko število raznovrstnih narodno-zabavnih ansamblov, kaj menite o konkurenci?«

Ob tem vprašanju so se sestre spogledale in bušknile v smeh, namreč med vsemi temi ansambli nikjer ne boste našli treh sester skupaj ali sploh ženskega tria, ki bi pel narodne in druge pesmi.

»Mislimo, da prave konkurence nimamo, seveda pa nas to ne sme zavesti. Vemo, da moramo še veliko vaditi in piliti svoj stil petja, da bomo res dobre.«

— Zakaj sploh požete?

»Pesem je del nas, del našega življenja, ki nas spremlja že vse od rojstva. Umrle bi, če ne bi smele več peti. Kadar smo žalostne, kar spontano najprej ena od nas zabrunda neko pesem, ki ustreza našemu razpoloženju, nakar ostali dve povzameta in pesem je tu.«

— Kako pa denarno, se vam izplača?

»Dá se živeti od petja, vendar smo za zdaj šele na začetku.«

— Kako je z vašo garderobo?

»Imamo zlato mamico, ki nam v glavnem vse šiva pa tako ceneje pridemo skozi.« Sestrice se v glavnem preprosto oblačijo, če pa nastopajo samo z narodnimi pesmimi, se oblečejo v narodne noše. Ker pa je ta zadeva precej draga, si za zdaj to obleko sposojajo. Le ena od njih je narodno nošo »poverbala« po stari materi. Pravijo pa, da hočejo imeti vsaka svojo.

A. P.

Kaj je narodno – zabavno?

Številni bralci so nam v pismih že namignili: pišite več o slovenski narodno-zabavni glasbi, predstavite nam ansamble! Za začetek kar nismo mogli izbrati najprimernejšega, vsekakor pa bomo željo izpolnili in vam predstavili nekatere najbolj priljubljene slovenske tovrstne ansamble. Raje ne rečemo — najkvalitetnejše, najbolj popularne, saj se vsakdo ogreva za drugega. Odločili pa smo se: izločili bomo ansamble, ki smo jih v zadnjih dveh letih že predstavili — Slake, Zadovoljne Kranjce, Miho Dovžana. To pripominjamo zaradi tega, da ne bo kdo mislil, da jih ne smatramo za kvalitetne, priljubljene, popularne in tako dalje. Za začetek pa tale razgovor z urednikom narodno-zabavne glasbe pri RTV Ljubljana Kajetanom Zupanom:

Koliko je v Sloveniji skupin, ki se ukvarjajo z izvajanjem narodno-zabavne glasbe?

To je zelo težko oceniti. Skoraj vsako naselje ali kraj ima svojega muzikanta oz. skupino, ki izvaja to zvrst glasbe. Razumljivo je, da večina igra le tuje skladbe. Prav tako pa niso nikjer registrirani in ne vemo, koliko jih pravzaprav je. Le ugibamo lahko. Z našo radijsko hišo sodeluje okrog 40 do 50 ansamblov. Toda žal jih je le kakih 20 res kvalitetnih. Naj jih nekaj naštejemo, čeprav sem prepričan, da jih večino poznate: ansambel Avseniki, Slaki, Toneta Kmetca, Škoberneta, Burnika, Franca Flereta, bratov Kovačičev iz Maribora, Borisa Franka, Vilija Petriča, Mihe Dovžana, Borisa Kovačiča, Fantje treh dolin, Štirje kovači, Dobri znanci, Zadovoljni Kranjci, Tržaški narodni ansambel in Križanov ansambel.

Ta razdelitev se nam zdi zelo groba. Morate imate še kako drugo, točnejšo? Nam jo lahko zaupate?

Da, imamo jo. To ni nikakršna skrivnost. Te ansamble razdelimo še na kvalitetne razrede, ki so trije: — skupine, katerih izvajalci imajo visoko glasbeno izobrazbo; to so: ansambel Avseniki, Borisa Franka, Vilija Petriča, Mihe Dovžana, Borisa Kovačiča in Slovenski instrumentalni kvintet.

Na drugem mestu so ansambli, katerih člani imajo srednjo ali nižjo glasbeno izobrazbo; to so: Slaki, Fantje treh dolin, Štirje kovači in Dobri znanci.

Nazadnje pa so še skupine, katerih člani nimajo glasbene izobrazbe, so pa vseeno kvalitetni; to so pa vsi preostali ansambli.

V čem pa se pravzaprav še razlikujejo med seboj, če izvajamo kvaliteto izvedbe?

Vsak ansambel je po svoje originalen in ravno tu je treba iskati razliko med njimi. Vsaka skupina se trudi, da bi igrala čimveč svojih lastnih skladb. Večina poslušalcev so preprosti ljudje, ki niso široko glasbeno razgledani. Ravno zato ne morejo ločiti dobro od slabega oz. kvalitetno od nekvalitetnega in jim je prav originalnost glavno vodilo za priznavanje nekega ansambla. Za primer naj navedem ansambel ameriških Slovencev — Vadnal,

ki je med ljudstvom priljubljen ravno zaradi njihovih posebnosti, npr.: jezik, živahnost in temperament.

Ko smo ravno pri ansamblih, bi vas radi vprašali, kako je s priljubljenostjo teh ansamblov?

Vsak ansambel je najbolj priljubljen in popularen v tistem okolišu, kjer je doma oziroma kjer svoje skladbe največ izvaja. Poslušalci ga zato najbolj poznajo. Avseniki, Slaki, Kovači in ansambel Mihe Dovžana so priljubljeni v vsej Sloveniji. Henčkov ansambel je zaslovel predvsem na Dolenjskem, ansambel Vilija Petriča in Keržeta na Štajerskem, Grnjak v Prekmurju in Gorenjci na Gorenjskem v okolici Radovljice.

Festival narodno-zabavne glasbe je vsako poletje v Ptuj. Ali nam lahko kaj poveste o tej prireditvi?

Ptujski festival prirejajo vsako leto na dvorišču minoritskega samostana. Težko bi našli bolj primeren kraj, kot je ravno starinski Ptuj z mnogimi zgodovinskimi posebnostmi in s čudovito okolico. Ta prireditev je odskočna deska za manjše, nepoznane ansamble, ki se šele uveljavljajo. Uspeh na festivalu jim brez dvoma pomeni kariero. Na njem sodelujejo tudi znane skupine npr.: Slaki, Žagarjev ansambel, Dolenjci in drugi. Te skupine ne nastopajo v konkurenčnem delu, pač pa ob koncu tekmovalnega sporeda. Letos, to se pravi v letu 1973, so nam obljubili sodelovanje tudi Avseniki. Omenim naj še prireditev v Števerjanu v Goriških Brdih, kjer nastopajo slovenski zamejski ansambli, kakor tudi ansambli iz Slovenije. Obisk na festivalih je izredno velik in ni se nam treba bati, da bi ta glasba kmalu zamrla.

Pravijo, da slovenska narodno-zabavna glasba počasi, a vztrajno odмира oziroma jo preplavljajo tuji vplivi. Ali se strinjate s tem?

To o tujih vplivih vam moram potrditi. Dodam pa naj še to, da naše narodno-zabavne glasbe ne bo še tako kmalu konec in ne bo nikoli postala beat glasba.

Silvo Pust

S kurentovanja v Ptuj. Foto: Jože Ftičar

Šmarna gora v ameriških oblakih

Bil je nedosegljiv kot Sancho Pansa v Don Kihotu, pa kot Don Basilio v Seviljskem brivcu, pa kot Kecal v Prodani nevesti in še in še. Kdor je kdaj gledal in poslušal Ladka Korošca, popularnega basista ljubljanske opere, ta ni mogel pozabiti njegovih pevskih stvaritev. A videl in poslušal ga je že marsikdo, bodisi v ljubljanski operni hiši bodisi na številnih gostovanjih po svetu. Ladko Korošec je pel v Ameriki, Italiji, Franciji, Švici, v obeh Nemčijah, v Španiji, v Grčiji, na Poljskem, v Sovjetski zvezi, v Angliji, na Škotskem, na Irskem in celo na Japonskem.

»Vsepošvobod sem že bil,« pripoveduje po vaji v ljubljanski operi, prav tako ljubeznivo sproščen kot smo ga vajeni z odra, »razen v Avstraliji. V avstralskem mestu Sydneyu prav zdaj končujejo opero v obliki ladje, kolikor sem poučen. Zagotovo se bom znašel kdaj tudi tam... Na vseh koncih sveta sem bil in povsod sem se srečal s Slovenci in s pripadniki drugih jugoslovanskih narodov. Takšni so moji vtisi: doma se radi pričakamo, zunaj so pa Slovenci izredno dobri in pozorni in družabni ljudje in zelo radi pomagajo.«

Edini Slovenec v operi Lyric

Ladko Korošec se zlasti rad spominja svojega gostovanja v Združenih državah Amerike. Tja je odšel na povabilo slavne opere Lyric iz Chicaga. Vabilo je pomenilo zanj visoko odlikovanje, saj je bil edini Slovenec doslej, ki je pel v tej operi.

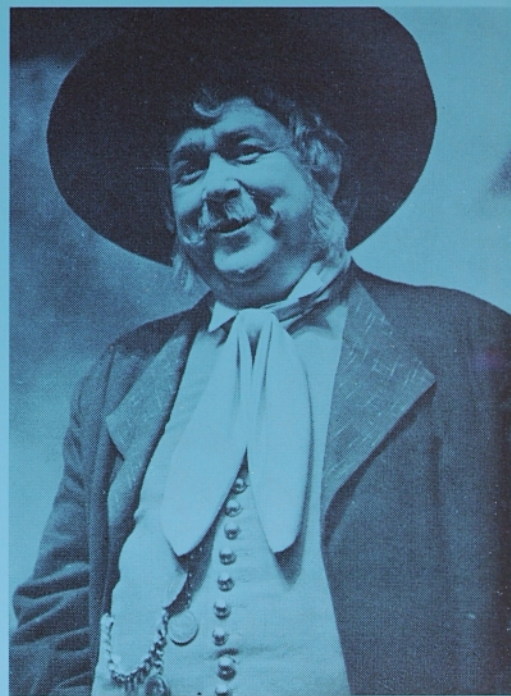
Na potovanje čez lužo je operni umetnik odšel sam. Malce ga je skrbelo, kako se bo v tujem svetu znašel. A glej, vse je steklo kot po maslu. Gostovanje mu je prijazno pomagala organizirati v Ameriki rojena Slovenka Dolores Ivanchich, ki je na ljubljanski glasbeni akademiji študirala petje in dobila za svoj uspeh celo Prešernovo nagrado. Na letališču v Chicagu so ga pričakali Slovenci, predstavniki slovenskega kulturnega življenja v tem mestu, Amerika se je basistu precej zdela manj tuja in bolj domača.

V operi Lyric je pel pri štirih predstavah. Preden je nastopil, tako se spominja umetnik, so bili Slovenci do njega malce zadržani, nadvse prijazni in gostoljubni, a vendarle malce zadržani. Ko pa ga je občinstvo velike opere nagradilo z dolgotrajnim ploskanjem, so odpadle vse zapreke. Vabili so ga vsepošvobod: v Washington, v Pittsburgh, v Milwaukee... Vsem vabilom ni mogel ustreči, saj se je moral kmalu vrniti domov.

Srečanj s Slovenci je bilo veliko. Zanimivo je bilo srečanje z mladih Ljubljančanom Marjanom Ermanom, ki je odšel v Ameriko komaj trinajst let star. Našega basista je kar zasul z vprašanji o Sloveniji in Jugoslaviji. In posledica — za petje zagreti Marjan se je vrnil v Ljubljano in zdaj poje v ljubljanskem opernem zboru.

Pogovori pozno v noč

»Po koncertih so bila srečanja,« pripoveduje Ladko Korošec. »Ljudje so me sprejeli z velikim veseljem in kar nismo hoteli domov. Pogovarjali smo se pozno v noč in bili smo res vsi srečni in ganjeni, da smo se našli... Videl sem, da so naši ljudje v Ameriki zadovoljni, imajo pa domotožje. Dva Slovenca sta mi rekla: 'Včasih gledamo oblake, pa se nam prikaže Šmarna gora in pa Triglav in nas kar malo stisne pri srcu!«

Ladko Korošec v
»Gorenjskem slavčku«

Ladko Korošec je nastopal tudi na Japonskem, v Tokiu in Osaki. »Iz tega gostovanja mi bo neizbrisno ostalo v spominu srečanje z našim konzulom Rolovičem, ki je bil velik ljubitelj glasbe,« zatrjuje. »Z našimi predstavami v Tokiu in Osaki je bil nadvse zadovoljen. Stalno je bil z nami. Vabil nas je v naš jugoslovanski konzulat... Pozneje me je strašno presunila novica, da so ga ustaši na našem konzulatu v Stockholmu zverinsko ubili.«

Brezplačna predstava za delavce

Gostovanj je bilo še in še. Ladko Korošec se zlasti rad spominja proslave tisočletnice mesta Kaira v Egiptu. Tam je pel Sancha Pansa v Don Kihotu. Pevci so se zmenili, da bodo na eni izmed predstav peli brezplačno — za delavce in kmete. Vodstvo opere v Kairu se je zelo balo, kako bodo operno predstavo sprejeli ljudje, ki še nikoli niso prestopili praga operne hiše.

»Gledalci pa so nam zaploskali zares iz srca. Videlo se je, da smo jim približali operna junaka don Kihota in Sancha Pansa. Sprejeli so ju za svoja.«

Kamorkoli je prišel, povsod je Ladko Korošec naletel na Slovence ali vsaj na Jugoslovane, ki so mu šli na roko. V Španiji mu je pomagala pri organizaciji operna pevka Maja Majška, ki živi v Barceloni, po rodu pa je Hrvatica. Španija je obenem ena redkih dežel, kjer ni srečal nobenega Slovenca. Na Irsko ga je povabil direktor tamkajšnjega velikega opernega festivala Walch. Ladka Korošca je videl in slišal na predstavi v Monte Carlu. Čez dva meseca, ko je Ladko Korošec že pozabil na srečanje z njim, je prispelo pismeno povabilo. Na Irskem pa je v dublinskem orkestru srečal Viktorja Malira, Čeha, ki je nekoč igral v Ljubljani. Svet je zares majhen.

Več srečanj

»Za vsakega Slovenca posebej mi je žal, da ne živi doma, v Sloveniji, ker nas je tako malo,« pripoveduje operni pevec. »Čeprav sam nisem prav nič domišljjav, mislim, da Slovenci le nekaj smo. Če že ne gre drugače, da mora velik del Slovencev živeti zunaj meja, bi se morali tako mi doma kot oni zunaj potruditi, da bi se čim večkrat srečali in da bi se vsi skupaj počutili kot bratje... Priznati moram, da imam na srečanja s Slovenci po svetu same lepe spomine in da sem se med njimi vedno dobro počutil.«

Janez Kajzer

Gradišnik Ivan, Francija

Belokranjci

Povest iz nekdanjih dni

Na Martinovo nedeljo leta tisočdevetstoosmega je vlak prvikrat pripeljal iz Trebnjega v Šentjanž. Tisti, ki ste se s tem vlakom takrat vozili, ali ga videli, imate zdaj že sive lase, kakor jih imam jaz. S tem vlakom se je promet na tem koncu znatno izboljšal in rudnik v Krmelju je imel več možnosti za razpošiljanje premoga. Gospodje baroni so takrat začeli sekati v svojih ogromnih gozdovih. Prišli so drvarji in oglarji tam od Gorjancev in tudi dosti Italijanov.

Spomadi naslednjega leta so se pripeljali delavci. S seboj so imeli orodje, nekateri tudi žene in otroke. Izstopili so na postaji v Mokronogu. Tam so jih čakali furmani ter jih odpeljali proti Cirkniku, od tam pa v Jatno, južno od Kuma, kjer so začeli s sečnjo.

Delavci so si najprej postavili barake. Potem so pa začeli podirati drevje. Čez nekaj tednov so se že kadile prve kope. Oglarji in furmani, ki so vozili oglje na postajo, so bili vsi črni, da si jih že od daleč poznal. Oglarji so bili vedno dobre volje, tudi zapeli so radi. Najraje tisto: Oglar gre na goró,

dekleta pa za njim tekó.

Oglar, mora bit' moj!

Po nekaj letih je bila vsa Jatna izsekana in delavci so se razšli. Med drvarji je bil tudi Peter Božič. Sekal je prvi od kraja. Zatem pa je šel z družino daleč v Slemen, kjer si je spet postavil kolibo. Bil je prijeten kraj v dolini, mimo je tekel manjši potok. Žena in hčerka sta bili zadovoljni. V bližini so se spet kadile kope, kjer so žgali oglje. Tega je bilo dovolj in zaslužek ni bil slab.

Tako bi življenje teklo v miru, ko bi tisto nedeljo ne prišel možak z občine in prinesel razglas o splošni mobilizaciji. Vsi, ki so že odslužili vojaščino, so se morali že naslednji dan zglasiti v kasarni. Tako je bilo tudi s Petrom Božičem. Takoj je moral na fronto. Iz Galicije se je ženi oglasil dvakrat, zatem pa je izginil brez sledu. Božičevka je doma garala za dva. Med vojno je prejela vojno podporo, tako sta se s hčerko prerinili. Konec vojne pa ni dobila nobene podpore več. Rekli so ji: »Saj niste vdova, vaš mož je samo pogrešan.' Od garanja je Božičevka zbolela na pljučih. Večkrat je rekla hčerki: »Jaz bom kmalu umrla. Ko ostaneš sama, spomni se, da imaš tam za Gorjanci teto. K njej pojdi.«

Ko je umrla, so jo na občinske stroške pokopali pri sv. Janezu. Hčerka, ki je ostala v oglarski kolibi, je kozo in kokoši oddala najbližjemu bajtarju, ki mu je tudi izročila ključ od kolibe, in mu naročila, naj ga da očetu, če se ta vrne in naj mu pove, da ga v skrinji čaka njegova obleka. In naj mu še pove, da je odšla v Belo krajino k teti. S solznimi očmi se je poslavljala od znancev. Stari mlinar ji je stisnil nekaj popotnice in tudi njemu je šlo na jok. Tako je Marjanca odšla v lepem poletnem jutru mimo potoka tja gori proti Gorjancem.

Večerilo se je že, ko je prišla v dolino Mirne. Ker je Mokronog zgrešila, se je znašla na Mirni. Poletna noč je bila topla, pa je prespala kar v kopici. Tam so jo zjutraj našli kosci, ki so prišli kosit sosednji travnik. Dali so ji jesti in ko jim je povedala, da ji je umrla mati in gre

k sorodnikom v Belo krajino, so jo še prenočili. Naslednji dan je odpotovala s trgovcem iz Mirne, ki ji je plačal vozni listek prav do Metlike. Dolgo je potem iskala vas Podgrad in povpraševala po teti. Cestar ji je končno povedal, kje ta živi in da se je pred nedavnim vrnila iz Amerike. Pristavil je še: »To je sitna baba, ne vem, kako te bo sprejela. Je vdova, mož ji je v Ameriki umrl, pa dva sina in hčer ima.«

Ko je cestar končal svoje delo, jo je sam pospremil do tete.

»Dober dan,« je pozdravila Marjanca in rekla: »Božičeva sem, vaša sorodnica. Nimam ne očeta ne mame in prosim, da bi me sprejeli.« Teta pa se je razjezila: »Vsak berač in potepuh pa tudi ni moj sorodnik. Nikogar ne potrebujem.«

Dobri cestar je nato odvedel Marjanco k sebi domov. Njegova žena je bila šivilja. Imela sta dva majhna otroka. »Kar pri nas ostani,« ji je rekla, »pazila boš na otroke, medtem ko bom jaz šivala.« In tako se je začelo novo poglavje v življenju Božičeve Marjance, ko ji je bilo petnajst let.

o o o

Peter Božič pa ni vedel o vsem tem ničesar. Ranjen je pred leti prišel v rusko ujetništvo, pisal je domov, a njegova pisma so se nekje izgubila in tako niti žena ni zvedela zanj, niti on, kaj se je zgodilo z družino. Vedel ni tudi tega, da je po vojni doma nastala Jugoslavija.

Vseskozi je delal v gozdovih. Najprej je podiral drevesa v severni Rusiji, zatem je pobegnil na Švedsko. Zaslužil je dobro. Večkrat je pisal domov in vsa pisma naslavljal v Avstrijo. Ker so se pisma vračala, je pisal avstrijskemu konzulatu. Tam so mu sporočili, da je njegova dežela zdaj v Jugoslaviji.

Sklenil je, da odpotuje domov. Nekaj mesecev je urejal papirje in končno je prek Nemčije in Avstrije pripotoval v Jugoslavijo.

Tesno mu je bilo pri srcu, ko se je bližal domu. Razmišljal je, kako velika mora že biti hčerka in kaj je z ženo. Hrepenel je, da bi ju objel.

Končno je prispel. Še je tam stal njegov nekdanji dom — stara oglarska koliba. Bila pa je zaklenjena. Stopil je do soseda. Ta ga je takoj spoznal in polagoma je od njega tudi zvedel, kaj se je zgodilo z njegovo družino. Globoko ga je pretreslo. Saj ni niti malo pričakoval, da doma ne bo več našel svoje dobre Kristine. Dva dni je ostal pri sosedu. Najedel se je in prespal, vzel v svoji koči obleko, kolikor je je potreboval, zatem pa vse ostalo prepustil s kočo vred sosedu. Na pokopališču je obiskal ženin grob, potem pa odpotoval v svojo rojstno vas v Beli krajini h hčerki. Srečanje je oba globoko pretreslo. Marjanca mu je povedala, kako jo je sprejela materina sestra, njena ameriška teta. Tudi sam se je kasneje srečal z Agnes Sitarjevo in ji poočital, da je odslovila Marjanco. Agnes je bilo zdaj žal, saj so njeni otroci medtem odrasli in se vrnil v Ameriko. Ostala je sama. Zdaj bi bila prav vesela Marjance in tudi svaka Petra.

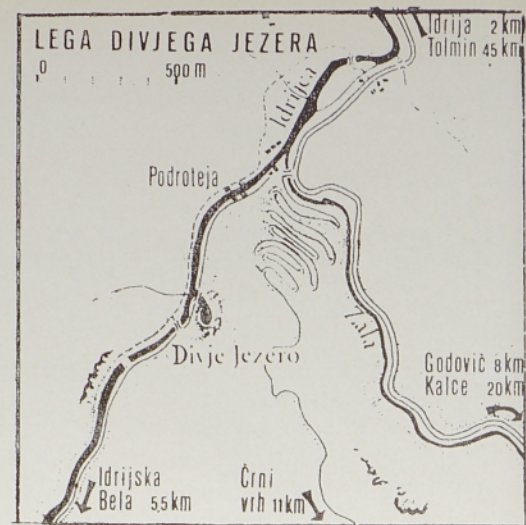
Peter je imel na koncu vasi domačijo, ki so mu jo zapustili starši, a vse je bilo zelo siromašno, zapuščeno in potrebno popravil. Sitarjeva Agnes pa je imela lep, trden dom, za katerega je potrebovala delovnih rok in gospodarja. Sama mu je rekla enkrat kar naravnost: »Ti si vdovec in jaz vdova, kaj ko bi se vzela?« »Ti si bogata, lahko izbiraš,« se je obotavljal. Ona pa je rekla: »Gospodarja potrebujem in ti bi bil kakor nalašč.« In sta se zmenila.

Naredili so veliko svatbo. In tako je Marjanca končno imela očeta in dom tam v Podgradu v Beli krajini.

Divje jezero — muzej v naravi. Foto: Stane Peterlin

Muzej ob vodi

Jezero je postalo prvi slovenski muzej v naravi. Naravoslovci ga poznajo že dolgo vrsto let in njegove čudovite lepote so že ves čas želeli neokrnjene prikazati tudi številnim drugim ljudem, predvsem turistom, ki imajo radi lepo, neokrnjeno naravo. To je Divje jezero pri Idriji. Muzej je tu od jeseni preteklega leta.

Divje jezero se skriva približno štiri kilometre od Idrije v soteski, kakih 600 metrov pred izlivom Zale v Idrijco. Danes je že pravi čudež, da se je tako blizu mestnega vrveža sodobne Idrije ohranil ta čudoviti, romantični košček narave. Divje jezero so leta 1967 zavarovali in ga razglasili za naravni spomenik, saj je ob njem toliko naravoslovnih posebnosti, da mu ga pri nas ni para. Tu je

zbrano zanimivo rastlinstvo in živalstvo, nenavadni in redki geološki in geomorfološki pojavi — kakor da bi narava sama želela tod odpreti muzej.

Ime je dobilo jezero po divji okolici in po tem, da se po dežju valijo iz sicer mirnega jezercja v reko Idrijco ogromne količine vode. Jezerce ni veliko in tudi ne globoko (okrog 3 metre), le v najglobljem delu se nenadoma prevesi v strm rov, globok okrog 35 metrov, ki se potem nadaljuje v sifonsko koleno in še ni raziskano.

Rastlinstvo in živalstvo okrog jezera je poslastica za strokovnjake, ki se dobro spoznajo na rastlinske in živalske vrste ter njihova latinska imena, za navadne obisovalce pa pomeni doživetje korak v nedotaknjeno naravo, med pisano cvet-

je, v zavetje gozda in morebitno srečanje z gamsi in drugimi živalmi, ki se zadržujejo tod okrog.

Preprosta je tudi zamisel muzeja v naravi: razstavnici predmeti so vsi deli žive in nežive narave — vodni pojavi, kamnine, oblike površja, rastline in živali ter celo naravni procesi okoli Divjega jezera. Obiskovalec bo ob obisku prejel vsa pisana in slikana pojasnila, kaj več pa bo lahko zvedel iz knjižice »Divje jezero«, ki je izšla v knjižni zbirki Kulturni in naravni spomeniki Slovenije.

Skrbništvo nad tem muzejem v naravi je prevzel Mestni muzej v Idriji, zamisel o tem muzeju pa se je porodila v Prirodoslovnem društvu Slovenije in Zavodu za spomeniško varstvo Slovenije.

Škofja Loka Celebrating 1000 Years of Its Existence

One minute after midnight on January 1st, 1973 fanfares blown on Škofja Loka castle announced the beginning of celebrations to mark the town's 1000 years of existence. The main celebration will be held on June 30th, when exactly a thousand years will have passed since the Škofja Loka territory was first mentioned in a deed of endowment. This document announced that the German Emperor Oton II had presented the Freising bishops with a part of the Sorško plain, the whole of the Selška valley and the eastern part of the Poljanska valley.

Škofja Loka has been getting ready for its important jubilee for two years. The preparations began on May 30th, 1970 when the Town Council of Škofja Loka accepted the outline of the program for the celebrations and named the preparation committee, led by Zdravko Krvina.

The celebrations will be going on throughout the year. The first great celebration will be held on the local holiday of Škofja Loka. Several winter-sports events, such as the march »Along the Paths of the Partisan Jelovica« (»Po poteh partizanske Jelovice«), a European criterium in the Alpine disciplines of skiing for »pioneers« (i.e. children from 7 to 14 years old) held on Stari Vrh, etc. On February 8th, the central cultural event for all the Gorenjsko district will take place in Škofja Loka; the Prešeren Awards will be distributed there on this occasion. In June the so-called »Grohar's Small Colony of Painters« (»Mala Groharjeva slikarska kolonija«) will be organized. In July the concert of mixed singing choirs and the traditional emigrants' picnic at the castle will take place. In front of the Town Hall Tavčar's »The Chronicle of Visoko« (»Visoška kronika«) will be performed. The central celebration taking place on June 30th has been called »Škofja Loka Through The Centuries«.

The celebrations will go on in all the districts of Škofja Loka and they will last one week.

It has been planned that during this year several meetings will be held in Škofja Loka; among others, the meetings of librarians, archivists, specialists in Slav languages, etc.

Škofja Loka — Foto: Ciglič

The Town Council has also set up the following tasks to be carried out in the jubilee year: all facades of the buildings on Mestni (»Town«) and Spodnji (»Lower«) trg should be reconstructed and the drainage and water systems should be improved. Besides this the seventy year old theatre should be renovated and a new elementary school completed.

In the jubilee year many important publications will be printed. We are going to mention only those which have already been published for this occasion: »Zlato za Blegašem« (»The Gold Behind Blegaš«) by Lojze Zupanc who was awarded the Levstik Prize for this work, »Dražgoše« by Ivan Jan, »Škofjeloški odred« (»The Škofja Loka Detachment«) by Tone Lotrič, »Vodič po Muzeju« (»A Guide round the Museum«), etc. The jubilee book which was published in December has the title »Škofja Loka s Selško in Poljansko dolino« (»Škofja Loka with the Selška and Poljanska Valleys«); it was written by France Planina.

First »Jumbo-jets« in Istria

The Istrian tourist workers are not yet giving any predictions for the next season although they expect tourist traffic to be bigger than this year's. The take-off and landing figures justify their expectations. According to the contracts already concluded, 2800 planes, with 350 thousand passengers, should land at Pula during the coming year. Compared with the figures for last year, air-traffic should thus increase by 30 %. For the first time tourists will be able to fly to Istria in jumbo-jets which can carry up to four hundred people at a time.

The airport at Pula is especially important for the tourist trade because usually tourists who come to stay in our country for 7 to 14 days come through this airport. This airport is a part of the Ljubljana airport »Brnik«; by the start of the tourist season the former will have been equipped with all the equipment needed for landing even in the worst weather conditions. The airport will also get a new control tower by that time.

The hotel in Čateške toplice — Foto: Ančka Tomšič

The Life-Story of Ernest Hemingway Started at Kobarid

John David Sherway, an American publisher and a friend of the late writer Ernest Hemingway, visited Kobarid where hard battles had been fought at the end of the First World War.

Sherway was interested in these places because it was here that Hemingway had started his journalistic career; for about a year he had taken part in the fights near Kobarid as a volunteer and a war correspondent.

A short time ago car-mechanic Slavko Gorenšček of Kobarid dragged out of the river Soča all that was left of an old ambulance, a Fiat 1912 Model, in which the wounded Hemingway is reputed to have been moved from Tolmin to Kobarid in 1917. John Sherway is preparing for the 20th Century Fox Corporation a film-script about the life and adventures of Ernest Hemingway. After all, these adventures started right there at Kobarid.

Seafarer Who's No Sailor

Cruises have always been attractive for our own as well as for foreign tourists. Interest in such trips has greatly increased during the past few years while more modern and comfortable ships have been coming available. Some foreign agencies even hire our ships for a very long time; the »Dalmacija«, our passenger cruiser, has been outside our own territorial waters the longest; she often used to take American tourists up and down the coast of Florida, to the Bermudas and elsewhere. Sometimes more than three hundred

passengers lived abroad these floating hotels. Just as there are tourist guides who show people around on land, there are also guides at sea who take care of guests during their cruises.

We talked to one of these guides, who actually isn't a proper sailor at all, although he has a long list of sailing trips to his credit, on board one of our ships. His name is John Gandy, and he's an Englishman who has been engaged in this business for more than ten years, since the time when the »Hickie Borman« travel agency in London began to send their customers onto our passenger ships. Mr. Gandy has been sailing aboard ships with a Yugoslav flag since 1961 and during this time he has been a guide for thousands of British tourists.

»The first group of guests I was given« John Gandy, the sailor who isn't a sailor, told us, »travelled on the 'Jugoslavija'. There were about one hundred and fifty passengers from various parts of England. This first cruise and all the later cruises on board Yugoslav ships have made very good impressions on me and on all our guests.

On all ships the food is excellent; there are always plenty of Yugoslav and international specialities available. Although the British are known to be fussy about their food, nobody has complained about the food on board the Yugoslav ships. The ship's crew are very friendly and always ready to do the passengers a favour if they need assistance. I have travelled on your ships the Jugoslavija, the Jadran, the Jedinstvo and the Liburnija and I have always been most satisfied.«

Although John Gandy always has to manage a fairly large group of tourists for which he is responsible he has never had

any trouble so far. However, he pointed out that his work was probably somewhat more difficult than that of his colleagues on dry land. He told us that British tourists are well disciplined and that it is easy to work with them; very few are late returning to the ship and everybody is on board before the blowing of the ship's hooter announces that the anchor is about to be weighed and that the ship's off on her way to a new port.

John Gandy knows all the Mediterranean ports very well and many of their inhabitants too. Among other things he told us that, for instance, at Korčula, Hvar or Dubrovnik he feels as much at home as he does in England.

Country Food with Greek Music

At Bled, in the »Vila Bled« hotel, a new national restaurant was opened in November. Its working hours are from 7 p.m. to 1 a.m. and so Bled has finally got a place where one can eat very late at night if one feels like it.

The national restaurant is located in the former hunters' room in the cellar of the Vila Bled hotel and it has 85 seats. The food is home-made, varying from entirely Slovene dishes (barley soup, peasants' feast) to Serbian grilled dishes.

Prices are not excessively high for the restaurant is intended, at least so claim the Bled catering workers, mainly for Yugoslav guests. A Greek ensemble and waiters in national costumes will improve one's appetite.

»Vila Bled« has been »in the hands« of the »Emona« company for two years now. The luxury suites in the hotel have been »the prey« of mostly Germans and Italians during this year's season. In order to attract even more visitors next season, a tennis court will be laid out at »Vila Bled« and in time a covered open-air swimming-pool will be built. »Vila Bled« looks after ski-ers who plan to spend their winter holidays there, as well; a few small buses have been bought in order to take ski-ers to the nearest ski-ing fields, mainly to Zatrnik.

Museum of the People's Revolution

The forerunner of the Museum of the People's Revolution in Slovenia was the Scientific Institute of the Executive Council of O. F. (Liberation Front), which was founded on January 12th, 1944. In 1948, the work of this scientific institute was taken over by the Museum of National Liberation, which due to its extended realm of activity was re-named the Mu-

seum of the People's Revolution of Slovenia. This museum was moved into Cerkovna Castle in 1951. In the renovated premises a permanent exhibition about the National Liberation War was opened in 1955. In 1962, a survey of the workers' and socialist movement during the period between 1918 and 1941 was added to this exhibition.

The first section of the exhibition shows the foundation of the old Yugoslavia, the influence of the October Revolution in Russia, the foundation and activities of the Communist Party of Yugoslavia, the King's dictatorship in 1929 and the foundation of the People's Front.

In the second section of the exhibition the following events are shown: the German and Italian invasions of Yugoslavia in 1941, the occupiers' violence and germanization, the beginnings of organized rebellion and the fight against the occupiers which was led by the Communist Party; also shown is the growth of the Slovene partisan army, from its first troops to detachments, brigades, divisions, corps and to the foundation of the regular Yugoslav army.

At the exhibition special attention has been paid to the important political events and to the counter-revolutionary and anti-national treacherous activities of the Slovene quisling groups, the so called White and Blue Garda and the »domobranec« (National Defence Corps) and their defeat with the capitulation of Italy and at the end of the war.

In the Knights' Hall works of art created during the National Liberation War are on display. An account is given of various cultural activities carried on during this time, such as the activities of the Slovene National Theatre, the Artistic Club, the Invalids' Singing group, and the »Srečko Kosovel« singing group, the cultural group of the XIV. division, etc.

The museum is open every day, except on Mondays, from 8 a.m. till 1 p.m. and, on Wednesdays, Fridays, Saturdays and Sundays, from 3 p.m. till 6 p.m. as well.

Lace Made by Nimble Fingers

In the premises of the Idria Society of Lace-makers and around them the sounds of chatter and merry laughter can always be heard. The lace-makers of Idria cannot get on without a laugh; they need it at their work as much as they need the thread out of which their skilful fingers make the highly valued lace.

It is said that nowadays lace-making (»klekljanje«) is paid much better than it used to be in the past when women and girls got for their demanding work very little money indeed. Therefore it is not surprising that in the school for lacemaking at Idrija there are always lots of

The typical country near the castle Stari grad in Dolenjska — Foto: Igor Bervar

students who would like to learn this art. People interested in the history of lacemaking can tell you that lacemaking at Idria began as long ago as the sixteenth century. The lace which is nowadays widely known for its quality was brought to Idria by Czech immigrants. Apparently, the first one who took up lace making in Idria was Barbara Ukman, the wife of an employee in the Idria mercury mine.

In the middle of the 19th century a town-dwelling lady, Ivanka Ferjančič, contributed a lot to the development of lacemaking in Idria. Thanks to her, the first state school for lacemaking was opened in Idrija in 1867. The school was under the management of the Institute for Women's Trades in Vienna. The first headmaster of the newly-founded school was the former teacher from Idrija, Ivan Vogelnik. Soon afterwards Ivan Vogelnik was named as supervisor for all lacemaking schools in the Kranjska and Primorska districts. The students of these schools were given, apart from a monthly reward for their work, a regular sum to buy material necessary for lacemaking, as well. These convenient working conditions induced the local village housewives and girls to get engaged in lacemaking.

After the fall of the Austro-Hungarian Empire this district was occupied by the Italians and interest in lacemaking among the local people began to decrease.

After the end of the Second World War, when Idrija was annexed to Yugoslavia, interest in lacemaking was revived. Already in 1946 the Society of Lace-makers was founded in this town and all »Klekljarice« (»woman lace-makers«) from Idrija

and its neighbouring communities joined in. At present the Society of Lace-makers has more than three thousand members from six local districts. Since in the past few years the manufacture of lace has considerably increased, a trade-net for the buying-off and selling of the lace has been organized. In the centre of Idrija there is a pleasant shop which our own and foreign tourists like to visit if they want to take home a really nice souvenir to remind them of our country.

Ljubljana: Food Japanese Style

In December the renovation of the former »Dalmacija« pub on Trubarjeva Street in Ljubljana began. This place will be turned into a Japanese restaurant by March, 1973. The restaurant will be the first of its kind in Slovenia as well as in Yugoslavia. »Hotel Turist« has decided to invest one million 300 thousand dinars in this project. The restaurant will have a winter garden in the Japanese style, two rooms where food will be traditionally served and a special room where guests will sit just as the Japanese do on cushions lying on the floor; they will eat with chopsticks. In order to make the cooking genuinely Japanese two cooks and two waitresses have been called from Japan to help.

According to the promises of the catering workers at the »Hotel Tourist« the new restaurant will be ready for use by March 1st. Thus the old part of Ljubljana will be once more richer for a nice restaurant.

The village Fužina on river Krka — Foto: Ančka Tomšič

Inexpensive Houses from Pazin

In the near future the equipment for a factory of homes will arrive from Italy. This factory will be built in Pazin by the »Kamen« firm. The technology needed and a loan of 2,500 million lira for the new factory have been provided by the Italian IMI company from Milan. The factory in Pazin will start working early this spring and will supply the market with flats for half the price of the present ones.

The houses will be prefabricated, and faced with Istrian stone. At first three-room flats with a surface area of 110 m² will be produced at the new factory. A central heating system and a garage for a car will also be included in the total price of these flats, which is 220 thousand new dinars. The customer himself will have to make his own arrangements for the provision of water, gas, electricity, etc. Such an apartment block will be built in only forty days.

Plane to Be Turned into Restaurant

On the lawn in front of the terminal building at Brnik airport a DC-6 plane has already been standing for quite some time.

We asked France Sever, the general manager of Ljubljana airport why the old plane, owned by the Inex airline company, had been abandoned there. Is it ever going to fly again? France Sever told us that the airport had bought up this plane.

»We've got an idea how to make use of this no longer airworthy plane. After some time, at the latest by the time when the works for the expansion of our airport are finished, this plane will be turned into a restaurant. Of course, all necessary sanitary premises will be built in and the plane will be fastened to the ground. The pilot's cockpit will be separated by glass so that every visitor who hasn't had an opportunity to see all the instruments will be able to do so.

Renovation of Castles in the Valley of the Krka

The district surrounded by the Gorjanci, Rog and Trška gora is sometimes called »the Valley of Castles« because quite a few medieval castles can still be seen here. Several of them have been in ruins for ages, others were destroyed during the last war. Among these some have already been reconstructed while the others are still waiting for renovation work. The most important castles in the valley of the river Krka are the following: Žužem-

berk, Soteska, Hmeljnik, Stari grad, Otočec, Struga and Prežek. Most of them are in ruins and are more or less dilapidated because there is not enough money available for their renovation. However, the recent endeavours of the relevant institutions show that all hasn't been lost yet. Otočec castle is among the first castles to have been renovated; about ten years ago this castle was turned into a tourist-catering object and has since then developed into one of the strongest tourist centres in Dolenjsko.

Hmeljnik castle above Karteljevo is undoubtedly one of the oldest and finest castles with an extremely nice position. The original building, many parts of which were altered by its various owners over the centuries, was constructed seven hundred years ago. During, as well as after, the last war this castle met a sorry fate and it was only this year that the reconstruction work started seriously. The Ljubljana Regional Institute for the Protection of Historic Monuments has already carried out a lot of work on the ruins of the castle in order to prevent further dilapidation and to cover at least that part of the building which can be seen from the Ljubljana—Zagreb motorway.

Apart from Hmeljnik the Ljubljana Regional Institute for the Protection of Monuments has carried out various protection works in some other castles in the valley of the Krka, e. g. on Žužemberk castle, on the Old castle (Stari grad) near Otočec and on Prežek castle. In the last two years specialists have restored the completely demolished tower of Žužemberk castle and covered in with a new roof. In 1972 they managed to cover another two towers and at present they are working on a fourth one. The garden hall of the Soteska castle has got a new roof as well; the façade has also been restored so that now the outside of the hall has its complexed look. In the following years the inside of the hall is to be renovated and Amanach's frescoes are to be restored. Furthermore, two buildings of Prežek castle have been consolidated and strengthening works have been completed in the inside of Stari grad castle near Otočec.

All these works in the valley of Krka or, in other words, in »the Valley of Castles« certainly represent a great success for the Institute for the Protection of Monuments. Even more so because the castles are important cultural and historical monuments. However, this is not all; the example of Otočec castle near Novo mesto shows most obviously how such buildings can be included in the tourist economy without taking away from them their original environment and without spoiling them. It is this that gives the greatest importance to the present, perhaps a little belated but so much the more welcome, renovation of the Dolenjsko castles.

The castle Otočec on the river Krka — Foto: Ančka Tomšič

Jubilee of the St. Mohor Publishing House

A short time ago the Mohor Publishing House celebrated a jubilee — 120 years since its foundation — with a special general meeting and a social gathering in Ljubljana.

This, the oldest Slovene publishing house, was founded 120 years ago in Celovec (Klagenfurt). After the plebiscite it had to be moved to Yugoslavia where its centre was first at Prevalje and then at Celje. Here, during World War II the publishing-house was again persecuted, this time by German occupiers who destroyed all supplies of books and got rid of all the staff. After liberation the Mohor Publishing House in Celje was revived and it obtained a wide circle of readers for its books.

Throughout the years of its activity the Mohor Publishing House has been doing a lot for the culture and education of Slovene people; moreover it has been playing an important part in the consolidation of the national conscience. This mission has been carried out mainly by means of the printed word. During

the first hundred years of its existence this publishing house published, according to approximate estimates, some thirty million copies of books and other publications. In the last two decades almost ten million copies of books and publications have been published. Thus the output of this publishing-house reaches almost forty million.

Recently the Mohor Publishing House in Celje has published this year's annual book collection which includes, besides the traditional calendar, three books: »Divji golob« (»Wild Pigeon«) by Alojz Rebula, »Od obzorja do obzorja« (»From Horizon to Horizon«) by France Vodnik and Jesus' Evangelium. Apart from these, various other books and publications are published by this society.

New for the Day of the Republic

This year, as usual, the Day of the Republic November 29th was celebrated in Slovenia and similarly in other Yugoslav republics, with various festivities and

with the ceremonial opening of new production plants and other industrial objects.

Slovenia got a little more school-room space, and reconstruction of water pipelines, stores and restaurants was completed by this time. In Maribor a new swimming pool which is one of the most modern objects of its kind in our country was built to completion and Ptuj got a new youth club. Specially important are the new production plants, for example, at Polzela, where the well-known stocking factory was considerably enlarged or in Primorsko where four hundred new job opportunities were created (by the construction of new plants).

River Krka Will Stay Clean

Last year, when sewage and industrial pollution in the river Krka resulted in a real slaughter of fish and plant life, the authorities of various Novo mesto local districts decided to carry out a number of steps to protect the river Krka. Most pollution in the area around Novo mesto itself was caused by drainage and factories. Then a succession of warnings, mainly from the Brežice Local Council, triggered off a protection action for one of the most beautiful of all Slovene rivers.

Proposals for the construction of sewage treatment works were accepted and work started at once. The two main sewage treatment works will be constructed at Novo mesto. Both works will be operating at full capacity this Spring: thus the Krka should be protected from various industrial and other pollutants. At those factories where water is let out into the Krka after use in technological processes filters have had to be replaced and cleaning equipment improved so that the main sewage treatment works won't be overloaded. This decision was accepted in a good spirit of understanding by all working organizations. Results were already visible last summer, when, in spite of its low water-level, the Krka wasn't half as dirty as it was the year before.

Recently the District Council has passed an order intended to protect the river Krka against small or large polluters. This new bill is pretty tough. The washing of cars has been forbidden. Such washing has increased so much over the last two years, that, on Sundays it has become almost impossible to find an accessible bank not occupied by car-lovers at work giving their machines a wash. This order concerning the Krka, its banks and its tributaries means an end to car-washing at bathing places, such the one as Otočec, too.

Henceforward tenting and the setting up of caravans by the Krka and its tributaries will no longer be allowed, except at specially to be determined tenting sites. Car-parking won't be permitted either. Nor will each owner of land by the Krka be able to decide on special parking places or tenting grounds just when he feels like it. Each owner will first have to obtain a signed agreement from the Council.

As before, motor boats will be forbidden on the Krka, although some people have been blatantly disregarding this regulation.

Construction Work Starting at Brnik

At the recent press conference held at Brnik Airport, Franc Sever, General Director of the Airport, said the following: »It seems to us that this investment is going to cost a huge, almost unobtainable, sum of money. Let's hope that society is going to help us to bring true our plans.« The present airport constructions at Brnik (the terminal building, runway, the parking area for planes and the car-park) have been too small for some time now. For this reason the airport authorities decided that by enlarging them they would probably be able to operate normally for at least some years to come. At the press conference Franc Sever, the General Director of the Ljubljana—Pula Airports, stated that the present state was intolerable. He made a numerical comparison: »Four years ago 1900 planes took off and landed here, last year there were already 4000 take-offs and landings. We had 68,000 passengers passing through this airport in 1968. By the end of this year we should have had at least 300,000, or five times as many. I'd also like to tell you the average annual rise in the number of take-offs and landings here is more than 20%; the number of passengers has been increasing annually by about 51% and goods transport has been increasing by 95% — over these four years. We mustn't forget that there was a time when no international scheduled flight was routed to, from or via our airport. Now there are 32 regular flights. It's better if we don't start talking about the number of charter flights.«

All these increases brought the airport into an impossible position. All the airport constructions became too small.

It was also interesting also to hear at the press conference that up to the middle of 1973, when all work should be completed, the runway will be lengthened by 400 metres, making it 3,400 metres long altogether. Then we should see the very largest planes on our airport.

The village Vače near Litija. Foto: Ančka Tomšič

The new terminal building will have 2000 square metres more of floor area than the present one which has an area of 1000 square metres. When built, it will be able to handle up to a million passengers a year.

This enlarging of the airport's facilities is, however, only a temporary measure. After all, airport passenger traffic is going to increase still further over the next decade. The airport authorities are already thinking about the completely new constructions to be built on the other side of the airport. They must take into account the link needed with the Gorenjsko motorway, which will probably run between the River Sava and the airport.

The Twenty Years of »The Slovene Calendar«

Slovenska Izseljenska Matica, too, has its own jubilees to celebrate. In 1971 Matica held a jubilee to mark the passing of twenty years since its foundation. In the second half of October, 1972 the twentieth Slovene Calendar was published by Matica and was straightaway posted off to all its subscribers, scattered around the world. It is customary to take a glance back over the years on such occasions. It is now two decades since the first edition of the annual Calendar was produced. In his inaugural speech Tone Seliškar, the Chief Editor

of the Calendar and the first President of Slovenska Izseljenska Matica, had this to say among other things:

»With what purpose does this Calendar come among you all? As a friend to a friend, still more, as a brother to a brother, so that we may be linked together in a strong and brotherly way as long as there's still a single living Slovene emigrant. But this Calendar shouldn't have just this patriotic purpose. As you can see, emigrants themselves from the U.S.A., Belgium, France, Holland, Argentina, and other countries have been contributing to the Calendar. It should become an actual history book about Slovene emigrants. Notes about all the memorable historical, cultural and political events in Slovene communities throughout the world, from the days of the first Slovene emigrants up until the present time, should accumulate in the Calendar. Only in this way will the history of Slovene emigrants be preserved for the Slovene nation. Without it the history of the Slovene nation would not be complete...«

Through all the years the Matica's Calendar has been faithfully carrying out its task. In each annual number descriptions of events from the history of our emigrants, of our Emigrants' Societies and their communities in individual countries make up part of the contents. The Bibliographic Survey by Jože Bajc, published in last year's Jubilee Number of the Calendar, shows very clearly how much of this material has been collect-

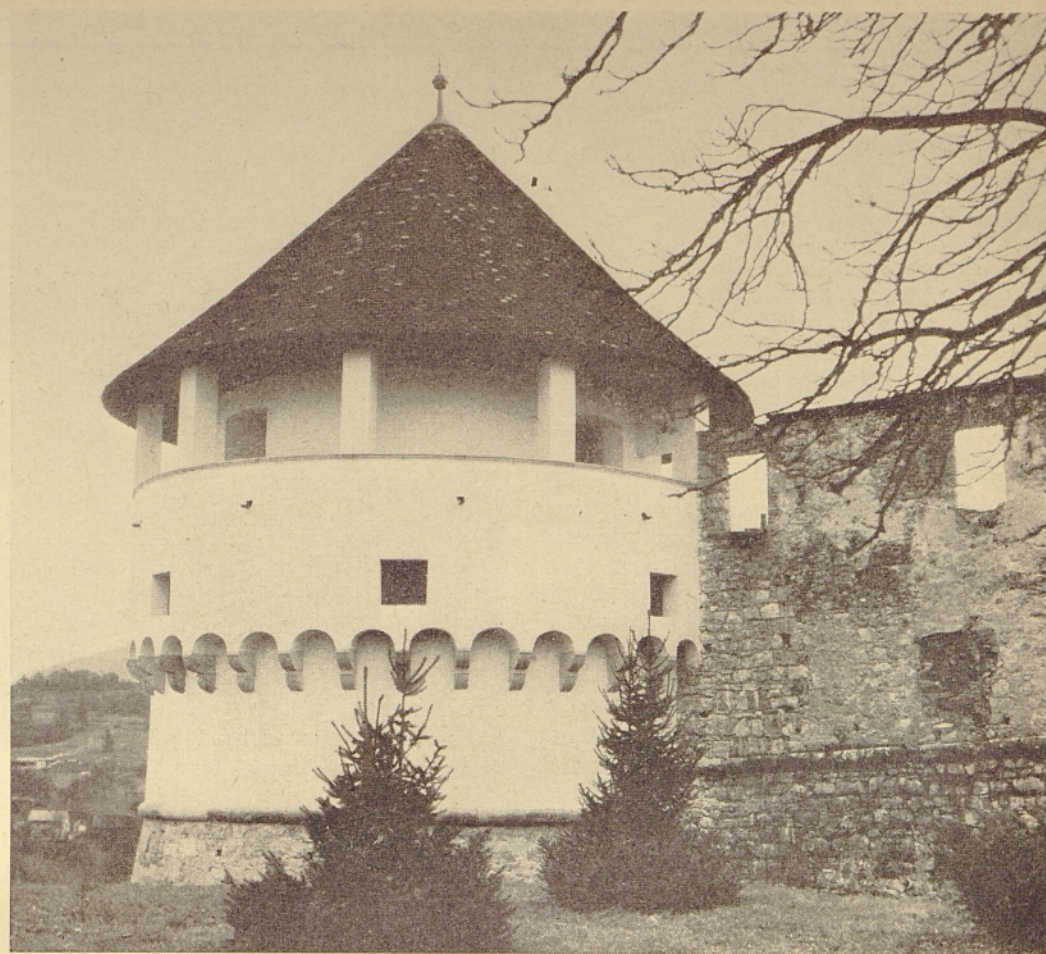

ed over the years. The latter is all the more valuable because it contains accounts by emigrants themselves, many of whom are no longer with us. Their experiences and memories have been preserved in the Calendar. Of course The Slovene Emigrants' Calendar, renamed The Slovene Calendar the year before last, also publishes in equal measure material concerned with the goings-on here. Well-known authors have written about everything that's new and interesting on the pages of the Calendar; reporters, cultural workers, various specialists, scientists, etc.

And what about the Twentieth-Year Jubilee Number of the Calendar? As soon as you get hold of it, you'll certainly be in for a pleasant surprise. The outside cover is really attractive. Portorož as it is today is on the modern-styled cover. As a jubilee gift to readers there's a special wall calendar with twelve full-colour pictures, included with the main Calendar. Old Slovene homesteads from all the different parts of Slovenia are pictured in this wall calendar. Wherever you're from you're certain to be able to find a picture of a house, like the one your predecessors used to live in, on one of the pages of this little calendar. By the side of every picture you'll be able to read a short description of the farmhouse depicted (in English, Slovene or German). We could write a great deal more if we wanted just to take at least a quick look at some of the individual articles in this beautiful Calendar with its rich and varied contents. But you'll read it and judge for yourselves, won't you? We're convinced that you're really going to like it. Here at the end we should also mention that throughout those twenty years, Mila Šenk, the Editor of the Calendar and in the last few years the Editor Responsible for the Calendar, has with great care and love accompanied every number of the Calendar from conception to birth. The Calendar has been prepared each year by the Editorial Committee. The Chief Editor for the Jubilee Number has been Drago Seliger. The cover and inside pages were designed in today's style by Peter Žebre.

»Zarja's Fall Concert

We are enclosing a program of our recent Fall Concert in Cleveland, hoping it will explain, in part, our long delay in expressing our gratitude to all our friends at Izseljenska Matica for the courtesies extended our chorus during our concert appearances in Slovenia. It was with great care and pride that we prepared this program in order that we might convey to our audience the high value we place on the honor accorded our chorus in Slovenia and the depth of our feeling for those who made this,

The renovated part of the castle Žužemberk — Foto: Ančka Tomšič

most happy experience possible. It was a most successful concert with the Hall filled to capacity with people eager to hear about our experiences in Slovenia which we told partly by the use of slides taken at the various sites of our appearances there.

Our chorus members still retain all of the excitement of our trip and speak often of the day they will be able to return to Slovenia.

As to my personal promise to write an article for the RODNA GRUDA, I will keep that promise and send one shortly now that our Fall activities have reached a lull.

We wish you and all our friends at Izseljenska Matica a most happy and prosperous New Year,

Very Sincerely Jennie Kramar

The Nehru Prize to Mother Theresa

India's »Nehru Prize for International Understanding« has this year been awarded to a Catholic missionary from Yugoslavia known as Mother Theresa. The award, carrying a sum of 15,000 dollars, has so far been awarded to former UN Secretary-General U Thant, Martin Luther King, Khan Abdul Gaffar Khan better known as »the Muslim Ghandi« and

violinist Yehudi Menuhin. Mother Theresa has said that she will use the money to help those in need.

Mother Theresa is of Albanian descent and comes from Skopje, where her father owned a drugstore. Before she took orders, she was called Agnesa Gondza Bojadziu.

She was eighteen when she joined a Catholic mission in Calcutta and became a teacher in the mission's school. One day she decided to leave the school and to start helping the poor, of which she had seen so many in the streets of that large city. In 1950 she founded a charitable missionary society.

The Theresa Society today operates in 18 towns in India and runs 150 social welfare centres. Its institutions have missions in other countries, too — in Australia, Venezuela, Ceylon, Tanzania, Jordan, Italy and Great Britain. The society has 641 members, among them 92 men. It is estimated that Mother Theresa's nuns also look after about 35,000 lepers.

The Nehru Prize is not the first award presented to Mother Theresa. She was previously awarded a prize by the Indian Government, an award of 50,000 rupees by the Philippine Government and last year Pope Paul VI awarded her the first international peace prize of Pope John XXIII carrying a sum of 15 million liras.

Vipava: su historia y algo más

Capítulo primero

Cuando por casualidad tiene alguien que ir hacia Nova Gorica, lo prefiere hacer por la ruta que pasa por Vipava. Porqué? Pues simplemente porque el valle que alberga al río del mismo nombre, Vipava, es uno de los valles más fructíferos de Eslovenia. El sol y la tierra que cubre esta zona dan a sus frutos la misteriosa fuerza que produce el sabor y el azúcar. Cuando atraviesas esta tierra parece ser que estuvieses cerca o frente al mar si bien no lo ves por ninguna parte! Los viajantes ya desde tiempo inmemorial cuando llegaban hasta este valle decían «...que en las jarras de vino que les ofrecían los campesinos destellaban los rayos del sol de Vipava».

Cada vez que visité Vipava me encontré con gente amable, como si todo el pueblo estuviera de fiesta. Los habitantes de este valle a través del tiempo y a pesar del cambio de regímenes han conservado aquello que en el hombre debe ser esencial y lindo: la sencillez! Recuerdo entre las tradiciones que me contaron los ancianos de esta zona la siguiente: ...cuando algún caminante o viajero pasaba por alguna de las casas, o se detenía cansado a la vera del camino, los campensons le ofrecían un jarro de vino casero. Y a la partida le daban una botellita de vino y un poco de merienda... Qué tiempos aquellos! Siempre quise saber algo más de la historia de Vipava y de su hermoso valle. Si miramos este valle desde arriba y queremos averiguar su situación geográfica, tenemos entonces que situarlo aproximadamente entre Podnanos y el nacimiento del río Vipava, cuyas a verdes aguas se mezclan en forma misteriosa con otros colores, es decir con los que le brindan otros arroyos y en especial el maravilloso río Soča, allá en Miren; cerca de Nueva Gorica.

El valle en sí no es tan ancho como a primera vista parece. Pero eso sí está dotado de toda suerte de adelantos para la agricultura, en especial para la vinicultura. Ambas márgenes del valle están como adornadas por extensas mantas de colores que a la distancia si bien no lo ves por ningún lado, parece que vieses o estuvieses frente al mar. En cambio, esos colores no sonada más que las hermosas y bien delineadas plantaciones de higos, cerezas y viñedos en flor. El famoso

Visoko v Poljanski dolini

viento de esta zona, «burja» (léase: búa), es tan fuerte y veloz que puede al hombre desprevenido o no preparado, lanzarlo contra los troncos descascarados, o colocarlo de espaldas sobre los techos bajos de las casas. Se dio la casualidad también de ver autos y camiones volcados en las zanjas que bordean los caminos y rutas principales. También puede suceder que saque del camino a toda una patrulla de soldados conscriptos que están ejercitando en la zona. A pesar de todo esto el valle no deja de ser interesante y brinda al visitante sus rayos de brillante belleza. Algunos autores dicen que este valle está bendecido por los dioses de la Natura. Hoy día, con el ritmo intenso de las ciudades, con la vida agitada de las mismas, sólo un valle como el de Vipava te brinda e invita a gozar de su buen aire, vino y paisajes. Es por eso que se hace todavía más apetecible el ir hacia este tipo de naturaleza hoy, cuando el hombre cada vez menos concurre hacia los lugares aireados y abiertos. En este valle te encuentras en medio de la naturaleza misma, sin tener en cuenta hacia donde vayas, ya sea un par de pasos del pueblo, o si te diriges hacia la plazoleta de alguna de las aldeas vecinas, o bien hacia el centro de éstas, allí encuentras por lo general típicas, ordenadas y bien ornadas vinerías y mensiones.

Todos los pueblitos y aldeas del lugar tienen algo típico y regional: el estar rodeadas por plantaciones de cerezas. No hay casa o jardín que no posea este tipo de frutal.

Las aldeas están desparramadas a lo largo y ancho del valle. Sobre las laderas

del Nanos y del Col (ambas montañas) las descubrimos por los hermosos y coloreados campanarios que se asoman entre las rocas grises y blancas. De estas campanas se desprenden dulces y melodiosos compases de melodías ya casi olvidadas. Los hermosos cerezos corolan el paisaje. Sus brillantes frutos son conocidos en varias partes del mundo. Las cerezas maduran entre las canciones de los escolares y éstos después de terminada la labor diaria se llenan las camisetas con los frutos carnosos y rojos, nadie les puede decir nada. Si a fin y al cabo todos cuando éramos pequeños hicimos lo mismo. A su vez si alguien las desea y las arranca de alguno de los árboles que están a al vera de los jardines o huertos, los dueños se sienten contentos de que se les valore por tener tan lindas cerezas! Lo mismo pasa con los higos, sabrosos y carnosos frutos que crecen entre los viñedos. Nadie se enoja si le sacas algunos de sus quintas o huertos! Algunas anécdotas de varios de mis conocidos y personas que viajaron a través del valle de Vipava dan cuenta de la veracidad y buen corazón de los habitantes de éste. Por ejemplo, recuerdo a un conocido pintor que me contó lo siguiente: «...cierta vez cuando visité el pueblo Gradišče, mejor dicho una aldea que está sobre este pueblo, en las estribaciones cortadas a pico del Nanos, recuerdo que al llegar a la misma después de un cansador viaje, en la primera de las casas que encontré, un señor me sirvió un vaso de vino nuevo. Lo único que yo llevaba consigo eran mis pinturas y una pequeña bolsa...»

(continuará)

Moj ljubi

Moj ljubi zdoma je odšel
in jaz sem ga pospremila.
Da bi takrat bil pustil me
vsaj kje na lepem travniku,
al on takrat je pustil me,
kjer ni ne ceste ne stezé.
In tole mi še rekel je:
da vrnil se bo spet domu,
ko bojo cvele rožice
in bodo peli murnčki,
zelenje vzpenjalo se v breg.
Zelenje zdaj je v vseh vrhéh,
al ljubega nikjer še ni!

iz knjige »Rožice ziz Rezije«

Gorjanska godba — ob pustu zabava za smučarje. Foto: Edi Šelhaus

»Rožice ziz Rezije«

»Je prišel tudi tale pust...« Maleševa ilustracija iz knjige »Rožice ziz Rezije«

Rezija je del Beneške Slovenije. Pravzaprav je to dolina, stisnjena med visoke skalne gore. Po njej teče Bela, ob Beli pelje vozna cesta. Blizu dvanajst kilometrov je dolga rezijanska dolina. Ljudje, ki živijo tam — na Bjeli, v Ravenci, na Njivi, Osojanih, Solbici in drugod, so ohranili svoj svet starih navad in običajev, ki je zelo očiten tudi v posebni govorici Rezijanov, pa v njihovih pesmih in običajih. V tej gorski dolini je le malo rodovitnega sveta. Na skromnih njivah med gozdovi pridelajo Rezijani malo krompirja, fižola in ječmena, ki je edino žito, ki tod uspeva. Zaradi težkega življenja je Rezija poslala v svet veliko svojih ljudi, ki so se izselili sezonsko ali za stalno. Toda kjerkoli so, jih spremlja njihova govorica, njihove starodavne pesmi in zvestoba do rodnega doma.

Rezija s svojo starožitnostjo je bila že od nekdaj zelo privlačna tudi za razne raziskovalce, ki so prihajali tja proučevati njeno zgodovino in govorico domačinov.

Pri založbi Lipa v Kopru je nedavno izšla knjiga rezijanskih ljudskih pesmi, ki jih je med domačini zbral Milko Matičetov, z ilustracijami pa je knjigo opremil akademski slikar Miha Maleš. Knjigo je avtor posvetil spominu poljskega jezikoslovca, docenta na peterburškem vseučilišču

Jeana Baudouina de Courtenaya, ki je leta 1872 — pred sto leti, prišel raziskovat zahodna slovanska narečja in se pri tem prvokrat srečal z Rezijani ter v »svojih mojstrskih delih brž ponel njih slavo po učenem svetu.«

Izdajatelji te knjižice so poleg založbe Lipa v Kopru še Založništvo tržaškega tiska ter Inštitut za slovensko narodopisje pri SAZU v Ljubljani. Knjiga je sad skrbnega in prizadevnega dela, pri katerem so poleg zbiralca in urednika sodelovali z nasveti, pripombami in stvarnimi podatki še številni strokovnjaki, ki jih avtor navaja z imeni.

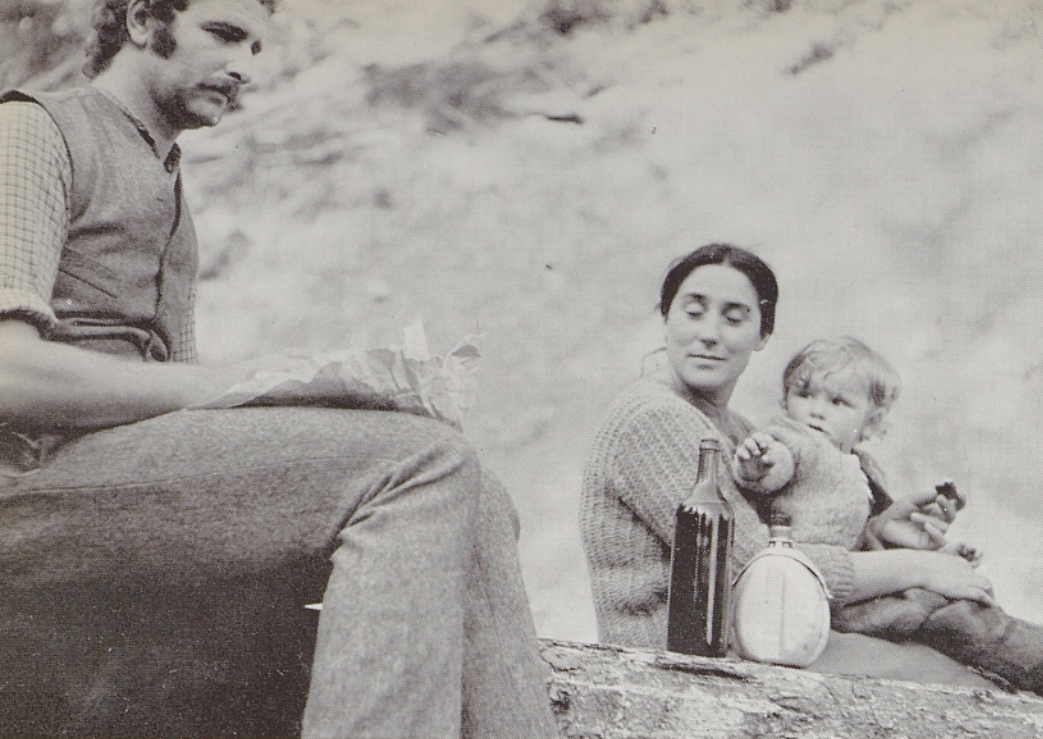
Poleg uvodne besede v rezijanščini je avtor prispeval predgovor s podrobno razlago rezijanske ljudske poezije, zatem pa je razvrstil 60 pesmi, vsako v rezijanščini in knjižni slovenščini. Pri Maleševi ilustraciji, ki jo objavljamo so naslednji stih:

Je prišel tudi tale pust,
al ljubega še ni bilo
in zame nikdar ga ne bo.

Vsakomur, ki mu je pri srcu vse tisto, kar je v zvezi z izročilom našega rodu, bodo Rožice ziz Rezije drage in dobrodošle.

S.

Radmanca Meta Franko in Varuh Iztok Jereb v »Ljubezni na odoru«

Jana Milčinski

Duletičeva »Ljubezen na odoru«

V teh dneh številni ljubitelji slovenskega filma z veseljem pričakujemo krstno uprizoritev filma »Ljubezen na odoru«. Film je narejen po literarni predlogi pisatelja Prežihovega Voranca, njegov scenarist pa je Vojko Duletič, ustvarjalec nepozabnega filma po romanu Ivana Cankarja »Na klancu«.

Delati filme po znanih literarnih stvaritvah velikih pisateljev je tvegano in odgovorno delo, kajti kolikor je bralcev, toliko je tudi predstav in težko, skoraj nemogoče je zadovoljiti vsakogar in vse. Kljub temu ali prav zato je film »Na klancu« spodbudil precej razprav, ali nam je upodobil tistega Cankarja, kakršnega poznamo in kot si ga želimo. Bilo jih je nekaj, ki so menili, da bi morala biti filmska zgodba o Klanecu prikazana drugače, mnogi so bili zadovoljni, vendar je bila ocena večine enotna: film »Na klancu« je po svoji umetniški vrednosti enakovreden vrednosti Cankarjeve literarne predloge. Zato nič čudnega, da si ga je ogledalo izjemno veliko gledalcev, imel je svečane premiere v vseh večjih krajih Slovenije, režiser Duletič pa se posebno rad spominja predstav na Koroškem — v Celovcu, Sv. Jakobu in Železni Kaplji, kjer so gledalci do zadnjega kotička napolnili dvorane in so iz hribovskih krajev prišli peš tudi več ur daleč, da so lahko videli filmsko podobo Cankarjevega »Klanca«. Če primerjamo Cankarjevo in Prežihovo literarno zapuščino, se nam zdi, da nam

prikazujeta dva povsem različna svetova. Cankar slika podobe iz sanj, veličino in bedo človeškega srca, niha med hrepenenjem in resničnim življenjem. Prežihov Voranc pa je izrazil epski pisatelj, realist, pozna kmečki svet v vsej neusmiljeni stvarnosti, njegova pripoved je kratka, plastična, njegovi junaki so trdoživi ljudje, silovite volje in neugonobljive odpornosti.

»Ljubezen na odoru« je že tretji film, posnet po Prežihovi literarni predlogi in drugi, za katerega je Duletič sam napisal scenarij. Ob scenariju, ki ga je pred dvajsetimi leti napisal za »Samorastnike«, hrani zanimiv spomin. Z dvema scenarijskima predlogama je obiskal ženo tedaj že pokojnega pisatelja in njegovega brata. Prebral jima je oba scenarija in bila sta tako navdušena, da mu je kasneje pisateljeva vdova prepustila do smrti pravico filmskih obdelav celotne Prežihove literarne zapuščine.

Žal so Samorastniki potem še deset let čakali na snemanje in režijo filma so zaupali drugemu režiserju. Šele v »Ljubezni na odoru« bo Duletič lahko pokazal, kako si zamišlja filmsko upodobitev Prežihovih junakov in njegovega sveta. Oživil bo zgodbo o Radmanci Afri, materi sedmih otrok, ki se ob postaranem možu noče odpovedati pravici do življenja, do ljubezni, ki jo ob drvarju Voruhu doživi strastno in naturno, pri tem pa se zaveda, da njena sreča ne sme

iztirati sveta njenih otrok. Čuti, da ji bo dano doživeti popolno, tudi duhovno srečo le tedaj, če bo poskrbela za svoje otroke. A tolikšne sreče v tem svetu zanj ni.

Zunanje okolje Prežihovih globač in odorov je Duletič našel nad Solčavo, za Savinjskimi Alpami, 1200 m visoko, v kraju, kjer imajo sosedje drug do drugega po uro in več hoda in kjer je narava čista in nespremenjena, ljudje pa še danes živijo podobno življenje, kot so ga živeli leta 1939, ko se je rojevala ta Prežihova zgodba (po resničnem dogodku). V takem arhaičnem, čistem svetu Duletič za snemanje ni rabil kulis, oblačila so si igralci sposodili pri kmetih in vse stranske vloge so odigrali kmetje — domačini. Glavno vlogo — Radmanco Afro je zaigrala Metka Franko, ki ji je to njena prva filmska vloga, sicer pa je že deset let igralka-amaterka v Primorskem dramskem gledališču v Novi Gorici. Režiser pravi, da bo to četrta največja ženska vloga v zgodovini slovenskega filma — igralska stvaritev polnokrvne ženske in matere.

Tudi Voruh — Iztok Jereb je igralec Primorskega gledališča, poleg njiju igrata še člana ljubljanske Drame Angelca Hlebce in Aleksander Valič, pa Afrini otroci, ki jih je režiser odbral med šolarji v Solčavi. Na ključnih mestih, kot razlago, je Duletič vkomponiral Prežihov originalen rokopis in njegovo živo besedo.

Snemanje tega filma je zahtevalo povsem drugačno delovno vzdušje kot Cankarjev sanjski svet ljudi s Klanca; takrat so iskali predvsem podobo notranjega sveta in tako so se po vsakodnevem delu, v pripravah za snemanje za prihodnji dan, pogovarjali dolgo v noč, ob svečah, ob kozarcu pijače. Tu pa se je morala vsa ekipa prilagoditi trdemu življenju kmečkega sveta. Delali so od svita do mraka. Snemanje je bilo končano v 27 dneh, v temperaturi pod ničlo in v strahu, da jih bo prehitel sneg.

Tudi glasba bo v tem filmu povsem drugačna. V filmu »Na klancu« je bila glasba, če govorimo s filmskim jezikom, v prvem planu, v »Ljubezni na odoru« pa bo v tretjem planu — kot odmev, ki daje gledalcu slutiti Afrino pravo, tudi notranje življenje, daje pa tudi upanje, da je kljub usodnosti naključja pred njo še zmerom svetloba nekega jutri. Glasbo je skomponiral Jože Kampač, naš znani harmonikar.

Film je v barvah, za kvaliteto posnetkov nam jamči Mile de Gleria, eden naših najboljših snemalcev.

Kje povsod živijo Slovenci

Belgija

V Belgiji so se začeli naseljevati Slovenci po prvi svetovni vojni, ko je nekoliko zaostalo izseljevanje prek morja. Prvi Slovenci so prihajali v Belgijo iz Westfalije, kasneje pa tudi iz Francije. Glavno naseljevanje je bilo v letih 1923—1929. Po podatkih belgijskega statističnega urada je bilo leta 1936 v Belgiji 5500 jugoslovanskih državljanov, od tega 50—60 % Slovencev. Leta 1939 je bilo tam samo še okoli 2500 Slovencev. Po virih iz 1972 je danes v Belgiji le še okrog 2000 Slovencev z družinskimi člani, všteti so povojni priseljenci.

Večina naših izseljencev živi v severovzhodnem delu države, v provincah Limburg in Liège. Zlasti v Limburgu so Slovenci precej strnjeno naseljeni v kolonijah, ki so nastale v bližini rudnikov. Večje naselbine so v krajih: Eisdén, Waterschei, Winterslag, Zwartberg, Zolder, Beeringen.

Precej jih je raztresenih v okolici Liègea ter v Seraingu pri Liègeu, kjer delajo v rudnikih in v železarnah. V srednji Belgiji živijo Slovenci v okolici Charleroi in so zaposleni v železarski industriji. Naše rojake najdemo tudi zahodno od tod v okolici Monsa, v krajih: Framerie, La Bouverie, Paturages. Tu živijo raztreseni, zaposleni so večinoma v tamkajšnjih številnih rudnikih. Manjši odstotek naših ljudi živi od obrti, nekaj je gostilničarjev in uradnikov.

Prvo slovensko društvo je bilo ustanovljeno leta 1925 v Eisdnu v pokrajini Limburg. Tu sta še danes dve društvi, eno je tudi v Seraingu pri Liègeu, pevski zbor pa imajo naši rojaki v Charleroiu.

Nizozemska

Pred prvo vojno je bilo na Nizozemskem le kakih 50 slovenskih družin, ki so se sem priselile iz Nemčije. Vsi drugi naši izseljenci so prišli v državo v letih 1925—1930, ko so začeli izkoriščati limburške premogovnike. V letu 1922 je bilo na Nizozemskem okrog 4000 Slovencev, leta 1940 pa nekaj čez 2000. Po letu 1930 je priseljevanje na Nizozemsko prenehalo, število naših rudarjev se je skrčilo tudi zaradi gospodarske krize; odhajali so v Francijo, Belgijo, Rusijo in tudi v domovino. Tudi zadnja vojna je pognala precej naših ljudi iz Nizozemske tako, da se je število skrčilo na eno tretjino, to je na okrog 800.

Slovenci so se na Nizozemskem naselili precej strnjeno v nizozemskem delu province Limburg, ki je v skrajnem jugovzhodnem delu države, ob belgijski in nemški meji, na prostoru premera največ 20 km, kjer so veliki premogovniki.

Po večini so bili rudarji, le malo je bilo industrijskih delavcev (Maastricht).

Večje slovenske naselbine so v krajih:

Heerlen (Heerlerheide),
Lutterade (Geleen, Lindenheuvel, Sittard),
Brunssum (Rumpen),
Hoensbroek,
Chevremont (Kerkrade),
Eygelshoven (Waubach),
Nieuwenhagen,
Maastricht.

Novega dotoka po vojni skoraj ni bilo. Po podatkih Republiškega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani je v letih 1969—1971 odšlo na začasno delo na Nizozemsko okrog 400 naših delavcev, od katerih pa se je polovica že vrnila.

Prvo slovensko društvo je bilo ustanovljeno leta 1926, v letu 1945 pa drugo.

Prvo obstaja še danes, vodi pa ga zelo aktiven drugi rod naših izseljencev. Imajo tudi folklorno skupino, pevsko društvo in dekliški krožek.

Luxemburg

Žal nam je, da iz te države nimamo podatkov o Slovencih, o krajih, kjer živijo in delajo ter o njihovem številu. Zato prosimo rojake, ki živijo v Luxemburgu, da se oglasijo in nam povedo vse, kar vedo o naših ljudeh v tej deželi.

Da so Slovenci tudi tu, vemo, ker pošiljamo v nekatere kraje našo revijo Rodno grudo. Po podatkih Zavoda za zaposlovanje je v letih 1968—1971 odšlo na začasno delo v Luxemburg 40 delavcev.

Oglasite se, prosimo, vaše odgovore bomo objavili v rubriki »Zemljevid slovenstva dopolnjujejo«.

TONČKA TRKAJEVA IZ EISDNU:

Slovenska beseda nadvse!

V belgijskem Limburgu, v Eisdnu, je med otroci naših rudarjev in seveda med starši zelo znana Tončka Trkajeva. Petnajst let že nadvse prizadevno vodi otroško skupino pri društvu sv. Barbare. Z vso ljubeznijo, ki jo zmore zares zavedno srce, prenaša na otroke lepote slovenske besede; uči jih pesmi, igrice, jih potrpežljivo vadi za nastope. In mnoge od teh pesmic in igrice napiše kar sama. Pred petimi leti nas je Tončka Trkajeva med poletnimi počitnicami obiskala s svojo skupino. Prišli so letovat na naše morje. To je bil za mnoge od teh otrok prvi stik z domovino staršev. Bilo je slovesno in tudi ganljivo, ko so otroke naših belgijskih rudarjev na ljubljanski železniški postaji pozdravili ljubljanski pionirji z rdečimi nageljni in jim zaželeli dobrodošlico.

To je bilo pred petimi leti. In danes? Otroci iz tiste skupine so zrasli, nekateri že odrasli. Pa Tončka, kako je z njo. Pisali smo ji in jo povprašali. Kmalu smo prejeli njen odgovor.

»Rada vam odgovorim na vprašanja,« piše Tončka. »Kakor vam je znano, sem doma iz Šmarjeških Toplic. Z možem sva odšla v Belgijo v marcu 1928. Meni tukaj ni bilo všeč, njemu pa. Ni mi preostalo drugega, kakor vdati se v usodo. Naj omenim še to, da je najtežje, če človek ne razume jezika, ki mu je potreben. Čas je mineval. Vsemu sem se privadila, tudi tukajšnji govorici. A najljubša mi je ostala slovenska beseda. Leta 1959 sem začela poučevati našo mladino, učili smo se recitirati, nekaj časa smo uspevali tudi v petju. Igrice in recitacije napišem kar sama. Otroci so, kakor tudi še zdaj, radi hodili na vaje. Prvi so zdaj seveda že odrasli. Nekaj jih je že po službah, eni pa še študirajo. Juli G. in Olga S. sta že poročeni in imata vsaka po enega sinka. Prav vsi pa žive v bližini.

Kadar se srečamo, je še vse tako, kakor je bilo nekoč. Veselo si stisnemo roke, tu in tam se še pritisne kakšen poljub. Vsi ti so že odrasli in ti, ki danes odra-

Tončka Trkajeva med »svojo« mladino ob obisku Slovenije v letu 1967

ščajo, so vredni pohvale. Da, mladina je v veselje ne samo članom društva sv. Barbare ampak tudi drugim, ki radi prihajajo na naše prireditve, med temi tudi domačini Flamci.

Na žalost pa bom morala opustiti to svoje delo, ki mi je bilo v veliko veselje, to pa ne samo zato, ker mi bo v kratkem že sedemdeset let, pač pa tudi zaradi slabega zdravja. Žal mi je za to. Seveda pa bom rada obiskala vsako prireditev, dokler mi bo to mogoče.

Trdno upam, da bo naša mladina tudi vnaprej rada delovala pri društvu sv. Barbare in da bo zvesta novi učiteljici, kakor je bila meni.

Ob tej priliki se lepo zahvaljujem staršem, ki so mi svoje otroke zaupali in jih prosim, da to store tudi v bodoče, saj se s tem krepim in širi naša lepa slovenska govorica. Vam mladim pa polagam na srce: Spoštujte društvo sv. Barbare, ki je društvo rudarjev. Vaši očetje, stari očetje, bratje in strici so se mučili v globokih rudniških rovih, da je vam danes lepo. Tega ne pozabite.

Lepo pozdravljam vse člane društva sv. Barbare in mladino v Eisdenu.

Švica

Naš mladi rod v Luzernu

V septembrski številki naše revije lani smo objavili obširen članek o prvi slovenski šoli v Švici, ki ga je napisala učiteljica te šole, Marija Omahnova. To je šola v Luzernu, ki so jo organizirali

starši sami: poiskali so slovensko učiteljico in šolski prostor, sami tudi vse plačujejo in izmenoma vozijo otroke k pouku. Do zdaj je malih učenčkov 12, prav gotovo jih bo pa kmalu več. Nekatere od teh vam predstavljamo na sliki, ki nam jo je poslala njihova prizadevna učiteljica Omahnova. Večinoma so rojeni že v Švici in obiskujejo prvi ali drugi

razred švicarske šole. Tako z nemškim kakor s slovenskim jezikom imajo še težave, po njihovih bistrih, nasmejanih obrazkih pa spoznate, da jih bodo kar hitro premagali. Vse priznanje staršem, učiteljici Mariji, malim šolarčkom pa topel pozdrav. In čimprej nam kaj napišite za otroško stran Rodne grude!

Slikano v aprilu 1972: učenci slovenskega pouka v Luzernu, ki ga vodi učiteljica Marija Omahnova

Nemčija

Ustanovila si bosta dom in družino

Iz Nemčije smo prejeli prijazno pismo in sliko. Poslala ju je Slavica. Takole piše: »Upam, da se še spominjate mojega prijatelja Toniya Fužirja, ki je prišel iz Avstralije in je leta 1971 na izseljenem pikniku v Škofji Loki na licitaciji dobil veliko medeno srce Slovenske izseljenke matice. Toni se vas velikokrat spomni. V Rodni grudi sem tudi prebrala članek o tem, kako se je težko prebival v Avstraliji. A zdaj bo

Slavica in Tony Fužir na počitnicah v Švici

vse drugače. V kratkem se nameravava poročiti. Uredila si bova lep dom in družino, da se ne bo več treba klatiti po svetu. Toni je zelo priden in dober. Kmalu na svidenje!»

Vso srečo draga Toni in Slavica!

ZDA

Uspelo praznovanje Slovenskega dneva

Lansko praznovanje Slovenskega dneva v Chicagu je bilo posebno slovesno in udeležba je preseгла vsa pričakovanja.

Gospodična Slovenskega dneva Marija Kreslin

Na Slovenskem dnevu v Chicagu je lani prejel odlikovanje znani rojak Louis Žefran, ki je zelo delaven v tamkajšnjih slovenskih organizacijah. Poleg njega je »gospodična« Marija Kreslin in urednica Zarje Corinne Leskovarjeva

Obe svetoš Stefanski dvorani sta bili nabito polni. Močan vtis na navzoče je napravila nova odrska dekoracija — slika Bleda s cerkvico na otoku, ki jo je posebej za to priložnost naslikala znana slovenska umetnica iz Chicaga Emilija Razman-Bucikova.

Program je pričel predsednik Slovenskega radijskega kluba dr. Ludvik Leskovar, ki je zaželel zbranim dobrodošlico, zatem je mladina Slomškove sobotne šole pod vodstvom Fanike Humarjeve zapela ameriško in slovensko himno, žaromet pa je osvetlil obe zastavi. Gospodična Slovenskega dneva, Marija Kreslin, je

nato v obeh jezikih prebrala guvernerjevo in županovo proklamacijo o Slovenskem dnevu.

Zatem je zazvenela slovenska pesem, ki jo je prinesel iz Slovenije ansambel Henček in njegovi fantje. Množica je z napetim zanimanjem sledila vsaki njihovi točki. Po splošnem mnenju se njihov koncert lahko uspešno meri s prejšnjimi gosti iz domovine.

Kongresnik Roman Pučinski je izročil Slovenskemu radijskemu klubu ameriško zastavo, ki je plapolala na Kapitolu in čestital k 22-letnemu kulturnemu delovanju. Slovensko odlikovanje je bilo letos izročeno znanemu rojaku Louisu Žefranu iz ugledne slovenske pionirske družine v Chicagu, ki je zelo delaven v slovenskih organizacijah in podpornik fare in naselbine. Njegov oče je bil v glavnem odboru KSKJ, njegova soproga pa je glavna odbornica pri Slovenski ženski zvezi.

Znani »polka ambasador« Tony Petkovšek je prinesel pozdrave iz Clevelanda. Član uredništva dnevnika »Chicago Today«, je čestital dr. Leskovarju, katerega je demokratska konvencija za državo Illinois soglasno izvolila za enega izmed predsedniških selektorjev. To je bil prvi Slovenec v državi Illinois, ki je bil deležen te ustavne funkcije. Izvoljen je bil kot predstavnik sedmega kongresnega okrožja, ki obsega slovensko naselbino, vključno čikaški »down-town« z nad četrto milijona prebivalcev.

Po koncertu so v drugi dvorani igrali mladi fantje in dekleta, med njimi tudi prizadevna Mary Pirih, ki je že večkrat uspešno nastopila na prireditvah. Ta skupina je lani poleti odnesla v Springfieldu državno prvenstvo kot najboljši »combo« orkester.

Po uradnem delu programa se je razvila domača ljudska veselica ob domačih zvokih priljubljenega Henčkovega ansambla.

Na proslavi Slovenskega dne v Chicagu je udeležba lani preseгла vsa pričakovanja. Navzoči so lepo sprejeli tudi posebej za to priložnost izdelano dekoracijo Bleda z otočkom, ki jo izdelala Emilija Razman-Bucik

Spomini so lepi

Hvala za opis najine 60-letne skupne življenjske poti. Zdaj pa je že 61 let. Z osebjem Matice sem se prvokrat srečala ob svojem obisku pred 20 leti, zadnjič pa oba z Johnom pred 12 leti. Takrat sva obiskala sorodnike v Ljubljani, kjer sem se jaz šolala. Moj rojstni kraj pa je Novo mesto. Tam sem zagledala »luč sveta« leta 1891. Moj oče je bil Anton Virant — Vrščajev iz Iga pri Ljubljani. Njegov dom še stoji. Mama je bila z veleposestva Kot v šentruperški fari na Dolenjskem. Ker je stric Primož, ki je bil v prvi svetovni vojni major, zapustil posestvo, ga je prevzela država. Ob mojem prvem obisku je bil tam mladinski dom za sirote. Zelo prijazno so nas sprejeli in otroci so nam zapeli v pozdrav. Ko sva bila drugič v Sloveniji, je imela to posestvo kmetijska zadruga in je na njem živel več družin. Med njimi sva našla tudi znanca. Tudi ti so naju lepo sprejeli in nama postregli. Obujali smo lepe spomine. Spomnila sem se časov izpred 65 let, ki sem še bila doma: kako smo lovili ribe in rake, obirali grozdje itd. Tudi moj mož John je užival domovino Slovenijo po 65 letih. Doma je iz Iške Loke, kjer se je rodil leta 1890. Njegov oče Jožef Kumše je bil znan krojač in je šival obleke za vse okoličane. Mati Elizabeta pa je bila iz Juhove družine. Tudi John se je pri očetu naučil krojaštva, a v novi domovini se je s tem ukvarjal le za domačo rabo.

Po bolezni na srcu in dveh operacijah na očeh lahko zopet prebiram Rodno grudo in druge novice. Zelo so mi pri srcu lepe barvne slike krajev. V lanski majski številki sem iskala tudi sebe med tistimi otroci na majskem izletu v Muljavi. Da, tudi mi smo včasih tako lepo praznovali. Še bi rada videla lep napredek Ljubljane, pa brata, sestro in nečaka. Lep pozdrav vsem sodelavcem Rodne grude in vsem po svetu srečno novo leto! Stara naročnika

Vida in John Kumše iz Loraina, Ohio

Proslava lanskega Dneva republike v Sallauminu je bila v prostorih nove gimnazije

Veleposlanik SFRJ v Franciji N. Dizdarevič se zahvaljuje za tople sprejem in šopek

Predsednik Združenja Jugoslovancev Justin Čebul izroča veleposlaniku N. Dizdareviču spominjsko rudarsko svetilko z željo, da bi ga dolga leta spominjala na naše rudarje

Francija

Odlikovani društveni delavci

V soboto, 16. decembra 1972, smo veselo praznovali naš družinski večer v polni dvorani Vitkovski v Freymingu. Bilo je res prijetno. Večer nam je mineval v lepem društvem prijateljstvu, da smo praznovali skoraj do dveh jutraj. Člani so bili pogoščeni z jedjo in pijačo, tudi plesalci so prišli na svoj račun. Nadvse privlačna je bila za vse tudi tombola in so bile tombolske tablice kar hitro razprodane. Zatem smo bili pa veselo presenečeni, ko nam je naš mladi predsednik Franci Pouh v imenu društva izročil medalje kot priznanje za društveno delo. Ta častna priznanja so prejeli odborniki, ki delajo pri društvu od leta 1945 dalje. Vsi smo bili zelo ponosni, da je bil med odlikovanci tudi naš priljubljeni generalni konzul Anton Lah iz Strasbourga. Poleg njega so prejeli medalje še večletni predsednik društva Jadran Jože Čadej, večletni blagajnik Franc Cindrič in Franc Vodenik, Anton Škruba, Jože Kosce, Ciril Černigoj, Stanko Glogovšek, Franc Pouh (oče), Ferdinand Pinter, Adolf Garber, Karol Černec, Štefan Adamič, Štefan Brezovšek, Blaž Mrgole, Franc Slak, Jože Ravščak in Franc Zajc. Odlikovance je počastil otroški zbor z dvema pesmicama. Iskrena hvala mladim odbornikom, posebej predsedniku Francu Pouhu, da so se spomnili starejših društvenih delavcev.

Anton Škruba

Kanada

Novoletno praznovanje

Kakor vsako leto so naši ljudje po tujih deželah (kakor mi doma seveda!) svečano in veselo pričakali novo leto. Prvo poročilo o takšnem praznovanju smo prejeli iz Toronta. Tam je Kanadsko-jugoslovanski radio klub priredil kar dvoje praznovanj. Dne 30. decembra so praznovali otroci. Prireditelj je bila v prostorih radio kluba. Bilo je prijetno in veselo. Seveda je vse posebej razveselil dedek Mraz, ki je prišel k otrokom težko obložen z darili.

Na Silvestrovo pa so se zbrali odrasli v slavnostni dvorani Old Spain Tavern na Bloor st. Na programu je bil igrani film

»Potovanje okrog sveta«, v katerem igra glavno vlogo znani beograjski humorist Čkalja, kviz tekmovanja, izvolitev najlepšega para novoletne noči itd. Igral je orkester »Mladi«.

Avstralija

Uspeh skupnih prizadevanj

Po dobrem letu in pol po ustanovitvi Slovenskega kluba Triglav v Sydneyu so doživeli pomemben dogodek, ko so prevzeli v last zemljišče, kjer bo stal njihov društveni dom. Tudi sama lega tega zemljišča je nadvse ugodna, saj je v zahodnem delu mesta, ki je najbolj naseljen z našimi ljudmi. Ob prevzemu zemljišča se je odbor sestal na svečani seji. Na svojem zemljišču so takoj začeli s prirejanjem družabnih prireditev. Poseben gradbeni odbor je sklenil, da bodo gradili postopoma. Najprej bodo zgradili del ploščadi in postavili nad njo streho, da bodo dobili pokrit prostor. Zatem bodo ploščad podaljšali in obzidali in s tem dobili ustrezne prostore, kjer bo kuhinja, pisarna, gostinska soba, soba za igranje biljarda, skladišče itd.

Kasneje, ko si bodo lahko zgradili svoj pravi društveni dom, bodo to zgradbo prepustili mladini.

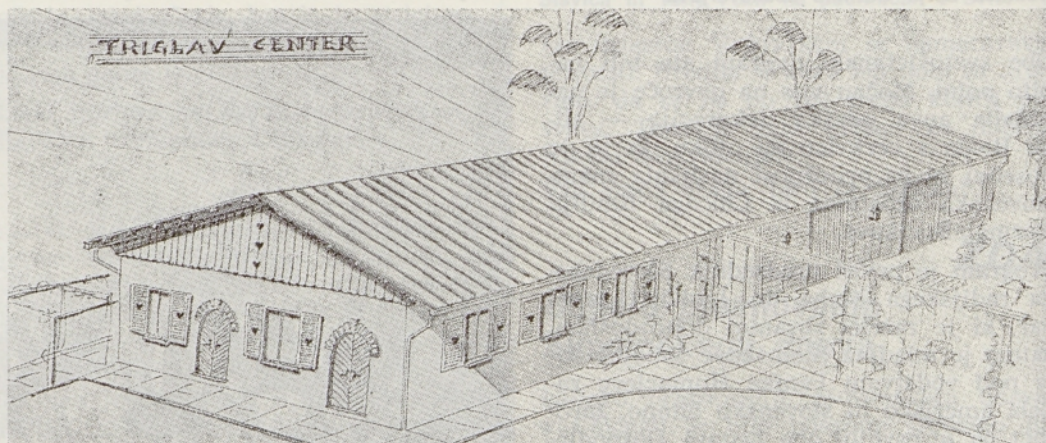
Slovenski izseljenski par na Kmečki ohceti — pride iz Avstralije

Po posredovanju Slovenske izseljenske matice se bosta na letošnji Kmečki ohceti v Ljubljani kot slovenski izseljenski

Dušica in Ivan iz Sydneya, naš slovensko-avstralski par na letošnji Kmečki ohceti v Ljubljani

Sydneyu, njen izbranec Ivan je pa odbornik društva Planica iz Wollongonga že od ustanovitve. Seveda se bo mladi par poročil v slovenski narodni noši. Naši rojaki v Avstraliji bodo skušali s parom organizirati skupinski izlet v domovino.

Približno taka naj bi bila zgradba na lastnem zemljišču »Triglava« v Sydneyu

Čutim se predvsem Slovenca

Med rojaki, ki so preživeli med nami v svojem rojstnem kraju novoletne praznike, sta bila tudi Jože Culkar in njegova soproga Elise iz Chicaga. Jože Culkar je začel letošnje leto s pomembnim jubilejem: že celih 25 let je predsednik Slovenske narodne podporne jednote, največje organizacije slovenskih izseljencev v Ameriki, ki se med drugimi skupinami pripravlja za velik skupinski obisk svojih članov v Slovenijo. Culkarjeva sta prišla na obisk k domačim in znancem, ki jih imata na raznih koncih naše dežele, v Ljubljani sta se pa ustavila pri Franku Japiču. Tam ju je obiskal novinar Dela **Bogdan Pogačnik**, ki je zatem v Delu v nedeljo, 7. januarja, objavil zanimi v razgovor z Jožetom Culkarjem, iz katerega povzemamo naslednje:

Oče in mati sta bila iz Drage pri Višnji gori na Dolenjskem. Oče je rudaril najprej v Nemčiji, kjer se je navzel socialističnih idej, in ko se je pozneje znašel v Ameriki, se je tudi tam jel zavzemati za delavske pravice. »Kolikokrat so očeta zaradi tega vrgli iz službe in nam zagrozili, da nam zažgo streho nad glavo. V desetih letih smo se morali seliti kar štiridesetkrat iz kraja v kraj; oče je živel pod 26 različnimi imeni in končno kot Joe Liber, star komaj 44 let, umrl. Mati je umrla tri leta za tem, stara komaj 43 let. Meni, ki sem bil najstarejši med otroci, je bilo takrat 13 let; bili so še 2 brata in 3 sestre. Hoteli so nas raznesti, a odločil sem, da bomo zrasli skupaj. Bili so trdi časi.«

Tudi mladi Jože je delal v času krize v rudniku v Johnstownu, pozneje pa v tovarni. Še zdaj ima oble delavske roke. Toda z voljo in spretnostjo je pomagal postaviti na trdne osnove največjo slovensko delavsko bratsko skladnico v ZDA: SNPJ. Ta organizacija, ki ni niti politična stranka, niti sindikat, pač pa predvsem zavarovalnica z delavskim in v začetku tudi narodnostnim značajem, združuje danes okrog 66.000 članov oziroma 72.000 zavarovalnih polic s kapitalom čez 25 milijonov dolarjev, oziroma okrog 65 milijonov zavarovalniških dolarjev. »V naši jednoti je vsak član delničar; mi sami nimamo dobička, ampak s presežkom podpiramo kulturo in prosveto, onemogle člane in društva. Smo pa zadnje čase začeli deliti tudi dividende našim članom in tako bomo letos izplačali našim vlagalcem nazaj celih 370.000 dolarjev.«

SNPJ je tako najmočnejša slovenska ameriška zavarovalniška ustanova, čerav-

no ni najstarejša; najstarejša je Kranjska katoliška jednota.

Pač pa je obžaloval, da so marsikatero vzajemne zavarovalnice začele tudi z amerikanizacijo svojih prvotnih imen izgubljati svojo identiteto. »Celo v Clevelandu, za katerega pravijo, da bo tu slovenska beseda v ZDA najdlje kljubovala, so nekdanjo Slovensko dobrodelno zvezo prekrstili v American Mutual Association... Pri nas v Chicagu so nasprotno celo mladi v SNPJ vztrajali, da ime ostane, kot je bilo. Seveda pa je res, da že dolgo nismo več samo slovenska bratovska skladnica, ampak zelo mešana glede na narodnost. Včasih je moral biti vsaj eden izmed zavarovanih zakoncev slovenskega porekla, danes pa je lahko vsakdo, ki plača. Je pa vendar še vedno okrog 80 odstotkov članov slovenskega rodu, seveda tja do tretje in četrte generacije. Samo SNPJ je razdeljena na 450 podružniških društev, tako imenovanih Lodge. »Včasih jih je bilo več. Ponekod, zlasti tam, kjer so z zapiranjem rudnikov usah-nile naše naselbine, so zamrla tudi društva, npr. v Pennsilvaniji, Ohio, Wyomingu, Utahu in drugod. Društva se med seboj povezujejo v federacije, da lažje delujejo. V Chicagu imamo tako federacijo z osmimi društvi, v Clevelandu pa s 26 društvi; v Pennsilvaniji imajo za 160 društev 4 federacije. Poleg tega imamo v SNPJ še 31 mladinskih krožkov — npr. v Chicagu za 8 društev 1 mladinski krožek — v katerih mlade uvajamo v petje, dramatiko, parlamentarno nastopanje ali rokodelstvo. »Med najbolj prizadevnimi mentorji mladih so v Clevelandu Cilka Valenčič in Paulina Debevc, v Chicagu pa Culkarjeva že poročena hči Silvija Hosek. Posebej pa so ponosni na novi rekreacijski park SNPJ v Pennsilvaniji z dvorano, kopališčem in vikendi na površini 200 hektarjev.

»O, jaz se čutim predvsem Slovenca, čeprav sem ameriški državljan in svojega slovenskega rodu se nikoli ne sramujem, nasprotno, ponosen sem nanj,« je široko zakrilil Culkar in menil, da ima občutek tudi za vse Slovence nasploh, te, ki so v Jugoslaviji in one v zamejstvu, na Koroškem in v Italiji. »Po moji oceni se je tudi v Ameriki prav zdaj tretji in četrta generaciji šele začel prebujati posluš za to, od kod smo. Tudi v šolah in celo na univerzah kažejo mlade generacije, pa tudi sami Američani vse več zanimanja za te priseljene narodnostne kulture. Zadnji čas bi že bil, da bi izdali neko izčrpno zgodovino Slovencev v angleščini, ne le ameriških Slovencev, ampak nasploh, za katero bi bilo veliko kupcev.«

Štrumbeljeva iz Clevelanda

Prisrčna, vedno vesela, mladostna, prijazna — takšna sta Jenny in Feliks Štrumbelj iz Clevelanda. Lani poleti smo ju spet srečali med nami v starem kraju. Sem in tja sta šla: na obiske k sorodnikom, na izlete in izseljenske prireditve in malo v toplice. Pa jima je čas med nami, kakor drugim, kar prehitro potekel. Kadar sta bila v Ljubljani, sta se mimogrede večkrat oglasila v uradu Matice. Enkrat ob takšni priložnosti sem ju ujela za kratek pogovor.

Feliks je po rodu Dolenjec. Doma je iz Vinkovega vrha pri Dvoru. Tam se je rodil leta 1897 kot najmlajši med devetimi otroci. Pa je šel v Ameriko, se ustavil v Clevelandu in tam ostal. Polnih 38 let je delal v veliki tovarni dvigal in bil tam leta 1962 upokojen. Seveda je zavzeto sodeloval tudi pri društvih. Pri društvu Naprej št. 5 SNPJ je bil nekaj časa podpredsednik in zatem zapisnikar. Z ženo in hčerko je sodeloval tudi pri Zarji, kjer je zdaj še podporni član. Igral je pri dramskem društvu »Ivan Cankar«. Nastopil je v Jurčičevi drami »Domen«, Gorkega »Na dnu« in drugih. Ima hčerko in vnučki: Nancy in Stazy. Svojo Jenny si je za vselej »pridobil« po šestih letih vdovstva. Tudi ona je bila vdova. Jenny je Notranjka, iz Bezuljka pri Cerknici. Leta 1920 so se njeni starši s petimi otroki izselili v Ameriko, kjer danes žive še tri njene sestre. Jenny se je takoj po prihodu omožila. Njen mož je bil doma iz Dolenje vasi pri Jelšanah. Dvainštirideset let sta preživela skupaj, vzgojila tri otroke. Jenny je devetnajst let delala v tovarni peči. Tudi ona ima danes seveda vnučke.

Feliks Štrumbelj je petkrat obiskal stari kraj. Dvakrat sam, trikrat z Jenny in obljubila sta, da se kmalu spet vidimo. Le pridita še in še.

Ina

Počilo je - srce

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Bil je na tekmi. Ko je gostujoča ekipa dala domači gol, se je zgrudil. Mrtev! Dogodek, ki vsakogar pretrese.

Tako kot nas pretrese novica, da je človek po dvajsetih letih življenja v tujini nenadoma umrl, ko se je po dolgem času vrnil v domači

kraj. Smrt ga je pokosila, izdalo ga je srce. Ljudje navadno rečejo: »Od sreče mu je počilo srce.

Takšni žalostni dogodki niso redkost v času, v katerem živimo. Ali je možno, da samo duševni vzroki povzročajo celo smrt?

Koga ubijajo čustva?

V starejših romanih lahko večkrat bremo, da je junakinja dobila »živčno mrzlico«, ko se je razočarala v ljubezni. Takrat si tega niso znali razlagati. Danes poznamo povezanost psihičnih in telesnih procesov. Ne govorimo več o »ljubezenski-živčni mrzlici«, toda srce je še vedno glavni del našega telesa.

Srce je najbolj pod vplivom različnih čustvenih stanj — najbolj je ogroženo in pogosto trpi zaradi čustev strahu, razburjenja, jeze in žalosti. Vendar, tudi ta tesna povezava srca s čustvi ima svoje meje. Znanstveniki dvomijo, da bi lahko človek z zdravim srcem v trenutku umrl zaradi vpliva psihičnih sil in procesov. Če pa kdo umre tako, potem je skoraj gotovo bil bolan na srcu, ki ni moglo prenesti obremenitve čustvenega razburjenja. Najbolj pogost vzrok, da zataji srce v času močnih psihičnih razburjenj, je zoženje koronarnih žil srca. Gre za organsko okvaro, ki je precej pogosta.

Kdo uravnava psihične in telesne procese srca? Delovanje srca uravnava del možgan, ki se imenuje hipotalamus, ki je središče psihičnih efektov in vegetativnih reakcij, kot so npr. utripanje srca, krvni pritisk, delovanje črevesja, delovanje žlez itd. Bistveno, kar moramo vedeti za razumevanje vpliva duševnih razburjenj na krvni obtok: v hipotalamusu obstajata dve različni vrsti nasprotujo-

čih si živcev: sympaticus in vagus. Draženje sympaticusa poveča hitrost delovanja srca in puls ter moč posameznih srčnih utripov. Če se spomnimo česa neprijetnega, začne srce hitreje utripati. Sympaticusu pomaga še hormon nadledvične žleze — adrenalin. Ko se sympaticus razdraži, se poveča izločanje adrenalina iz nadledvične žleze in tako ta hormon prek srca povišuje krvni pritisk.

Danes je najbolj jasna in znana vezjemna povezava duševnih dogajanj in celotnega sistema srca in krvnih žil. Toda, na psihične vplive lahko reagirajo tudi drugi telesni organi. Kdo ne pozna občutljivosti želodca na različna razburjenja? Tudi druge bolezni niso brez povezave z dušev-

vega vzroka. Ljudje z boleznijo psihičnega izvora prikazujejo svoje težave obširno in zelo slikovito; prizadevajo si, da ne bi česa pozabili. Slikovitim opisom se navadno pridružijo še bolnikove izjave, da težave niso trajne, ampak da se kažejo občasno. Še nekaj: kadar bolnik pove, da vse, kar ga muči ne vpliva na spanje, potem je vzrok več za domnevo, da gre za bolezen, ki je posledica psihičnih napetosti.

Telesnih bolezni ne povzročajo le psihične napetosti, ampak tudi nenadna prekinitev duševnih napetosti. O tem pričajo različni primeri. Neka žena se je na primer več let hudo pravedala za razvezo zakona. Ko je naposled dosegla svoji cilj in ko so se kmalu zatem osamosvojili še otroci, je zbolela za rakom na prsih. Lahko bi pomislili, da se je vse to po naključju zgodilo hkrati. Strokovna li-

Milenko Pegan: Osamljeni

nimi dogajanjem. Sladkorna bolezen, zlatenica, astma in migrena so bolezni, ki se pojavijo po močnih psihičnih razburjenjih. Pravih telesnih bolezni pa ne povzročajo masovna razburjenja, kot so nerazumevanje s predstojniki v službi, konflikti z zakonskim tovarišem, občutek ogroženosti, strah, bolečine in drugo. Bolezen izzovejo pogostejše podzavestni, skriti konflikti, neizpolnjeni nagoni in želje, nezadovoljstvo z okoljem, pa tudi z ljudmi nasploh, nerealne ambicije in naposled — nezadovoljstvo s samim seboj.

Tako lahko nastane mnogo težav, katerih zdravljenje zahteva precej časa, saj navadno ni lahko ugotoviti pra-

teratura opisuje še mnogo primerov, ki dokazujejo, kako usodna je lahko tudi prekinitev napetosti. Kolikokrat smo na primer slišali, da je kdo umrl kmalu potem, ko so ga upokojili. Naposled se je otresel vsakodnevnih skrbi, počutil se je dobro, toda na veliko presenečenje okolja je nenadoma umrl.

Kljub vsemu ni razlogov za preplah. Zaradi psihičnih obremenitev umre relativno malo ljudi. Pomembna je namreč tudi vloga osebnostne strukture, nagnjenost značaja in vse tisto, kar odloča, ali bomo prek različnih psihičnih razburjenj »šli« brez posledic, ali pa bomo dopustili splošni »zlom«.

»Ljubezen gre tudi skozi želodec, moje dekle!«

Tako večkrat pravi vaš mož, malo za šalo in malo zares, kakor ste nam povedali s svojim pismu, draga naročnica Marjanca iz Avstralije. Nekaj nad pol leta sta poročena in rada se imata. Vsak s svojega konca Slovenije sta doma in pri obeh doma so dobro po domače kuhali. Pri možu mama, pri vas pa predvsem starejše sestre, ker je mama bolehná. V Avstraliji sta se srečala in spoznala ter se zmenila za skupno pot. Oba sta prepričana, da sta prav izbrala. Vajin začasni domek je skromen: opremljena sobica in souporaba kuhinje. A najemodajalci so obzirni. Oba ves dan delata. Opoldne se hranita v obratni menzi. Hrana je sicer izdatna, nima pa domačega okusa in zato si želita zvečer privoščiti kaj po domače. Mož pravi, da je bila njegova mama predvsem mojster pri pripravi golaža. Kar na razne načine ga je znala pripraviti. In to je bila »nebeška« jed. Golaža ni težko pripraviti. Tudi v konzervah se dobi. A vi in vaš mož tega nočeta, seveda. No, in zdaj bi želela od nas nekaj nasvetov za pripravo dobrega golaža.

Sama po mojem kar znam pripravljati različne golaže, a zaradi vas, ljuba Marjanca, sem pogledala še v kuharsko knjigo, pa vam bom povedala, kaj in kako tam piše.

Sočni goveji golaž pripravi takole: Pol kilograma govedine (bočnik, pleče ali vrat) razrežemo na večje kose. Dve veliki čebuli narežemo na rezine ter popražimo na segreti maščobi. Še preden zarumeni, dodamo meso, solimo, pokapamo malo s kisom ter začnimo z naslednjimi dodatki: žlico paradižnikove mezge ali politi s svežim paradižnikom, 2 žlicama sladke paprike, malo kumine, strtim česnom, ščepom majarona, nekoliko popražimo in zalijemo z nekaj zajemalkami juhe ter kuhamo, da se meso zmehča. Zatem golaž opravimo z žličko moke in ko dobro prevre, omako pretlačimo. Namesto z moko lahko golaž zgostimo tudi z enim drobno naribanim surovim krompirjem. Pretlačeni golaž še enkrat prevremo. Okus lahko še popravimo z žlico belega vina. Okus golaža lahko spremenite. Lahko mu dodate več vina in je to vinski golaž. Če mu vmešate nekaj dušenih gobic (lahko svežih, suhih namočenih ali vložnih) — je to golaž na lovski način. Če golažu dodate dušeno svežo papriko, je to golaž na srbski način. Z dodatkom narezanih kislih kumaric pa dobite — krokarski golaž, ki je posebej zaželen jed po kakšnem praznovanju.

Prav okusen je tudi **telečji paprikaš**, ki ga pripravimo na podoben način, le da vzamemo primeren kos teletine, morda malo manj čebule, omaki pa poleg ostalih začimb dodamo še lovorjev list. Prav nazadnje pa dodamo golažu še žlico dobre kisle smetane. Na Madžarskem dodajajo telečjemu paprikašu tudi žlico gosto vkuhane rdeče sveže paprike.

Prav imenitni so tudi razni drugi golaži, kjer uporabimo poleg razno sočivje, kakor npr. stročji fižol, presno zelje, krompir itd.

Segedinski golaž je posebej v zimskih mesecih prav prijetna in zaželena pozivitve našega jedilnika. Pripravimo ga (za 2 osebi): kos ne preveč mastne svinine (30 do 40 dkg) razrežemo na manjše kose. Na maščobi popražimo dve srednji drobno sesekljeni čebuli in ko napol zarumeni, dodamo meso, solimo in pražimo. Nato zalijemo z nekaj žlicami juhe, dodamo strok strtega česna, kumino, žlico paradižnikove mezge in žlico sladke paprike, premešamo, zalijemo z juho in vmešamo pol kg kislega zelja. Če je zelje preveč kislo, ga prej v topli vodi prevremo in odcedimo. Vse skupaj premešamo in počasi dušimo. Ko se meso zmehča, ga opravimo z žlico moke, lahko pa tudi naredimo iz nekaj žlic kisle smetane in žlice moke podmet, ki ga dodamo in jed prevremo. Kaj postrežemo h golažem? Različne priloge: kruhove, krompirjeve ali vodene cmoke, peteršiljev krompir, testenine, polento, žgance itd.

Tako smo se na vašo željo, draga Marjanca iz Avstralije, pomenili malo o pripravi golažev. Pa še to je važno: kadar pripravljamo svoji družini to ali ono jed, bodimo pri tem prizadevne, potrudimo se. Vem, da je včasih to težko, da hitimo, ker nas čas priganja, da smo slabe volje, ker smo bile morda ves dan na delu in smo utrujene, pa tako hitimo tudi pripraviti jedi. Takšna jed se pa le malokrat posreči. Če imamo malo časa, se odločimo za pripravo takih jedi, ki se enostavno in hitro naredijo, kadar pa je časa več in smo manj utrujene, pa pripravimo kaj bolj zahtevnega.

Pripravljeno jed okusno servirajmo. Saj ni treba, da za to porabimo ne vem koliko krožnikov, tudi z manj posode, a z različnim pogrinjkom se da postreči z jedjo tako, da bodo tisti, ki bodo sedli k mizi, videli, da je vse pripravljeno res z ljubeznijo. To pa je pomembno.

I. S.

Kosilo po domače

Svinina s hrenom in krompirjem

Prekmurski külinji

Solata s smetano

Pečena polnjena jabolka

Svinina s hrenom in krompirjem

Kos svežega, ne preveč mastnega svinjskega mesa (primeren številu članov) zrežemo na večje kose in damo kuhat v mrzlo vodo, ki smo ji dodale peteršilj, nekaj zelene, strok strtega česna, nekaj poprovih zrn, ščep kumine, pol čebule, sol in kozarec dobrega kisa. Ko je meso že skoraj mehko, dodamo nekaj olupljenih na večje kosce zrezanih krompirjev. Kuhano jed damo v večjo skledo ter jo zatem, preden z njo postrežemo, potresemo z nastrganim hrenom.

Külinji

Külinji so priljubljena prekmurska jed. Naredimo testo kakor za rezance iz dveh do treh jajc in primerne količine moke. Pustimo, da malo počiva, zatem ga tenko razvaljamo ter narežemo na tri prste široke kvadrate, ki jih skuhamo v osoljenem kropu. Kuhane odcedimo in stresemo v kozico, kjer smo raztopile mast. Povrh jih polijemo z gosto smetano in protresemo z makom.

Smetanova solata

Endivijo, štrucarico, ledenko ali kakšno drugo zeleno solato očistimo, operemo, damo v skledo in solimo. Dva decilitra smetane segrejemo, dodamo kozarec razredčene kisa, zmešamo, polijemo po solati, zmešamo in s solato postrežemo.

Pečena polnjena jabolka

Lepa, enako velika jabolka dobro operemo (za vsako osebo vzamemo dva) in jim izločimo peške. Izdolbino zatem napolnimo z marmelado ali s sesekljanimi orehovimi jedrci, na vrh vsakega jabolka položimo košček masla. Zatem jih zložimo na pekač in spečemo v pečici. Pečene damo v stekleno skledo, jih potresemo s sladkornim prahom in oblijemo s svežo smetano.

Ferdo Godina

KOS RŽENEGA KRUHA

Ko je prišel na Bistriški šoli čas od-mora, si je iz torbe vzel vsak svoj kos kruha. Nekateri so imeli koruz-nega, drugi rženega. Tako smo po kruhu najbolj vedeli, pri kom so do-ma siromašni in pri kom bogati. Edi-ni, ki je nosil v šolo napol ržen, na-pol pšeničen kruh je bil Vučkov Ju-rij.

Jurijev kruh je bil pedenj visok in v njem je bilo milijon velikih in majhnih luknjic. Dišal pa je tako moč-no, da je bil Kozlarjev Izidor vedno razdražen, ko je Jurij potegnil svoj kos kruha iz torbe. Medtem ko je Ju-rij jedel, bi Izidor najrajši vsakega pretepel od razdraženosti.

Kozlarjev Izidor, Ošlajev Tjaš in jaz smo otepali stalno samo koruzen kruh. Koruzen kruh ni imel luknjic. Bil je trd in grenak.

Kozlarjevemu Izidorju je bilo teh muk dovolj. Rekel nama je:

»Če mi bosta pomagala, bomo Juri-jev kruh vsak dan pojedli mi.«

Midva s Tjašem bi privolila v vse, samo, da bi dobili Jurijev kruh.

»Vedno delajta vse tako, kakor bom delal jaz,« nama je še rekel. Izidor je pred Jurijem potegnil iz torbe svoj kos koruznega kruha. Tako sva storila tudi midva s Tjašem.

Izidor je zasadil zobe v svoj kos kru-ha.

Tudi midva s Tjašem sva ugriznila v svoja kosa.

Nato je Izidor s polnimi usti rekel Juriju:

»Ti, Jurij, se ne naveličaš jesti svo-jega rženega kruha?«

»Zakaj pa,« je vprašal Jurij.

»Zato, ker je koruzni kruh najboljši. A ne, dečki?« se je Izidor obrnil k nama s Tjašem.

»Seveda je koruzni kruh boljši od rženega,« sva midva podprla Izidor-ja. Jurij je pogledal Izidorja, nato pa njegov kos koruznega kruha. Ni ve-del, če se Izidor šali ali misli resno.

»Ne vidiš, da je koruzni kruh ru-men?« pravi dalje Izidor.

»Vse, kar je rumeno, je boljše,« sem dejal jaz.

»Koruzni kruh zamesijo pri nas do-ma s samimi rumenjaki,« je dejal Tjaš.

»Pri nas doma zamesijo kruh z ru-menjaki in s čokolado,« se je lagal Izidor, ko je videl, da Jurij popušča.

»Pri nas doma pomešajo v testo po-leg rumenjakov, čokolade in medu še jabolka,« sem spet rekel jaz.

»Pri nas doma primešajo poleg ru-

menjakov, čokolade, medu in jabolk še orehe,« je dejal Tjaš.

Najbolj debelo je sklatil nato Izidor. Rekel je:

»Pri nas doma poleg rumenjakov, čo-kolade, medu, jabolk in orehov dajo v testo luskinice zlatih ribic.«

Jurij je zapičil oči v naš koruzni kruh, v katerem so bile poleg tolikih do-brot še luskinice zlatih ribic. Rekel je Izidorju: »Zamenjajva ga!«

Izidor je zamenjal kruh. Vsi trije smo šli na dvorišče in smo si Jurijev kruh razdelili na tri dele. Z veliko slastjo smo ga pojedli. Mislili smo, da bo-mo odslej Jurijev kruh jedli vsak dan. Vendar se je že drugega dne zgodilo nekaj nepričakovanega. Sredi pouka je učitelj Peternel rekel Tjašu in me-ni:

»Vidva dobro tečeta. Pojdita v Čren-šovce na pošto po zvezke in svinč-nike.«

S Tjašem sva stekla proti Črenšov-cem. Toda ko sva se vrnila, je odmor že minil. Sedla sva k Izidorju v zad-njo klop.

»Kje imaš kruh?« sva ga potihoma vprašala.

»V želodcu,« se je smejal Izidor in se pogladil po trebuhu.

»Požeruh si, veš. Rženega kruha ti ne bi dobil, če ti ne bi midva poma-gala. Saj vi nimate doma čokolade. Vaša hiša čokolade še videla ni,« je rekel jezen Tjaš.

Izidor pa Tjašu nazaj:

»Kje pa imate vi toliko jajc, da bi lahko kruh zamesili z rumenjaki? Še za sol nimate.«

Jaz pa spet Izidorju:

»Kje pa imate vi doma med? Ali sploh veš, kakšen je?«

Nato Tjaš Izidorju:

»Kje pa imate vi luske zlatih ribic? Samo norci to verjamejo.«

Jurij je naš prepir slišal. Obrnil se je k nam v zadnjo klop in nam je rekel:

»Mojega kruha ne boste več jedli. Po-išcite si drugega norca, ki vam bo dajal ržen kruh za koruznega.«

Mi smo se sicer nehali prepirati, a je bilo prepozno. Jurijev kos rženega kruha smo si s prepirom napravili.

(Ferdo Godina je doma iz Prekmur-ja. »Kos rženega kruha« je ena iz-med njegovih zgodb, ki popisujejo otroška leta v domačem Prekmurju in so v lanskem letu izšle zbrane v knjigi. Zgodbe je ilustriral slikar Ive Šubic tako lepo, da je za te ilustra-cije dobil letošnjo Levstikovo nagra-do, ki jo podeljuje Založba Mladinske knjige za najboljše stvaritve za otro-ke.)

Krožek mladih dopisnikov — vse večji

Vedno več članov ima naš novi Krožek mladih dopisnikov Rodne grude in v uredništvu smo tega seveda iz srca veseli. Vsem, ki so nam doslej poslali svoje prispevke, pristrčna hvala! Seve-da bomo vse objavili, le nekateri bodo morali malo počakati, da pridejo na vrsto. Za svoj prvi objavljeni dopis ali risbo bo vsak prejel darilo — lepo slo-vensko knjigo. Knjigo si bo lahko sam izbral iz zbirke, ki jo bomo v ta na-men pripravili in o njej več povedali v naslednji številki. Le pazljivo preberite tisti članek in nam čimprej sporočite, za katero knjigo ste se odločili. Kakor ste videli, sta v januarski številki ob-javljena dva prispevka članov našega Krožka. Dopis Lojzka Štebeta iz Stutt-garta smo zaradi pomanjkanja prostora uvrstili v prilogo Začasno na tujem, v tej rubriki pa smo objavili dopis Bo-ruta Kokalja iz Torkenweilerja »Moj prvi zajtrk«. Čeprav je Lojzek Štebe že naš stalni dopisnik, bosta oba prejela za svoj prvi letošnji dopis po eno knji-go. Enako darilo dobe tudi Frida in Karin iz Belgije ter Ellen Koprivnik iz Zuffenhausena v Nemčiji, katerih dopi-se objavljamo v februarski številki.

Pri dopisu Boruta Kokalja v januarski številki, se bodo nekateri, ki znajo do-bro slovensko, morda malo nasmejali, ko bodo brali, kako opisuje, kaj si je pripravil za svoj prvi zajtrk, ki ga je skuhal sam. Saj sta zraven jajč in čaja s kruhom naštetu tudi ponev in štedilnik, kakor da bi tudi to pojedel zraven. A Borut sam takoj pojasnjuje, kako je s tem, ko pravi... »jaz znam samo nemško, slovensko se bom pa sedaj učil z veseljem. Zato bi bil ču-dež, če bi vam bolje pisal kakor v šo-li...« Hvala, dragi Borut, za tvoje po-gumno priznanje. Vidiš, za to smo tudi objavili tako, kakor si napisal, da bi dali korajže tudi vsem drugim tvojim vrstnikom, ki tudi ne znajo dobro slo-vensko. Kar pogumno pero v roke in pišite nam. Seveda nalašč napak ni treba delati, če pa se zgodi, jih bomo popravili, da bo vse prav. In še to: tole rubriko ne pozabite prebrati. V njej bo-ste enkrat prihodnjič tudi zvedeli, kakšna darila smo namenili za tiste, ki nam bodo skozi leto poslali največ in najbolj izvirne prispevke in k dopisova-nju pridobili tudi svoje sovrstnike.

Pozdravljeni!

Uredništvo

Danilo Gorinšek

KJE SO

Sta živali tolsta muha,
tolsta muha — debeluha
in še žaba, vsa suhljata
ter zelena kot solata.
K njima štorclja je zavila,
ju na sprehod povabila.
Kje vse tri so le sedaj?
Ni s sprehoda jih nazaj!

Kar se moglo je zgoditi,
pač težko ni uganiti:
Žaba je pojedla muho,
tolsto muho — debeluho,
štorclja je pa žabo vzela,
snedla jo in odletela...
no — ko več jih ni nazaj,
pa še pesmi te je kraj!

Neža Maurer
MAČKA BREZ REPA

Mačko sem narisal
v plašču moje sestrice —
a rep ji povsod je napoti.
Kako naj v maskare gre?

Če laja in masko si kupi —
po repu jo vsak prepozna.
Okrog vratu ji ga zvijem —
pa bo gospa!

FRIDA IN KARIN IZ BELGIJE POZDRAVLJATA VSE OTROKE PO SVETU

Sem Čaterjeva Frida in prosim za prostorček v listu. Moj ata in jaz sva se rodila v Belgiji, mama pa je iz Orešja pri Sevnici. S starši sem že trikrat obiskala prelepo Slovenijo. Zelo lepo je bilo. Zdaj imam že trinajst let. Zdaj hodim v moderno šolo. Učenja je veliko, a mislim, da mi bo to koristilo v življenju. Kar je najtežje, na to najbolj zidam svojo bodočnost. Rada bi postala učiteljica in trdno upam, da se mi bo želja izpolnila. Učim se rada in še kar lahko. Poleg tega pa z velikim veseljem sodelujem pri društvu svete Barbare v Eisdenu.

Prav lep pozdrav vam in vsem otrokom po svetu!

Frida

Jaz sem pa Karin Bratuszewski. Stara sem devet let in hodim v šolo. Rada bi povedala, da sem bila že v Jugoslaviji. Veliko lepega sem videla. Najlepše pa je bilo, ker sem se lahko z vsakomer pogovarjala. Zato naj vsi otroci vedo: če bodo znali slovensko, bodo imeli res lepe počitnice v Sloveniji.

Pošiljava sliko, ki pa je bila posneta že pred tremi leti. Zdaj sva že veliko večji.

Prav lep pozdrav vsem od

Karine

SPOMIN NA POČITNICE V DOMOVINI

Počitnice so že zdavnaj minile. Tako kot je lepa naša domovina, tako sem lepo v njej preživela počitnice, ki so bile res prekratke. Vesela sem in zadovoljna in komaj čakam, da se vrnem domov.

Mamica in atek sta že kupila naš dom. Zelo se veselim, da ne bom več dolgo v tujini in da bom šla spet v domovino in govorila jezik, ki sta me ga naučila mamica in atek.

Tu obiskujem 3. razred nemške šole, zraven tega hodim tudi enkrat na teden v Zuffenhausen k slovenskemu pouku. Uči me tovarišica Pukl Milica, ob kateri se zelo lepo počutim, kajti njen nasmeh in njene priljubljene slovenske besede me vedno bolj vabijo k slovenskemu pouku in vzbujajo željo na vrnitev v našo domovino.

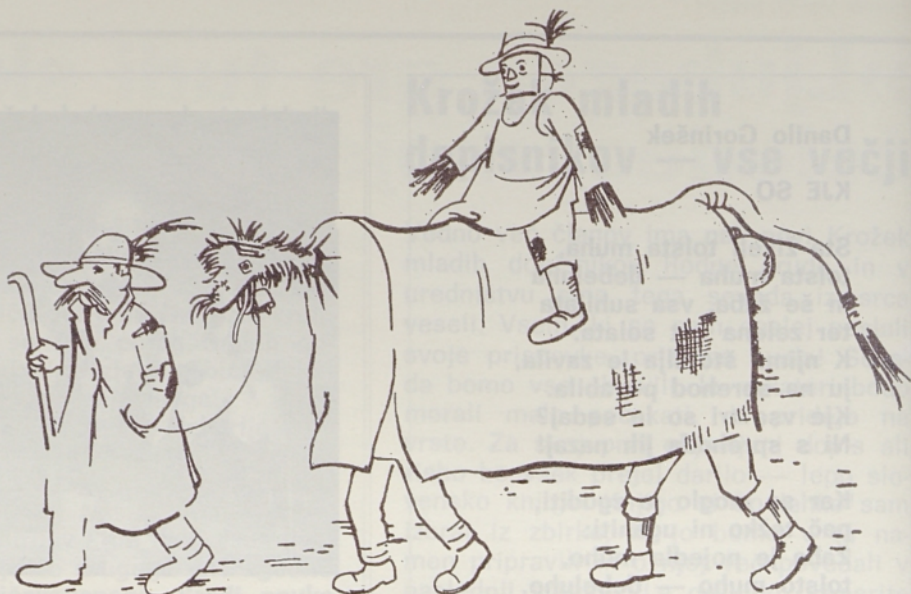
Ellen Koprivnik

3. r. slovenske šole v Zuffenhausenu

Med pustnimi maskami v Lukariji

Na pustni torek sem se odpeljal s sosedovim Tinčkom v Lukarijo, da bi se nasmejala in pozabila na šolske naloge in nadloge. V Ptujju sva sedla na prvi popoldanski vlak in se odpeljala do Moškanjec, od tam pa krenila peš v Dornavo. Tinček se je vso pot junačil, kako bo razkrinkal maske, celo samega kurenta, če naju ne bo pustil na miru. Z besedami sem dečku sicer pritrjeval, na skrivaj pa sem se mu nasmihal, češ: videli bomo, kdo bo koga ugnal v kozji rog.

Ko sva se približala prvim hišam, sva zaslišala silen vik in krik.

»Počasi, počasi,« sem zadrževal Tinčka, ki je silil naprej. »Se prehitro boš bežal.«

»Nikoli!« odvrne Tinček. »Ni...«

Ni utegnil ponoviti, kajti izza ovinka se je pripodila kratka pošast, da mu je beseda obtičala v grlu, noga pa zastala.

»Zdaj se izkaži junaka!« sem se mu zasmejal. »To je slavni kurent!«

Zares je bli grozen: oblečen je bil v kožuh iz belih ovčjih kož, na glavi je imel nekakšno črno kučmo, iz nje sta spredaj štrlela dva šopa dolgih pavovih peres, zadaj iz tilnika pa se mu je šopirilo na vsako stran najrazličnejše perje. Na obrazu je imel črno masko, obrvi so bile iz ježevih igel, nos podaljšan v svinjski rilec, pod njim pa so se košatili dolgi brki, a iz ust mu je visel dolg rdeč jezik. Na vrvi, s katero je imel prepasan kožuh, je viselo več manjših in večjih kravjih zvoncev. Najnevarnejša pa je bila kratka, a debela palica z ježevimi kožami na koncu. Tekel je naravnost proti nama, pri tem pa tulil in divje mahal s palico, ježevko imenovano, ter pozvanjal z zvonci. Za njim se je podila kopica otrok. Nekateri so imeli papirnate maske, ki so si jih zvečine napravili sami, drugi pa vsaj cunjjo na obrazu, oblečeni pa so bili v stare obleke, ki so jih staknili doma na podstrešju.

»Stopi no h kurentu in snemi mu masko!« sem podražil Tinčka.

Tinček se me je tiščal in prestrašen strmel v kurenta, ki se nama je približeval. Ko je prišel do naju, je začel plesati, skakati in tako neznanško tuliti, da je še mene minil smeh. Že je pograbil Tinčka. Moral je zaplesati z njim. Otroci-maske so se seveda na moč smejali prestrašenemu mestnemu dečku. Čez čas je kurent le izpustil Tinčka in se s spremstvom pogljal na dvorišče nablizje hiše, midva s Tinčkom pa sva nadaljevala pot v vas.

Ljudje so stali ob plotovih. Že na pogled je bilo videti, da je praznik. Sredi vasi so nama prišli naproti »orači«, ki so sicer tudi delali precej hrupa, niso pa bili prav nič nevarni. V lesen plug sta bila vprežena dva para »konji-

čev«. Vsak »konjič« je imel dolge bele hlače, bela srajca mu je padala čez pas, predpasnik je imel rdeč, koničast klobuk pa okrašen z raznobarnimi trakovi. Na škornjih je imel pritrjene zvončke, da je zazvonilo ob vsakem koraku. Plug, okrašen z zelenjem in trakovi, je ravnal orač-kurent, malo manj grozen kot tisti, ki sva ga s Tinčkom srečala pri vhodu v vas. Imel je sicer tudi ježevko, a ta mu je služila kot otka. Spredaj ob konjičih je stopal gonjač z izredno dolgim bičem in priganjal svojo »živinico«, za oračem-kurentom pa je stopal »pobirač«, podobno oblečen in našemljen kot konjiči, le rdečega predpasnika ni imel, v rokah je držal grablje z nekaj polomljenimi zobmi, na hrbtu pa je nosil velik koš.

Ko so orači obstali pred vežnimi vrati večje kmečke hiše, sva pospešila korak. Konjiči so začeli cepetati z nogami in peti:

Konjiči škrebbljajo,
ker njiv'ce orajo,
je suho močno...

Orač-kurent si je dal opravka s plugom in ježevko-otko, kakor da res orje, gonjač je tako divje pokal z bičem, da se je razlegalo po vasi, pobirač, ki je predstavljal tudi sejalec, pa je zajemal iz koša pleva, jih sejal po zorani »njivi«, grabljal in pel:

Malo bomo pooráli,
malo pograbljalí,
da ne bodo ptički pozobáli!

Ko je gospodinja prinesla pobiraču tri ali štiri jajca, so konjiči zarezgetali in odkopitljali.

Sledila sva jim do konca vasi. Pred vsako hišo so malo »pooralí«, malo »posejali«, malo »pograbljali« in dobili jajce ali kaj drugega. Nobena gospodinja jih ni pustila dalje brez daru; čim boljše namreč preorjejo dvorišče ali cesto pred hišo, čim več posejejo plev, tem lažje bo baje pomladí orati in tem manj bo na njivah plevla. Naposled so orači krenili v sosednjo vas, midva s Tinčkom pa sva se odpravila k šolskemu upravitelju, mojemu dobremu znancu. Nisva bila dolgo tam, ko je potrkalo na vrata in vstopilo je šest belo oblečenih deklic s kronami na glavah.

»To so vile!« sem pojasnil Tinčku.

»Vile« so medtem vzele v sredo eno svojih tovarišic, se prijele za roke in začele plesati okoli nje in prepevati. Pele so o dekletih in fantih, ki naj bodo veseli, ker še niso stopili v zakon in tako spoznali skrbí in težave življenja, končale pa takole:

Če nam date kronico,
da kupimo si žemljico,
veselja dost' bo 'mel za vas
prelep' mladosti čas.

Komaj so odšle, seveda obdarjene, se je od zunaj oglasilo glasno kikirikanje. Odhiteli smo na cesto.

Tinček je bil bolj in bolj zgovoren. Nenadoma pa je obmolnil, se v strahu stisnil k meni in v grozi stegnil roke predse. Proti nama je prihajala prava pošast: štiri noge je imela, nenavadno glavo, na vratu velik kravji zvonec in zadaj dolg kravji rep. Z velikanskimi čeljustmi, iz katerih je molel rdeč jezik, je grozeče klopotala. Še najbolj je bila podobna kameli. Na njej je jezdit deček s klobukom, pred njo je stopal gonjač z bičem in rogom, na katerega je od časa do časa zatrobil, ob njej pa pobirač. Stežka sem Tinčka prepričal, da »rūsa«, kakor v Lukariji pravijo tej maski, ali brnja, kakor ji pravijo drugod po Slovenskem, nikomur ne stori nič hudega. Naj jo samo natančneje pogleda in videl bo, da ima človeške noge. Dva fanta nosita na ramenih leseno ogrodje, prek katerega je pognjena velika ponjava. Sprednji fant maje pošastno glavo, ki je pritrjena na krajšo palico, in zvoni, zadnji miga z repom, deček na »rūsi« pa je napravljen iz slame in cunj.

»Rūsa« se je zaganjala sem in tja, stegovala vrat, klopotala s čeljustmi in otepala z repom, gonjač pa je trobil na rog. Čez čas je legla in kljub gonjačevemu prigovarjanju ni marala vstati. Gonjač se je obrnil h gospodinjji, ki je le prišla na prag.

»Mati, vidite, kako je lačna,« je zaklical ves obupan, »že tristo petinšestdeset dni in še en dan ni ne jedla ne pila. Zoblje krape in hrusta jajca, a tudi klobas se ne brani.«

Ko je gospodinja prinesla nekaj krofov in jih spustila v široko odprto žrelo, se je »rūsa« dvignila in se odmajala dalje.

S Tinčkom sva se šele v mraku dobre volje vrnila v Ptuj. Na vlaku sem ga vprašal, koliko mask je razkrinkal.

»Razkrinkal nobene,« je Tonček priznal, a takoj nadaljeval samozavestno, »ampak tudi bal se nisem nobene.« Pogledal me je od strani in prepredeno pristavil: »Samo delal sem se, da se jih bojim.«

Tudi jaz sem se delal, kakor da Tinčku verjamem, saj je bil pustni torek, tega dne pa smo vsi šeme, prave in neprave, z maskami ali brez njih.

Vozarji

Že naš pisatelj Janez Jalen je v svojem delu »Vozarji« nazorno popisal gorenjske vozarje, ki so prevažali blago z Gorenjske v Ljubljano, Trst in Videm, kakor tudi na Koroško, Salzburg in Tirolsko. Znano je tudi, da so šli naši gorenjski vozarji z Napoleonovo veliko armado v Rusijo, kjer so mnogi s svojimi konji in vozmi ostali tam za vedno.

Vozarstvo, po domače furmanstvo, pa je bilo na vrhu v času, ko še ni stekla železnica. Do tistih časov je bil konj edino prometno sredstvo, ki so ga uporabljali zlasti kmetje, gostilničarji in trgovci. Ti so namreč prevažali svoje blago iz Ljubljane po dolenskih, notranjskih, gorenjskih in štajerskih cestah. Ob cestah so bile podkovne vozne kovačnice, kolarnice, sedlarnice itd., pa tudi krčme, gostilne in žganjarne. Že od daleč so se videli veliki hlevi za prenočevanje konj, kjer so zvečer razpuzali konje. V zgodnjih jutranjih urah pa so konje spet vpregli, da so lahko krenili naprej. Po takih hlevih, kjer je bilo potrebno plačati za dva konja 20 krajcarjev, za enega 10, so bili nastavljeni konjarji, ki so jih imenovali »auskneht«. Prva po-

ki spominja na čase furmanstva in se imenuje po domače »Pri Jurju«. Velik hlev in velika furmanska gostilna je bila v Gabru na Dolenskem, danes se imenuje po domače »Pri Habetu«. Nato so bile velike gostilne in hlevi v Trebnjem, tam je bil odcep tudi za Mirno in mirnsko dolino in tudi za Novo mesto. V Trebnjem so bile velike gostilne in seveda tudi primerni hlevi. Vozniki na teh poteh so bili izpostavljeni vsem vremenskim nepravilnostim, dežju, snegu, mrazu, vročini in prahu. Postelja vsakega voznika je bila kočijaški sedež ali pa slama v sredini hleva, zglavje je bila vreča s krmo in pa suknjič. Tudi v Novem mestu je bilo več gostiln, hlevov in prenočišč za voznike. V Novem mestu so se vozniki križali, eni proti Ljubljani, drugi v Belo krajino ali proti Zagrebu. Pošta, ki je vozila iz Ljubljane v Novo mesto, je bila zelo znana, saj je bil postiljon, kočijaž, kot so jih tedaj imenovali, oblečen v cesarsko uniformo in je med vožnjo trobil na rog zato, da so se mu drugi vozniki umikali.

Ljubljana je bila velika postojanka za vse voznike, vozarje in postiljone. Znana postojanka je

hotel, tam je bila tudi velika gostilna in mesarija in so se tudi zaradi mesarije vozarji najraje ustavljali, ker so dobili tudi dobro hrano. Poleg Jelena je bila v Kranju taka postojanka tudi na Pošti, kjer so poleg vozarjev prenočevali tudi postiljoni in seveda tudi potniki. Iz Kranja proti Bledu pa so bile postojanke za vozarje na Bistrici pri Trziču, kjer so se ustavljali predvsem vozarji, ki so šli proti Trziču, od tu pa čez Ljubelj na Koroško, za vozarje, ki so potovali na Jesenice in dalje v Kranjsko goro ter Belo peč in Trbiž, pa je bila postojanka Radovljica, Žirovnica in Jesenice, kjer še danes obstaja gostilna Stara Pošta.

Znana pot na Štajersko iz Ljubljane je peljala skoz Črni graben, ki je znan iz Jurčič-Kersnikovega romana Rokovnjači. Na tej cesti, ki se je tedaj imenovala Dunajska cesta, sedaj Titova, pa so bile tele postojanke: prva pri Urbančku na Posavju, dalje prav tako na Posavju pri Florjančku. Tretja pa je bila v Črnučah pri Rogovlucu, ki je še danes ostala s istim imenom. Tudi v Domžalah, kjer je odcep ceste na Štajersko in na Dunaj ter v Kamnik in skoz Črni vec v Gornji grad, so bile tudi velike gostilne s hlevi kot tudi podkovsko kovaške, sedlarske in kolarske delavnice.

V Lukovici, kjer še danes prirejajo vsako leto znano prireditev Rokovnjaški tabor, je bila velika stara furmanska gostilna pri »Cerarju«. Na Trojanah, ki so bile obmejna postaja v času Napoleonove Ilirije, pa je bila še danes znana gostilna pri »Konjšku«. V Savinjski dolini, na Štajerskem, pa je bila znana postojanka na Vranskem. Tam so bili veliki hlevi in gostilne. Na Notranjskem, koder je vodila pot v Trst, je bila prva gostilna in postojanka vozarjev »Pod Smreko«. Vse do Vrhnike so bile razne gostilne in žganjarne, kjer so vozarji dobili okrepčilo. Na Vrhniki so bile velike postojanke vozarjev tudi v trgu samem, od katerih je danes ostala le še gostilna Mantova. Prav tako so tudi tu dajali konje za pripravo čez logaške ride, tja do Logatca, kjer je bil pri Kramarju cel hotel za tiste, ki so potovali v Trst ali pa iz Trsta v Ljubljano in dalje na Dunaj.

V tistih časih je bila tudi Planina velik trg in važno križišče, saj je od tod peljala cesta čez Rakek v Cerknico, v Grahovo, v Lož in na Bloke, iz Blok pa dalje v Ribnico in v Kočevje, druga pa prek Postojne do Razdrtega, kjer so še danes ostanki, ki spominjajo na dobo vozarjev. Po vseh slovenskih cestah so bili vozarji, kot govori ustno izročilo, izpostavljeni raznim roparskim napadom, predvsem pa je bil znan pri Ljubljani Debeli hrib, pa tudi Peščejevek med Grosupljem in Višnjo goro.

Raznim delomrznežem in vojnim uhajalcem je prišel prav vsak hrib, kjer so lahko napadali postiljone in vozarje. Zato je bilo v tem času težko potovati. Na cesti proti Štajerski je bil znan zaradi napadov cel Črni graben ali kot so mu dejali Francozi Krvavi graben, na Notranjskem pa so bile znane logaške ride in pa Ravbar komanda med Planino in Postojno. Gorenjska je bila manj porastla in so bili taki napadi le med Medvodami in Kranjem, proti Trziču in Koroški pa je bil zlasti znan Udinboršt pri Naklem.

Jože Mejač

Ilustriral: Janez Lunar

stojanka za prenočevanje konj in voznikov na dolenski strani je bila pri Lenčetu na Lavrici pri Ljubljani. Tu je bil namreč največji hlev in so tu prenočevali gorenjski kot dolenski vozarji — furmani. Druga postojanka je bila na Škofljici pri »Spančku«. V Škofljici se je cepila cesta za Ribnico na Dolenskem, druga pa proti Novemu mestu. Vozniki, ki so vozili v Novo mesto in naprej, so prenočevali tudi v Grosupljem pri Koščaku, pri Rusu, pri Hračmanu ter Galetu. Pri Galetu so za potrebe tudi pripravili za klanec proti Višnji gori. Ti klanci proti Višnji gori so peljali čez Peščenjak, kjer je bila velika gostilna, od nje je ostal še danes velik hlev,

bil Figovec na Ajdovščini, Dobri svet na Gosposvetski cesti, kjer stoji danes hotel Lev, na Titovi cesti je bil nekdanji Bavarski dvor in v Gradišču Koruznik, t.j. gostilna pod Lipo, na sedanjem Borštnikovem trgu. Povsod so bili hlevi za konje in celo sobe za prenočevanje voznikov. Proti Gorenjski so bile tudi znane gostilne in žganjarne, da se je lahko vsak voznik okrepčal za nadaljnjo pot. Prva gostilna za vozarje je bila pri Seničici pri Tometu, kjer je bila tudi vinska trgovina in so imeli vina za vsak okus. Poleg pa je bil seveda velik hlev za prenočevanje konj. Druga postojanka je bila v Kranju pri Jelenu, saj je še danes tam velik

Znamke iz turistične serije

Sedanja serija rednih znamk je posvečena turističnim lepotam oziroma najlepšim turističnim krajem v naši državi. Prve tri znamke iz te serije so izšle 21. junija 1971, in sicer zelena znamka za 30 par s Krkom, rdeča za 50 par s Kruševcem in črnozeleno za 75 par z Bohinjskim jezerom. Do konca lanskega decembra pa se je število že izdanih turističnih znamk povečalo na 15 znamk in 4 različke s tanjšim papirjem. Med 15 turističnimi znamkami so tudi štiri z isto sliko, a zaradi novih poštčin v drugačni barvi, običajni za poštino pri določenih vrsti pošiljk; pri dveh znamkah sta se menjali tudi vrednosti (Bohinjsko jezero in Hercegnovi).

Po vrsti so izhajale turistične znamke takole:

- 1.— din Bitola, rjavokarminasta, 6. 7. 1971
- 1,25 din Hercegnovi, modra, 13. 10. 1971
- 0,10 din Gradačac, rjava, 25. 1. 1972
- 0,50 din Kruševac, zelena, 8. 7. 1972 (prejšnja rdeča)
- 2.— din Novi Sad, kobaltnomodra, 12. 7. 1972
- 0,80 din Piran, rdeča, 18. 10. 1972
- 1,20 din Počitelj, bronastozelena, 18. 10. 1972
- 0,30 din Krk, olivnorjava, 1. 11. 1972 (prejšnja zelena)
- 0,40 din Peć, temnosiva, 1. 11. 1972
- 0,60 din Logarska dolina, vijoličasta, 13. 11. 1972
- 0,20 din Bohinj, vijoličastomodra, 25. 12. 1972 (prejšnja črnozeleno in za 75 par)
- 1,50 din Hercegnovi, sivomodra, 25. 12. 1972 (prejšnja modra in za 1,25 din).

O znamkah za 1,20 din s Počiteljem, za 40 par s Pećjo in za 60 par z Logarsko dolino še nismo pisali. O prelepi Logarski dolini z bistro Savinjo in slapom Rinko za Kamniškimi planinami ne bi govorili, saj je preveč znana.

Počitelj na znamki za 1,20 din je po naravnih lepotah in okolici prekrasna izletniška točka v južni Hercegovini ob Neretvi. Peć na znamki za 40 par je privlačen večji kulturnozgodovinski in letoviško znamenit kraj v dolini Pećske Bistrice pod Čakorjem na Kosovem v Srbiji. V srednjem veku je bil tam tudi sedež srbskih patrijarhov.

Oglejmo si še štiri različke, to so znamke v isti barvi, le na drugačnem tanjšem uvoženem papirju. Ta uvoženi papir je bil devetdeset gramski in ne kot običajno stogramski. Spričo tega je prišlo tudi nekaterih turističnih znamkah do uradno, v katalogu, priznanih različkov, in to pri tehle znamkah:

- 0,10 din Gradačac, rjava
- 0,30 din Krk, zelena
- 0,50 din Kruševac, rdeča
- 1.— din Bitola rjavokarminasta.

Pri teh znamkah imamo torej dve znamki, prvo na običajnem papirju in drugo na lažjem papirju s svetlejším odtenkom barve papirja in znamke.

Vse turistične znamke so izdelane v črtnem globokem tisku v našem Zavodu za bankovce na krednatem papirju in v polah po 100 znamk. Zobčane so vse grebenasto 13 1/2.

Še nekaj podatkov o celinah z novimi turističnimi znamkami. Nova dopisnica z znamko Kruševca za 50 par je bila izdana 1. avgusta 1972. Istega dne je izšlo tudi pismo z znamko Pirana za 80 par.

V letu 1973 pričakujemo še ostale znamke iz te serije, predvsem z višjim vrednostmi. Ob koncu bi Vas še želeli opozoriti na posebno spominsko znamko za tisočletnico Škofje Loke, ki bo izšla, kot je predvideno, v februarju 1973.

Spominski koledar februar 1973

1. 2. 1945 je predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta razglasilo dan smrti največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna, 8. februarja, za kulturni praznik slovenskega naroda
6. 2. 1944 je slavna 14. divizija prekorčila na svojem pohodu prek Hrvaške na Štajersko Sotlo pri vasici Sedlarjevo
8. 2. 1849 je umrl v Kranju, kjer je bil nekaj zadnjih let svojega življenja advokat, največji slovenski pesnik dr. France Prešeren
9. 2. 1881 je umrl eden največjih ruskih pisateljev Fjodor Mihajlovič Dostojevski; njegovi najbolj znani deli sta romana Zločin in kazen ter Bratje Karamazovi
10. 2. 1837 je umrl veliki ruski pesnik Aleksander Sergejevič Puškin, ko mu je bilo komaj 38 let
12. 2. 1945 so nemški okupatorji obesili na jablane ob cesti na Straničah pri Frankolovem sto talcev
15. 2. 1573 so usmrtili v Zagrebu vodjo velikega upora hrvatskih in slovenskih kmetov Matijo Gubca; 400-letnico tega velikega upora bomo letos počastili s številnimi slovesnostmi in prireditvami
18. 2. 1950 je umrl eden najboljših slovenskih pisateljev Lovro Kuhar — Prežihov Voranc, ki je v svojih delih z veliko močjo opisal Koroško in njene ljudi
19. 2. 1923 je umrl v Ljubljani znani slovenski pisatelj Ivan Tavčar, zlasti slovita njegovi deli Visoška kronika in Cvetje v jeseni
19. in 20. 2. 1944 je bilo v Črnomlju prvo zasedanje Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta, na katerem so sklenili ustanoviti začasno vlado in sprejeti vrsto ukrepov za izgradnjo naše domovine
22. 2. 1944 je padel v bojih z Nemci pri Belih vodah nad Šoštanjem partizanski pesnik Karel Destovnik-Kajuh
26. 2. 1943 je umrl za posledicami v boju dobljenih ran legendarni komandant prve primorske partizanske brigade in narodni heroj Janko Premrl-Vojko

Iščem brata v Avstraliji

Obračam se na vas s prošnjo, da bi mi poiskali brata ali da bi mi svetovali, kam naj se obrnem. Moj brat je namreč odšel v Avstralijo leta 1966 in do 1969 se nam je redno oglašal, od takrat pa ni več sledi o njem. Pisma, ki jih pišemo, dobimo vrnjena. Njegov zadnji naslov je bil: Frenk Mrak, Hostel George Town, Tasmania, Australia.

Jereb Martina
Brezovica 9, 62253 Pristava pri Mestinju

Mi pa se priporočamo rojakom v Avstraliji, posebej tistim, ki živijo na Tasmaniji, da pomagajo žalostni sestri najti brata. Prosimo kogarkoli, da nam sporoči o kakršnemkoli uspehu te akcije!

Iščem nečaka v Ameriki

Do leta 1946 je živela moja sestra. Za njo sta ostala dva sinova Leo in Romi Majcen ter hčerka Hedvi. Zelo bom vesela, če se mi bo kateri oglašil. Živeli so v mestu Sheboygan, Wisconsin. Oglasijo naj se na naslov:

Ana Virant
Koninklijke 21
3630 Maasmechelen, Limburg, Belgija

Ketiševa fanta iz Hatzenporta v Nemčiji gresta v maskare

Iščem čedno dekle

staro okrog 20 let, pošteno, vitko, srednje postave. Lahko mlada mamica. Če bova vseh drug drugemu, je možna takojšnja poroka. Pišite in pošljite fotografijo na naslov:

Anton Majcen
Esplanade 38/19
807 Ingolstadt, Nemčija

Zakaj nazaj...

Življenje je majhno. Rodimo se, pustimo nekaj svojih in potem umremo. V tej dobi pa vendarle doživimo pomembne dogodke, od katerih so nekateri bolj, drugi manj važni za našo dobro voljo. Včasih smo popolnoma odvisni od drugih, nato prepuščeni sami sebi, vendar pa vedno najdemo v družbi tisto, kar nam daje poguma za vsak jutrišnji dan. Naj začnem lepo po vrsti, kako sem prek ledine spet prišel na led in z njega na kopno, v drago staro domovino. Ni bilo lahko, saj je življenje polno težav, stisk in zablod, tako drugih kot svojih lastnih. Veliko je razlogov, da se vrneš v domovino po več letih bivanja v tujini. Največja bolezen izseljencev je izražena v domotožju. Ta bolezen je najhujša v prvih obdobjih, potem pa se zmanjša, a nikoli ne izgine. Gloda te iz dneva v dan, neotipljiva je in nevidna, skrita je menda nekje v možganih. Ozdravljenje domotožja je le vrnitev v domovino. Na tujem res lahko zaslužiš več, vendar pa se vsega ne more kupiti, ker nekatere dobrine, kot npr. besede svojcev in prijateljev v lastnem jeziku, nimajo cene. Materinski jezik je prav gotovo ena izmed dobrin, ki si jo izseljenec pridobi nazaj, ko se vrne. Prej je bilo treba go-

voriti v tujem jeziku tako pri delu kot v trgovinah in kjerkoli drugje. Priseljensec je lahko tam govoril zelo gladko v tujem jeziku, a s pomembnim naglasom, znakom tujca. Doma jo lahko zaviješ v ljubljanskem ali kakem drugem narečju, pa te bo vsakdo imel za domačina, za Slovenca, za Jugoslovana.

V tujini se mi je nekoč zgodilo nekaj zelo zanimivega. Ob igranju kart sem opazil gledalca, ki je vneto prisostvoval poteku igre. Bil sem prepričan, da bi na videz ne mogel biti Jugoslovian. Kmalu pa sem moral mnenje spremeniti. Ob napetosti igre je vzkliknil v srbohrvaščini, da so ga slišali vsi navzoči. Pozneje mi je rekel, da je na tujem le kratek čas. Tujega jezika se včasih kdo zelo težko nauči. To pomeni že težjo stopnjo prilagajanja novim življenjskim razmeram. Na drugi strani pa so ti ljudje najboljši zagovorniki svoje domovine in njene kulture, saj le oni ponosno govorijo svoj jezik zunaj domovine.

Povratak ni lahka odločitev. Misel je dozorevala več let in mesecev, preden sem si lahko dejal: »Zdaj je čas za spremembo.« Res je sicer, da sije sonce vsepovsod na zemlji, povsod lahko z zadovoljstvom živiš ob razumljivem vsakdanjem boju za obstanek. Življenje pa gre svojo pot... Vsi si želimo predvsem, da bi bil mir v svetu.

Emil M. Prešeren

Slovenski pevski zbor »Zarja« predstavlja svojo novo stereo ploščo

»Songs by Zarja«

Vol. II
(Pesmi Zarje)

Na tej plošči so posnetki s tradicionalne »Zarjine« vinske trgateve:

En hribček bom kupil; Bratci veseli vsi; Mi Slovenci vinca ne prodamo; Ne grem domov; Živijo, oj živijo!

in še enajst drugih znanih slovenskih melodij. Plošči so priložena tudi besedila vseh posnetih pesmi.

Ko naročate ploščo, prosimo, izpolnite spodnji obrazec, priložite 5 dolarjev in pošljite na naslov:

Joe Braddock
20290 Blackfoot Road
Euclid, Ohio 44117
U.S.A.

Naročam gramofonsko ploščo »Songs by Zarja«, vol. II

Ime in priimek: .....

Ulica: .....

Mesto in zip: .....

Država: .....

Vsem našim ljudem na tujem sporočamo, da imamo naprodaj individualne družinske hiše v novem naselju KOSEZE (Ljubljana-Šiška) in sicer:

- vrstne hiše
- dvojčke
- samostojno stoječe hiše in
- atrijske hiše

Za graditev stanovanjskih hiš, garaž in gospodarskih poslopij pa prodajamo kvalitetne lego zidake po ugodnih cenah v naslednjih poslovalnicah:

Ljubljana:	Standard-invest Celovška cesta 89 Vodovodna cesta 101
Maribor:	Trgovsko in lesno proizvodno podjetje »SMREKA« Valvazorjeva 3
Celje:	»KOVINOTEHNA« Poslovalnica 9
Novo mesto:	Kmetijska zadruga »KRKA« in »MERCATOR« PE Standard
Kamnik:	»METALKA« prodajalna Kidričeva ulica
Jesenice:	»UNIVERZAL«, PE Kurivo Spodnji plavž
Cerklje na Gorenjskem:	Kmetijska zadruga
Cenjenim interesentom dajemo pisemne informacije!	

Založba Mladinska knjiga

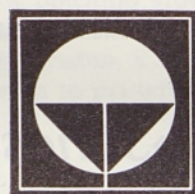
Izšla je
tretja dopolnjena izdaja
priljubljenih potopisov
Janka Mlakarja

Iz mojega nahrbtnika

Janko Mlakar je eden najpopularnejših slovenskih planincev, posebej pa znan kot planinski potopisec. Še tako dolgočasne podatke o planinah, ljudeh in običajih zna zabeliti z duhovito šalo, vse skupaj pa z dobrodušnim humorjem, ki je več kot pol stoletja osvajal njegove bralce in poslušalce. Veseli, hudomušni popotnik Janko predstavlja po svetu našega korajžnega fanta, ki mu pride vse prav, ki se vselej izmaže in ki zmerom ve, kaj hoče, optimistično prikazen, ki jo z veseljem srečaš in katere optimizem je nalezljiv in še kako potreben!

Knjiga ima 278 strani in krasijo jo fotografije gora. Vezana v platno stane 80 din.

Trgovsko podjetje MURKA Lesce

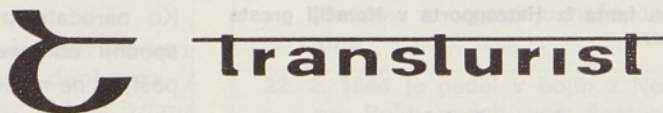
V naših prodajalnah:

- v Lescah
- v Radovljici
- na Jesenicah
- na Bledu

prodajamo — pohištvo vseh vrst — tekstilno blago
— gospodinjske aparate — specerijsko blago
— gradbeni material — avtogume

Priporočamo se za obisk in nakup

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 188, telex 31 144 YU TRANLJ

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.
Zahtevajte prospekte!

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar 1973

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revijo za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čitljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto 1973

RODNO GRUDO od ..... dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

KOMPAS JUGOSLAVIJA

KOMPAS HERTZ RENT A CAR JUGOSLAVIJA

International Hertz Licensee

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU STARE DOMOVINE UPORABITE ALI PRIPOROČITE ZA LASTNE PREVOZE IN PREVOZE VAŠIH PRIJATELJEV OSEBNA VOZILA BREZ ŠOFERJA KOMPAS HERTZ RENT A CAR.

NA RAZPOLAGO SO VAM AVTOMATIC VOZILA IN ZA TISTE KI BI ZA ŠE UGODNEJŠO CENO RADI SPOZNALI ČAR EVROPSKE VOŽNJE TUDI VOZILA BREZ AVTOMATIKE.

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS — MED NASLEDNJIMI KJUČNIMI MESTI V JUGOSLAVIJI — LJUBLJANA, ZAGREB, BEOGRAD, DUBROVNIK, SPLIT, OPATIJA, RIJEKA, SKOPJE, BLED.

NOBENIH STROŠKOV dostave ali prevzema vozil, razen v neključnih — Non — Key Cities, na letališčih, na železniških postajah ali v lukah.

VSE INFORMACIJE ALI NAROČILA DOSTAVITE ALI DOBITE PRI:

KOMPAS HERTZ RENT A CAR
International Reservation Center
Miklošičeva 17
61000 LJUBLJANA
Yugoslavia

ali pri kateremkoli HERTZ RENT A CAR uradu kjerkoli na svetu.

KOMPAS HERTZ RENT A CAR JUGOSLAVIJA, ki je največji partner naših rojakov pri njihovih obiskih v stari domovini,

ŽELI VSEM ZNANCEM IN PRIJATELJEM SREČNO NOVO 1973.

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

Najuspešnejše Helidonove plošče

HELIDON

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Vadnal: V soboto zvečer FLP 04-025
2. Štirje kovači: Pesem doline FLP 04-022
3. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki FLP 04-021/1—2
4. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček FLP 04-020
5. Slovenski oktet: Sedem rož FLP 09-009
6. Ansambel bratov Avsenik: Odmev s Triglava FLP 04-005
7. Ansambel Lojzeta Slaka: Visoko nad oblaki FLP 04-001
8. Martin Böttcher: Love Story SLE 14690-P
9. Martin Böttcher: Dr. Živago SLE 14549-P
10. The Les Humphries Singers: Singing Revolution SLK 16692-P

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Marjetka Falk: Mož naj bo doma FSP 5-055
2. New Swing Quartet: Naj, naj naj FSP 5-060
3. Jože Kobler: Spomin na Marjano FSP 5-056
4. Jože Kobler: Skril v srce sem solze svoje FSP 5-050
5. Ljupka Dimitrovska: Ljubljanski zvon FSP 5-049
6. Ansambel T. Kmetca: Ljubica lahko noč FSP 4-017
7. Srce: Gvendolina, kdo je bil FSP 5-050
8. Erazem in potepuh FSP 2-002
9. Ansambel T. Kmetca: Roža nežna FSP 4-023
10. Oto Pestner: Imel sem jo rad FSP 5-033

Plošče lahko naročite tudi prek Slovenske izseljenske matice, Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169.

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Zimski izlet na Partizanski vrh nad Trbovljami. Foto: Ančka Tomšič

YUGOSLAV AIRLINES 1947 **25**
1972